

M HKA 2020

Jaarverslag

Inhoud

1	INLEIDING	8
2	AFDELINGSNIEUWS	16
2.1	ARTISTIEKE PRESENTATIE	
2.1.1	Programmering	
2.1.2	Productie	
2.1.3	De Cinema	
2.2	MUSEALE WERKING	
2.2.1	Werkgroepen	
2.2.1.1	Werkgroep aankoopbeleid	
2.2.1.2	Werkgroep Mappenstructuur	
2.2.1.3	Werkgroep Documentatie Collectie	
2.2.2	Collectiebeheer	
2.2.2.1	Nieuwe aanwinsten 2019	
2.2.2.2	Bruikleenverkeer	
2.2.2.3	Preventieve conservering	
2.2.2.4	Restauratie/conservatie	
2.2.2.5	Objectregistratie	
2.2.2.6	De Vrielynck collectie	
2.2.2.7	Panamarenkohuis in de Biekorfstraat	
2.2.3	Content Management: collectiedocumentatie en bibliotheek	
2.2.3.1	M HKA Bibliotheek	
2.2.3.2	KUNST-omvang en verwerking	
2.2.3.3	FILM-omvang en verwerking	
2.2.4	Content Management: onderzoek en digitale werking	
2.2.4.1	Ensembles.org	
2.2.4.2	Technische documentatie & analyse	
2.2.4.3	Statistieken	
2.2.4.4	Webplatformen	
2.2.4.5	Informatiebeleid	
2.2.4.6	Acties mappenstructuur	
2.3	PUBLIEKSWERKING	
2.3.1	Museum in lockdown	
2.3.2	Digitale communicatie en online M HKA community	
2.3.3	Gedifferentieerde marketingcampagne voor een maximaal publieksbereik	
2.3.4	Breed toegankelijk en kwalitatief bezoekersaanbod	
2.3.5	Interne werking	
2.4	ONDERSTEUNING	
2.4.1	Financiën en HR-beleid	
2.4.2	Organisatie en beleid	
2.4.3	Renovatiewerken Panamarenkohuis	
2.4.4	Evaluatie infrastructuur	
2.4.5	Veiligheid en welzijn op het werk	
2.4.6	Raad van Bestuur en Algemene Vergadering	
3	SOCIAAL-ECONOMISCH VERSLAG	66
3.1	Omzet (uitgaven versus inkomsten)	
3.2	Personeel	
3.3	Werkingskosten	
3.4	Groei subsidies en toelagen	
3.5	Kunstenaars	

4	VERWERVINGEN - BRUIKLENEN 2020	72
4.1	Aankopen 2020	
4.2	Schenken 2020	
4.3	Werken in bruikleen aan het M HKA	
4.4	Bruiklenen 2020	
4.4.1	Langdurige bruiklenen 2020	
4.4.2	Tijdelijke bruiklenen 2020	
5	BEZOEKERSAANTALLEN 2020	88
5.1	Betalende bezoekers 2020 - museum	
5.2	Gratis bezoekers 2020 - museum	
5.3	Bezoekers filmwerking 2020	
5.4	Extra Muros	
5.5	Panamarenkohuis	
5.6	Analyse bezoekers	
5.6.1	Analyse diversiteit betalende bezoekers	
5.6.2	Spreiding bezoekers binnenland	
5.6.3	Leeftijden	
5.7	Digitale bezoekersaantallen	
5.7.1	Social media: resultaten per tentoonstelling	
5.7.2	Website M HKA.be	
5.7.3	Andere kanalen	
6	M HKA TENTOONSTELLINGEN	94
6.1	Els Dietvorst - *Dooltocht A desperate quest to find a base for hope	
6.2	MONOCULTURE - Een recent verhaal	
7	COLLECTIETENTOONSTELLINGEN	102
7.1	De Collectie	
7.2	Collectiegebonden presentaties	
7.2.1	Alice Creischer - Feest van het grootste geluksprincipe The Greatest Happiness Principle Party	
7.2.2	TOGETHER.	
7.2.3	Nicole van Goethem - Tekeningen, animatie en een Oscar	
7.2.4	Wittebroodsdagen van de zeemeermin - Een curatoriale reflectie op 'Ship of Fools / The Dockers' Museum' [Narrenschip / Het dokwerkersmuseum] van Allan Sekula (2010-2013)	
7.2.5	Ekaterina Muromtseva - Kwart voor twaalf (i.s.m. de stichting V-A-C)	
7.3	Archiefpresentaties	
7.3.1	Hugo Roelandt & de jaren negentig - Lichtgevoelig	
7.3.2	MAIL ART & IN VITRO	
7.4	Speciale toonmomenten	
7.4.1	Panamarenko, Prova Car, 1967	
8	IN SITU	112
8.1	#13: Tramaine de Senna - MASTERBLASTER	
8.2	#14: Basim Magdy, Slapend in een andere dimensie / Asleep in Another Dimension (i.s.m. Moussem)	

9	6 ^e VERDIEPING	118
9.1	NICC Lodgers	
10	INBOX	124
10.1	De Chinees met de gulden scharen (i.s.m. collectie R. Patt)	
10.2	Peter Land	
10.3	Rein Dufait & Dieter Roth	
11	EXTRA MUROS	130
11.1	Museum E	
11.2	CLUB SOLO	
12	EVENEMENTEN	134
12.1	STRUCTURELE EVENEMENTEN	
12.1.1	Art's Birthday	
12.2	OCCASIONELE EVENEMENTEN	
12.2.1	Kunstenaars in quarantaine	
12.2.2	DAKkan - familiefestival op het dak van het M HKA	
12.2.3	Smaakmeesters - culinair festival	
12.3	EVENEMENTEN BEMIDDELING	
12.3.1	Ateliers	
12.3.2	Conversaties	
12.3.3	Yoga@M HKA	
12.3.4	Early Arts	
12.3.5	Kunstendag voor Kinderen	
12.3.6	Panamarenkohuis	
13	PUBLICATIES	142
13.1	Flankerende publicaties	
13.1.1	Els Dietvorst	
13.1.2	Monoculture - Een recent verhaal - A recent history The Aesthetics of Ambiguity: Understanding and Addressing Monoculture	
13.1.3	Nicole van Goethem	
13.2	E-Pubs gepubliceerd door L'Internationale Online	
13.2.1	Austerity and Utopia	
13.3	Tijdschriften	
13.3.1	Afterall	
13.3.2	E-FLUX	
14	M HKA ArtTube	146
15	DE CINEMA	150
15.1	Klassieke zaalvertoningen per rubriek	
15.2	Educatief aanbod / zaalvertoningen voor scholen	
15.3	Online filmaanbod (bij sluiting van de filmzalen)	
16	EXTERNE WAARDERING	158
16.1	Vragen aan de instelling en medewerkers	
16.2	Opdrachten in het kader van internationale samenwerkingsverbanden	
16.3	Leeractiviteiten binnen en buiten de instelling	

17	ORGANOGRAM	164
18	SEMI-VASTE MEDEWERKERS M HKA	168
18.1	Wijk-werk-medewerkers	
18.2	Jobstudenten	
18.3	Artikel 60	
18.4	Vrijwilligers	
19	BEDRIJVENCLUB EN SPONSORWERVING	174
19.1	Activiteiten	
19.2	Ledenaantal	
19.3	Specifieke sponsoring	
19.4	M HKArt Circle	
20	NOCTURNES EN VERHUUR ACCOMMODATIE	180
21	VRIENDEN VAN HET M HKA	184
22	CKV – Centrum Kunstarchieven Vlaanderen	190
22.1	Situering	
22.2	Veldkaart	
22.2.1	Index	
22.2.2	Aanmeldformulier	
22.2.3	Archiefpunt	
22.3	Expertisedeling & kennisopbouw	
22.3.1	Voorbeeldtrajecten	
22.3.2	Instrumenten: archiefschema	
22.3.3	Estates	
22.3.4	Projectaanvragen	
22.3.5	Beheer archieven M HKA: ADLIB archief-module	
22.3.6	Basisnota's Oral History en Onderzoek	
22.4	Dienstverlening	
22.4.1	Workshop	
22.4.2	Online aanbod	
22.4.3	Adviesverlening: 'plaatsbezoeken'	
22.4.4	Dienstverlening: Informatievragen	
22.5	Netwerking	
22.6	Communicatie	
22.6.1	Website	
22.6.2	Social media	
22.6.3	Nieuwsbrief	
22.6.4	Tijdschrift HART	
22.7	Archiefpresentatie	
23	FOTOCREDITS	208

M HKA

WELKOM TERUG

meer info op
www.muhka.be

19.05.2020

MUSEUM VAN HEDENDAAGSE KUNST ANTWERPEN
Leuvenstraat 32, 2000 Antwerpen, www.muhka.be

Vlaanderen
verbeelding werkt

A+

Klara

dS De
Standaard

De olifant
VERVEN EN PLEISTERS

ALLEN & OVERY

1 Inleiding

Zoals voor alles en iedereen, was 2020 ook voor het M HKA een uitputtend jaar dat bepaald werd door COVID-19; een jaar waarin het om te beginnen prioritair was om de organisatie overeind te houden, zoveel mogelijk te transformeren naar een digitale werking, en klaar te maken voor een fysieke doorstart.

Voor het M HKA kwam daar nog eens bovenop dat het ontwikkelingstraject naar het toekomstige museum, na zes jaar voorbereidingstrajecten, de allerlaatste bocht miste toen de verdeelde jury van de architectuurwedstrijd er in februari niet in slaagde een volgende stap te zetten. Het beleid besliste vervolgens in maart om de wedstrijd stop te zetten, uit angst om te belanden in processen – zoals bij dergelijke wedstrijden steeds meer gebeurt.

Het kabinet van de minister-president leidde uit het gebrek aan uitkomst af dat het projectdossier en -proces geen goede basis vormden en dienden te worden geëvalueerd. Een bijkomend aandachtspunt was de onduidelijkheid die er tijdens het proces vanuit de stad Antwerpen was geweest omtrent de bouwvelop. Daarenboven wenste het kabinet het projectdossier af te stemmen op het routeplan dat de Raad van Bestuur van het M HKA in 2020 op vraag van toenmalig minister Gatz opmaakte.

De doorstart van het architectuurtraject werd meteen in het vooruitzicht gesteld, een inzet die door de minister-president in de loop van het jaar zou worden herbevestigd.

Als opstap hiernaartoe vroeg de minister-president in een brief van 8 april aan het M HKA om een op een heldere toekomstvisie gebaseerd businessplan op te stellen voor de werking van het toekomstige museum. Deze basis, samen met het aangepast ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP) waartoe de stad Antwerpen zich had geëngageerd, zou volgens de minister-president een doorstart mogelijk maken. Dit businessplan werd in de zomer van 2020 afgerond, mede dankzij pro bono-ondersteuning van het adviesbureau McKinsey & Company. Het werd goedgekeurd door de Raad van Bestuur tijdens de vergadering van 5 oktober en overgemaakt aan de minister-president. In december liet zijn kabinet weten dat er opnieuw operationele stappen worden ondernomen.

In datzelfde oogpunt bleef het M HKA ook zijn tweesporenbeleid verderzetten, waarbij het oriëntaties en beslissingen niet enkel aftoetste aan de dagelijkse werking – zoals uitgezet in de beheersovereenkomst – maar ook aan de langere toekomst zoals de fasering in het routeplan. Daarbij werd zoveel mogelijk getracht om de belangrijkste stappen in meer of mindere mate aan te zetten. In dat perspectief werd aan het begin van de eerste lockdown ook gekeken hoe de COVID-werking deels een strategische focus kon krijgen.

Belangrijke vluchtlijnen hierbij werden de opstart van het onderzoek rond een toekomstige constituyente werking in samenwerking met UAntwerpen; voorbereidingen voor het collectiebeleidsplan, met aandacht voor de digitale dimensie ervan; voorbereiding van de geplande audit; en het herdenken van de digitale informatiestroom en de hiervoor gebruikte mappenstructuur, met het oog op de digitale toekomst van het museum.

Deze langere termijnhorizon bleef zo een bijkomende dimensie naast de urgenties van het moment. Voor de ondersteunende diensten in het M HKA waren dit extreem uitdagende maanden. Tijdens de eerste lockdown was enkel digitaal (vervang)werk mogelijk en ook daarna diende gezocht in welke mate en hoe (vervang)werk van huis uit werkbaar was, om het museum zo goed mogelijk verder te laten functioneren. Het museum zag zich genoodzaakt om voor een aantal collega's over te gaan tot gedeeltelijke of volledige tijdelijke werkloosheid maar deze werd zo snel mogelijk afgebouwd. Op hoog tempo werden heldere afspraken gemaakt over vervangwerk en werden plannen en protocollen uitgewerkt om de heropstart gefaseerd mogelijk te

maken. De hele werking diende omgebouwd, onder meer de vergaderingen dienden volledig anders te worden aangepakt. En toch gebeurde er ook nog meer dan dat alles: na jarenlange onderhandelingen met de sociale partners kon de actualisering van het bestaande arbeidsreglement succesvol afgerond worden. En er gebeurde een herziening van alle functiebeschrijvingen.

Het dient geen uitleg dat ICT een voortdurende, urgente uitdaging was, want voor thuiswerk is een gedegen digitale onderbouw nodig. De stappen hiervoor nodig waren talrijk en ze werden snel gezet. ICT bevond zich tussen de lange termijn, waar de strategische planning in 2020 gestalte aannam, en deze dag-op-dag-uitdagingen. Tegelijkertijd werd er in 2020 ook structureel geïnvesteerd via de ontwikkeling van een ERP-project in samenwerking met Sparklink.

De dagelijkse werking moest elke paar weken opnieuw schakelen omwille van de steeds veranderende maatschappelijke corona-aanpak. De musea speelden daarbij een actievare rol dan de podiumkunstensector. Voor het M HKA bleef enkel de deelwerking De Cinema het grootste deel van het jaar volledig gesloten. De andere elementen van de museumwerking konden grotendeels – maar met een veel beperktere capaciteit – hun maatschappelijke rol blijven vervullen. Bij de twee lockdowns werden de musea in ons land immers telkens snel heropend, een fenomeen dat zeker niet beantwoordde aan een algemeen internationaal patroon.

In Vlaanderen beargumenteerden de musea hun belang als kwalitatieve uitbreiding van de publieke ruimte, waarvan ze de veiligste overdekte ruimtes zijn, ruim, goed geventileerd en met een gesofisticeerde bezoekersbegeleiding. Die inzichten werden meteen praktisch vertaald in een 7-puntenplan – later een 10-puntenplan – en er werd gecoördineerd overleg gepleegd met de administratie en het kabinet cultuur. In de marge daarvan mag worden aangestipt dat het M HKA een proactieve rol speelde – zowel in het formuleren van het toekomstperspectief, als in het informeel beargumenteren ervan naar de COVID-eindbeslissers op wetenschappelijk en politiek vlak – dankzij contacten via de M HKArt Circle.

De sluiting van de musea midden maart en opnieuw eind oktober, samen met hun snelle heropening op 18 mei en opnieuw begin december, maakten het nodig voortdurend opnieuw te herplannen, waarbij:

- de voorziene publieksgerichte werking moest worden heroverwogen en herijkt,
- parallel daaraan een digitale publiekswerking opgezet,
- tegelijkertijd ook een werking werd opgezet voor verplicht thuiswerkende collega's, die deels op andere acties dan hun voorziene taken dienden ingezet en waarvoor deels ook nog bijkomend vervangwerk gezocht diende te worden,
- daaruit voortvloeiend ook een aanpak van de interne communicatie en het herijken van de vergaderstructuur,
- en nieuwe stappen werden ontwikkeld, zoals protocollen voor de heropening van de diverse publieksfuncties.

Tot slot kan worden opgemerkt dat het M HKA niet alleen bewust vanaf dag één ook de langere termijnhorizon in beeld nam, maar dat het museum zich daarnaast afvroeg hoe het zijn ecosysteem kon ondersteunen. Dit leidde bijvoorbeeld tot een alternatieve inzet van de gidsen, tot drie projecten waarbij de inzet van het M HKA vertrok van opdrachten aan kunstenaars (*Kunstenaars in quarantaine*, *Together*. en *In Vitro*), en tot de heroriëntering van het aankoopprogramma voor de Antwerpse stadscollectie hedendaagse kunst.

Het M HKA schakelde op al deze vlakken zeer snel. Het herplande meteen de tentoonstellingen waarbij alles een seizoen werd verschoven, zodat bruiklenen konden worden heronderhandeld en producties herbekeken, en tegelijk de verliezen uit inkomsten konden worden opgevangen. Het Auditcomité en de Raad van Bestuur legden in de vergadering van juni nadruk op de verantwoordelijkheid van het M HKA hier, op een moment dat het nog niet duidelijk was welke de steunmaatregelen zouden worden, maar ook dat andere culturele actoren zich in een moeilijker positie bevonden dan het M HKA. Er werd besloten om niet op steun te rekenen, maar de uitgaven verder strak in te perken, en de vraag naar de gepastheid van steun aan de voogdijoverheid voor te leggen.

Reeds in mei, en opnieuw in augustus, werd het budget aangepast aan de situatie als gevolg van COVID. Deze budgetten blijken achteraf zeer precieze inschattingen. Toch was er uiteindelijk een groot overschot. Dit is voor het grootste deel te verklaren doordat onzekere inkomsten niet werden voorzien – de uitbetaling van het gegarandeerd bedrag van 90.000 euro voor filminkomsten van De Studio, de indexering op de dotatie van 80.000 euro – of nog niet voorzien konden worden – de RSZ-vermindering voor 180.000 euro.

Aan de uitgavenkant is de voornaamste afwijking het feit dat de diverse (ontwikkelingsgerichte) projectmiddelen binnen museale werking grotendeels (130.000 euro) niet werden uitgegeven. Dit is betekenisvol; het toont aan dat het institutioneel ontwikkelingstraject ondanks de verwoede inspanningen onvoldoende uit de startblokken raakt zonder bijkomende middelen.

Bij het overlopen van de jaarwerking valt desondanks op hoe het M HKA steeds trachtte om voorbij de crisis van het moment aan de slag te blijven met het oog op de langere termijn. Het werd hierbij gesteund door het intense overleg op Europees niveau binnen de museumconfederatie L'Internationale waar het deel vanuit maakt en waar zowel de directeurs als andere collega's wekelijks of tweewekelijks overlegden, en nadachten over de korte- en lange-termijnnuitdagingen. De confederatie evolueerde overigens ook naar een juridische structuur, met als uitkomst een IVZW (internationale vereniging zonder winstoogmerk) naar Belgisch recht.

In de afdeling museale werking werd een aanzet gemaakt met herijking van het collectiebeleid door een werkgroep aankoopbeleid die een kader maakte en uitvoeringstraject liep voor de nieuwe lijn van aankopen voor de Antwerpse stadscollectie hedendaagse kunst. Het aankoopbeleid van de Vlaamse Gemeenschap volgde verder strikt het bestaande collectiebeleidsplan waarvan de urgentie van herkalibrering steeds dringender wordt. De aanzetten daarvoor werden gemaakt, met een aanzet van onderbouw voor de historiografie, door een mapping van internationale referenties in de regio in de periode 1958-1990. Er werd verder ingezet op digitale platformen, met operationele focus op Nicole van Goethem en Panamarenko en met een externe studie met opmaak (digitale) strategie voor ensembles.org.

Deze afdeling trok verder ook de herijking van de mappenstructuur, met diverse subwerkgroepen, bijvoorbeeld voor een revisie van de interne standaarddocumenten, en met verwante acties zoals de digitalisering van de collectiedocumentatie. Wat collectiebeheer betreft, was de belangrijkste stap de aanwerving van een registrator, en de uitrol van de systematische aanpak die eigen is aan een dergelijke basisfunctie, sinds lang aangevoeld als een belangrijk tekort in de werking.

De afdeling realiseerde naast de vaste behouds- en beheerswerkzaamheden ook tal van kleinere inhaalacties: het opschonen van de informatie over het behoud en beheer van werken; de opmaak van een procedure voor het sleutelbeheer van de interne depots; het online publiceren van het video-archief via Meemoo; het registreren van de schenking affiches van De Zwarte Panter en van de schenking Hoppenbrouwers; een aanzet van het opschonen van het collectie-informatiesysteem; ...

Op een vergelijkbare manier werd in de afdeling publiekswerking niet enkel een alternatieve digitale publiekswerking opgezet, met digitale ontsluiting van de tentoonstellingen en projecten die op het moment van de lockdown te zien waren in het museum, met terugblikken aan de hand van audiovisueel archiefmateriaal en door focus op de collectie om de M HKA-volgers te blijven bereiken met kunst. Toen de musea weer open mochten, had het M HKA niet alleen uitgewerkte protocollen en een goed vormgegeven bewegwijzering, ook de digitale omslag verliep vlot, ook omdat M HKA onder andere door het Panamarenkohnuis reeds ervaring heeft met digitale ticketing. Het bezoekersmateriaal dat normaal beschikbaar wordt gesteld in het museum, werd meteen via de digitale kanalen van het museum voorafgaand aan het bezoek verspreid.

Zodra dit mogelijk was, zette het M HKA alle zeilen bij om het aanbod opnieuw open te plooien, bijvoorbeeld om opnieuw kinderen tussen 5 en 12 jaar te ontvangen voor de vakantie-ateliers. Het M HKA trachtte op alle vlakken meteen een positieve aanpak te vinden. Het had bij heropening als eerste museum mondkmaskers en kunstenares Anne-Mie Van Kerckhoven maakte een kunstwerk voor het plexischerm aan de balie.

Er kwamen echter ook bijkomende, blijvende acties, en niet enkel het strategische lange termijnonderzoek rond constituyente werking, maar ook hands on-stappen. De M HKA-blog werd uitgewerkt en gelanceerd. De interne nieuwsbrief is een tweede belangrijke blijver en een cruciale stap vooruit. Deze zorgde ervoor dat alle collega's snel, op hetzelfde moment en op een uniforme wijze werden geïnformeerd over de steeds veranderende situatie. Het was de manier om de collega's die noodgedwongen in technische werkloosheid zaten in contact te houden met wat er gebeurde. Gaandeweg evolueerde de nieuwsbrief naar een helder vormgegeven en geredigeerde bredere communicatie, met de ambitie om alle collega's geïnformeerd te houden over de algemene werking en de verbondenheid te blijven garanderen.

In het verlengde van deze interne communicatie werden er belangrijke aanzetten gemaakt met het even systematisch informeren van partners, stakeholders en externe medewerkers die mee het M HKA maken.

In de afdeling presentatie werden eveneens een reeks acties gelopen om de structuur van de werking duurzaam te verbeteren. Tegelijkertijd werd deze afdeling echter gevat door een reeks urgente operationele uitdagingen, omdat de planning regelmatig moest worden aangepast, met alle gevolgen van dien.

Bij de grote tentoonstellingen bleef na *Marcel Broodthaers – Soleil Politique*, de laatste van drie opgemerkte historische monografische tentoonstellingen, de tentoonstelling *Els Dietvorst – *Dooltocht | A desperate quest to find a base for hope* lang staan, onder zeer wisselende omstandigheden, waarbij ook de kunstenares zelf actief meedacht aan hoe een omgang kon worden gevonden met de COVID-situatie. Ook Dietvorst kan worden gezien in een reeks van tentoonstellingen waarbij het M HKA het eerste grote overzicht maakt van kunstenaars – en vooral van kunstenaressen – die daarna op een brede publieksbekendheid mogen bogen. Dietvorst kreeg na haar M HKA-tentoonstelling de prestigieuze Belgian Art Prize.

De tweede grote tentoonstelling, *Monoculture – Een recent verhaal*, adreseerde een van de meest urgente topics (en impasses) in onze maatschappij van vandaag op een manier die breed gerespecteerd werd. *Monoculture* is een tentoonstelling in het kader van het project 'How Many Europes' van de Europese museumconfederatie L'Internationale, waarvan het M HKA deel uitmaakt.

Samen met Dietvorst bleef *Tramaine de Senna – MASTERBLASTER* in IN SITU een seizoen langer staan. Deze tentoonstelling werd opgevolgd door *Basim Magdy – Asleep in Another Dimension*, de eerste in een reeks samenwerkingen tussen het M HKA en Moussem, met als focus kunstenaars uit de Arabische wereld. In de hele programmering was in de tweede helft van 2020 te zien hoe het M HKA de voorbije jaren voor projecten steeds meer in partnership ging werken, of ‘in co-creatie’, zoals de hippe lokale term luidt, of als deel van een constituyente werking, zoals het M HKA het zelf ziet.

In de collectietentoonstellingsruimten viel begin 2020 *Wittebroodsdagen van de zeemeermin – Een curatoriale reflectie op ‘Ship of Fools / The Dockers’ Museum’ van Allan Sekula (2010-2013)* op, de presentatiecomponent van het doctoraat van Anja Isabel Schneider in het kader van de ambitieuze onderzoekssamenwerking met het Lieven Gevaertcentrum van de Universiteit Leuven. In de tweede jaarhelft was er veel aandacht voor de tentoonstelling *Nicole van Goethem – Tekeningen, animatie en een Oscar*, waarbij de estate van de kunstenares aan het M HKA geschonken werd, wat leidde tot een herdenking van haar oeuvre met een wel heel brede ondersteuning uit het Antwerpse culturele veld. Een mooie aanvulling van deze animatiekunstenares was de installatie *Kwart voor twaalf* van Ekaterina Muromtseva, de jaarlijkse schenking van de V-A-C Foundation aan het M HKA in het kader van het Present Continuous-programma van beide instellingen.

De archiefpresentaties toonden met *Hugo Roelandt & de jaren '90 – Lichtgevoelig* en een presentatie rond mail art twee voorbeelden van de werking van het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen (CKV).

Ook de andere kleine formats in het M HKA gingen met vallen en opstaan door, met onder andere een digitale versie van *Art's Birthday*. In de ruimtes op de zesde verdieping was er als epiloog van het LODGERS-programma een aanwezigheid van de kunstenaarsvereniging NICC die het protest uit de kunstsector tegen de bezuiniging op de projectsubsidies omzetten in een bijzondere tentoonstelling, *Nick Lodgers | Zonder kunstenaars geen kunst*, en ook daarnaast opgemerkte presentaties realiseerde, zoals *Nick Lodgers invites Ryan Gander: The Annotated Reader* dat het M HKA zou verlengen door een collectie-engagement.

2 Afdelingsnieuws

2.1 ARTISTIEKE PRESENTATIE**2.1.1 Programmering**

Op 18 maart 2020 werd een nationale lockdown afgekondigd omwille van de COVID-19-pandemie en moesten alle musea op slot.

De sluiting van het museum voor onbepaalde tijd had gevolgen voor de geplande activiteiten en de samenwerkingen met externen.

De teams Programmering en Productie schakelden over naar thuiswerk en werkten mee aan scenario's voor een heropening met de allergrootste aandacht voor de richtlijnen vanuit de Veiligheidsraad om een veilig en comfortabel museumbezoek mogelijk te maken.

Vanaf 4 mei kwamen er versoepelingen en na 9 weken sluiting kwam er een positieve herstart.

De sluiting van de musea midden maart en opnieuw eind oktober, samen met hun snelle heropening op 18 mei en opnieuw begin december, maakten het nodig voortdurend opnieuw te herplannen.

Als gevolg van COVID-19 werden de tentoonstellingen van Shilpa Gupta en Jumana Manna uitgesteld tot 2021.

De bovenste zaaltjes van het museum (5^e en 6^e verdieping) bleven omwille van coronamaatregelen gesloten van 12.03 t.e.m. 24.09.2020 en daarna nogmaals vanaf 29.10.2020 tot en met 06.01.2021. Vandaar dat hun programmatie zeer beperkt gebleven is.

Het M HKA verzorgt keer op keer een veelzijdig en verrassend programma samengesteld uit unieke tentoonstellingen en bijzondere collectiepresentaties en activiteiten. Enerzijds diende in coronatijden een deel van het aanbod te worden afgelast of uitgesteld, anderzijds werd er volop ingezet op de digitale ontsluiting van het museum.

De bezoekers kunnen sinds 2017 op het gelijkvloers terecht voor een bezoek aan een semi-permanente **opstelling van werken uit de collectie** van het museum (labyrint, ruimte met Fluxus-werken, onthaalruimte/leeszaal/bibliotheek, open ruimte links van de archiefruimte). Deze basiscollectie toont een keur aan nationale en internationale referentiekunstenaars van het museum, zowel hedendaagse helden als historische baanbrekers (zie hoofdstuk 7.1).

In de aanpalende ruimtes (ronde zaal, rechthoekige zaal) worden wisselende, **collectiegebonden tentoonstellingen georganiseerd** (zie hoofdstuk 7.2).

De tentoonstelling *Alice Creischer – Feest van het grootste geluksprincipe* werd verlengd tot 23 augustus; een samenwerking tussen het M HKA, Vera Claes (Zij-kant), Josse Van Steenberge (ere-rector de UA Antwerpen) en RoSa (Kenniscentrum voor gender en feminisme) resulteerde in de tentoonstelling *Nicole van Goethem – Tekeningen, animatie en een Oscar*; *Wittebroodsdagen van de zeemeermin – Een curatoriale reflectie op Ship of Fools / the Dockers' Museum [Narrenschip / Het dokwerkersmuseum]* van Allan Sekula (2010-2013) kaderde in een onderzoeksproject gezamenlijk ontwikkeld door het M HKA en het Lieven Gevaert Centrum van de KU Leuven; de zaalvullende installatie van *Ekaterina Muromtseva, Kwart voor twaalf*, was deel van het project 'Present Continuous', een structurele samenwerking tussen M HKA en de stichting V-A-C in Moskou.

Aan de rechterkant van de benedenverdieping, naast de infrastructuur voor het Centrum Kunstarchief Vlaanderen, werd de presentatieruimte benut voor de **archieftentoonstellingen** *Hugo Roelandt – Lichtgevoelig en Mail Art & In Vitro* (zie hoofdstuk 7.4).

De reeks **IN SITU** (punt- en aangrenzende zaal rechts op de benedenverdieping) werd verdergezet; het gaat hier om middelgrote tentoonstellingen waarbij productie van nieuw werk en experimentele presentatie door jonge

en midcareer kunstenaars vooropstaat. Eerst werd *Tramaine De Senna – Masterblaster* (18.01-23.08.2020) voorgesteld, gevolgd door *Basim Magdy – Slapend in een andere dimensie* (05.09-11.01.2021); deze laatste was een samenwerking met Moussem Collection.

De **tentoonstellingen op de tweede verdieping** waren elk op hun manier uitdagende en interessante projecten. Het jaar begon met de eerste overzichtstentoonstelling van de Antwerpse kunstenares *Els Dietvorst* **Dooltocht | A desperate quest to find a base for hope* (07.02-30.08.2020), gevolgd door de tentoonstelling *MONOCULTURE – Een recent verhaal* (25.09-25.04.2021), dat deel uitmaakte van 'Our Many Europes', een project van de museumconfederatie *L'Internationale*, gesubsidieerd door de Europese Unie.

Sinds vorig jaar stelde het M HKA de **6^e verdieping** ter beschikking van de kunstenaarsvereniging NICC onder de naam Nick Lodgers. Zij boden in het voorjaar, onder de titel *Zonder kunstenaars geen kunst*, aan getroffen kunstenaars een open tentoonstellingsformat als tegenreactie op de cultuurbesparingen. Daarna inviteerden ze ook *Ryan Gander* met de expo *The Annotated Reader?* (20.02-22.03.2020) en in het najaar presenteerden ze *CCINQ* (25.09-08.11.2020).

Het **INBOX-concept** op de **5^e verdieping** toonde de ludieke fluxus-tentoonstelling *Le Chinois aux pinces d'or / De Chinees met de gulden scharen* gebaseerd op de Brusselse collectie R. Patt (17.01-16.02.2020) en nadien werken van Peter Land (21.02-22.03.2020), waaronder 2 aanwinsten voor het museum.

Tijdens de sluiting werd er in de ronde zaal op het gelijkvloers een INBOX-presentatie getoond i.s.m. Antwerp Pride: Together. (06.08-06.09.2020).

In het najaar werden er Kunstenaarsboeken van Rein Dufait en Dieter Roth uit de Collection for Research on Artists' Publications (CRAP) getoond (25.09-05.11.2020).

M HKA presenteert al een tijdje werken **extra muros** uit de eigen collectie bij presentaties van Club Solo in het Nederlandse Breda.

Voor het project Museum E!, een duurzame samenwerking rond hedendaagse kunst met bewoners van het woonzorgcentrum Immaculata in Edegem, werden twee collectiepresentaties samengesteld.

De **structurele evenementen** werden op 17 januari 2020 traditiegetrouw ingeluid met de feestelijke viering van Art's Birthday. Slechts twee maanden later deed COVID-19 zijn intrede en konden andere geplande evenementen niet meer live doorgaan.

M HKA realiseerde in 2020 ook heel wat **publicaties**. Het betreft zowel papieren als digitale edities en ze werden zowel in eigen beheer als in co-productie met externe partners uitgegeven. Ook de samenwerking met het Engelstalige internationale kunsttijdschrift **Afterall** waarvan M HKA co-uitgever is, werd verdergezet en resulteerde in de publicatie van nummers 49 en 50 van dit gerenommeerde tijdschrift.

Het M HKA stelde een nieuw artistiek team samen. Nadat Nav Haq in 2019 werd aangesteld als Associate Director, werden Anne-Claire Schmitz en Joanna Zielińska benoemd tot Senior Curators. Samen zullen ze het toekomstige programma van tentoonstellingen en artistieke projecten in het museum uitwerken. Met hun uitgebreide en diverse ervaringen beogen zij nieuwe denkwijzen en methodieken in het M HKA te introduceren.

Anne-Claire Schmitz cureerde o.a. in 2019 de tentoonstelling *Mondo Cane* van Jos de Gruyter & Harald Thys voor het Belgisch Paviljoen op de 58ste Biënnale van Venetië. Ze kwam in dienst op 10.02.

Joanna Zielińska is kunsthistorica en tentoonstellingsmaker, gespecialiseerd in performance en performativiteit en jarenlange bewonderaar van het programma en de collectie van het M HKA. Ze kwam in dienst op 16.03.

Vanaf september werd Erik Martens de nieuwe coördinator van De Cinema. Samen met het artistieke team, en de collega's van De Cinema en De Studio zal hij de unieke samenwerking tussen het M HKA en De Studio verder vorm en inhoud geven.

2.1.2 Productie

In 2020 werd Argyri Platsa aangesteld als de nieuwe coördinator Productie. Zij startte op 12.10 in haar nieuwe functie in het M HKA. In 2021 neemt M HKA afscheid van Giulia Bellinetti die een nieuwe uitdaging aangaat en terugkeert naar haar geboorteland.

Het programma van 2020 vroeg een verhoogd niveau van aandacht omwille van de COVID-19-maatregelen.

De rollen en taken van curatoren, producenten en technici worden steeds goed uitgedacht en op elkaar afgestemd. Een belangrijke factor die mee bijdraagt tot het succes van de projecten is de samenhang die heerst binnen het team Productie en de fijne samenwerking met ervaren technici. Teamgeest is een waarde die Productie hoog in het vaandel draagt en nastreeft.

Er is steeds een goede samenwerking en houding bij het aanpakken van problemen en inspelen op onverwachte situaties, vooral tijdens de opbouw.

Er worden op regelmatige tijdstippen overlegmomenten gehouden waarbij ook collega's van andere afdelingen worden betrokken. Een betere interne communicatie, een efficiëntere planning, ruimte voor feedback, alsook het analyseren van de interne processen, dragen bij tot een voortdurende verbetering en professionalisering. Daarnaast worden met het oog op verdere professionalisering opleidingen en vormingsmomenten aangemoedigd.

In 2020 werd de expertise in de productie van complexe en delicate tentoonstellingen nog verder aangescherpt door projecten zoals o.a. *Monoculture – Een recent verhaal / A recent history* (25.09-25.04.2021).

Sinds een negental jaar stelt de productiecel op regelmatige basis stagiairs te werk bij de voorbereidingen en uitvoeringen van de verschillende projecten.

In 2020 nodigde M HKA onderzoekscurator **Ekaterina Vorontsova** uit om ondersteuning te bieden voor de tentoonstelling *Monoculture*. Vorontsova is kunsthistorica met expertise in kunst uit de voormalige USSR.

In 2020 ondersteunden 2 stagiaires de Cel Productie:

Anna Laganovska

Master in Culturele Studies

Periode: 29.11 — 09.03.2020

Project: Els Dietvorst

Marlies Hamal

Volgde opleiding tot productie-assistent bij Sabbattini in deSingel

Periode: 01.03 — 25.09.2020

Project: Monoculture

Als museum vinden wij het belangrijk om studenten de mogelijkheid te geven praktische ervaring op te doen op de werkvloer en in onze werkomgeving. Het zijn onze ambassadeurs in het internationale kunstenveld. Alle stagiairs worden daarom zeer dicht bij de werking betrokken en krijgen ook relatief veel verantwoordelijkheid. Onze ervaring leert dat ze doorgaans zeer tevreden hun stage beëindigen.

Taken waarbij stagiaires ingeschakeld worden:

- opzoeken van informatie over kunstenaars en kunstwerken
- correspondentie met kunstenaars en bruikleengevers
- opvragen van offerte bij kunsttransportfirma's
- planning opmaken (verschillende planningen op verschillende momenten in het proces)
- verslagen maken van de projectvergaderingen
- aanhalen van klein materiaal
- accommodatie en transport voorzien en regelen voor de kunstenaars
- onderzoek voor publicaties
- opvang/ontvangst van de kunstenaars
- onderzoek en ontwikkeling van processen van het museum

2.1.3 De Cinema

Even recapituleren: in de zomer van 2019 slagen het Museum van Hedendaagse Kunst (M HKA) vzw en Villanella vzw de handen in elkaar. Cinema Zuid, de filmmuseale werking van het M HKA, verhuist van het Fotomuseum naar het kunstencentrum De Studio, waar een nieuwe filmwerking wordt opgezet, gebaseerd op het concept van de werking van Cinema Zuid. Het gezamenlijk initiatief krijgt de naam “De Cinema”.

Naast de continuering van de grote lijnen van de vroegere werking van Cinema Zuid, met zijn specifieke formats en zijn specifieke focus op filmcultuur en filmgeschiedenis, wordt de werking samengebracht met het parcours van de nieuwe plek. De Studio is gehuisvest in de voormalige Studio Herman Teirlinck aan het Mechelseplein en is met een mix van theater, dans, muziek, literatuur, festivals en debatten een breed podium voor een jong publiek en een centrum voor jong talent. Met meer dan 75.000 bezoekers in 2018 vormt De Studio een van de grootste bottom-up-initiatieven in Vlaanderen.

Het samenbrengen van de twee werkingen heeft grote ambities: het wil een toekomstgericht beeldcultuurverhaal op gang brengen dat een voorafname kan zijn op de toekomstige Forumwerking van het M HKA. Een ontwikkelings- en experimenteerruimte die hedendaags en dynamisch is en die een divers en internationaal publiek aanspreekt.

Voor haar werking heeft de Cinema beschikking over twee nieuwe filmzalen met een capaciteit van 49 en 160 personen. In 2020 wordt verder gewerkt in het verlengde van de uitgangspunten van 2019. Het programmaschema van De Cinema volgt in grote lijnen de structuur van de vaste “slots” die rekening houden met de specificiteit van doelgroepen en genres. Films worden vertoond binnen thematische kaders zoals “Filmhistories”, “Matinees”, “Reruns”, “Jong Publiek”, “Reeksen” en spelen zoveel mogelijk in op de actualiteit en maatschappelijke en artistieke relevantie voor een breed publiek.

Het aantal vertoningen neemt vanaf het najaar 2019 aanzienlijk toe. De reguliere programmatie voorziet twee of drie vertoningen per dag, met bijkomende vertoningen op woensdag, donderdag, zaterdag en zondag. Op donderdag- en zondagnamiddag bieden de Matineevoorstellingen hoofdzakelijk klassiekers uit de filmgeschiedenis. Op woensdag- en zaterdagnamiddag staat het Jonge Publiek centraal met bekende en minder bekende familiefilms. In het begin van het jaar 2020, van januari tot midden maart, kent De Cinema een aanzienlijke toename in de bezoekersaantallen.

Andere tendensen:

- Het vertonen van nieuwe releases, waar vanaf najaar 2019 mee geëxperimenteerd werd, verschuift gaandeweg naar de achtergrond. De marktlogica bij het uitbrengen van nieuwe films, zet immers zowel het programmarooster als de programmatievrijheid onder druk. Nieuwe films komen nog wel aan bod, maar bij voorkeur in de maanden na de première.
- Naast de eigen programmatie wordt voluit ingezet op samenwerkingen met partners die meteen hun eigen invalshoek op de beeldcultuur meebrengen. Deze insteek biedt niet alleen toegang tot nieuwe en vaak onverwachte programmakeuzes, ze biedt ook toegang tot nieuwe publieken. Naast de structurele partnerschappen met MHKA en De Studio zijn vooral Cinematek, Cinea, de UAntwerpen en KASKA-DKO belangrijk. Verder zijn er belangrijke samenwerkingen met het vertonersinitiatief Please Release Me (onuitgebrachte films), Toneelhuis, MAS (Cool Japan, 100xCongo), en daarnaast occasionele partnerschappen zoals met de Erfgoedbibliotheek (Porno, Pulp en Literatuur), met filmfestivals als Point of U (de eerste editie van een nieuw urban beeldcultuur festival i.s.m. De Studio en Hakuna), de festivals Echoes of Ji.hlava, JEF, MOOOV, Offscreen, Classics Restored, Anima, met Filmmagie, Girls on Film, Het Antwerps AnimatiePlatform, het Centrum voor Mexicaanse Studiën, Internationale vrouwendag, Black History Month, enz. Samenwerkingen zijn essentieel in het concept van De Cinema.
- Helemaal in lijn met De Studio wil De Cinema een 'huis van makers' zijn en samenwerken met individuele kunstenaars en filmmakers, zowel jong als gevestigd. Een interessant voorbeeld: de enige publieke vertoning van de kortfilm Da Yie (alom geprezen, alom gelauwerd en *longlisted* voor de Oscars) vond plaats in De Cinema. De druk bijgewoonde feestelijke avant-première was een samenwerking met het Brusselse collectief Recognition en de Black History Month.
- Bijzondere aandacht is er ook voor het evenementieel karakter van vertoningen. Er komen meermaals per week sprekers over de vloer. Live muzikanten, masterclasses, lezingen, inleidingen, Q&A's maken structureel deel uit van het programma.
- Het educatieve aanbod blijft een belangrijke pijler in de werking van De Cinema: er worden schoolvertoningen georganiseerd, workshops, "films à la carte" (schoolvoorstellingen waarbij de films door de school worden geselecteerd), en ook schoolfilms uit het aanbod van JEF en MOOOV. De schoolwerking van De Studio en De Cinema werken samen.

13 maart 2020

Maar dan wordt het midden maart en brengt de wereldwijde coronapandemie het culturele leven tot stilstand. De filmzalen gaan in de loop van het jaar drie keer dicht en worden drie keer opnieuw geopend, telkens onder strenge voorwaarden. In het totaal is De Cinema in 2020 vijf maanden open geweest voor het publiek. Het experimenteren met nieuwe concepten heeft dus slechts in beperkte mate kunnen plaatsvinden. Voor praktijkervaring hier rond is het wachten op een normalisering van de gezondheidstoestand in 2021.

Naast de frustratie die de moeilijke situatie met zich meebrengt, geeft de onverwachte sluiting van de zalen aanleiding tot het ontplooiën van activiteiten op een domein dat voordien nooit eerder in het vizier is verschenen: het online vertonen. Voor de eerste experimenten op dit vlak was het belangrijk om:

- geen oneerlijke concurrentie te vormen voor commerciële VOD-platformen
- opdrachten te geven aan (jong) filmtalent in moeilijke omstandigheden
- een coherent programma uit te werken
- een gestructureerde manier van werken te ontwikkelen
- inhoudelijke communicatie te onderhouden met ons publiek

In de eerste lockdown-periode komt al zoekend een programma tot stand dat voornamelijk bestaat uit films die in gewone omstandigheden moeilijker te programmeren zijn (middellange duur, kortfilms, experimentele film...) maar die goed aansluiten bij het programma en die voorlopig nog niet beschikbaar zijn op andere VOD-platformen. Gemiddeld kunnen de films rekenen op een 100-tal views. Tijdens de zomerlockdown worden vertoningen georganiseerd in het kader van de Els Dietvorst tentoonstelling (M HKA), bij de derde lockdown begin november staan allerhande samenwerkingen centraal, waarbij De Cinema doorgaans een ondersteunende rol vervult. Er werd samengewerkt met het Centum voor Mexicaanse Studietoelagen (UA), 11.11.11, Toneelhuis, Poëziecentrum, het Österreichisches Kulturforum Brüssel en met onze partners van het vertoningsinitiatief Please Release Me. De film *Bait* (Mark Jenkin), die in dit kader werd vertoond, haalde een recordaantal views: de film werd 4.400 keer online bekeken.

Vanaf september 2020 gaat een nieuwe coördinator aan de slag: Erik Martens begint aan zijn opdracht in volle coronapandemie en komt terecht in de chaotische opeenvolging van lockdowns, heropeningen, sluitingen, halve openingen, nieuwe sluitingen, online alternatieven en steeds wisselende veiligheidsmaatregelen en aangepaste bezoekersregimes.

Een onverwacht voordeel die de gezondheidscrisis biedt, is dat ze tijd heeft gecreëerd voor een reflectie en dialoog over de verschillende aspecten van de werking (waaronder workflow, programmatie en communicatie). De resultaten hiervan zullen in de loop van 2021 zichtbaar worden.

2.2 MUSEALE WERKING

2.2.1 Werkgroepen

Kort na de aanvang van de lockdown n.a.v. de COVID-19-crisis werd in het kader van het starten met telewerken per afdeling een lijst gemaakt van inhaalacties die van thuis uit konden worden opgestart en specifieke acties die verbonden zijn aan de periode van lockdown en heropening. Daarnaast werden in deze periode enkele werkprocessen geoptimaliseerd door de oprichting van brede werkgroepen.

2.2.1.1 Werkgroep AANKOOPBELEID

Deelnemers: Jan De Vree (verantwoordelijke), Jan Stuyck, Anne-Claire Schmitz, Joanna, Zielińska, Nav Haq, Lotte Beckwé, Liliane Dewachter, Leen De Backer, Bart De Block

Coach: Bart De Baere

Output:

- Een uitgeschreven kader voor een gedifferentieerd aankoopbeleid, met o.a. een opzet om de uitdaging van het stedelijk aankoopbudget goed aan te gaan, dat leidt tot eerste (onderzoeks)doelen.
- Een synthese van het huidige kader gepresenteerd aan het nieuwe curatorenteam, de bestaande nota i.v.m. stedelijk aankoopbudget verder uitwerken, criteria, budget, en beslissingsprocedure bepalen van eigen aankopen.

Gerealiseerd:

- kadernota opzet aankoopbeleid stadscollectie
- 15 voorbereide en uitgewerkte aanwinstendossiers

2.2.1.2 Werkgroep MAPPENSTRUCTUUR

Deelnemers: Ann Ceulemans (verantwoordelijke), Tom Ceelen, Sabine Herrygers, Christine Lambrechts, Christine Clinckx, Bert De Vlegelaer, Lode Geens, Marjon Van Waelvelde
Coach: Evi Bert

Output:

- Praktisch implementeren van basisprincipes.
- Komen tot heldere uitgeschreven afspraken rond de aanpak van deelgebieden.
- Opstarten van deelwerkgroepen en vastleggen van verantwoordelijkheden.
- Afspraken vastleggen rond het opschonen van mappen (gefaseerde aanpak).
- Een migratie naar een nieuwe, opgeschoonde en op een toekomstige digitale werking gerichte mappenstructuur.

Gerealiseerd:

- Herformulering basisregels en richtlijnen.
- Een eerste aanzet tot het opschonen van de mappenstructuur.
- Een beleidsvoorbereidende tekst strategisch kader naar het MT en formulering nodige acties en timing.

Zie hoofdstuk 2.2.4.5

2.2.1.2.1 Subwerkgroep STRUCTUREEL KADER

Deelnemers: Evi Bert (verantwoordelijke), Tom Ceelen, Ann Ceulemans, Bert De Vlegelaer
Coach: Jan De Vree

Gerealiseerd:

- De basisprincipes werden verhelderd en de afspraken werden vastgelegd m.b.t. de naamgeving van mappen.

2.2.1.2.2 Subwerkgroep REVISIE STANDAARDDOCUMENTEN

Deelnemers: Bert De Vlegelaer (verantwoordelijke), afgevaardigden per afdeling + Evi Bert + Ann Ceulemans + Christophe Clarijs
Coach: Els

Output:

- Geactualiseerde formats en sjablonen.
- Heldere naamgeving van standaarddocumenten.
- Centrale opslagplaats op de vernieuwde mappenstructuur.

Gerealiseerd:

- Inventaris van welke type documenten/sjablonen nodig zijn op basis van input afdelingen en duidelijke plaats waar die worden gearhiveerd.
- Vergevorderde fase van aanmaak.
- Alle afdelingen en teams werden bevraagd.
- Om de inbreng vanuit elke afdeling en de terugkoppeling naar elke afdeling te garanderen, wordt gekozen voor de structuur van een projectwerkgroep. Deze wordt getrokken door het Team Communicatie.

Deelnemers: Lode Geens (verantwoordelijke), Ann Ceulemans,
Giulia Bellinetti, Bert De Vlegelaer
Coach: Evi

Output:

- Operationele planning om contracten en licenties digitaal te structureren en te systematiseren.
- Een structuur en stappenplan om de contracten en licenties (specifieke contracten, gemeenschappelijke contracten) digitaal te systematiseren en op basis daarvan te vervolledigen.

Er is een aanzet gegeven tot een structuur en stappenplan om de contracten en licenties digitaal te systematiseren en op basis daarvan te vervolledigen.

Deelnemers: Bert De Vlegelaer (verantwoordelijke), Evi Bert, Nav Haq,
Piet Van Hecke, Giulia Bellinetti, Lode Geens, Christine Clinckx, Ilse Raps
Coach: Bart De Baere

Output:

- Een procedure als aanvulling bij de handleiding voor PWG-werking met het oog op de postproductie van tentoonstellingen op vlak van archiveren en ontsluiten van tentoonstellingen na afloop.
- Duidelijk maken welk team verantwoordelijk is voor welke content en platformen binnen deze postproductie.
- Om de inbreng vanuit elke afdeling en de terugkoppeling naar elke afdeling te garanderen, wordt gekozen voor de structuur van een projectwerkgroep. Deze wordt getrokken door het Team Communicatie.

Gerealiseerd:

- Een helder en geïmplementeerd kader voor een integrale projectwerking in de nieuwe mappenstructuur, met afspraken over opschonen, verduurzamen en archiveren als deel van de postproductie van projecten.
- Opzetten van een testserver met teststructuur in het kader van de tentoonstelling 'Monoculture'.

Deelnemers: Bart De Block (verantwoordelijke), Evi Bert, Lotte Beckwé,
Roel Van Nunen, Christine Clinckx, Christine Lambrechts, Jan Stuyck,
Leen De Backer, en vanaf 09.2020: Bjorn Scherlippens
Coach: Jan De Vree

Output:

- Strategische en operationele planning om de collectiedocumentatie digitaal te herstructureren en te systematiseren met verbetertrajecten op middellange termijn.
- Een structuur en stappenplan met aanzetten om de collectiedocumentatie digitaal te systematiseren en op basis daarvan te vervolledigen.

Deelnemers: Bart De Block, Bjorn Scherlippens, Ingrid Schildermans, Evi Bert

Het alfabetisch klassement met aankoopdossiers van de M HKA-collectie/BKM-regeling (Vlaamse Gemeenschap) is historisch en organisch gegroeid. Vandaag verloopt deze administratie hoofdzakelijk digitaal via e-mail en stelt zich een probleem van bewaring, archivering, maar ook raadpleging van de oude papieren (aankoop-)dossiers. Bij kleine vragen omtrent herkomst, verwerving en juridische aspecten is het aankoopdossier sluitend en een belangrijke bron van informatie. Handig om deze dossiers ook te raadplegen via mappenstructuur bij telewerken of situaties waarin we ons sinds 13.03.2020 bevinden.

Methodologie

1. Opmaak digitale alfabetische structuur op de mappenstructuur met mappen, submappen en bestanden op basis van het fysieke hangklassement. Submappen zijn nodig op langere termijn om plaats vrij te houden voor andere te bewaren documenten die ook met de kunstenaar of aankoop te maken hebben. Dit kan binnen dezelfde structuur. Er werd een basisstructuur van **5.797 mappen** aangemaakt op de mappenstructuur (een map per geregistreerd, individueel werk, gerangschikt per kunstenaar). De meeste tijd werd besteed aan het ordenen van de papieren documenten. Vooral bij de grotere dossiers kwam er veel puzzelwerk kijken.
2. Scannen: We hebben de inhoud van het klassement naar een digitale vorm gebracht. We zijn bij de letter A begonnen en uiteindelijk tot de F geraakt (Fierens).
3. Bewaren: We hebben de inhoud op de juiste plaats en in de juiste map opgeslagen. De papieren dossiers van **111 kunstenaars** werden gedigitaliseerd. Dit resulteerde in **1.861 pdf-bundels**, die in totaal goed waren voor 17.621 pagina's. Ingevoerd opslagruimte: **3,42 GB**.

Deelnemers: Bart De Block, Bjorn Scherlippens, Jan De Vree, Evi Bert
Er zijn nog heel wat stappen te zetten om ensembles.org optimaal in een museale digitale ecosfeer te laten draaien. De belangrijkste daarvan gaan om goede koppelingen met andere systemen, zoals een DAM-systeem dat een goede digitale archivering koppelt aan lage resolutiebestanden die op het net ontsloten kunnen worden. Dit is een prioriteit die voor het gehele veld dient te worden aangepakt. Een traject werd opgestart in 2019 in samenwerking met het Departement CJM/Waarborgen en Beheren/team Cultuurgoederen met de bedoeling een mogelijk systeem te implementeren voor de Collectie Vlaanderen en M HKA.

1. De technische werkgroep bekeek hoe:
 - het afstemmen van elkaars collectiebeheersystemen kan verlopen. Beide organisaties werken met de software Adlib en kunnen hier efficiëntiewinsten boeken. Hiervoor wordt bekeken welke scenario's mogelijk zijn om data en records uit te wisselen;
 - een DAM-systeem samen te gebruiken en hoe dit kan geïmplementeerd worden;
 - Axiell Collections een duurzaam antwoord kan bieden.
2. Daarnaast zijn de registratiegegevens van de in bewaring gegeven kunstwerken geactualiseerd met het oog op de vernieuwing van de bewaarovereenkomst. Hierbij werd er gewerkt aan het uniformiseren en standaardiseren van de respectievelijke registratiegegevens.

Deelnemers: Lotte Beckwé

Binnen Museale Werking werd er een excel-lijst opgesteld die horizontaal chronologisch gestructureerd is waarbij de actoren verticaal aangevuld worden. Het in kaart brengen van de referenties in de excel is opgesplitst in twee bladen: *galleries* en *'andere'*, waarbij *'andere'* wijst op *belangrijke referentiemomenten, musea, associaties en kunstenaarsinitiatieven, tijdschriften en tentoonstellingen in Antwerpen*.

Deze actie heeft als doel een snelle scan te doen voor het aankoopbeleid en dient als onderlegger voor het traject van een nieuw collectiebeleidsplan.

Momenteel bestaat de lijst uit zestig galleries, beginnende in 1897 bij galerie en veilinghuis Campo & Campo tot het in 2020 geopende Otty Park met de nadruk op de periode vanaf 1958 met de oprichting van galerie Ad Libitum tot 1997 met de oprichting van Stella Lohaus Gallery en Tim Van Laere Gallery. De 143 *'andere'* begint met de oprichting van de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten in 1664, maar wordt slechts onderzocht vanaf de jaren vijftig van de vorige eeuw met de oprichting van het Middelheimmuseum en het literaire tijdschrift De Tafelronde en G58 Hessenhuis, het cultuurcentrum avant la lettre waar een associatie van kunstenaars tentoonstellingen organiseerde. De lijst wordt sporadisch aangevuld en geleidelijk aan geanalyseerd. Er werden drie rijen toegevoegd waarin volgende informatie wordt verzameld: aantal actoren die overlappen met de collectie van het M HKA; URL-link; summiere omschrijving van de plek of referentiemoment. Opvallend is dat bijna elke galerie enkele kunstenaars vertegenwoordigt die ook in de collectie zijn opgenomen (aangeduid in de excel). De galleries waarvan er geen kunstenaars voorkomen in de collectie van het M HKA zijn recente galleries zoals Stieglitz19 en Ingrid Deuss Gallery die zich uitsluitend toeleggen op fotografie, NK Gallery die ook Russische kunstenaars vertegenwoordigt, en projectruimtes die tegelijkertijd een galerie zijn zoals DMW Gallery/Art Space en Schönfeld Gallery/Projects. In een volgende stap werd er gekeken naar de kunstenaars die niet vertegenwoordigd zijn in de collectie (aangeduid in de excel) zoals Hisachika Takahashi en Jef Somerlinck (Wide White Space Gallery), Stephane Mandelbaum (Zeno X), Marc Rossignol en Stephen Willats (Galerie Annie Gentils), William Klein (Gallery Fifty One / Gallery Fifty One Too). Voorlopig werd enkel Jef Somerlinck verder opgevolgd omdat deze kunstenaar naast WWS de meeste relaties heeft met aan het M HKA verwante actoren zoals Philippe Van Snick, Guy Mees, Jef Lambrecht en Inexistent. Er werd een basisdocument archiefbeschrijving opgemaakt en contact opgenomen met de zoon om het radicaal minimalistische werk van Somerlinck in kaart te brengen. Op dezelfde wijze werd ook in het deel *'andere'* gekeken naar de kunstenaars die niet vertegenwoordigd zijn in de collectie (aangeduid in de excel) zoals Raoul Vaneigem (Situationniste Internationale), Rudi Renson (Situationniste Internationale en Ercola), Ann Salens (Ercola), Chris Reinecke (A379089), Laurie Anderson en Nicola L. (ICC). Er werd contact opgenomen met de galerie en de erven van Nicola L., er werd een werk aangekocht van Laurie Anderson, en Chris Reinecke werd bezocht in Düsseldorf om het aangekochte werk te contextualiseren met een interview en aanvullend archiefmateriaal (in onderhandeling).

In het kader van dit deelonderzoek werd de cursus *'Occupied city'* gevolgd waarin Johan Pas doceert over de rol van Antwerpen op het vlak van avant-garde, alternatieve en underground initiatieven door kunstenaars en kunst-professionelen. De referenties werden aangevuld in de lijst. De notities kunnen verwerkt worden in een inhoudelijk document als aanvulling op de lijst.

In een volgende fase kunnen er in overleg prioriteiten worden gesteld om belangrijke referentiemomenten, galleries of actoren verder te onderzoeken. Van sommige kunstenaars hebben we bijvoorbeeld wel werk, maar zou de aanwezigheid aangevuld kunnen worden. Daarbij wordt er gedacht aan iemand als Filip Francis (Vacuum, Artworkers Foundation, Ercola, vertegenwoordigd door Galerie Annie Gentils, solo-expo in ICC), waarvan we slechts het werk hebben dat hij geschonken heeft aan de Stichting Gordon Matta-Clark. Een werk uit de reeks 'Souvenir' (groene werken waarop Filip Francis een herinnering/gebeurtenis voorstelt alsof het een ambtelijk verslag betreft) zou ook een relevante aanvulling kunnen zijn.

2.2.1.3.4 Deelactie: Cartografie digitale ontsluiting

Deelnemers: Lotte Beckwé

Er werd een excel-lijst opgesteld die verticaal alfabetisch gestructureerd is en horizontaal volgens naam, geboorte- en overlijdensdatum, geboorte- en overlijdensplaats, verblijfplaats en scholing, relaties (cfr. bovengenoemde lijst), tentoonstellingshistoriek (M HKA, ICC en andere), of de kunstenaar al dan niet is opgenomen in de collectieboeken van het M HKA (1988, 1990, 2007, 2013), of de kunstenaar al opgenomen is in Adlib, en de meest relevante URL-links. In de kolommen links werd horizontaal opgenomen of er een biografische tekst geschreven is volgens het sjabloon, hoeveel werken van de kunstenaar in de ensemblebank zitten en hoeveel ervan deel uitmaken van de collectie. Verticaal werden alle collectie-werken en werken in langdurige bruikleen per kunstenaar toegevoegd, horizontaal gestructureerd volgens datum, titel, materiaal, collectie, inventarisnummer en beschikbaarheid van beeldmateriaal. In de kolommen links wordt aangevuld wanneer het werk in de collectie werd opgenomen en of er een tekst over het werk is geschreven volgens het sjabloon. In verschillende kleuren worden negatieve waarden toegekend aan de informatie uit de lijst: niet opgenomen in de ensemblebank (op niveau van kunstenaar en item), geen tekst in overzicht of gekoppeld in media, niet in Adlib.

Deze actie heeft als doel een gestructureerd overzicht te bieden van de digitale ontsluiting van de collectie (collectieteksten, beelden, rechten). Tot nu toe werd een overzicht gemaakt van de collectieteksten en beelden, de rechten moeten nog toegevoegd worden. Op verschillende niveaus (Adlib, ensembles, mappenstructuur) worden constant aanpassingen gedaan (nieuwe aankopen en inhaalbewegingen), waardoor de lijst nooit een definitief karakter heeft. Maar doordat alles in één lijst wordt verzameld, krijg je wel een algemeen overzicht met detailinformatie. Voorlopig bestaat de lijst uit 900 kunstenaars (t.o.v. 3.748 actors op M HKA Ensembles) en 4.130 items (t.o.v. 27.888 items op M HKA Ensembles).

Beide lijsten samen vormen een onderlegger voor het collectiebeleid (aankopen, structuur van onze software) en ontsluiting. De lijsten kunnen langs de ene kant sturend zijn en langs de andere kant vervolledigd worden aan de hand van presentatiemomenten, zoals de drie collectietentoonstellingen over het ICC. Er kunnen voorlopige analyses gemaakt worden, maar de finaliteit van de opsomming is eerder een leerproces met nuances en dubbelzinnigheden die een kwalitatieve omgang met de collectie mogelijk maakt.

Deelnemers: Leen De Backer, Hans Willemse

Het verzamelen en bundelen van inhoudelijke informatie over de nieuwe aanwinsten werd ook in 2020 voortgezet. Voor 18 collectiekunstenaars werden gedegen en duurzame meertalige collectieteksten geschreven alsook afgeleide publiekgerichte teksten. Enkele teksten werden aan een externe schrijver uitbesteed.

Deelnemers: Christine Clinckx

Er is een actie ondernomen tijdens de lockdown om alle beeldmateriaal (Collectie) om te zetten naar JPEG2000 in functie van preservatie en langetermijnbewaring.

2.2.2 Collectiebeheer

In 2019 werd er een registrator aangeworven die vanaf januari 2020 in dienst trad en het team met 1vte versterkte.

Het personeelsbestand bestaat uit: 1 vte afdelingsverantwoordelijke, 0,5 vte expert collectie, 2,8 vte collectiemedewerkers behoud & beheer en 1 vte art-handler.

2.2.2.1 Nieuwe aanwinsten 2019

De omvang van de collectie steeg in 2020 met 57 nieuwe werken naar 4.388 aanwinsten. Er waren 20 aankopen via de Vlaamse Gemeenschap, 11 werken uit 4 schenkingen, en er werden 26 kleinere kunstwerken, edities en multipels met eigen budget aangekocht. Het M HKA kreeg van de Vlaamse Gemeenschap meerdere werken van verschillende kunstenaars in bewaring (zie hoofdstuk 4). Dit jaar zijn er geen langdurige bewaargevingen van De Vleeshal Middelburg.

M HKA formuleerde in 2013 een collectiebeleidsvisie in een collectiebeleidsplan. Deze visie bestaat uit de volgende elementen:

- Inhoudelijk is zij geworteld in de eigen kunstscène, zijnde de naoorlogse avant-garde in Antwerpen en in Vlaanderen.
 - Dit avant-gardistische verleden wordt gebruikt als een platform om de multipolaire wereld van vandaag te bekijken en aan te kunnen.
 - Daarbij worden drie invalshoeken gehanteerd, die eveneens verankerd zijn in de historiek:
 - Een nadruk op het beeld, dat immers sinds midden jaren 1980 de centrale uitdaging is van kunstenaars als Luc Tuymans, David Claerbout, of Marijke van Warmerdam
 - Een nadruk op actie, kunst die vertrekt vanuit het performatieve, in Antwerpen startend met de happenings in de jaren 1960.
 - Een maatschappijbevraging zoals die de motor is van kunstenaars als Luc Deleu, Ria Pacqué, of Anne-Mie Van Kerckhoven.
- Men kan deze invalshoeken ook als de drie assen zien die samen een ruimte bepalen: elk goed performatief werk zal ook een beeldkwaliteit hebben, een beeld heeft steeds een performatieve dimensie en elk goed kunstwerk heeft een maatschappelijk potentieel. Deze positionering verschaft het M HKA eigenheid en complementariteit ten overstaan van andere musea in Vlaanderen en de omliggende internationale regio.

De belangrijkste algemene principes die het museum hanteert bij zijn verwervingsbeleid kunnen als volgt worden samengevat:

- Aanwinsten dragen inhoudelijk bij tot de collectievisie van het museum zoals uiteengezet in het collectiebeleidsplan; ook schenkingen en langdurige bruiklenen zullen in dit kader worden beoordeeld;
- Aan het publiek wordt maximaal inzicht verschaft door het verwerven van gerichte referenties en van betekenisvolle items; er wordt niet naar encyclopedische volledigheid gestreefd. Aanwinsten zullen een maximaal hefboomeffect bewerkstelligen; ze betreffen ook symbolisch kapitaal en willen de duurzame impact van het publiek domein via dit engagement zo groot mogelijk maken;
- Tenslotte worden ook enkele technische vereisten in aanmerking genomen in het verwervingsbeleid, waaronder vooral toekomstige werkingskosten voor de te verwerven werken.

In 2020 kende de collectie een versterking van de internationale avant-garde uit onze regio in de jaren zestig en zeventig met nadruk op performativiteit en maatschappijkritisch engagement. Zo kon de basis van de museumcollectie, die haar wortels heeft in het ICC, worden aangevuld met werk van **Dan Graham** (°1942), één van de belangrijkste naoorlogse Amerikaanse kunstenaars, en ook één van de veelzijdigste: Graham verdiende zijn sporen als video-pionier, als performer, als criticus en theoreticus, en meer recent ook als de bedenker van glazen paviljoenen die overal ter wereld in de publieke ruimte opduiken.

Dan Graham's tekeningen en foto's *Two Rooms Video Delay* in gemengde techniek is een ontwerpschets voor een installatie gelijkaardig aan deze die tentoongesteld zou worden in het I.C.C. in 1974. De ontwerp-tekening recapituleert een aantal bekende artistieke leidmotieven in het werk van Graham: reflectie, disjunctie, perceptie, interactiviteit en publieksparticipatie avant la lettre en is een uniek tijdsdocument dat terugwijst naar de wortels van het M HKA.

Het reeds uitgebreide kernensemble van de Franse Fluxuskunstenaar **Robert Filliou** werd in 2020 versterkt met 3 edities. Gedurende zijn carrière, heeft dit 'genie zonder talent' – zoals hij zichzelf omschreef – verscheidene films, acties gedichten, beelden en performances gemaakt. Het grote aantal edities en multiples waren even belangrijk voor Filliou als de 'unieke' werken waarbij steeds het ludieke, Fluxus geïnspireerde element tot bloei kwam.

Van de Amerikaanse avant-garde musicus en performancekunstenaar **Laurie Anderson** kocht het museum een ingenieuze editie, gemaakt voor Parkett magazine. Het werk neemt de vorm aan van een schijnbaar decoratief oortje en bestaat uit een lithiumbatterij, een printplaat en een luidspreker. Het oortje is voorzien van een opgenomen bericht van ongeveer twintig seconden lang. Sommige van de opnames laten Anderson horen die viool speelt. In een andere opname leest ze een verhaal voor. Dit werk toont haar langdurige preoccupatie met interacties tussen muziek en beeldhouwkunst.

Eveneens werd de museumcollectie in de diepte uitgebreid met de verwerving van een editie van de Duitse kunstenaar **Chris Reinecke**. Deze avant-garde kunstenaar (°1936, Potsdam) is vooral bekend voor haar rol in LIDL, een politiek geïnspireerde kunstenaarsgroep waarvan ze medeoprichter was in 1968 in Düsseldorf. De LIDL-acties bereikten hun hoogtepunt in mei 1969 toen een aantal kunstenaars een 'LIDL klas' inrichtten in de gang van de Kunstakademie Düsseldorf. Toen de klas werd uitgesloten van de academie, stelde Joseph Beuys zijn klas ter beschikking van de actievoerders.

Het kernensemble rond de visuele en concrete poëzie werd de voorgaande jaren geleidelijk internationaal gecontextualiseerd met toevoegingen van grafiek, schetsen en films van diverse visuele dichters. In 2020 verwierf het museum nieuw werk, m.n. digitale visuele poëzie in de vorm van holograms van **Alain Arias-Misson**. Van de groep conceptuele kunstenaars **Art & Language** verwierf het museum via een schenking van De Vrienden van het M HKA de editie *Portrait and a dream XII* (1978-2009).

Vervolgens verwierf het museum ook werk van een jongere generatie conceptuele kunst.

Het werk *I'm never coming back to Antwerp again* (2020) van de Engelse kunstenaar **Ryan Gander** (°1976, Chester) bestaat uit een muizenhol waaruit bankbiljetten steken. Het gat bevindt zich onderaan de muur van een museumzaal, dichtbij de vloer, eronder ligt nog het beetje gips van het gat dat gemaakt werd. Met een ritselend geluid alsof een muis of rat eraan knaagt, bewegen de biljetten in het gat van de muur. Gander legde uit dat dit werk verband houdt met het idee van vals gedrag en pretentie. Er is een cliché dat mensen bij kunstopeningen zo bezig zijn met wie belangrijk is en met de elitestatus van dit hele systeem dat mensen enkel naar elkaar kijken en maar weinig aandacht hebben voor de kunstwerken.

Met de (documentaire) foto-installatie *Panamasage* werd het kernensemble van **Jef Geys** in 2020 uitgebreid en werd er prioriteit gegeven aan de versterking van de collectie van de internationale avant-garde uit onze regio in de jaren '60 en '70 met nadruk op performativiteit en maatschappijkritisch engagement.

Daarnaast werd de collectie punctueel versterkt met landelijke referentiekunstenaars die in een internationale avant-garde context te situeren zijn. Het M HKA vroeg de Antwerpse kunstenaar **AMVK** (Anne-Mie Van Kerckhoven) (°1951) om de noodzakelijke plexiwand aan de balie een artistieke invulling te geven. Deze artistieke interventie is het resultaat van een vraag die Van Kerckhoven al jaren bezighoudt: de vraag naar de vorm van perfectie. Het vierkant wordt vaak gezien als een 'ideaal' door zijn gelijke afmetingen. Ook voor de cirkel geldt dit, die refereert naar de zon, de aarde, de maan, ... maar ook naar goedaardige bolvormige energieën die vanzelf opduiken in digitale foto's en 'orbs' genoemd worden. Ook werd er in 2020 werk aangekocht van een jongere generatie kunstenaars van landelijk belang die de avant-garde traditie voortzetten.

Het kolossale beeld uit leem *De perenman, de Limburgse fruitdrager* van **Els Dietvorst** (°1964) wordt opgenomen in de M HKA-collectie. Het werk is een mooie aanvulling bij de werken *Skull* (lemen beeld met duiven), *Driftwood* en *Engel*.

Deze aankoop kadert binnen het collectiebeleidsplan waarbij aandacht gaat naar kunstenaars die de landelijke doorwerking van de avant-garde traditie in Vlaanderen gestalte geven. Met deze aanwinst beheert het museum een mooi ensemble van deze sociaal bewogen *mid-career* kunstenaar die in 2020 in het museum een overzichtstentoonstelling had.

Het werk van de Brusselse kunstenaar **Richard Venlet** (°1964) is dan weer in vele gevallen het resultaat van zijn denken over ruimte, tentoonstellingscontexten en de invloed ervan op de toeschouwer. Met een doorgaans minimale vormtaal vestigt hij de aandacht op een ruimte, haar indeling, ritmering en limieten en verandert hij die of schept hij nieuwe voorwaarden voor zijn eigen en/of andermans werk. Het spiegelvolume *Curating the library*, dat geschonken is, was al eerder in het museum te zien en huisvestte daarna in de gelijknamige lezingenreeks in deSingel. Tijdens de tentoonstelling in het M HKA werden in het spiegelvolume oorspronkelijk kleine constituyente programma's

gehouden. Het borgen van dit liminale, radicaal en heldere werk is een van de mogelijke wezenlijke ambities van een publieke instelling. Het werk kan gerelateerd worden aan praktijken als die van Heimo Zobernig in Oostenrijk.

Het kernensemble van **Vaast Colson** (°1977) werd verder verrijkt en vervolledigd met *Schwarzer Peter – das Original* (2019). Het werk dankt zijn naam waarschijnlijk aan Johann Peter Petri (beter bekend als ‘Der Alte Schwarzpeter’) een 18de-eeuwse crimineel die tijdens zijn gevangenisstraf een kaartspel bedenkt waarin tegenstanders om de beurt een kaart van elkaar trekken zonder te weten welke. Vaast Colson ziet het spel als een oefening om te leren omgaan met verlies en teleurstelling. Een techniek (of liever tactiek) om te winnen is moeilijk te gebruiken in het spel. M.a.w. de geluksfactor is zeer aanwezig. De vluchtigheid waarmee het spel wordt gespeeld, zorgt ervoor dat het gevoel van verlies lichter en acceptabeler wordt gemaakt voor het kind (en overigens ook voor de volwassene).

In 2020 kon het museum de collectie uitbreiden met enkele referentiewerken van internationale kunstenaars die in Vlaanderen wonen en werken. O.a. het textielwerk *Chicken frying, fire breathing, son-of-a-gun* (2020) van de in Antwerpen wonende Amerikaanse kunstenares **Tramaine de Senna** dat te zien was in haar solotentoonstelling in het M HKA, getiteld *MASTERBLASTER*, en waar de Senna een verzameling werken presenteerde als een breder onderzoek naar de transitionele esthetiek en het zelfbeeld.

Van de eveneens in Antwerpen wonende Amerikaanse kunstenaar **Vincent Meessen** (°1971) verwierf het museum *The Intruder* (2005), een videowerk waarin de kunstenaar zelf te zien is die van top tot teen gekleed in een outfit van witte katoenbloesems slentert door de straten van Ouagadougou, Burkina Faso. De artistieke praktijk van Meessen is er vooral op gericht onze eurocentrische kijk op de geschiedenis met nieuwe inzichten te voeden.

M HKA bouwde door eerdere engagementen in diverse bewegingen een substantiële kunstcollectie op uit de voormalige Sovjet-Unie, die zingevend kan worden ingezet binnen een Euraziatisch perspectief. Via de V-A-C Foundation (Moskou) verwierf M HKA van **Ekaterina Muromtseva** de video-installatie ‘Quarter to Twelve’, geïnspireerd door het gedicht ‘De Twaalf’ van Alexander Blok, en vertelt over het gevoel van collectieve verwachtingen, over een permanente cyclus van verandering, over de evolutie van een radicale naar een progressieve samenleving, van een postindustriële naar een netwerkmaatschappij. Daarnaast verwierf het van haar tevens het videowerk *In this country* (2017) en een grote aquarel *More than us* (2017).

Ook het ensemble rond de Oekraïense kunstenaar **Nikita Kadan** werd versterkt met de aankoop van het schilderij *The Beautiful Colonizer*. Het roept de vraag op of men de Sovjetperiode kan omschrijven als ‘kolonisatie’ en hoe relevant het is om het post-Sovjet-tijdperk te bekijken door een postkoloniale bril. *The Beautiful Colonizer* is gebaseerd op een foto in een Sovjet-boek over Afrikaanse kunst, een boek met een antikoloniaal perspectief. De voorgestelde sculptuur is gemaakt in de 17de eeuw in Benin en toont de voorgestelde kolonisator als een iconische figuur met lang haar en baard. Kadan heeft van hem een communist gemaakt door een communistische ster toe te voegen op de helm die er tegelijkertijd uitziet als een orthodoxe kerkkroon.

Met *Global Digestion* kent het werk van de Turkse kunstenaar **Huseyin Alptekin** een sterke verankering in de collectie. Het wolkvormig werk, dat reeds in het M HKA getoond werd tijdens de overzichtstentoonstelling *Democratic Luxury*, bestaat uit niet-professionele fotoafdrukken en toont honderden foto's van toiletten en badkamers die de kunstenaar tijdens zijn reizen bezocht. Alptekin, een kunstenaar die de wereld afreisde tijdens de periode waarin hedendaagse kunst een snelle internationalisering doormaakte, wou nagaan in hoeverre de

globalisering ervoor zorgt dat bepaalde gebruiken in verschillende samenlevingen op elkaar beginnen te lijken. Maar zelfs een van de meest elementaire functies van het menselijk lichaam blijkt geen universele ervaring te zijn. Bijkomend verwierf het museum de documentaire film *Horses and Heroes* over zijn fascinatie voor de paarden op de gevel van de basiliek van San-Marco in Venetië, paardensculpturen die oorspronkelijk een triomfierspan vormden. De paarden werden aanvankelijk gebeeldhouwd in Constantinopel (vandaag Istanbul) en bovenop de Hippodroom geplaatst, op het huidige Sultanahmet Meydanı-plein, maar werden in de dertiende eeuw door Europese kruisvaarders gestolen. Alptekin raakte geïnteresseerd in de geschiedenis en het gebruik van de paardensculpturen als openbare monumenten en in de rol die ze speelden in het symboliseren van de macht en van het nationalisme van de koningen en de helden die de paarden bereden.

Daarnaast deed het museum in 2020 enkele secundaire opportuniteitsaankopen van kunstenaars waarvoor het bijzondere aandacht heeft en die het collectieperspectief ondersteunen, zoals edities van **On Kawara**, en **Joseph Beuys**.

Andere toevoegingen aan de collectie zijn o.a. werken van **JODI**, **Pierre Bismuth**, **Charline Tyberghein**; **Luc Deleu**, **Dirk Braeckman** en **Walter Swennen**.

Enkele bijzondere aanwinsten zijn het gevolg van het In Vitro-project dat kaderde in de mail-art-tentoonstelling die in het najaar van 2020 in het M HKA plaatsvond in de archiefruimte, en een ondersteuning was aan kunstenaars tijdens de COVID-19-crisis. Zeventien kunstenaars gingen op onze uitnodiging in om een kunstwerk te maken op een A2-blad. Het zijn kunstenaars waarmee we als instelling reeds een band hebben opgebouwd of waarmee we momenteel samenwerken, maar evengoed kunstenaars die we voor het eerst uitnodigen om deel te nemen aan ons programma. Elk werk werd in een oplage van 100 geproduceerd, om daarna via de post te worden bezorgd. De originelen werden verworven en tentoongesteld in het M HKA. Deelnemende kunstenaars: Nel Aerts, Babi Badalov, Guy Bleus, Kasper Bosmans, Marlies De Clerck, Arpaïs Du Bois, Maika Garnika, Carlos Ginsberg, Paul Hendrikse, Nikita Kadan, Basim Magdy, Bart Prinsen, Laure Prouvost, Kelly Schacht, Charline Tyberghein, BEN Vautier en Eleanor Wright.

Daarnaast verwierf het museum een reeks kleinere werken, edities en multiples van diverse kunstenaars. Voor een volledig overzicht van nieuwe aanwinsten, zie hoofdstuk 4.

2.2.2.2 Bruikleenverkeer

De doelstelling van het bruikleenverkeer is de zichtbaarheid van de collectie te maximaliseren door een beleid van collectie-inzet complementair aan de collectiepresentaties, zonder evenwel deze te hinderen.

In 2020 gaf het M HKA 84 werken van de collectie in langdurige bruikleen aan 6 publieke en/of semi-publieke instellingen.

Het totaal aantal langdurige bruiklenen bedraagt 221.

Het totaal aantal publieke en/of semi-publieke instellingen bedraagt 21.

Er werden in totaal 140 werken uit de M HKA-collectie in bruikleen gegeven voor tijdelijke tentoonstellingen, waarvan 43 werken ingezet in 10 internationale tentoonstellingen, en 97 werken in 20 lokale tentoonstellingen. Coherente delen uit de collectie werden uitgeleend in het kader van de duurzame samenwerking met Woonzorgcentrum Immaculata/Museum E!

Voor een volledig overzicht van het bruikleenverkeer, zie hoofdstuk 4.4.

2.2.2.3 Preventieve conservering

Acties

Tijdens de periode van lockdown in maart, april en mei werden enkele procedures op punt gesteld. Ook werden de digitale mappen van de dienst collectie gereorganiseerd en opgeschoond.

Alle mappen waarin er informatie stond over het behoud en beheer van de kunstwerken werden samengevoegd in kunstenaarsmappen en geordend op alfabet. Onder de naam van de kunstenaar treft men nu alle informatie over de opstelling van het werk, alsook de conditie- en restauratierapporten van de kunstwerken, en andere praktische zaken over de verpakkingen en het transport. In het verleden bleek dat informatie elkaar overlapte en hierdoor vaak dubbel werd bewaard. Omwille van de vele foto's was dit een belasting voor de servers.

De procedure voor het sleutelbeheer van de interne depots is in dezelfde periode van verplicht thuiswerk aangepakt, in overleg met andere diensten die gebruik maken van het depot. Iedereen had eerst toegang tot de sleutels, waardoor er onmogelijk zicht kon zijn op wie er wanneer het depot binnenging, wat als een zware bedreiging voor dissociatie van de collectie werd beschouwd. Omdat aansluiten op het reeds bestaande controlesysteem (met badges) in het museum te duur bleek, werd er gekozen voor sleutellockers die (per team) registreren wie er wanneer de sleutel van het depot heeft opgevraagd. Zo heeft het team facility, bibliotheek en archief, productie, en het team collectie elk een eigen code. Tijdelijke codes kunnen toegekend worden aan externen die in het depot moeten werken. Ook deze worden geregistreerd en kunnen door de behoudsmedewerker gecontroleerd worden via een app of website. Op deze manier kan niet alleen opgevolgd worden of het depot correct wordt afgesloten, maar is er ook duidelijkheid over wie er verantwoordelijk is voor het beheer van deze depots.

Tijdens de lockdown was er een tweewekelijkse controle van de depots om mogelijke problemen, die niet werden opgemerkt door de verschillende automatische alarmen, te detecteren.

Conditierapportage

De laatste jaren wordt er zoveel mogelijk van de conditierapportering ingevuld in de daarvoor voorzien velden in Adlib Museum Plus, tabblad toestand/conservering, zodat er snel kan gekeken worden naar de conditie van elk werk, en er eventuele rapporten kunnen getrokken worden. Tijdens de verplaatsing van de digitale files in de kunstenaarsmappen is er ook steeds ingevuld in Adlib in welke conditie het werk, waarvan de files werden verplaatst, zich bevindt, om zo een inhaalbeweging te maken in onze database. Hierbij werd ook getracht de pedigree van voorbije toestanden en restauraties zoveel mogelijk retroactief in de database op te nemen.

In functie van een registratieproject van het Agentschap Kunsten en Erfgoed hebben veel werken in bewaargeving van de Vlaamse Gemeenschap een snelle conditiecheck gehad. Ook deze conditie is telkens aangevuld in Adlib, in combinatie met een foto in de kunstenaarsmap die speciale schades of kenmerken capteert. Deze manier van snelle conditierapportering wordt vooral toegepast bij grote volumes, of wanneer de conditie als nieuw is.

Om de gewone conditierapportering te vergemakkelijken, werd er gewerkt aan een sjabloon om via een tablet een digitaal conditierapport te maken, dat meteen in PDF kan omgezet en doorgestuurd worden naar eventuele partners. Intern kan het conditierapport meteen opgeslagen worden op de daarvoor voorziene plaats in de mappenstructuur, zoals de kunstenaarsmappen bij collectie of de projectmappen voor de tentoonstellingen.

MEEMOO – toevoeging metadata

Door het vele thuiswerk kwam er extra tijd vrij om het videoarchief, dat reeds gedigitaliseerd werd binnen het VIAA-project, nu MEEMOO, verder online te publiceren.

In totaal zijn er binnen het M HKA 2.279 verschillende items geregistreerd bij MEEMOO. Hiervan zijn er al 2.125 gedigitaliseerd.

Alle files die gedigitaliseerd werden, ondergaan steeds een kwaliteitscontrole en een review van de metadata vooraleer ze gepubliceerd mogen worden via Catalogus Pro, een beveiligde website waarop de geregistreerde VIAA-partners de video's en geluidsfragmenten kunnen doorzoeken. Door de vrijgekomen tijd werd er dit jaar een inhaalbeweging gemaakt. 2.125 gedigitaliseerde files, 1.229 video- en 10 audiofragmenten zijn doorzoekbaar. 92% hiervan zijn video's, 6 procent audiofragmenten, 2 procent film.

Verbetering van bewaaromstandigheden – verpakkingen

Nieuwe kisten en verpakkingen werden aangemaakt om de preventieve conservatie van meerdere werken te verbeteren.

Het werk *Spreken* van Berlinde De Bruyckere kreeg een nieuwe kist om de nieuw samengevoegde benen te bewaren.

- Het nieuwe collectiewerk Tramaine De Senna, *Chicken Frying, Fire Breathing, Son-of-a-Gun* (BK009103), kreeg een aangepaste verpakking in een kist die intern werd aangemaakt.
- Het installatiewerk van Nastio Mosquito, *Transitory Suppository: Act #11 No.Pruritus.No.Ani* (BK008201), kreeg een op maat gemaakte kist, intern aangemaakt.
- *Het sculptuur Studie naar de anatomie van het zijn* van Kasper De Vos (BK008219) had een bestaande kist, die het sculptuur niet voldoende ondersteunde. Er is gekozen voor een horizontale bewaring, in een nieuwe kist, waarbij het been rust op een kussen dat zich perfect vormt naar het been.
- *Chantoir* (BK6989) van Thierry De Cordier had geen aangepaste verpakking meer, en kreeg een nieuwe krat om na de restauratie van 2019 geen nieuwe schade op te lopen.
- *MM Lola* (BK007956) van Liliane Vertessen werd eerst bewaard in softpack, alle acht elementen kregen een eigen kist om optimale veiligheid van de neonbuizen in het werk te garanderen.
- *De Pastillemotor* (BK6151_M133) van Panamarenko kreeg een nieuwe kist omdat de oude kist waarin het sculptuur werd bewaard geen aparte ondersteuning bood voor de lamellen, waardoor deze makkelijk de rand konden raken en ombogen. De kist werd in het M HKA gemaakt.

2.2.2.4 Restauratie/conservatie

In 2020 werden 18 werken uit de museale collectie behandeld en/of gerestaureerd. Het betreft de volgende werken:

- **Narcisse Tordoir – Personnage BK5908_M102**
Het eerste paneeltje dat haaks op het achtergrondpaneel staat, had erg veel last van craquelures in de rode laklaag na opstelling tijdens een bruikleen in Het Roger Raveel Museum. Sommige craquelures hadden last van opstuwing. De andere panelen met rode lak hadden helemaal geen last van dezelfde schade, mogelijk gebruikte de kunstenaar nog een andere techniek voor het eerste paneel. Begga Vermaelen maakte de opstuwing weer vlak en injecteerde de craquelures om ze te fixeren.

- **Alice Creischer – The Greatest Happiness Principle Party – BK7734_M483**
De rok van één van de figuren vertoonde al jaren lichtgele vlekken, die in 2020 erg zichtbaar werden tijdens de opstelling in een collectiepresentatie in het M HKA. De rok is van papier met potloodtekening en stift erop, en waarschijnlijk een soort van stijfjel. Na de expositie van het werk, is ervoor gekozen om het in restauratie te geven, deze loopt nog steeds.
De houten poten trokken krom door een lage relatieve vochtigheid in het museum. Deze werden vervangen.
- **Franz West – Hain – BK7604_M378a**
Twee lampen van de installatie Hain werden opgesteld tijdens een bruikleen in Villa Empain te Brussel, de derde lamp werd beschadigd tijdens het transport hiernaartoe. De plexiplaat aan de bovenzijde brak, en nadat de verlijming niet stevig genoeg bleek, werd de oude plaat vervangen door een kunstmatig verouderde plexiplaat, door Frederika Huys. De originele stukken glasvezel die de zijwand en de bovenkant verbinden, werden volledig overgeplaatst, om een natuurlijk resultaat te verkrijgen.
De twee andere lampenkappen vertonen ook veel slijtage en vervuiling. De verdere restauratie en reiniging van de twee andere lampenkappen zal volgen in 2021. Een nieuwe kist zal voorzien worden om nieuwe schade te voorkomen.
- **Jimmie Durham – Gilgamesh – VHo248**
Tijdens de installatie in de Vleeshal in Middelburg door onze ploeg art handling, kwam er oude schade aan de deur naar boven. Er zijn grote stukken hout afgesplinterd aan de onderzijde en de achterzijde. Op oude foto's is er ook al schade te zien, er wordt gekeken hoe deze schade te herstellen en voorkomen.
- **Tramaine De Senna – Chicken Frying, Fire Breathing, Son-of-a-Gun – BK009103**
Het wandkleed, dat door de kunstenares zelf werd samengesteld uit verschillende synthetische stoffen, had tijdens de eerste opstelling in het M HKA last van zijn eigen gewicht, waardoor sommige stukken textiel niet meer correct hingen. Ook waren er rafelige randen, kleine lacunes, en moest er een ophangstelsel voor lange termijn bevestigd worden om schade in de toekomst te vermijden. Anja Smets voorzag het ophangstelsel en ontwierp de kist waarin het werk nu bewaard wordt.
- **Sushan Kinoshita – Staubstelle – VHo200**
Het werk, dat in het verleden al behandeld werd tegen kleermotten door bevrozing, toonde een nieuwe besmetting. De besmetting vond plaats in Katoen Natie, en werd ons gemeld door de medewerkers daar. Deze keer werd het werk gedesinfecteerd door Iparc met een thermolignum-behandeling, met hopelijk een langduriger resultaat.
- **Ekaterina Muromtseva – Quarter to twelve – So616_01**
De motor van één van de drie projectietafels haperde tijdens opstelling in een presentatie in het M HKA. Er is een volledige vervanging gebeurd door een motor van hetzelfde type (een ruitenwissermotor). Omdat hij er toch iets anders uitzag, werd de motor gedemonteerd en werd hierna de kap zwart gelakt waardoor hij er nu bijna hetzelfde uitziet. De vervanging gebeurde door de firma Etoile Mecanique.

- **Maha Maamoun – Cairoscapes – BK7835_M529**
 Het werk is twee jaar geleden door het loskomen van het ophangstelsel ten val gekomen tijdens een bruikleen aan een kabinet in Brussel. Het paneel had met de linkeronderhoek de grond geraakt waardoor de aluminium hoek is omgeplooid en de foto beschadigd werd. Na lange tijd bij de restaurator Anne Kerckhofs, die bevallingsrust had, is de hoek dit jaar mechanisch gevakt, waarna de foto zelf werd vlakgestoomd en geretoucheerd.

- **Luc Deleu – Schaal en perspectief – BK005219-001**
 De maquette was heel erg vuil, en had een aantal losse onderdelen. Voor opstelling in de tentoonstelling Monocultuur werden de losse delen weer verlijmd en oud vuil verwijderd. De boten uit polystyreen werd intern gereinigd met gedistilleerd water, de torens uit maquettekarton werden droog gereinigd. Er is nog een hoek aan de torens die na de afbraak van Monocultuur zal verlijmd worden op vraag van de kunstenaar zelf.

- **Jenny Hanniver – Michele Matyn – So613**
 De opgezette rog werd door de kunstenares ingesmeerd met een blauw gepigmenteerde suikerpasta. Deze pasta begon door het verdere drogen van de vis, los te komen in grote schilfers. Er werden verscheidene taxidermisten en natuurwetenschappers aangesproken om te kijken wat een mogelijke oplossing zou zijn om dit probleem in de toekomst te voorkomen, maar voorlopig nog zonder resultaat.

- **Ben Vautier – Piano Fluxusconcert – BR54**
 Er zaten kleermotten en andere insecten in de piano, dit is ons gemeld door de medewerkers van Katoen Natie, waar het werk bewaard wordt. De piano is behandeld met een gas (sulfurhexafluoride) en daarna intern gereinigd.

- **Berlinde De Bruyckere – Spreken – BK7198_M213**
 De installatie *Spreken* van Berlinde De Bruyckere was al langer in restauratie in het atelier van De Bruyckere zelf en de restauratie kon in 2020 worden afgerond. De dekens die doorheen de jaren veel losse naden toonden, werden eerst terug vastgenaaid en kregen dan een kunststof (kneedeoxy) onderzijde, waardoor de plooiën nu vastliggen en niet meer kunnen bewegen. Het onderstel werd verstevigd, en er werd een nieuw installatiesysteem ontwikkeld, waarbij de twee paar benen altijd als één geheel functioneren i.p.v. individueel. Enkele barsten in de waslaag van de benen en de voeten werden ook weer opnieuw ingevuld en gekleurd; om nieuwe barsten te voorkomen werd er een onderstel voor de voeten voorzien.

- **Erik De Kuyper – Peeping Box I – So612_001**
Erik De Kuyper – Pink Ulysses II – So612_002
Erik De Kuyper – Swimming Pool – So612_003
Erik De Kuyper – Renaissance – So612_004
 Erik De Kuyper schonk vier kijkdozen/video-installaties aan het museum. Elk van deze dozen vertoonde veel ouderdomsschade. Ze hadden een complete renovatie nodig. In samenwerking met De Kuyper werden de dozen intern hersteld, met gebruik van zowel nieuwe als oude materialen. Er werden hedendaagse videoschermen aangekocht om te integreren in de dozen aangezien de oude niet meer bestonden of te verkrijgen waren.

- **Liliane Vertessen MM Lola – BK007956**
Bij het herpakken van de lichtinstallatie werd opgemerkt dat één van de neonbuizen een breuk had opgelopen, mogelijks tijdens interne opslag of transport. In samenwerking met de kunstenares en het neonatelier Neon Gilsi bvba werd de neonbuis naar oorspronkelijke vorm en kleur hermaakt.
- **David Claerbout – Olympia (The Real-Time Disintegration into Ruins of the Berlin Olympic Stadium over the Course of a Thousand Years), start March 2016 – BK007988**
De twee computers waarop het werk draait, stonden onder een lek in het plafond en werden verplaatst. Er werd toen geen schade opgemerkt. De studio van David Claerbout heeft enkele punctuele acties moeten doen om het werk te onderhouden omdat de software soms bugs vertoonde.

2.2.2.5 Objectregistratie

De nieuwe registrator Bart De Block ging in januari 2020 aan de slag in het M HKA. Eén van zijn eerste taken was het aanvullen van lacunes in de registratie.

Onder deze noemer paste het registreren van de schenking affiches van De Zwarte Panter (200-tal stuks).

Een volgende lacune die diende aangepakt, was een reeks schenkingen van de Vrienden van het M HKA. Alle nieuwe verwervingen werden opgenomen in de excel 'Registratie 2020' en in het registratiesysteem Adlib.

Een andere omvangrijke opdracht was het in orde brengen van de schenking Hoppenbrouwers. Het kunstenaarsatelier van Hoppenbrouwers bestaat uit een 1000-tal panelen die werden geregistreerd aan de hand van een inventaris, d.w.z. geordend, per kunstwerk in Adlib gezet, gelabeld, en gefotografeerd. Dit registratieproces duurde tot eind juli. Ondertussen deed Wim Goossens van de KU Leuven onderzoek naar de schenking Hoppenbrouwers. Hij werd geëngageerd om een ordening aan te brengen in het oeuvre van Hoppenbrouwers en de sleutelwerken te bepalen. Zijn studieopdracht werd opgeleverd in september, al blijven nog enkele verklarende teksten achter, die later moeten worden aangeleverd. In een tweede studieopdracht bepaalde Wim Goossens ook een onderbouwd ensemble van een 60-tal werken die worden teruggegeven aan de Broeders van de Christelijke Scholen in het kader van een pedagogisch project. Deze tweede studieopdracht werd opgeleverd in december 2020.

In de periode oktober-november 2020 registreerde een professionele fotograaf de sleutelwerken en de werken voor teruggave.

Naast deze twee hoofdmoten werd er ook bepaald welke lacunes in 2021 zullen worden weggewerkt, o.a. de registratie van affiches van Panamarenko en edities van Dennis Tyfus.

Met het opvullen van lacunes in de registratie wordt bedoeld: het toevoegen van nieuwe records van werken in depot die nog niet in Adlib werden geregistreerd.

Een tweede belangrijke beweging die werd gestart door de registrator in 2020 is het opschonen van het collectie-informatiesysteem, waarbij records worden nagekeken, aangevuld en uniform gemaakt. Dit gebeurde in overleg met collega's van het Departement CJM. Het betrof een opschoningsbeweging in Adlib van de werken die eigendom zijn van de Vlaamse Gemeenschap en in bewaring werden gegeven aan het M HKA. Deze opschoningsbeweging houdt onder meer in dat er twee voorloophunten worden toegevoegd (BK00) en dat de gesplitste nummers verdwijnen (BK_M wordt BK00). De velden objectcategorie worden geüniformiseerd en er is speciale aandacht voor de

velden 'Materiaal' en 'Toestand', die nu vaak niet zijn ingevuld. Er gebeurt ook een fysieke controle van de werken, aangevuld in 'Toestand' en van de verpakkingen.

Een eerste oefening werd opgeleverd in maart 2020 en besproken met Céline Vermeire en Marthe Lemmens van de Collectie Vlaamse Gemeenschap. Een eerste beweging van 250 records werd opgeleverd in september 2020, na een controle door een team van vier personen van de werken in het depot van Katoen Natie. Voor een 20-tal grote kunstwerken in het duplexdepot diende deze controle te worden uitgesteld omwille van de coronamaatregelen. Er werd afgesproken om tijdens de volgende beweging 300 records op te leveren tegen maart-april 2021. De einddatum voor het opschonen van alle BK-nummers is op april 2022 gezet.

In samenwerking met de afdeling Content Management werd er nagedacht over toekomstige opschoningsoperaties in Adlib, via de Adlib thesaurus, zoals bijvoorbeeld het uniformiseren van de eigennamen, kunstenaarsnamen en dergelijke.

Een traject waarbij informatie uit het pas gedigitaliseerde collectie-archief wordt ingevoerd in Adlib wordt gepland voor 2021. Stappen in de richting van een migratie naar Axiell Collections is een actiepuntpunt voor 2021.

In 2020 werd er vergaderd over het opstellen van een nieuw en uitgebreid Registratiemodel Hedendaagse kunst, dat registratieproblematieken rond hedendaagse kunst zou aanpakken. Er vonden gesprekken plaats met de partnermusea en met CVG.

Er werden nieuwe verwerven voorbereidt in het kader van de Antwerpse stadscollectie hedendaagse kunst en de registrator assisteerde bij het opstellen van een verwervingsprocedure i.s.m. de Stad Antwerpen.

2.2.2.6 De Vrielynck collectie

Door het wegvallen van de collectiemedewerker die instond voor het beheer en het ontsluiten van de Collectie Vrielynck werd er beslist om de werking rond deze deelcollectie tijdelijk stop te zetten. Sinds 2019 is het resterende deel van de Collectie Vrielynck dat gestockeerd werd in het FoMu verhuisd naar de binnendepots van het M HKA. De standplaats van de betreffende objecten werd geregistreerd en ingevoerd in Adlib. In 2020 was er geen werking met deze deelcollectie.

2.2.2.7 Panamarenkohuis in de Biekorfstraat

Sinds de schenking van het huis aan het M HKA werd het pand volledig gerestaureerd en authentiek heringericht onder leiding van architect Luc Deleu van T.O.P. office en M HKA-medewerker Hans Willemse, die ook de volledige inventaris van de artistieke inboedel in kaart bracht. In 2020 werden renovatiewerken uitgevoerd (zie hoofdstuk 2.4.3), aan de buitengevel, de erker en de bovenverdieping waar er waterlekken waren ontstaan. Een deel van het meubilair en de aanwezige objecten verbleven tijdelijk elders.

Parallel hieraan liep de aanvraag van de beschermingsprocedure want het Panamarenkohuis komt in aanmerking voor de bescherming als monument. Het pand heeft als woon-werkplek van een van de meest vooraanstaande Belgische kunstenaars van de tweede helft van de 20ste eeuw een bijzonder hoge historische, architecturale en artistieke waarde. Op Vlaams en nationaal niveau is het Panamarenkohuis een authentiek voorbeeld van een hedendaagse kunstenaarswoning die als totaalwerk museaal ontsloten wordt door het M HKA. De aanvraag tot bescherming werd ingediend door architect Luc Deleu.

2.2.3 Content Management: collectiedocumentatie en bibliotheek

2.2.3.1 M HKA Bibliotheek

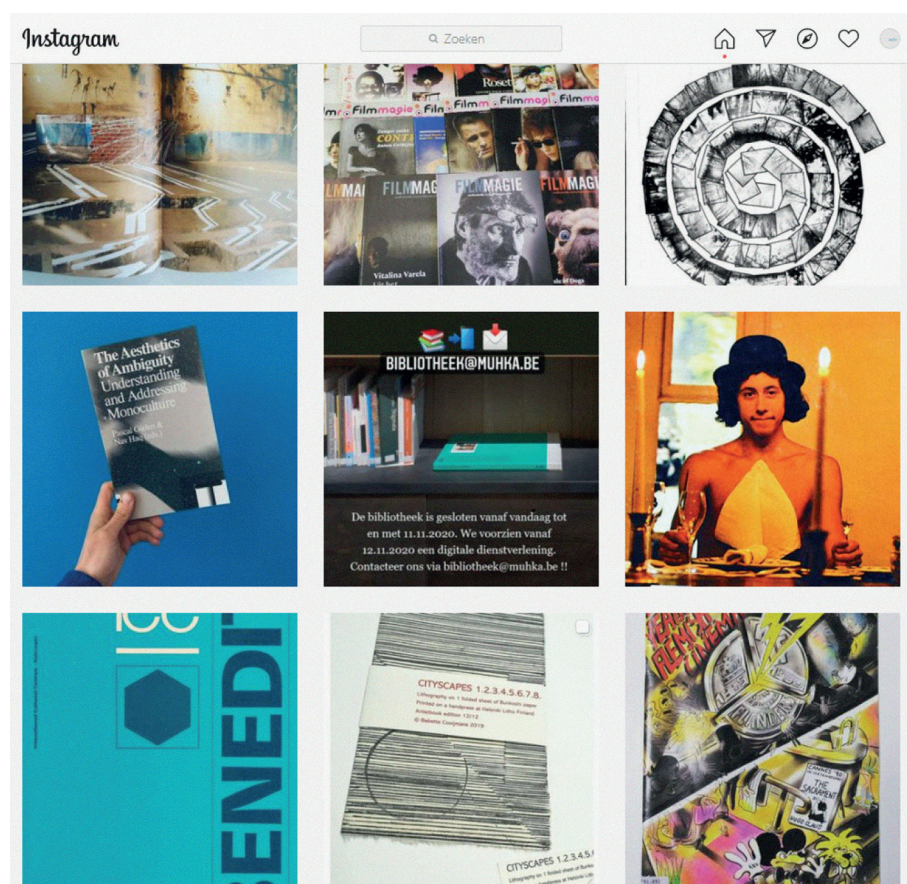
Omwille van de coronacrisis was de bibliotheek gedurende lange tijd gesloten voor bezoekers. De werking van zowel onderzoeks- als handbibliotheek werd aangepast, zowel voor wat betreft de invulling van de taken en rollen voor collega's en vrijwilligers, als wat betreft bezoekerscomfort en toegankelijkheid.

In het voorjaar werkte iedereen zoveel mogelijk van thuis uit, vanaf de zomerperiode tot het einde van het jaar werd een regeling getroffen met halftijds thuiswerk en halftijds werk in de bibliotheek. De 9 vrijwilligers (klassement documentatiemappen, excerpieren tijdschriften artikels en dies meer) werden dit jaar minimaal ingezet.

Door de beperkte toegankelijkheid en het verplichte thuiswerk was de onderzoeksbibliotheek slechts gedeeltelijk open voor publiek (maart – april 2020). Vanaf mei 2020 werd er permanentie voorzien door de bibliotheekcoördinator. Er werd voornamelijk gewerkt via bezoeken op afspraak (1/1) of **digitale dienstverlening**. Voor 2020 werden 'live' 54 bezoekers geteld. Er werden 19 studenten of onderzoekers digitaal verder geholpen.

Door de gedeeltelijke sluiting van het museum (georganiseerde lockdowns vanuit de overheid), werd ook de handbibliotheek in de inkomhal van het museum derhalve aanzienlijk minder geraadpleegd dan in normale omstandigheden.

Sinds 2019 heeft de bibliotheek haar eigen Instagram-kanaal **@mhkabibliotheek**. Hier wordt elke dag, afwisselend tussen kunst en film, gecommuniceerd over wat reilt en zeilt in de film- en kunstwereld. Info omtrent boeken, artikels, of foto's uit de collectie worden hier in de kijker gezet. Eind 2020 telt het kanaal 504 bezoekers.

De huidige covid-situatie en bijhorende maatregelen wijzen opnieuw het belang van het gedigitaliseerde archief (circa 160 lopende meter) voor beide bibliotheken en aanverwante archieven (ICC, M HKA). Een beperkte selectie documentatiemappen werden voorbij jaren door een vrijwilliger op de interne fileserver bewaard zodat persknipsels en beeldmateriaal voor alle

medewerkers (intern) beschikbaar zijn. De bibliotheek zal in de toekomst verder digitaliseren en inzetten op 'hulp vanop afstand'. Het inscannen van de (prioritaire) documentatiemappen is een taak die in 2021 hopelijk snel weer kan opgepikt worden.

2.2.3.2 KUNST – omvang en verwerking

- Boeken: Einde 2020 bedraagt het aantal boeken **37.990** exemplaren. Deze volledige collectie boeken is opgenomen in het registratieprogramma Adlib. Het overgrote deel is geregistreerd met een volledige titelbeschrijving, een kleiner gedeelte enkel met basisbeschrijving (titel en technische gegevens). Er wordt voortdurend met terugwerkende kracht ingezet op het vervullen van de titelbeschrijvingen. Verschillende deelcollecties zijn ondertussen eveneens opgenomen in ensembles.org, o.a. de kunstenaarspublicaties van de jaren '80, de publicaties van het M HKA, de publicaties van het ICC, de artist novels, GA. De deelcollectie artist novels telt einde 2019 **512** boeken, verwerkt in Adlib en ensembles.org. De deelcollectie artist publications (artist books & artist catalogues) is uitgegroeid tot **1.968** items.
- Tijdschriften: Het aantal titels ($\pm$ 970) is ongewijzigd gebleven, waarvan een 20-tal abonnementen op binnen- en buitenlandse tijdschriften. Stand van zaken exciperen per artikel:
Volgende tijdschriftenreeksen (die niet meer verschijnen) zijn volledig geëxcerpeerd per artikel: *Artefactum*, *Kunstbeeld*, *Kunst- en Museumjournaal*, *Kunst Nu* (Vereniging voor het Museum van Hedendaagse Kunst Gent), *Modern Painters*, *M HKA-zine*, *M HKA-krant* en *M HKA-gids*, *Stedelijk Museum Amsterdambulletin*.
Aan volgende tijdschriftenreeksen (die nog verschijnen) wordt continu gewerkt: *Artforum*, *Metropolis M*, *Flash Art*, *H art* en *The Art Couch*. Ook is gestart met de verwerking van *Openbaar Kunstbezit Vlaanderen*.
- Audiovisuele materialen: geregistreerd en beschreven in Adlib: 482 videotapes, 91 audio-CD's, 78 mini DV-tapes, 391 CD-R, 464 DVD, 51 audiocassettes, 36 LP(vinyl), 11 singles, 10834 dia's.
- Tussenwerken: 112 items, beschreven en geregistreerd in Adlib, verpakt in aangepast papier en bewaard in dozen.
- M HKA-persknipsels: volledig opgeschoonde collectie (72 ringmappen), die per artikel wordt geregistreerd in Adlib en continu aangevuld. Via 2 jobcoachingstrajecten in samenwerking met EMINO werd enerzijds de index (alfabetische oplijsting van ICC documentatiemappen) afgewerkt door Bruno Wouters (mei 2020-juli 2020, 20u/week). Nadien werd opstart gemaakt van de index voor de M HKA documentatiemappen door Galina Slavova (september 2020-november 2020, 12u/week). Volgende stap zal zijn om prioritaire mappen te digitaliseren en hier een inhaalbeweging te starten.

2.2.3.3 FILM – omvang en verwerking

De overgang van Sinebase – Filemaker naar Adlib in 2017 had als gevolg dat sommige invoervelden in Adlib niet meer correct worden weergegeven of juist zijn ingevuld. De boeken worden met terugwerkende kracht gecontroleerd en de beschrijvingen worden verder aangevuld. Ze krijgen een plaatscode en exemplaarnummer. Tot op heden zitten we aan exemplaarnummer FB10202. Deze taak wordt ook in 2021 verdergezet.

Naast de 29 lopende tijdschriftabonnementen zijn er in 2020 4 nieuwe tijdschrifttitels aangekocht.

- *Another Gaze* is een feministisch tijdschrift dat het werk van vrouwelijke filmregisseurs in de kijker zet. Of hoe vrouwen gerepresenteerd worden in cinema.
- *Little White Lies* is een onafhankelijk, tweemaandelijks tijdschrift dat filmkritiek op een andere manier wil weergeven: geen droge filmrecensies, maar met illustraties en tekeningen.
- Het abonnement op *Millennium* werd terug geactiveerd. Dit tijdschrift stelt de onafhankelijke cinema centraal. Ook videoperformances en videokunstenaars worden in dit tweejaarlijks tijdschrift in beeld gebracht.
- *Fireflies* plaatst in elk nummer twee filmregisseurs tegenover elkaar. Het tijdschrift beweegt tussen filmanalyse en kunst, collages en interpretaties wisselen de teksten af.

De artikels en filmbesprekingen van de tijdschriften worden in Adlib ingevoerd en verwerkt. Persknipsels worden in de documentatiemappen bijgehouden zodat ons documentatiecentrum up-to-date blijft.

Naar aanleiding van de archivering van het archief van de Antwerpse filmregisseur Robbe De Hert, startte de UA een onderzoeksseminarie. Verschillende studenten kwamen, op afspraak, de bibliotheek bezoeken om materiaal in te kijken. De Cinema programmeerde films van Robbe De Hert in het kader van *Fugitive Cinema & Robbe De Hert* in De Cinema. De samenwerking tussen de in Antwerpen gelegen instellingen is een element dat verdere uitwerking vraagt voor de toekomstvisie van onze onderzoeksbibliotheek.

Het verplichte thuiswerk zorgde er voor dat er dit jaar vooral is ingezet op het digitale luik van de filmbibliotheek. Twee medewerkers (Lotte Ogiers & Els Brans) hebben gewerkt aan het **archief van MuHKA_media, Cinema Zuid, De Cinema**. Aan de hand van de brochures op de mappenstructuur werden de filmvertoningen op ensembles.org (concept) geplaatst. Dit vanaf het jaar 2009 (toen nog MuHKA_media) tot en met de huidige programmatie van De Cinema (tot en met oktober 2020). Deze taak kan worden verdergezet wanneer De Cinema terug open is, zodat ook de nieuwe programmatie digitaal gearcheveerd kan worden.

2.2.4 Content Management: onderzoek en digitale werking

2.2.4.1 Ensembles.org

M HKA Ensembles (ensembles.org) vormt sinds 2011 een belangrijke digitaliseringsinspanning van het M HKA. Het wordt ingezet als content management systeem voor collectie – archivering, beschrijving van tentoonstellingen en events, digitale communicatie en bemiddeling (applicaties – en platformen) en als onderbouw van muhka.be. Dit webplatform heeft als doel de kunstwerken en kunstenaars beter te contextualiseren met behulp van nieuwe media, om zo het onderzoek en de kennis die we ontwikkelen duurzaam te bewaren en te ontsluiten. De toepassing werd tot 2013 in het museum ontwikkeld, vandaag wordt de technische uitbouw uitgevoerd door Koen Van der Auwera.

Om de ensemblebank succesvol te maken heeft het M HKA een aantal parallelle inspanningen gedaan (2014-2018). M HKA wil ensembles.org zo breed en internationaal mogelijk opstellen in het veld. M HKA ontwikkelde in de periode 2014-2018 de bestaande software verder, met als doelstelling externe partners zoals kunstenaars, archiefinstellingen of partnermusea, de mogelijkheid te bieden aan de slag te gaan met een databank die opengesteld kan worden of data kan uitwisselen met andere toepassingen. Er werd tevens een front-end template ontwikkeld om diverse onderzoekplatformen binnen een uniforme visuele identiteit binnen het bredere kunsten- en erfgoedveld aan te bieden.

De afgelopen jaren werden binnen onze instelling diverse digitale processen opgestart zonder een duidelijk en duurzaam toekomstbeeld of beleid. Om de vinger aan de pols te houden, om de samenwerking met diverse partners te optimaliseren, is het nodig onze databankstructuur- en methodologie (front- en backend), alsook de verwachtingen en ambities scherp te stellen.

Om het pad voor verdere digitale dienstverlening (intern – M HKA / CKV & extern (kunstenaars, estates en zo meer) te vervolledigen, om de relatie met andere soft- en hardware-toepassingen binnen en buiten het museum te optimaliseren, om verder content te kunnen delen, te verrijken of aan te bieden als open data, is het nodig de bestaande programmering, databankstructuur- en methodologie te evalueren.

Zo is Ruby als programmeertaal niet in staat de nieuwe en hedendaagse functionaliteiten die nodig zijn voor een adequaat informatie- en content management te faciliteren, back- en front end adequaat en blijvend te laten spreken.

Om een toekomstgericht en duurzaam informatiebeleid uit te werken (2021) werd in 2019 gestart met een evaluatie van de digitale maturiteit van de databank-structuur en gebruikte programmeertaal zodat M HKA in de toekomst de juiste ambities voor ensembles.org kan formuleren.

Een eerste consultancy werd in 2019 uitgewerkt door Klaas Hemerijckx.

Een tweede traject in het kader van het duurzaam optimaliseren werd in 2019-2020 doorlopen in samenwerking met Meemoo.

De concrete taakstelling van meemoo in het project betreft:

1. Opmaak (digitale) strategie voor ensembles.org
2. Studie IT-infrastructuur ensembles.org
3. Opmaak overzicht van aanbevolen concrete acties

Deel 1: opmaak (digitale) strategie Ensemblebank

Opmaak van een plan waarmee de (digitale) doelstellingen van Ensemblebank kunnen worden gerealiseerd, en waarbinnen de duurzaamheid een aandachtspunt is.

Deel 1 werd afgerond met rapport en presentatie op 14.12.2020

Deel 2: studie IT-infrastructuur Ensemblebank

Bestuderen van de beschikbare IT-infrastructuur en het gebruik ervan in het licht van de opgestelde digitale strategie, en een optimalisering van de duurzaamheid.

Deel 2 wordt door meemoo afgewerkt in 2021.

Deel 3: opmaak overzicht van aanbevolen concrete acties

Opmaak actieplan voor korte en middellange termijn dat verschillende scenario's bevat voor de realisatie van de digitale strategie, de inzet van de IT-infrastructuur in functie daarvan en voor het uitschrijven van een mogelijke tender, met bijzondere aandacht voor duurzaamheid.

De verdere concretisering van deze taakstellingen is uitgewerkt in het projectplan in bijlage bij deze overeenkomst.

Deel 3 wordt door meemoo afgewerkt in 2021.

2.2.4.3 Statistieken

Voor 2020 kunnen we 73.814 (62.532 in 2017, 88.550 in 2018 en 93.062 in 2019) gebruikers tellen met 92.562 sessies (83.266 in 2017, 114.474 in 2018 en 114.769 in 2019) en 444.096 (355.957 in 2017, 427.329 in 2018 en 364.313 in 2019) paginaweergaves wat voor het eerst een daling weergeeft.

Dit betekent ook 89,8% (tegenover 74,07% in 2017, 88,1% in 2018 en 89,7% in 2019) nieuwe gebruikers en 10,2% (25,9% in 2017, 11,9% in 2018, 10,3% in 2019) terugkerende bezoekers met een gemiddelde browsetijd van 00:02:54 (3:06 min in 2017, 2:44 min. in 2018, en 01:54 in 2019).

Sinds dit jaar werd de Nederlandstalige applicatie het meest geraadpleegd, gevolgd door de Engelstalige, de Franstalige en de Duitstalige. (In 2019 werd de Engelstalige applicatie het meest bekeken.)

Voor 2021 verwachten we opnieuw een stijging van minstens 7% en mikken we op een minimum van 100.000 gebruikers door een focus op meer en open data, publieksvriendelijke collectie- en kunstenaarsteksten en een meer interactieve & gerestylede front-end.

2.2.4.4 Webplatformen

Onderzoek wordt door M HKA niet als een afzonderlijk domein gezien maar als een transversale verantwoordelijkheid. Dit is een fundamentele inzet. Er kunnen ook relevante inzichten komen vanuit de publiekswerking, waar men merkt dat bezoekers inzichten aandragen en waar men formuleringen zoekt die bruggen naar bezoekers slaan, en bij de technici, aan wie een kunstenaar laat weten wat hij precies wil en waarom. Ook deze dienen geborgd te worden, toegevoegd aan het weefsel van inzichten. M HKA wil zijn hele werking maximaal een kwaliteit geven van handelend denken en denkend handelen.

Er werd meteen voor een digitale basis gekozen zodat resultaten op zoveel mogelijk manieren kunnen renderen en duurzaam verder in de toekomst kunnen worden ingezet. Op die manier gaat onderzoek niet verloren. Als strategische kerntaak van zijn onderzoek-gedreven museale werking ziet M HKA de toevoeging van een inhoudelijk structurerende laag aan databases. Deze kan zowel uitdrukking zijn van onderzoek als een publieke ontsluiting ervan worden. M HKA kan hierdoor zowel onderzoek onthalen als het aansturen of een reële inbreng hebben in onderzoek dat in samenwerking gebeurt. Deze aandacht voor een dergelijke structurerende laag van databases maakt het ook mogelijk dat diverse afdelingen van het museum een inbreng hebben en dat in de dagelijkse werking inzichten worden toegevoegd en geformatteerd die een basis kunnen zijn voor verder onderzoek later. Dit kan ook gesystematiseerd worden: de werkpraktijk kan bewust geredigeerd worden en zo een basis

vormen voor onderzoeksinspanningen. Zowel de inhoudelijke informatie, de structurering als de ontsluiting ervan kunnen incrementeel groeien.

Als publieke en presentatiegerichte instelling zal het museum er steeds naar streven om deze capaciteit ontsluitbaar en ontsloten te maken. Communicatie- en publiekswerkingsinspanningen kunnen met de onderzoekslagen in de database verbonden worden en zo een toegang worden om deze onderzoeksinspanningen effectief publiek te maken.

M HKA merkte dat in zijn werking inhouden vaak voortdurend hermaakt werden, en dat aangemaakte inhouden moeizaam en soms helemaal niet konden worden teruggevonden in de in 2005 – administratief opgezette – mappenstructuur voor digitale archivering. Het zag hetzelfde in zijn samenwerkingen met kunstenaars; een beeldkeuze die gebeurde werd een volgende keer b.v. niet aangehouden en het door de kunstenaar ontoereikend verklaarde beeld werd door een volgende medewerker opnieuw geselecteerd.

Daarom formuleerde M HKA in 2011 het projectplan *ensembles.org*; een CMS dat erop gericht is om inhouden en hun formattering te behouden en incrementeel te structureren. Items, actoren, en evenementen kunnen worden geïdentificeerd en voorzien van een groeiend aantal digitale assets – visueel en tekstueel –, die ook kunnen worden geannoteerd. De items, actoren, en evenementen kunnen vervolgens worden gerelateerd in diverse zingevende structureringen of ensembles. Deze inzet is een kwalitatief onderzoek-gedreven complement naast de steeds groeiende mogelijkheden om data automatisch te ontsluiten en te verwerken.

Bijzonder aan de inzet is ook dat de museale publiekswerkingslaag en de onderzoekslaag aan elkaar gekoppeld zijn. Punctuele onderzoeksresultaten zijn niet noodzakelijk publiek ontsloten maar kunnen dat wel worden, zodat een digitale gebruiker van eenvoudige communicatielagen over publieks-vriendelijke teksten naar meer complexe informatie kan doorklikken.

M HKA bouwt geleidelijk instrumenten uit die het in staat stellen om binnen zijn capaciteit tot een meer krachtige output te komen. *Ensembles.org* is het kerninstrument waarop deze outputgerichte ontwikkelingen uitgelijnd zijn. De nieuwe website die begin 2016 werd gelanceerd is op *ensembles.org* gebouwd en ook het reviseren van de hele institutionele software, waarvoor in 2015 een opportunity scan gebeurde, dient erbij aan te sluiten. Daarnaast zijn er echter ook instrumenten die specifiek op formattering van inzichten gericht zijn:

- digitale onderzoekplatformen zijn een logisch output voor gestructureerde onderzoekoutput rond een onderwerp. Na ervaring te hebben opgedaan met casuïstisch opgezette sites vanaf 2012, startte M HKA in 2015 met een formattering hiervan zodat dergelijke sites snel kunnen worden gebouwd als een publieksgerichte vertaling van op *ensembles.org* gestoeld onderzoek.

In 2020 werden geen nieuwe platformen online geplaatst.

Het onderzoekplatform omtrent de teksten van Hans Theys werd herwerkt en het platform omtrent het werk van Nicole van Goethem werd opgestart.

<http://nicolevangoethem.ensembles.org/>

Ook het platform Panamarenko werd opgemaakt (en wordt verder afgewerkt in 2021).

<http://panamarenko.ensembles.org/>

- E-books kunnen een verdere doorwerking van digitale onderzoekplatformen zijn. Deze werking werd in 2014 opgestart als een samenwerking tussen de partners van De Internationale. Ze werd in 2015 geoperationaaliseerd door Project Projects en in 2017/2018 verder ingebed in de eigen werking. In 2019 en 2020 werden er geen e-books gemaakt.

- EAAS of ensembles.org 2.0. staat toe dat de ensemblesoftware ook wordt aangeboden aan derden, waarbij M HKA webruimte ter beschikking kan stellen zonder er zelf toegang toe te hebben of met beperkte rechten in een samenwerkingsverband.
Voorbeelden:
<http://ensembles.org/ensembles/the-book-lovers>
<http://vac.ensembles.org>

2.2.4.5 Informatiebeleid

Uitwerken van een visie op de toekomst (2027):

“De werking van het museum is een digitale werking. Kennis en informatie worden geborgd, gearchiveerd, open en herbruikbaar gemaakt voor alle toepassingen van interne en externe museale betekenisgeving.”

M HKA verwerkt diverse informatie(s)/data uit via verschillende interne en externe processen. Medewerkers moeten op allerlei mogelijke manieren met elkaar kunnen communiceren, dialogeren en verder formatteren. Informatietechnologie en automatisering spelen hierbij dan ook een grote rol. Om deze informatie(s) te sturen en goed te kunnen beheren, is een informatiebeleid voor M HKA / CKV / De Cinema noodzakelijk.

Informatiebeleid strekt verder dan automatiseringsbeleid en omvat de wijze waarop een organisatie wil omgaan met informatie, informatie-uitwisseling en informatiedeling. Informatiebeleid komt voort uit de missie en visie van de organisatie. Het helpt acties/processen te verbeteren en de ICT optimaal, effectief en efficiënt in te richten en te beheren. Informatiebeleid is een integraal onderdeel van het bedrijfsbeleid. Informatiebeleid heeft betrekking op een aantal vragen: hoe om te gaan met organisatiegegevens, informatiesystemen en informatietechnologie, hoe om te gaan met de werkorganisatie rond de informatievoorzieningen, en hoe om te gaan met middelen die nodig zijn voor een goede informatievoorziening.

Een goed informatiebeleidsplan maakt duidelijk hoe informatiestromen georganiseerd en eventueel geautomatiseerd kunnen worden. Uit het informatiebeleidsplan volgen vervolgens concrete informatiserings- en automatiseringsprojecten.

Via de inzet van digitale platformen, het formatteren, het organisatiebreed en het digitaal doordenken van acties voorziet het museum een brede digitale ecologie of infrastructuur. Dienstverlening, toegankelijkheid en duurzaamheid in de vorm van online ontsluiting, digitale participatie en open databeleid zijn de norm.

M HKA ziet de toevoeging van SAAS-databases (CM, DAM, CRM, ERP) als structurerende laag als essentieel onderdeel van zijn onderzoek-gedreven museale werking alsook van de institutionele en administratieve processen. Integratie met de verscheidene werkprocessen en het gebruik van open platformen is een must.

Het verder contextualiseren en visualiseren van het netwerk van kunstwerken, kunstenaars en kunstarchieven waarvoor M HKA zich engageert, maken hiervan deel uit.

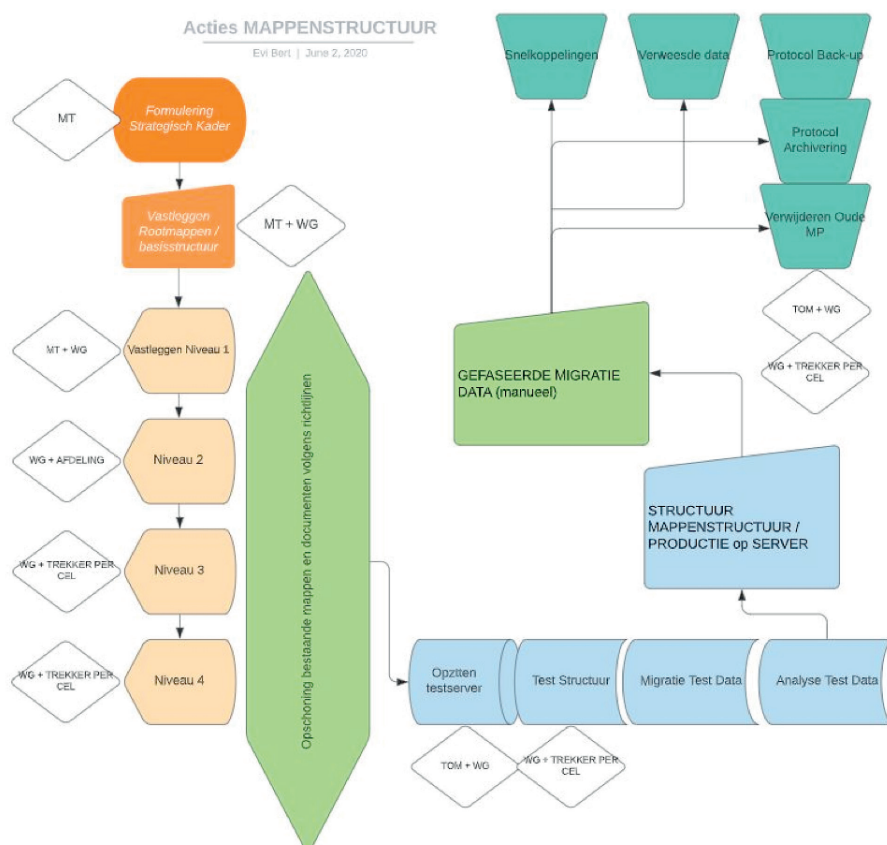
De interactie met de online-community en stakeholders wordt uitgewerkt in een *digitaal* forum met een grote interactie op sociale media en versterkt door het sluiten van pro-actieve samenwerkingsverbanden in lokale en internationale context.

De impact van alle digitale acties wordt gemeten en waarborgt de duurzaamheid van deze integrale digitale werking.

2.2.4.6 Acties Mappenstructuur

Een eerste actie die werd opgezet in 2020 is de revisie van de mappenstructuur en fileservers. Toen de mappenstructuur een decennium geleden werd opgezet, was dat vanuit een administratief-organisatorische logica. Naleven van bestaande richtlijnen en opschonen is de eerste stap daarvoor, maar er is ook een vaste, heldere logica nodig. Er werden nieuwe rootmappen gedefinieerd en in 2021 is een volledig implementeringstraject voorzien.

Revisie is niet enkel omdat de huidige mappenstructuur onbeheersbaar is geworden, maar ook omdat de tijd en de instelling veranderd zijn. Digitale werking is nu centraal komen te staan en MHKA wil daarop volop inzetten. Het voorstel is om te vertrekken van een integrale werking en dan telkens te kijken hoe we daar informatie duurzaam willen en kunnen maken.

2.3 PUBLIEKSWERKING

Als vanouds werd het nieuwe jaar in het MHKA ingezet met de twaalfde editie van Art's Birthday. Op 17 januari, de dag waarop de kunst geboren is, toch volgens Fluxus-kunstenaar Robert Filliou die in 1963 zijn verjaardag uitriep tot de officiële geboortedag van de 'kunst', viert MHKA Art's Birthday. Een gevarieerd programma met performances, een verjaardagstaart, muziek en drank waarop de deuren worden opengezet voor zowel het kernpubliek van kunstenaars en kunstkeners als voor het brede publiek.

De eerste opening van 2020, op 6 februari 2020, naar aanleiding van de tentoonstelling *Els Dietvorst *Dooltocht | A desperate quest to find a base for hope* was meteen ook de laatste opening en campagne zoals we die altijd kenden. Slechts enkele weken erna deed Covid-19 zijn intrede en op 18 maart 2020 gingen de deuren van het museum voor de eerste keer dicht als gevolg van een nationale lockdown.

Wat aanvankelijk begon als een periode van crisiscommunicatie en -management heeft zich uitgesponnen over het jaar en is geleidelijk aan de nieuwe manier van werken geworden. De plotse ommekeer bracht drastische

veranderingen met zich mee op vlak van interne werking én de manier waarop we ons vanaf dan tot onze publieken zouden verhouden. De zorg voor het welzijn van de medewerkers en het niet loslaten van onze publieken stonden centraal in elke fase van de coronacrisis. Naarmate het acute crisisgehalte naar de achtergrond verdween, zijn we erin geslaagd om binnen de nieuwe realiteit onze uitdagingen en doelstellingen te gaan herdenken en hertalen. Dit heeft als resultaat dat ondanks het feit dat 2020 volledig anders is verlopen dan gepland, er toch duurzame stappen zijn gezet binnen de belangrijkste domeinen waarop de afdeling publiekswerking inzet, namelijk het optimaliseren van de **interne werking**, het verder uitbouwen van de online communicatie, het uitrollen van **gedifferentieerde campagnes** met het oog op het versterken van de nationale en internationale positionering en het uitbouwen van duurzame samenwerkingen, alsook het aanbieden van een **breed toegankelijk en kwalitatief bezoekersaanbod**.

2.3.1 Museum in lockdown

Op 18 maart 2020 werd een nationale lockdown afgekondigd en moest het museum zijn deuren sluiten. Het ondenkbare werd realiteit. De afdeling Publiekswerking kwam, net zoals alle andere afdelingen in een modus van crisismanagement. In een eerste fase was het belangrijk om onze bezoekers en volgers correct te informeren over de sluiting van het museum. Via de externe kanalen (website, persbericht, nieuwsbrief en sociale media kanalen) stemde het M HKA zijn boodschap af op de communicatie van de overheid en de Antwerpse musea met het oog op een zo uniforme en heldere communicatie.

Gelijklopend werd een communicatie uitgerold naar alle mensen die een reservatie hadden voor rondleidingen, deelname Ateliers paasvakantie of bezoek aan het Panamarenkohuis. Iedereen werd persoonlijk gecontacteerd en de reeds gestorte bedragen werden terugbetaald.

De sluiting van het museum voor onbepaalde tijd had ook gevolgen voor de lopende samenwerkingen met externen in het kader van de reguliere werking. Alle lopende afspraken en engagementen met het oog op de komende promotiecampagne naar aanleiding van de zomertentoonstelling werden herbekijken en waar mogelijk verschoven naar een latere datum. Met het M HKA-gidsenteam werd gekeken hoe zij konden worden ingezet om de digitale aanwezigheid van het M HKA inhoudelijk mee te voeren (zie hoofdstuk 2.3.4).

Het museum sloot niet alleen de deuren voor zijn bezoekers, ook personeelsleden konden niet langer in de kantoren terecht. Collega's die in de mogelijkheid waren om van thuis uit hun taken op te volgen konden aan het werk blijven. De bijzondere situatie van lockdown bracht voor de afdeling Publiekswerking enerzijds nieuwe uitdagingen en opdrachten met zich mee. Anderzijds vormde de periode van lockdown voor sommige collega's het uitgelezen moment om opdrachten op te nemen die niet gebonden zijn aan de programmatie van het museum. Binnen de afdeling werd een takenlijst gemaakt als leidraad voor iedereen in het stelsel van thuiswerk. Zowel voor de teams Bemiddeling als Communicatie was dit het geval en startte iedereen in een stelstel van 100% thuiswerk. Binnen het team Publiekszorg bleven de coördinator en de medewerker onthaal en reservaties voltijs aan de slag van thuis uit. Voor het zaal- en baliepersoneel was dit jammer genoeg niet mogelijk. Zij werden, op één collega na, in tijdelijke werkloosheid geplaatst tot de heropening van het museum. Eén collega werd aangesteld om de permanentie op te nemen wanneer collega's noodgedwongen in het museum dienden te zijn in kader van de uitvoering van hun taken.

Team Communicatie nam, in overleg met het Managementteam, het voortouw om te zoeken naar gepaste manieren om de interne informatie-doorstroming en de betrokkenheid en verbondenheid van en tussen de collega's te blijven ondersteunen en versterken. Omdat er in een eerste fase

heel veel praktische afspraken moesten worden gemaakt om de digitale manier van werken georganiseerd te krijgen, werd er snel beslist om te starten met een interne nieuwsbrief. Dit zorgde ervoor dat alle collega's snel, op hetzelfde moment en op een uniforme wijze werden geïnformeerd over de steeds veranderende situatie. Het was ook de manier om in contact te blijven met de collega's die noodgedwongen in technische werkloosheid zaten. Gaandeweg evolueerde de nieuwsbrief van puur operationele informatieverstrekking naar een meer bredere communicatie met de ambitie om alle collega's geïnformeerd te houden over de algemene werking en de verbondenheid te blijven garanderen. Team Communicatie bepaalde in overleg met het Managementteam de onderwerpen en verzorgde de redactie, opmaak en verzending. Er werd een afzonderlijk mailadres aangemaakt nieuwsbrief@muha.be waarop collega's reacties konden insturen en onderwerpen voorstellen. De interne nieuwsbrief kon van in het begin op veel bijval rekenen onder de collega's waardoor het niet meer werd gezien als een instrument van crisiscommunicatie maar uitgroeide tot een vaste waarde op gebied van interne communicatie.

In het verlengde van de interne communicatie was er ook de ambitie om onze partners, stakeholders en externe medewerkers die mee het M HKA maken, te blijven informeren en te betrekken bij de werking achter gesloten deuren. De museumzalen waren dan wel gesloten maar het M HKA bleef actief en wilde de nauwe verbondenheid met deze belangrijke partners niet laten verloren gaan. Deze ambitie werd ook ingegeven door een bezorgdheid omdat vele van onze partners in een zeer precaire situatie terechtkwamen en het M HKA, in de mate van het mogelijke, zijn verantwoordelijkheid wilde nemen om de mensen te ondersteunen. Vanuit het managementteam en onder begeleiding van het team Communicatie werd binnen elke afdeling een groep van contacten geïdentificeerd die we van heel dichtbij wilden blijven informeren over het reilen en zeilen binnen het M HKA gedurende deze bijzondere periode. In overleg tussen de M HKA contactpersonen binnen elk team en team Communicatie werd gekeken welke boodschappen konden worden gedeeld met het netwerk en onder welke vorm.

Ook wanneer het museum terug de deuren mocht openen, vanaf 18 mei 2020, bleef het advies om zoveel mogelijk thuis te werken voor de rest van het jaar van kracht. Gedurende die ganse periode bleef de nieuwsbrief een vaste waarde in de interne communicatie. Na de zomer werd de interne communicatie uitgebreid met een tweewekelijkse digitale meeting met alle collega's, het digitale Bosberaad, waarin breder kon worden ingegaan op bepaalde onderwerpen en dialoog mogelijk was. Dit werd georganiseerd door de afdeling HR in nauw overleg met het managementteam.

2.3.2 Digitale communicatie en online M HKA community

In haar ambitie om een breed publiek, soms gevat in heel diverse doelpublieken, uiteenlopende kansen te bieden om deel te nemen aan het uiteenlopende aanbod dat het M HKA hen biedt, groeit het aandeel van digitale toepassingen en communicatie elk jaar. Tijdens dit bijzondere jaar waarin het museum bepaalde perioden de deuren moest sluiten en de mogelijkheid van mensen om het museum te bezoeken sterk werd ingeperkt, werd deze digitale aanpak nog meer doorslaggevend binnen publiekswerking. Op bepaalde momenten was dit zelfs de enige manier om connectie te maken tussen publiek en het museum.

De **digitale communicatiekanalen** van het M HKA (website, nieuwsbrieven en sociale media) waren zowel in periode van lockdown als bij heropening cruciaal om onze bezoekers enerzijds te informeren en anderzijds te blijven voeden en inspireren. De sociale media kanalen van het M HKA, in het bijzonder Instagram, kenden in deze periode een enorme boost. Mensen waren aangewezen op de digitale wereld voor ontspanning en gingen gretig op zoek naar schoonheid, verdieping en verbondenheid. Naast het communi-

ceren van praktische boodschappen omtrent sluiting en/of openingsuren en veiligheidsmaatregelen werd er gekozen om de bezoekers en volgers te blijven voeden met content die vertrok vanuit de core business van het museum. Via de digitale kanalen bleef het M HKA ook in tijden van lockdown open en bleef het de toegangspoort tot de dagelijkse werking die, ondanks de gesloten deuren, op volle toeren bleef draaien. De tentoonstellingen en projecten die op het moment van de lockdown te zien waren in het museum werden digitaal ontsloten. Daarnaast werd er aan de hand van archiefmateriaal teruggeblikt op het rijke M HKA verleden en werden tentoonstellingen uit het verleden opnieuw belicht en ontsloten aan de hand van beeld- en videomateriaal. Ook de collectie was een dankbare bron om aan te boren om de M HKA-volgers te blijven bereiken met kunst.

Op 21 april lanceerde M HKA, samen met de andere partners van de Europese museumfederatie L'Internationale het online initiatief *Kunstenaars in quarantaine*. De bijdragen van kunstenaars werden vanaf dan online gedeeld via de socialmedia-kanalen van L'Internationale, @internationaleonline, en via de websites en socialmedia-kanalen van de leden van de confederatie. Gedurende twee maanden werden twee keer per week, elke dinsdag en donderdag, werken van kunstenaars gepubliceerd. Zodra alle werken zijn verschenen, zullen ze samen worden gepubliceerd op het L'Internationale Online platform. Op die manier droeg *Kunstenaars in quarantaine* op bescheiden wijze bij aan het gesprek over de gevolgen van de huidige pandemie, door de communicatiekanalen die de huidige perceptie en consumptie van informatie hebben beïnvloed, te heroverwegen, en door de potentie van de bestaande ruimtes te herdenken.

Ook in de maanden waarin het museum geopend was maar het toch niet altijd voor iedereen even makkelijk was om het museum te bezoeken omwille van de geldende maatregelen, bleven deze kanalen focussen op het overbrengen van de M HKA-ervaring. Ze waren cruciaal in de ambitie om de bezoekers tijdens hun bezoek te voorzien van de nodige achtergronden en inzichten. Het **bezoekersmateriaal** dat normaal beschikbaar werd gesteld in het museum kon via de digitale kanalen van het museum zijn weg blijven vinden naar de bezoekers.

Met de lancering van de **M HKA blog** in het najaar van 2020 werd een actie die reeds in 2019 werd opgestart gerealiseerd. De M HKA blog is de broodnodige uitbreiding op de M HKA website die het museum moet toelaten om op een publieksvriendelijke en gelaagde manier te communiceren over de werking in haar volle breedte. Met de komst van de blog is de website meer dan een plaats voor informatie- en kennisdeling. Het wil de plaats zijn van ontmoeting, met kunst, kunstenaars en met de vele partners die het M HKA maken tot wat het is. De (digitale) bezoeker kan er op ontdekking gaan en inspiratie lijkt nooit echt veraf. De M HKA blog bundelt verhalen zodat ook buiten onze museummuren die artistieke bevoegdheid goed voelbaar is. Aan de hand van de vaste rubrieken *KUNST*, *COLLECTIE* en *M* wordt nieuwe content in de vorm van longreads als achtergrond bij de huidige werking afgewisseld met archiefmateriaal. Het biedt ook de mogelijkheid om ruimte te geven aan de vele partners die het M HKA maken tot wat het is en over het muurtje te kijken en inspiratie aan te reiken vanuit andere organisaties of initiatieven. De rubriek *VIDEO* verzamelt en ontsluit op toegankelijke wijze alle video's die de afgelopen jaren in het kader van tentoonstellingsprojecten werden gemaakt. Via de blog blijft dit videokanaal permant toegankelijk en is het mogelijk te grasduinen in het steeds groeiende aanbod.

2.3.3 Gedifferentieerde marketingcampagne voor een maximaal publieksbereik

Enkel de opstart van de marketingcampagne voor de tentoonstelling **Dooltocht | A desperate quest to find a base for hope* verliep zoals aanvankelijk gepland. De start van de tentoonstelling ging gepaard met een gedifferentieerde promotiecampagne waarvan affiches, advertenties en radiospots op KLARA de belangrijkste offline-instrumenten zijn. M HKA startte een nieuwe samenwerking met *Vlugge Verspreiding* om ook affiches in het straatbeeld te krijgen in de Nederlandse grenssteden met een sterke culturele uitstraling, namelijk Maastricht, Tilburg en Eindhoven. Het uitbreken van de pandemie en het zo goed als volledig stilvallen van het verkeer tussen België en Nederland heeft ervoor gezorgd dat deze samenwerking nog geen vruchten heeft kunnen afwerpen in termen van een stijging van Nederlandse bezoekers.

De lockdown en de aanhoudende beperkingen na de heropening in mei 2020 zorgden ervoor dat de bestaande engagementen en vooropgestelde initiatieven op vlak van marketing dienden worden te herbekeken. De voortdurende dreiging van een nieuwe sluiting, het veiligheidsrisico en bijhorende maatregelen en de beperking in mobiliteit voor zowel binnenlandse en zeker buitenlandse bezoekers vormden de meest bepalende factoren waarmee diende te worden rekening gehouden.

Naar aanleiding van de heropening op 18 mei 2020 werd een beperkte lokale 'welkom terug' campagne ontwikkeld. De kernboodschap was dat het M HKA opnieuw open was en dat er onder veilige omstandigheden van kunst kon worden genoten. Deze campagne werd gelanceerd met een persbericht waarin de kernboodschap dat het museum terug open was en dat het M HKA garant staat voor een veilig en kwalitatieve museumervaring.

De boodschap van het samengaan van zorg, kwaliteit en kunst werd gepast geïllustreerd door de samenwerking met kunstenares Anne-Mie Van Kerckhoven die voor het M HKA een plexiglas ontwierp dat werd ingezet aan de balie ter bescherming van bezoekers en baliepersoneel. Deze samenwerking werd opgepikt door de brede media.

Deze boodschap werd verder uitgedragen via de eigen digitale communicatiekanalen en gedurende drie weken versterkt door een affichecampagne in de Antwerpse straten.

De heropening van de musea werd ook ondersteund vanuit museumPASS-musées die binnen hun netwerk voor de nodige zichtbaarheid zorgden voor de verschillende musea. Met het oog op het maximaliseren van het meer lokale en regionale publiek en ter ondersteuning van de musea lanceerde onze mediapartner DE STANDDAARD een ticketactie onder de noemer *Toerist in eigen land*. Gedurende de zomermaanden konden abonneés een gratis bezoek brengen aan het M HKA.

Ook voor de tentoonstelling i.s.m. Antwerp Pride, wat een ad hoc initiatief was ter vervanging van de geschrapte festiviteiten, werd een lokale affichecampagne gekoppeld aan een overwegend online gevoerde campagne. De sterke vertegenwoordiging van Antwerp Pride op sociale media zorgde voor een echte boost. In overleg met onze vaste partner op vlak van persstrategie, *Club Geluk*, werd een aangepaste persstrategie uitgezet louter naar de binnenlandse pers. Buitenlandse bezoeken waren niet mogelijk.

De campagne voor *MONOCULTURE – Een Recent Verhaal* die startte in september 2020 werd, net als alle andere activiteiten, sterk bepaald door de beperkingen omwille van Covid. Waar mogelijk werd al dan niet in aangepaste vorm ingezet op de vaste waarden. Zo was er geen preview en opening zoals anders maar was het museum op de openingsavond van 18u tot middernacht gratis toegankelijk voor de bezoeker (mits vooraf online registratie). Het brede netwerk van partners en stakeholders werd hiervoor uitgenodigd via de traditionele postuitnodiging. Daarnaast werd via digitale communicatie de M HKA community uitgenodigd voor dit event. De aanpak was gezien de

omstandigheden een succes en gedurende elk tijdsblok van één uur tussen 18u en middernacht werd de maximaal toegelaten capaciteit bereikt.

De perspreview kon worden georganiseerd maar kon enkel worden bijgewoond door nationale pers.

De geplande affichecampagnes in Vlaanderen en Nederland werden zoals gepland uitgerold. Opnieuw zorgde de situatie dat er ook in het najaar zeer weinig mobiliteit mogelijk was tussen België en Nederland. In het kader hiervan werden de internationale advertenties beperkt tot e-flux en Frieze omdat beiden vooral bijdragen tot de internationale uitstraling en minder worden ingezet met oog op maximaliseren van bezoekersaantallen. Eveneens met het oog op het maximaliseren van lokale publiek werd i.s.m. DE STANDAARD een insert van 8 pagina's gemaakt volledig gewijd aan deze tentoonstelling en verspreid in de volledige oplage van de krant.

De vele langdurige beperkingen omwille van de corona-problematiek zorgden er nog meer dan anders voor dat digitale communicatie nog meer dan anders beslissend was in het bereik van een publiek en het creëren van een vorm van verbondenheid. Online communicatie probeerde zoveel als mogelijk de beperkingen in de fysieke realiteit op te vangen. Omwille van deze specifieke situatie werd beslist om n.a.v. *MONOCULTURE – Een Recent Verhaal* maximaal in te zetten op een digitale advertentiecampaïne. Hiervoor werd er samengewerkt met het digitale marketingbureau *MediaDonuts*. Naast het verhogen van de zichtbaarheid werd er ook ingezet op call to action (oproep tot actie) waarbij via de link in de online advertenties kon worden doorgelinkt naar de online ticketpagina op de M HKA-website. Er werd ingezet op een campagne in de golven, bij aanvang van de tentoonstelling, rond de kerstvakantie en een last call actie begin 2021. Deze nieuwe samenwerking en de resultaten moeten na afloop (april 2021) grondig worden geëvalueerd en de diverse mogelijkheden moeten na deze eerste samenwerking verder worden bekeken. De eerste resultaten zijn voorzichtig positief en wijzen op een groter en meer divers bereik met een meer dan gemiddelde actiebereidheid tot het aankopen van tickets.

De overzichtstentoonstelling met werk van de Antwerpse kunstenares Nicole van Goethem zorgde voor een sterke combinatie met *MONOCULTURE – Een Recent Verhaal*. Het werk van Nicole van Goethem, tekenkunstenaar, cartoonist en animator, en enige Belg die ooit een Oscar won (in 1986), kon op veel bijval rekenen bij pers, publiek en op socialmedia-kanalen.

2.3.4 Breed toegankelijk en kwalitatief bezoekersaanbod

Omwille van de eerste lockdown werden de geplande vakantieateliers tijdens de paasvakantie geannuleerd. Team bemiddeling zorgde i.s.m. enkele M HKA-gidsen voor een digitaal aanbod waarmee de kinderen thuis aan de slag konden. Eenvoudige creatieve opdrachten werden gedeeld via website, nieuwsbrieven en sociale media brachten de M HKA-ervaring tot in de huiskamer. Eenmaal het museum de deuren terug mocht openen bleef het onmogelijk om het vertrouwd en divers publieksaanbod in zijn volledigheid terug te activeren. Het bestaande publieksaanbod, afgestemd op de individuele bezoekers dat bij de verschillende tentoonstellingen wordt aangereikt voor meer duiding en verdieping, werd zoveel mogelijk digitaal aangeboden via de verschillende digitale communicatiekanalen. Aanvullend werden ook steeds kant-en-klare pakketjes in printversie voorzien aan de museumbalie.

De COVID-19-maatregelen lieten het van in het begin niet meer toe om een aanbod te ontwikkelen voor groepen en grootschalige samenwerkingen en evenementen op te zetten. De vaste waarden binnen de publiekswerking zoals de familiedagen, *Dag van de Dans*, *Erfgoeddag* en *Museumnacht* werden afgelast. De jaarlijkse *Kunstendag voor Kinderen* ging wel door maar ging volledig digitaal. M HKA organiseerde *Facebook Live sessies* waarin kinderen creatieve opdrachten konden uitvoeren. Tijdens de eerste lockdown stelde

het M HKA, op vraag van jongerenorganisatie KRAS, ook een knutselpakket samen in teken van Panamarenko. Deze pakketten werden verdeeld onder de vele gezinnen waar KRAS mee in contact staat en die tijdens de lockdown, en sluiting van de scholen, door hen werden ondersteund. Samenwerking met externe partners in kader van *Museum El* als het structureel traject dat M HKA sinds 2019 loopt met het Wilrijks jeugdhuis *Vizit* hadden sterk te lijden onder de pandemie.

Een ander ingrijpend gevolg van de pandemie was dat er geen rondleidingen konden plaatsvinden in het museum vanaf maart 2020. Ook het Panamarenkohuis in de Biekorfstraat moest de deuren dicht houden en is in 2020 niet terug kunnen heropstarten. Het plots wegvallen van de intensieve samenwerkingen met het voltallige onderwijsveld én het wegvallen van geleide bezoeken voor volwassenen zorgden ervoor dat de gidsenwerking zo goed als op non-actief kwam te staan. In de mate van het mogelijke werd steeds gekeken of het mogelijk was om M HKA-gidsen te betrekken bij de ontwikkeling van het individueel aanbod in print en digitaal al blijft dit een zeer beperkt aandeel in tewerkstelling in vergelijking met anders.

Tijdens de zomermaanden en ook tijdens de kerstvakantie zette het M HKA alle zeilen bij om opnieuw kinderen tussen 5 en 12 jaar te ontvangen voor de *Ateliers*. Op die manier wilde het M HKA het signaal geven dat ze de kinderen niet loslaat en blijft investeren in een kwalitatief vrijetijdsaanbod. Vaste formats werden vertaald naar de geldende veiligheidsmaatregelen en opdrachten werden herdacht. Ook het gebruik van de fysieke ruimte werd herbekeken in functie van de maatregelen. In de zomermaanden werden 3 *Ateliers* aangeboden die voor het eerst een volledige week duurden. Op deze manier wilde het M HKA dit aanbod plaatsen naast het reguliere aanbod in de vakanties en mee tegemoetkomen aan de opvangvraag bij ouders die in deze periode bepalend is. Na afloop werd het nieuwe format van 5 dagen i.p.v. 2 of 3 intern geëvalueerd en werd in overleg met de M HKA-gidsen beslist om deze aanpak in de zomer van 2021 te hernemen.

2.3.5 Interne werking

De start van de nieuwe medewerker onthaal en reservaties, Mohammed Hameed, begin 2020, was het startschot voor het herbekijken van de procedures voor het inplannen van rondleidingen. De start van een nieuwe collega was het uitgelezen moment om de overstap te maken naar een digitale tool (Online Werkrooster) om de aangevraagde rondleidingen in te plannen en de gidsenverdeling digitaal te verwerken. De tot dan toe gehanteerde aanpak was bijzonder tijdrovend met betrekking tot interne communicatie met de gidsen en de administratieve afhandeling van de prestaties. De online tool maakte het mogelijk om zowel het opvragen van de beschikbaarheid, het inplannen van de rondleidingen, de communicatie met de gidsen als de administratieve opvolging voor contracten en uitbetalingen via één digitaal platform te laten lopen. M HKA werkte al enkele jaren met deze tool voor het inplannen van jobstudenten.

De periode die aan de lockdown voorafging stond volledig in teken van het vertrouwd maken van onze nieuwe medewerker onthaal en reservaties en het voltallige gidsenkorps met de vernieuwde digitale werking. Vanuit team Bemiddeling werd het gidsenkorps intensief begeleid a.d.h.v. verschillende opleidingen en in één op één opvolging. Aan het einde van dit traject, toen iedereen vertrouwd was, werd in overleg met de gidsen ook het afsprakenprotocol geactualiseerd zodat het in overeenstemming was met de nieuwe realiteit. Het protocol was de garantie voor een correcte en vlotte toewijzing en afhandeling van rondleidingen door de medewerker onthaal en reservaties.

M HKA maakte onverwacht ook nog een andere beweging richting digitale werken met de invoering van een online ticketingsysteem. Eén van de dwingende voorwaarden bij de heropening midden mei 2020, na de eerste lockdown, was de verplichting om uitsluitend via online ticketing te werken. Dit was de enige sluitende garantie om de bezoekersaantallen op elk moment onder controle te houden.

Gezien de zeer korte periode om de nodige aanpassingen door te voeren en de goede ervaringen, zij het op kleine schaal, met het platform *Eventbrite* werd beslist om via deze gekende weg de online tickets aan te bieden. Wat aanvankelijk leek op een beslissing voor een korte periode groeide uit tot een permanente maatregel waardoor alle tickets in 2020, vanaf de heropening op 18 maart 2020, via Eventbrite werden verkocht. Dit platform dat we reeds gebruikten voor de verkoop van tickets voor het Panamarenkohuis is bijzonder gebruiksvriendelijk en liet ons toe op heel korte tijd een goeie integratie met onze website en accurate boekhoudkundige verwerking mogelijk te maken.

De vereiste om bij het aankopen van een ticket contactgegevens op te geven had eveneens als positief neveneffect dat het museum nu over gegevens van onze bezoekers beschikten en hen binnen het wettelijke kader gericht kan aanspreken om het M HKA ook in de toekomst te blijven volgen via onze nieuwsbrief en/of digitale kanalen.

In december 2020 nam het M HKA afscheid van zijn vormgever Christophe Clarijs. Er werd beslist om op zoek te gaan naar een nieuwe in huis vormgever die net als Christophe voor 60% zou worden aangesteld. In de aanloop naar de procedure werd op basis van een grondige evaluatie van het huidige takenpakket beslist om het bestaande profiel bij te sturen. Het steeds groeiende aandeel van digitale communicatie, dat alleen nog maar werd versneld door de pandemie, en de bijzonder snelle evolutie binnen dit domein op vlak van vaardigheden en toepassingen maakte duidelijk dat de M HKA vormgever ook voldoende onderlegd moest zijn op vlak van digitale toepassingen. Met dit gewijzigd profiel ging M HKA begin 2021 op zoek naar een nieuwe vormgever. Om de continuïteit van de lopende projecten niet in gevaar te brengen werd er beslist om in afwachting van de nieuwe vormgever te werken met freelancers. In het kader van de opstart van de tentoonstelling van *Shilpa Gupta* werd daarom samengewerkt met Marie Sledsen.

2.4 ONDERSTEUNING

2.4.1 **Financiën en HR-beleid**

Financiën

M HKA sloot in 2020 de jaarrekening af met een positief resultaat van 544.745 euro.

Reeds in mei en opnieuw in augustus werd het budget 2020 aangepast aan de situatie veroorzaakt door de coronacrisis. Een regelmatige controle was essentieel om het budget in evenwicht te houden. Er werd daarom beslist om de kosten zo veel als mogelijk te beperken, onder meer door het schrappen van de grote najaarstentoonstelling. Dit had een direct effect op de uitgaven qua artistieke presentatie, communicatie en bemiddeling. De kosten voor artistieke presentatie, museale werking en publiekzorg daalden met ongeveer 290.000 euro ten opzichte van het initiële budget 2020.

Ten gevolge van de tijdelijke sluiting van het museum daalden ook de uitgaven die betrekking hadden op de aankoop handelsgoederen (cafeteria, bookshop), de bedrijvenwerking (evenementen), het gebouw en de vaste infrastructuur, en de werkingskosten. De kosten voor deze rubrieken daalden met ongeveer

130.000 euro ten opzichte van het initiële budget 2020. Verder daalden de loonkosten fors ten opzichte van het initiële budget 2020 (-400.000 euro) voornamelijk door de invoering van tijdelijke werkloosheid voor een gedeelte van het personeel tijdens de sluiting en de ontvangst van een premie voor de compensatie van RSZ-bijdragen.

Gezien het M HKA als werkgever beseftte dat het niet aan de collega's lag dat in de lockdown er niet voor iedereen vervangwerk was, en omdat het M HKA bekommerd was over de persoonlijke situatie van de werknemers, werd er beslist om aan de getroffen medewerkers die tijdelijk werkloos werden gesteld een toelage te betalen die de uitkering van de RVA aanvult tot 90% van het nettoloon. Het ging om een tijdelijke maatregel die werd stopgezet van zodra er zicht was op heropening.

De coronacrisis had natuurlijk ook een effect op de inkomsten van het museum. Er was de tijdelijke sluiting van het museum en ook het negatieve effect van de coronacrisis op de bezoekersaantallen na heropening. De inkomsten gegenereerd uit de ticketverkoop van het museum en de filmwerking, de gegidste rondleidingen, bruiklenen, het cafetaria, de bookshop, fondsenwerving en evenementen daalden fors. Deze opbrengsten daalden met ongeveer 530.000 euro ten opzichte van het initiële budget 2020. Anderzijds bleef de subsidie van de Vlaamse Gemeenschap op peil en werd deze geïndexeerd.

Op vraag van het auditcomité werd er in het voorjaar 2020 een indicatieve bevraging opgestart over de externe depotwerking. Dit resulteerde in een voorlopige nota over de bewaring van kunstwerken in externe depots. Er werden besprekingen gevoerd met de diensten van de Vlaamse Gemeenschap (Depot Vlaamse Collectie) voor wat betreft de kleinere volumes. Er werd met Katoen Natie onderhandeld over de voorgestelde depottarieven, en er werd gekeken naar de huidige contractafspraken en het proces waarbinnen afspraken voor de toekomst kunnen worden uitgevoerd.

HR-beleid

In februari organiseerde het M HKA voor de eerste keer in samenwerking met Mensura een onlinebevraging van de psychosociale risico's bij alle medewerkers van het museum. De enquête werd ingevuld door 74% van de collega's. De eerste fase van dit onderzoek werd hiermee afgerond. Mensura maakte op basis van de resultaten van de bevraging een tussentijds rapport op, dat werd besproken door het managementteam en de werkgroep organisatiecultuur (WOC). Beide bogen zich over de verdere aanpak van de volgende fase. Deze bestond uit een diepte-analyse door twee focusgroepen. De ene focusgroep bestond uit de leden van het WOC (zonder HR en leidinggevenden/coördinatoren), de andere focusgroep werd een nieuw samengestelde groep. Na de analyse werd door Mensura een definitief rapport opgemaakt met aanbevelingen voor de toekomst. Op basis van dit verslag zullen HR, samen met het WOC en het MT in het voorjaar 2021 de verdere aanpak en acties uitwerken.

In 2020 werd na jarenlange onderhandelingen met de sociale partners de actualisering van het bestaande arbeidsreglement succesvol afgerond. Dit gebeurde na een verzoeningsvergadering op 22 juni 2020 o.l.v. de FOD Arbeid waarbij er een akkoord bereikt werd tussen de werkgever en de sociale partners met betrekking tot het voorliggende arbeidsreglement. Vervolgens diende een stemming georganiseerd te worden onder het personeel. Een grote meerderheid van de medewerkers die heeft gestemd ging akkoord met het nieuwe arbeidsreglement. Het nieuwe arbeidsreglement gaat van kracht op 1 januari 2021. Belangrijke wijzigingen in dit arbeidsreglement zijn de invoering van de collectieve arbeidsduurvermindering (van 38u naar 36u), de sectorale flexibiliteit,

het verlof om dwingende redenen dat werd opgetrokken van 6 naar 10 betaalde dagen en de verhoging van de maaltijdcheques naar 8 euro.

Het project rond de evaluatie van de functieclassificatie, in samenwerking met Mondea, werd in 2020 verder uitgewerkt. Hierbij wordt nagegaan of de functievereisten- en inhoud nog overeenstemmen met het baremieke loonsysteem. Dit vereist in de eerste plaats een herziening van alle functiebeschrijvingen, waarvan de opmaak in 2020 werd afgerond. De goedkeuringsprocedure van deze functiebeschrijvingen werd nog niet volledig afgerond. Van zodra deze zijn goedgekeurd kan de volgende fase, namelijk de functieweging en -classificatie, van start gaan. Het project loopt nog verder door in 2021.

In 2020 zouden we overstappen naar een nieuw tijdsregistratiesysteem Syntegro. Spijtig genoeg stelden we tijdens de opstartfase vast dat Syntegro een aantal cruciale afspraken niet kon nakomen. Daarom werd er beslist om verder te werken met Protime. In het voorjaar 2021 zal HR de stap zetten naar een transparante en meer gebruiksvriendelijke omgeving voor medewerkers, met de overstap van ProNet naar myProtime. Deze overstap zal niet alleen het eigenaarschap van de medewerkers over hun tijdsregistratie bevorderen, ook wordt hiermee een efficiëntiewinst en verhoging van de effectiviteit voor HR en leidinggevenden gerealiseerd.

De HR-medewerkers blikken vooruit naar een 2021 dat minstens even uitdagend wordt dan 2020. Het ontwikkelingstraject voor leidinggevenden diende in 2020 on hold te worden gezet maar zal in 2021 onderzocht en opgestart worden. Ook zal er werk worden gemaakt van structurele gesprekken tussen medewerkers en leidinggevenden en worden zowel de werkprocedures als de overleg- en beslissingsstructuren binnen het M HKA onder de loop genomen.

2.4.2 Organisatie en beleid

De coronacrisis had een grote impact op de werking van het museum.

De sluiting van de musea midden maart als gevolg van een nationale lockdown en opnieuw eind oktober, samen met hun snelle heropening op 18 mei en opnieuw begin december, maakten het nodig voortdurend opnieuw te herplannen.

De filmzalen gaan in de loop van het jaar drie keer dicht en worden drie keer opnieuw geopend, telkens onder strenge voorwaarden.

In het verlengde van de regeringsmaatregelen onderzocht het managementteam in welke mate (vervang)werk van huis uit werkbaar was, om het museum zo goed mogelijk verder te laten functioneren. In de gegeven omstandigheden zag het managementteam tijdens de eerste lockdown enkel digitaal (vervang) werk mogelijk, en niet altijd in voldoende mate. Daarom was het museum genoodzaakt om voor een aantal collega's over te gaan tot gedeeltelijke of volledige tijdelijke werkloosheid.

Tijdens de verplichte sluiting van het museum lag de focus eerst op het inhoudelijk organiseren van de digitale werking van het museum. Er werden heldere afspraken gemaakt over vervangwerk, waar dit aan de orde was, en er werd van deze periode gebruik gemaakt om inhaalbewegingen te maken, en om via gemengde werkgroepen een aantal van de langere termijnacties aan te zetten die nodig zijn.

Meteen na de sluiting van het museum in maart werden er ook plannen en protocollen uitgewerkt om de heropstart gefaseerd mogelijk te maken. Inhaalacties die van thuis uit konden gebeuren en specifieke acties verbonden aan de periode van lockdown en heropening werden opgestart.

Er werd een protocol voor vergaderingen uitgewerkt. In uitzonderlijke gevallen werd voor bepaalde vergaderingen waarvoor het echt aangewezen was om fysiek samen te komen, toegestaan om live vergaderen te organiseren in plaats van digitaal.

De directie volgde in tijden van corona de situatie op de voet op en nam gepaste maatregelen. Het managementteam boog zich over de doelstellingen op langere termijn en nam de kans om vooruit te kijken en te reflecteren.

Er werden werkgroepen en acties opgestart op basis van het routeplan en de meerjarenplanning. De reorganisatie verliep goed en er was een vlotte overgang naar thuiswerk. Het is gebleken dat M HKA een wendbaar team heeft dat openstaat voor veranderingen.

In 2020 werd er geïnvesteerd in de verdere digitalisering en automatisering via de ontwikkeling van een ERP-project in samenwerking met Sparklink. In een eerste fase wordt er gefocust op de ontwikkeling van een CRM-module in Salesforce voor klant- en contactbeheer.

Werkgroep: Ann Ceulemans, Sabine Herrygers, Goele Jacquemyn,
Sarah van Hapert
Coach: Dieter Vankeirsbilck

De pandemie benadrukte ook eens te meer het belang van een digitale transformatie. Door het thuiswerken werd de interne communicatie gaandeweg belangrijker. Er werd gezocht naar manieren om collega's betrokken te houden. Via Teams-vergaderingen, de wekelijkse interne nieuwsbrief en digitale infomomenten werden collega's geïnformeerd over het reilen en zeilen binnen het M HKA.

Naast de communicatie naar de medewerkers werd er contact gehouden met de brede groep van mensen waarmee het M HKA structureel of projectmatig samenwerkt.

Het museum zou na de gedeeltelijke heropening een aantal strategische organisatorische trajecten verder opnemen en intensifiëren:

- een grondige herstructurering van het informatiesysteem;
- het verfijnen van interne communicatie;
- het herijken van de externe digitale communicatie waarbij maximaal werd ingezet op het online ontsluiten van content op de website en social media-kanalen.

Toekomsttraject

In 2019 werkte de directie in opdracht van de raad van bestuur twee beleidsvoorbereidende opdrachten uit, namelijk een ontwerp van routeplan 2020-2027 i.s.m. Wim Viaene (Rossinant) en een analyse over noodzakelijke en wenselijke inhaalbewegingen op vlak van de museale werking i.s.m. RaadSaam. Beide documenten dienden om de eigenlijke kernvraag van het toekomsttraject aan te gaan binnen het kader van de verwachtingen die de vorige minister van Cultuur stelde.

Gebouwtraject

Vlaams minister-president Jan Jambon nam in 2020 de beslissing om de plaatsingsprocedure voor het nieuwe museumgebouw stop te zetten. Het gevolgde traject was dat van een open oproep, een onderhandelingsprocedure waarbij eerst een aantal ontwerpteams worden geselecteerd, deze een

schetsontwerp maakten en vervolgens een onderhandelingsfase begon. De waardering van de projecten gebeurde door een gunningscommissie.

Deze eindigde tijdens een eerste zitting in verdeeldheid tussen twee van de vier projecten. Tijdens de tweede zitting kon er binnen de commissie geen akkoord worden gevonden om in onderhandeling te gaan met de twee teams die in gesprek bleven. Daardoor restte enkel de mogelijkheid om ofwel met alle vier de geselecteerde teams in onderhandeling te gaan, ofwel enkel met de numeriek eerst gerangschikte.

Een bijkomend aandachtspunt was ook de onduidelijkheid die er tijdens het proces vanuit de stad Antwerpen was geweest omtrent de ruimtelijke enveloppe. Het wilde hierin verdere uitklaring.

Daarenboven wenste het kabinet van de minister-president een afstemming van het projectdossier aan het routeplan dat de Raad van Bestuur van M HKA heeft goedgekeurd.

Het kabinet van de minister-president wenste in deze omstandigheden het traject niet verder te zetten, het was met name beducht voor juridische verwickelingen bij eventuele verderzetting. Het leidde uit het gebrek aan eenparigheid binnen de jury af dat het projectdossier en het proces klaarblijkelijk geen goede basis hadden gevormd en dienden te worden geëvalueerd.

Het kabinet verzekerde dat de inzet in het regeerakkoord overeind blijft, dat de evaluaties zullen gebeuren en dat er op basis daarvan een nieuw traject zal worden opgestart.

In de zomer 2020 werkte de directie een businessplan uit voor een werking in het nieuwe museumgebouw in samenwerking met McKinsey & Company. De ambitie is nog steeds een museum dat beeldbepalend is voor Vlaanderen als toekomstgericht, open en internationaal en aan de top bij de Europese ontwikkelingsgerichte hedendaagse kunstmusea.

Er wordt verwacht dat er een nieuwe doorstart kan worden gemaakt tegen het einde van 2021.

De Cinema

De Cinema Zuid filmwerking verhuisde in 2019 naar De Studio met het oog op de ontwikkeling van een forumfunctie binnen de institutionele toekomst-horizon van het M HKA.

In september werd Erik Martens de nieuwe coördinator van De Cinema. Samen met het artistieke team, en de collega's van De Cinema en De Studio zal hij de unieke samenwerking tussen het M HKA en De Studio verder vorm en inhoud geven. Jammer genoeg waren door de COVID-19-crisis de filmzalen slechts 5 maanden open.

Internationale werking

Op internationaal vlak werden er binnen de confederatie van L'Internationale en het programma 2018-2022 'Our Many Europes' (OME) vanuit artistieke noden nieuwe online initiatieven opgezet.

Het M HKA werkt binnen dit kader samen met de internationale hoofdpartners Museo Reina Sofia (Madrid), MACBA (Barcelona), Van Abbe (Eindhoven), MG/MSUM (Ljubljana), met geassocieerd partner SALT (Istanbul & Ankara), MSN (Warschau) en andere instellingen zoals de Valand Academy (Götenborg) en het International College of Art and Design (Dublin), alsook een aantal verwante organisaties uit het academische en artistieke domein. Het programma OME is gericht op de Europese artistieke culturen van de jaren 1990 en zet in op publieksonwikkeling en transnationale uitwisseling van personeel.

In 2020 werd er onderzocht hoe L'Internationale kan blijven verdergaan na het huidige programma OME dat door de Europese Gemeenschap wordt gesteund.

Er werd gezocht naar een werkbare juridische vorm voor de confederatie, en dat blijkt de IVZW (internationale vereniging zonder winstoogmerk) naar Belgisch recht te zijn.

De oprichtingsakte van deze nieuwe IVZW zal in 2021 worden voorbereid en afgerond en zal onderworpen zijn aan de bepalingen van het Belgisch Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen. Deze vereniging zal de werkzaamheden van L'Internationale verderzetten en uitbreiden.

L'Internationale publiceert op geregelde tijdstippen een nieuwsbrief over de vele researchprojecten, tentoonstellingen, publicaties en publieksprogramma's, niet alleen van L'Internationale zelf, maar ook van de verschillende partnerinstellingen via <https://www.internationaleonline.org/>

Betrokken medewerkers M HKA en projectgroepen:

Ann Ceulemans, Evi Bert , Bart De Baere, Jan De Vree, Nav Haq, Giulia Bellinetti, Piet Van Hecke, Anne-Claire Schmitz, Dieter Vankeirsbilck, Els Verhaegen, Joanna Zielińska

Raad van Bestuur

De directeuren vergaderden tweewekelijks op dinsdag via google meet. De BoD richt zich op de toekomst en denkt na over hoe de werking van de museumconfederatie kan gecontinueerd worden en over de wijze waarop de confederatie ingericht en bestuurd kan worden.

Projectteam

Het projectteam vergaderde tweewekelijks over alle handelingen van (financieel) beheer van de verschillende activiteiten. Het team is verantwoordelijk voor de implementatie van de Europese richtlijnen die gelden en communiceert naar de interne organisatie hierover.

Tussentijdse rapportering

Er werden halfjaarlijkse rapportages opgemaakt per activiteit.

Visibiliteit

Tijdens de COVID-19-pandemie werden er initiatieven opgestart i.s.m. diverse kunstenaars die gedeeld werden op de sociale mediakanalen van De Internationale, op het platform @internationaleonline, en via de websites en sociale mediakanalen van de leden van de confederatie.

Collecties

Er werd gewerkt vanuit de verschillende museumwerkingen die onderzoekcases verzamelen en beogen te contextualiseren en documenteren in functie van eigen projecten.

De doelstelling voor 2021 is een ethisch protocol voor de instellingen met richtlijnen omtrent het verzamelen en conserveren van performance-praktijken en honoraria voor performancekunstenaars.

Glossary of Common Knowledge

Er werd gewerkt aan een verklarende woordenlijst en een seminar rond het thema solidariteit.

Bemiddeling

De instellingen stelden een gemeenschappelijk e-learning project op rond collecties en constituencies (het museum als onderdeel van de gemeenschap). De leden van het team bemiddeling wisselden gedachten uit over hoe bijvoorbeeld de interactie met het publiek kan lopen zonder fysiek contact. Het programma 'Dialogues' zal in het eerste trimester van 2021 volledig afgerond zijn.

Er wordt e-learning content aangemaakt m.b.t. het samenwerkingsverband met Immaculata (ouderen met dementie), een onderzoek naar de grenzen tussen bemiddelings- en artistieke praktijken.

De eerstvolgende stap is de voorbereiding van een gezamenlijke ePub en de realisatie van een M HKA ePub.

Museumonderzoek – online seminars

De seminars vonden tot 10/11 elke twee weken plaats van 15u tot 16u30.

Het is nog niet duidelijk of er in 2021 een vervolg komt op de seminarierreeks. Een case die kan worden toegelicht is het museaal onderzoek binnen M HKA. Verschillende medewerkers werkten in 2016 aan een tekst hierover.

Programma M HKA

Zie hoofdstuk 6.2 – Monoculture (conferentie en tentoonstelling)

L'Internationale Online Platform

Omwille van de COVID-19-pandemie en de zomervakantie dienden tal van vergaderingen geannuleerd en/of uitgesteld naar september. Deze werden in het najaar terug opgestart.

Archieven

In 2020 werd er een project opgestart vanuit SALT om een pilootproject uit het vorige EU-programma te documenteren.

2.4.3 Renovatiewerken Panamarenkohuis

Sinds de schenking van het Panamarenkohuis aan het M HKA werd het pand volledig gerestaureerd en authentiek heringericht onder leiding van architect Luc Deleu van T.O.P. office en M HKA-medewerker Hans Willemse, die ook de volledige inventaris van de artistieke inboedel in kaart bracht. In 2020 vond de opstart plaats van de beschermingsprocedure, want het Panamarenkohuis komt in aanmerking voor de bescherming als monument. Het pand heeft als woon-werkplek van een van de meest vooraanstaande Belgische kunstenaars van de tweede helft van de 20ste eeuw een bijzonder hoge historische, architecturale en artistieke waarde. Op Vlaams en nationaal niveau is het Panamarenkohuis een authentiek voorbeeld van een hedendaagse kunstenaarswoning die als totaal kunstwerk museaal ontsloten wordt door het M HKA.

De aanvraag tot bescherming werd ingediend door architect Luc Deleu.

Overzicht van de renovatiewerken:

- werken aan de gevel
- de kroonlijsten zijn vervangen
- schilderwerken binnen en buiten
- het glas in serres is vernieuwd

2.4.4 Evaluatie infrastructuur

In 2018 vond er een studie plaats aan de HVAC-installatie door een ingenieursbureau. Het resultaat van deze studie was de specificatie van een gebouwbeheerssysteem, waarvan de installatie in 2020 werd uitgevoerd.

Plannen voor 2021:

- de gevels op het kaaiterras worden hersteld en geschilderd
- het kunstdepot krijgt nieuwe dakisolatie
- lekkages aan dak en lichtkoepels worden hersteld

2.4.5 Veiligheid en welzijn op het werk

Op het gebied van veiligheid wordt de ingeslagen weg voortgezet. Stelselmatig wordt gezocht naar nieuwe manieren om veiliger te werken. Het Comité voor Preventie en Bescherming op het Werk (CPBW) komt een keer per maand samen.

In 2020 werd er nauw samengewerkt met de nieuwe interne preventieadviseur en werden alle COVID-19-maatregelen op de voet opgevolgd.

In 2020 lag de focus op het

- het sensibiliseren van het veiligheidsbewustzijn, cf. de vastgelegde verantwoordelijkheden binnen de Welzijnswet
- de opstart psychosociaal onderzoek
- het organiseren van opleidingen VCA (professionele veiligheidscursussen)

De interne werkgroep veiligheid en preventie stelde een uitgebreid protocol op om in COVID-19-tijden alles goed georganiseerd te laten verlopen en veilige werkplekken te kunnen garanderen.

2.4.6 Raad van Bestuur en Algemene Vergadering

Raad van Bestuur

Op 31 december 2020 zetelen de volgende bestuurders in de raad van bestuur:

- Dhr. Herman De Bode, voorzitter
- Mevr. Yolande Avontroodt, ondervoorzitter
- Dhr. Koen Derkinderen
- Mevr. Annick Garmyn
- Dhr. Jan Rombouts
- Mevr. Annelies Thoelen
- Dhr. Toon Wassenberg
- Dhr. Vasif Kortun, onafhankelijk bestuurder
- Mevr. Katrien Mattelaer, onafhankelijk bestuurder
- Dhr. Frederik Swennen, onafhankelijk bestuurder
- Dhr. Eugene Tan, onafhankelijk bestuurder

De raad van bestuur is de wetmatige vertegenwoordiger van het M HKA en is samengesteld uit zeven door de Vlaamse Regering voorgedragen bestuurders en vier onafhankelijke bestuurders, aangesteld overeenkomstig het decreet van 22 november 2013 betreffende deugdelijk bestuur in de publieke sector.

De huidige bestuurders werden benoemd voor een termijn die loopt tot en met 31 oktober van het tweede volledige jaar na de algehele vernieuwing van het Vlaams Parlement.

De leden van de raad van bestuur voeren hun mandaat onbezoldigd uit.

Bij de samenstelling van de raad van bestuur wordt rekening gehouden met de principes van het decreet deugdelijk bestuur, en worden er experts aangezocht om naast de politieke vertegenwoordigers in het bestuursorgaan te zetelen die actief geïnteresseerd zijn in hedendaagse beeldende kunst.

De raad van bestuur wilde voor één van de posities van onafhankelijk bestuurder een persoon uit Vlaanderen met juridische topexpertise. Deze bestuurder zet zijn uitgebreide expertise in voor de collectiewerking van het M HKA, meer bepaald op vlak van schenkingen, auteurs- en successierechten.

De raad van bestuur wilde voor één van de posities van onafhankelijk bestuurder een persoon uit Vlaanderen met topexpertise omtrent complexe projectstructurering en aansturing, gezien het door de Vlaamse regering uitgezette traject voor een volwaardige museale infrastructuur in nieuwbouw op de site Zuidersluis in Antwerpen. Deze expert zetelt in het auditcomité, voert controle uit op de werking van het M HKA, en geeft advies aan de raad van bestuur.

De raad van bestuur vond voor twee van de posities van onafhankelijk bestuurder internationale topexperten met ervaring inzake institutionele en infrastructurele culturele ontwikkelingstrajecten op internationaal niveau. Zij zetten hun artistiek- en cultureel-inhoudelijke en ontwikkelingsmanagementervaring in de internationale kunstwereld in voor het M HKA.

De werking van de bestuursorganen van het M HKA is goed uitgebouwd. Er wordt gewerkt met een brede groep van bestuurders die regelmatig samenkomt en haar controle- en beleidstaak kwalitatief invult; de leden zetten hun ervaring, competenties en netwerk goed in voor het M HKA.

De raad van bestuur is tevens een klankbord voor de werking van M HKA in al zijn facetten, van de collectie, presentatie, wetenschappelijk onderzoek tot publiekswerking.

Er zijn twee gespecialiseerde comités die de raad van bestuur op specifieke terreinen bijstaan, namelijk een *benoemings- en remuneratiecomité*, die de vereisten vaststellen waaraan de onafhankelijke bestuurders dienen te voldoen op het vlak van bekwaamheden, kennis en ervaring, en een *auditcomité* met als kerntaak de bewaking van de financiële rapporteringen en de controle van interne en externe audit- en organisatieprocessen. Het auditcomité vergaderde in 2020 op 09.03, 18.05, 08.06, 28.09 en 23.11.

De Vlaamse Regering stelt de twee regeringsafgevaardigden aan om toezicht uit te oefenen op de werking en de financiële situatie van het M HKA. Mevrouw Kristina Houthuys is sinds 2010 afgevaardigde van de Vlaamse minister bevoegd voor Cultuur, en mevrouw Karin Heremans is sinds 2015 afgevaardigde van de Vlaamse minister bevoegd voor Financiën en Begroting. De regeringsafgevaardigden worden op alle vergaderingen uitgenodigd en op dezelfde wijze als de bestuursleden in kennis gesteld van de dagorde en de voorbereidende stukken. Beide afgevaardigden zetelen met raadgevende stem in de raad van bestuur.

De raad van bestuur beraadslaagt vier keer per jaar om het beleid uit te stippelen en beslissingen te nemen.

Bij het begin van de corona-uitbraak in maart en de federale Covid-19-maatregelen die van kracht waren, werden er door het bestuur en de algemene vergadering besluiten genomen bij toepassing van schriftelijke procedure. Die mogelijkheid is voorzien in het huishoudelijk reglement van de raad van bestuur. Er werd een overlegcomité aangesteld om deze procedure te begeleiden. De leden van het bestuur en de algemene vergadering werden hiervan schriftelijke per e-mail in kennis gesteld en gaven hun schriftelijk akkoord omwille van de hoogdringendheid. De termijn voor het indienen van het jaarverslag 2019 en de jaarrekening 2019 (via het digitaal platform KIOSK)

is namelijk wettelijk bepaald en voor alle cultureel-erfgoedorganisaties dient dit te gebeuren vóór 1 april.

Op 30.03 vond er tussen de leden van de raad van bestuur een beraadslaging plaats via e-mail en d.m.v. videoconferentie en stemden alle leden in met het nemen van besluiten bij toepassing van een schriftelijke procedure. De vergaderingen van 15.06, 05.10, en 12.12 vonden plaats via een digitaal platform.

De vergaderingen werden geleid door de voorzitter van de raad van bestuur.

De bestuursleden uit het buitenland engageerden zich om alle vergaderingen bij te wonen.

In het licht van de grote uitdagingen waar het M HKA in de huidige beleidsperiode voor staat, vonden er daarnaast ook een aantal tussentijdse voortgangsgesprekken plaats (telefonisch of via conference call) en werden sommige bestuursleden gemandateerd om over bepaalde complexe dossiers beslissingen te nemen.

In 2020 werden de contacten geïntensifieerd door te starten met het verzenden van de M HKA digitale interne nieuwsbrief naar alle leden van de vzw M HKA.

De raad van bestuur oefent onder meer de volgende bevoegdheden uit:

- het vastleggen van richtlijnen voor de inrichting, de oriëntatie, de organisatie, de coördinatie en de kwaliteitsbewaking van de werking van M HKA en het bewaken van de afstemming van de krachtlijnen hiervan op het cultuurbeleid van de Vlaamse Gemeenschap;
- het vastleggen van de bestuursstructuren;
- het bepalen van de lijnen van het arbeidsreglement;
- de goedkeuring van de beleidsplannen;
- het jaarlijks vastleggen en goedkeuren van de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag, alsmede het vastleggen van de principes van toewijzing van de middelen;
- het bepalen van de personeelsformatie;
- het toezicht op de uitvoering van het maatschappelijk doel;
- alle aankopen van kunstwerken boven 17.500 euro;
- alle substantiële schenkingen; alle andere wettelijk voor de raad van bestuur voorbehouden bevoegdheden.

Zoals vastgesteld in het huishoudelijk reglement delegeerde de raad van bestuur de volgende bevoegdheden aan de algemeen en zakelijk directeur:

- het aanwerven en ontslaan van personeelsleden andere dan de directie en de leden van het managementteam;
- het stellen van daden en het afsluiten van alle overeenkomsten welke voor de dagelijkse werking noodzakelijk zijn binnen de perken van de door de raad van bestuur en algemene vergadering goedgekeurde begroting;
- postvolmacht en gemandateerde bij openbare en private bankinstellingen;
- het dagelijks beheer zowel in administratieve als in financiële transacties;
- het ondertekenen van alle akten en verbintenissen van dagelijks bestuur.

De raad van bestuur behandelde in 2020 de volgende agendapunten en/of nam beslissingen binnen de volgende domeinen:

Jaarverslag 2019	goedkeuring
Jaarrekening 2019 en verantwoording van het positieve resultaat 2019	goedkeuring
Externe audit: aanbevelingen en acties in het kader van de administratieve organisatie en interne controle	kennisname
Herziening budget 2020 en voortgang budget 2020	goedkeuring
Indiening aanvraag bijkomende subsidie Covid-19 Noodfonds Cultuur	goedkeuring
Begroting 2021	goedkeuring
Rapportering auditcomité: – Budgetuitvoering – Opvolging financiële implicaties coronacrisis en herziening budget 2020 – Subsidies Vlaanderen: indiening aanvraag voor bijkomende subsidie Covid-19 Noodfonds Cultuur – Arbeidsreglement – Externe depotwerking – Heropening museum	kennisname
M HKA in de COVID-19-periode met wekelijks overzicht van acties	kennisname
Strategische ontwikkelingen Toekomstige beleidsvisie – beleidsvoorbereidende opdrachten: businessplan	kennisname
Toekomsttraject naar een volwaardige museuminfrastructuur voor Vlaanderen Infrastructuurtraject: stand van zaken	kennisname
Aankopen t.b.v. + 17.500 euro, schenkingen	goedkeuring
Kaderovereenkomst Shared Liability voor onderling bruikleenverkeer van kunstwerken uit beeldende kunstmusea	goedkeuring
Overeenkomst tussen AG CIA en het M HKA over het bouwen van een stadscollectie hedendaagse kunst	goedkeuring
Oprichting IVZW met zetel in België in het kader van de Europese museumconfederatie L'Internationale	goedkeuring
Aankopen en schenkingen 2020	kennisname/ goedkeuring
Vergaderdata bestuursorganen 2021	kennisname

Algemene Vergadering

De Algemene Vergadering oefent de volgende bevoegdheden uit conform de wettelijke verplichtingen:

- statutenwijziging;
- benoeming en afzetting van bestuurders;
- goedkeuring van begrotingen en rekeningen;
- vrijwillige ontbinding;
- aanvaarding en uitsluiting van effectieve en toegetreden leden;
- bepalen van de bezoldiging van de commissarissen;
- kwijting aan de bestuurders en aan de commissarissen;
- de omzetting in een vennootschap met sociaal oogmerk en alle gevallen waarin de statuten een beslissing van de algemene vergadering vereisen.

De algemene vergadering, waarin ook alle leden van de raad van bestuur zetelen, komt jaarlijks tweemaal samen, namelijk in maart om het jaarverslag en de rekeningen goed te keuren, en in december om het actieplan en de begroting te bekrachtigen. De vergaderingen van 30 maart en 12 december vonden digitaal plaats en werden bij afwezigheid van de voorzitter geleid door de ondervoorzitter.

De algemene vergadering is een sleutelgegeven in de governance van een instelling als M HKA. De vzw M HKA telde 32 effectieve leden op 31.12.2020. De ereleden zijn niet stemgerechtigd en worden uitgenodigd voor de algemene vergadering in maart bij de voorstelling van het jaarverslag. In 2020 nam 1 lid vrijwillig ontslag.

De focus van goed bestuur ligt op de werking en de samenstelling van de raad van bestuur en de algemene vergadering. Daarnaast is er in de relaties tussen de bestuurders en het management en de relaties met diverse stakeholders aandacht voor een brede invulling van het begrip deugdelijk bestuur die een maatschappelijk verantwoorde aanpak vooropstelt.

De uitdaging van het M HKA bestaat erin om in de komende jaren een duurzame waarde te creëren voor alle stakeholders en deze laten doorsijpelen naar alle geledingen in de instelling.

3 Sociaal-economisch verslag van de werking

De cijfermatige gegevens hieronder vermeld, zijn een 'momentopname'.
Het betreft de aantallen en bedragen op 31/12/2020, m.a.w. geen gemiddelde
over het jaar.

3.1 OMZET Uitgaven versus inkomsten

	Totaal uitgaven	Totaal inkomsten	Groei % inkomsten	Resultaat van het boekjaar
2012	6.159.021,00	6.022.780,00	5,03	-136.241,00
2013	5.984.123,00	6.001.739,00	-0,35	17.616,00
2014	6.544.419,00	6.631.862,00	10,50	110.813,00
2015	6.286.962,00	6.479.171,00	-2,30	192.209,00
2016	5.980.166,00	6.166.035,00	-4,83	185.869,00
2017	6.600.297,00	6.429.225,00	4,27	-171.072,00
2018	7.885.546,00	7.729.179,00	20,22	-156.367,00
2019	7.130.941,43	7.157.048,68	-7,40	26.107,25
2020	6.099.847,42	6.644.592,49	-7,16	544.745,07

3.2 PERSONEEL Aandeel loonkosten in de totale uitgaven

	Totale uitgaven	Loonkost	% tav uitgaven – inv. subsidies
2012	6.159.021,00	3.376.286,00	54,8%
2013	5.984.123,00	3.587.109,00	59,9%
2014	6.586.992,00	3.607.886,00	54,8%
2015	6.286.962,00	3.420.643,00	54,4%
2016	5.980.166,00	3.414.992,00	57,1%
2017	6.600.297,00	3.557.001,00	53,9%
2018	7.885.546,00	3.824.953,00	48,5%
2019	7.130.941,43	3.759.514,84	52,7%
2020	6.099.847,42	3.628.112,00	59,5%

3.3 WERKINGSKOSTEN

Presentatie

	Totale Uitgaven	Presentatie	% totale uitgaven
2012	6.159.021,00	887.262,00	14,41%
2013	5.984.123,00	683.461,00	11,42%
2014	6.544.419,00	968.469,00	14,80%
2015	6.286.962,00	728.517,00	11,59%
2016	5.980.166,00	885.682,00	14,81%
2017	6.600.297,00	878.377,00	13,31%
2018	7.885.546,00	1.910.611,00	24,23%
2019	7.130.941,43	911.578,74	12,78%
2020	6.099.847,42	763.083,00	12,51%

ABCD

	Totale Uitgaven	ABCD	% totale uitgaven
2012	6.159.021,00	221.695,00	3,60%
2013	5.984.123,00	229.240,00	3,83%
2014	6.544.419,00	266.254,00	4,07%
2015	6.286.962,00	229.240,00	3,65%
2016	5.980.166,00	515.423,00	8,62%
2017	6.600.297,00	596.851,00	9,04%
2018	7.885.546,00	313.619,00	3,98%
2019	7.130.941,43	333.785,49	4,68%
2020	6.099.847,42	330.765,00	5,42%

Publiekswerking

	Totale Uitgaven	Publiekswerking	% totale uitgaven
2012	6.159.021,00	546.476,00	8,87%
2013	5.984.123,00	434.896,00	7,27%
2014	6.544.419,00	488.787,00	7,47%
2015	6.286.962,00	434.896,00	6,92%
2016	5.980.166,00	207.546,00	3,47%
2017	6.600.297,00	246.223,00	3,73%
2018	7.885.546,00	594.069,00	7,53%
2019	7.130.941,43	603.381,77	8,46%
2020	6.099.847,42	337.352,00	5,53%

Infrastructuur

	Huisvesting en onroerende infrastructuur	Qua afschrijving
2012	348.000,00	194.068,00
2013	207.569,00	195.202,00
2014	287.822,00	218.574,00
2015	302.411,00	203.104,00
2016	204.823,00	195.493,00
2017	315.323,00	366.706,00
2018	306.706,00	440.656,00
2019	383.834,62	437.356,22
2020	228.880,00	400.978,13

3.4 GROEI SUBSIDIES EN TOELAGEN

	Vl. Gem.	% groei	provincie	% groei	stad	% groei
2012	4.645.000,00	1,00%	0,00	-100,00%	118.348,00	73,02%
2013	4.726.000,00	1,74%	0,00		68.349,00	-42,25%
2014	4.727.000,00	0,02%	0,00		224.298,00	228,17%
2015	4.615.000,00	-2,37%	0,00		75.000,00	-66,56%
2016	4.661.000,00	1,00%	0,00		75.000,00	0,00%
2017	4.740.000,00	1,69%	0,00		75.000,00	0,00%
2018	5.006.000,00	5,61%	0,00		75.000,00	0,00%
2019	5.557.000,00	11,01%	0,00		75.000,00	0,00%
2020	5.459.000,00	-1,76%	0,00		0,00	0,00%

3.5 KUNSTENAARS

Werking met kunstenaars	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Actief ¹	129	162	165	389	358	303	373	339	325
Passief ²	641	644	997	509	561	503	817	660	490
Totaal	770	806	1.162	898	919	806	1.190	999	815

1 productie- en aanpassingen van nieuw werk, lezingen, symposia, voordrachten, kunstenaarsgesprekken, concerten...

2 louter presentatie van de werken zonder interactie: ophangen kunstwerken, film- en videoprojecties...

4 Verwervingen – Bruiklenen 2020

4.1 AANKOPEN 2020

AANKOPEN VLAAMSE GEMEENSCHAP – M HKA 2020

- Ryan Gander
I'm never coming back to Antwerp again, 2020
- Nikita Kadan
The Beautiful Colonizer, 2020
- On Kawara
Thanatophanies, 1995
- Joseph Beuys
The Orwell Leg – Trousers for the 21st Century, 1984
- Tramaine De Senna
Chicken Frying, Fire Breathing, Son-of-a Gun, 2020
- Husseyin Bahri Alptekin
Global Digestion 1980-2007
- Horses and Heroes, 2005
- Verschillende kunstenaars
The importance of being: Portfolio I (editiebox door Bruno Devos), 2017
- The importance of being: Portfolio II (editiebox door Bruno Devos), 2017
- Vaast Colson
Schwarzer Peter – Das Original, 2019
- Vincent Meessen
The intruder, 2005
- Laurie Anderson
Hearring (for Parkett), 1997
- Chris Reinecke
Schutz gegen Anfassen, 1970
- Jef Geys
Panamassage
- Alain Arias-Misson
My other selves (hologram), 2018
- Dan Graham
Two rooms reverse video delay, 1974
- Robert Filliou
Bleu, 1970
- La Joconde est dans les escaliers/Bin in zehn Minuten Zuruck.
Mona Lisa, 1969
- The Frozen exhibition, 1973
- François Curlet
Wide White Space box 1966 – Reboot 2021 Closed White Space

EIGEN AANKOPEN M HKA 2020

— Berlinde De Bruyckere
Stenen hart, 2019

— Leon Vranken
A Simple Diversion, 2020

— Kati Heck
Das Lied von der Erde, 2020

— AMVK
3 Bollen, 2020

— Ryan Gander
publicatie MORE publishers, 2018

— Nel Aerts
The Snake Charmer's After Party, 2020
— In vitro editie, 2020

— Dora Garcia
Tout est miroir (MORE publishers), 2020

— Charline Tyberghein
In vitro editie, 2020

— Paul Henderikse
In vitro editie, 2020

— Maika Garnica
In vitro editie, 2020

— Bart Prinsen
In vitro editie, 2020

— Babi Badalov
In vitro editie, 2020

— Guy Bleus
In vitro editie, 2020

— Kasper Bosmans
In vitro editie, 2020

— Marlies De Clerck
In vitro editie, 2020

— Arpaïs Du Bois
In vitro editie, 2020

— Carlos Ginzburg
In vitro editie, 2020

— Nikita Kadan
In vitro editie, 2020

- Basim Magdy
In vitro editie, 2020
- Laure Prouvost
In vitro editie, 2020
- Eleanor Wright
In vitro editie, 2020
- Warhol (naar)
gesigneerd dollarbiljet
— vier litho's dollarteken
- Joseph Beuys
Intuition, 1968
- Andy Warhol
1964 Birmingham race riot, 1964
- Tom Sanders
Tshirt en 2 litho's Pride, 2020

4.2 SCHENKINGEN 2020

- Jan Cox
kunstmap Forum Grafiek, 1974
- Ekatarina Muromtseva
In this country, 2017
— Quarter to twelve, 2018
— More than us 1, 2017
- Els Dietvorst
De perenman, de Limburgse fruitdrager, 2000
— Boom, 2000
- Richard Venlet
Curating the library, 2003

De collectiewerking wordt al vele jaren structureel ondersteund door de Vrienden van het M HKA via schenkingen. Voor 2020:

- Lara Gasparotto
Roche, 2016
Multipel
- Marc Nagtzaam
The approach, 2017
Multipel
- Wim Catrysse
Outpost, 2016
Multipel

- gerlach en koop
Zonder titel, 2017
Multipel
 - Koen Van den Broek
Dialogue #2, 2016
Multipel
 - Nel Aerts
Vol goede moed bergafwaarts, 2020
Multipel
 - Art & Language
Portrait and a Dream XII (1978-2009), 1978-2009
-

4.3 WERKEN IN BRUIKLEEN AAN HET M HKA

Werken in langdurige bruikleen van de Vlaamse Gemeenschap

- Walter Swennen
ZT 03', 1988
- Dirk Braeckman
F.I. – I.G. – 17, 2017
- Portret van Marleen, 1989
- Charline Tyberghein
Pretzel parade, 2019
- Pierre Bismuth
The Jungle book project, 2002
- JODI
My%Desktop OSX 10.4.7, 2007
- Catharina Van Eetvelde
ilk<egg_contrapunctus>preparation<chorus>, 2017
- Luc Deleu
Tierra Grande, 2018
- Zwischenland, 2018

Werken in langdurige bruikleen van de Vleeshal – Middelburg

Dit jaar zijn er geen langdurige bewaargevingen van De Vleeshal Middelburg.

4.4 BRUIKLENEN 2020

4.4.1 Langdurige bruiklenen 2020

- Kabinet van de Vice-eersteminister en de Minister van Buitenlandse Zaken Institutionele hervormingen, FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking P&O Gebouwen buitenland Roerend Patrimonium – Kunst & Antiek, Karmelietenstraat 15, 1000 Brussel
- Patrick Van Caeckenbergh, *Tekening van Oude Bomen, winter 2010-2011*, 2010, BK7799_M503_1
 - Patrick Van Caeckenbergh, *Tekening van Oude Bomen, winter 2010-2011*, 2010, BK7799_M503_2
 - Patrick Van Caeckenbergh, *Tekening van Oude Bomen, winter 2010-2011*, 2010, BK7799_M503_3
- EU-Berlaymont – European Commission, Office for infrastructure and logistics, 1049 Brussel
- Marthe Wéry, *Untitled*, 1974, So239
 - Henny Schrijver, *Innerlandscape early day*, 1986, VH0154
 - Henny Schrijver, *Innerlandscape late at night*, 1986, VH0155
- VOKA, Kamer van Koophandel Antwerpen – Waasland, Zetel Antwerpen, Markgrvestraat 12, 2000 Antwerpen
- Michelangelo Pistoletto, *Cittadellarte*, 2003, UFO2003_0221
- Hof Van Beroep, Waalsekaai 35A, 2000 Antwerpen
- Jean Bilquin, *Zonder titel*, 1985, So086
 - Hugo De Clercq, *Mandala*, 1973, So108
 - Bernard Pagès, *Crayon Petite Maille*, 1974, So022
 - Bernard Pagès, *Crayon, Grande Maille*, 1974, So020
 - Bernard Pagès, *Crayon Maille Moyen*, 1974, So021
 - Bernard Pagès, *Doré, Grand Maille, petite pinceau*, 1974, So017
 - Bernard Pagès, *Doré, Maille moyenne, petite pinceau*, 1974, So018
 - Bernard Pagès, *Doré, petite Maille, petit pinceau*, 1974, So019
 - Bernard Pagès, *Zonder titel (Grillage Triple Torsion Maille de 10 mm)*, 1971, So016
 - Laurent Cruyt, *Zonder titel (testbeeld)*, s.d., So103
 - Berlinde De Bruyckere, *Zonder titel*, 1994, BK6867_D
 - Berlinde De Bruyckere, *Zonder titel*, 1994, BK6867_E
 - J.C. Farhi, *Jack and Jill*, 1986, So136
 - Dré Sprankenis, *Winipeg*, 1973, So219
 - Thé Van Bergen, *Zwart-wit-zwart*, 1979, So225
 - Georges Flips, *Cyclus*, 1988, So139
 - L. Van Malderen, *Mégalithes 54 + 122 + 124*, 1979, So230
 - L. Gerdes, *Schwarzes Bild VI*, 1987, So011
 - L. Gerdes, *Schwarzes Bild VII*, 1987, So012
 - Willy Van Sompel, *Ondergaand in het Westen*, 1983, BK5762_M87
 - J. de Guimarães, *Ange Blue*, 1983, So005
 - Daniel Dezeuze, *Claie inachevée*, 1974, So007
 - Walter Swennen, *Zonder Titel 1*, 2005, Moo120
 - Walter Swennen, *Zonder Titel 2*, 2005, Moo121
- UIA, Universiteit Antwerpen, Universiteitsplein, 2610 Wilrijk
- Hugo Declercq, *Mandala*, 1973, So109
 - Cel Overberghe, *Zonder titel*, 1958, So200

Allen and Overy LLP, Antwerpen

- Jan en Paul Schietekat, *Herinnering aan een reis*, 1987, BK5575_M57
- Koen van den Broek, 190 #1, 2004, BK7658_M419
- Panamarenko, *Copyright Panamarenko*, 2005, So340
- Gert Robijns, *Untitled (replica Frize)*, 2003, BK7521_M360
- Bernard Frize, *Ouverture (Overture)*, 1998, BK7195_M210
- Pieter Laurens Mol, *Specific Impulse*, 1985, BK5759_M84
- Guillaume Bijl, *Sorry*, 2014, Moo228
- James Casebere, *Cell with Rubble*, 1997, BK6933_M165
- Manon de Boer, *Untitled (Sylvia & Annemiek)*, 2001, BK7674_M429
- Bart Stolle, *Debris*, 2011-2012, BK7798_M502
- Donald Judd, *Untitled*, 1988, BK7213_M220A_J

Allen and Overy LLP, Brussel

- David Nash, *Crack and Warp Column*, 1996, BK6934_M166
- Paul Casaer, *Hert*, 1994, So068
- Luc Tuymans, *Altar*, 2002, BK7409_M267
- Kate Blacker, *Portable Glory*, 1986, BK5217_M30
- Olga Tobreluts, *Modernisation*, part III, 2002, So485_03
- William Sweetlove, *Muse*, s.d.
- Panamarenko, *Panamarenko. Thermo Voltaic Convertor*, 2001
- Panamarenko, *Panamarenko. Scotch Gambit*, 2002
- Panamarenko, *Panamarenko. Das Flugzeug*, 1968
- Panamarenko, *Panamarenko. Atom and Manpower*, 1975
- Panamarenko, *Panamarenko.*, 1978
- Panamarenko, *Panamarenko. Raven's Variable Matrix*, 2000
- Vahram Aghasyan, *The Ruins of our Time*, 2007, BK7728_M477
- Roma Pas, *Zonder titel*, 2002, VHo286a
- Roma Pas, *Zonder titel*, 2002, VHo286b
- Guy Mees, *Lost Space*, 1991, BK5971
- Dirk Braeckman, *M.F.-G.D.-99*, 2000, BK7266
- Charif Benhelima, *Minus Two*, 2006, BR07_DB07
- Charif Benhelima, *Permanent Address*, 2006, BR07_DB10
- Charif Benhelima, *Playtime*, 2005, BR07_DB11
- Charif Benhelima, *Park*, 2005, BR07_DB09
- Jan Vercruysse, *Agnes Sorel ou les Avant-Gardes*, 1988, BK6094
- Vanessa Vanobberghen, *Tracing Cheikh Anta Diop*, 2014, So494
- John Baldessari, *Throwing 3 Balls in the Air to get a Straight Line (best of 26 attempts)*, 1973, Moo063
- Sergey Bratkov, *Portrait of the Lawyer and his wife*, 2000, BK7491_M343
- Jan Cox, *Papageno*, 1976, So491_32
- Jan Cox, *Papageno*, 1976, So491_33
- Tina Gillen, *Waterschute I*, 1999, BK7060_M206
- Robert Zandvliet, *Zonder Titel*, 1999, BK7042_M201

Vlaamse Overheid – Departement Buitenlandse Zaken –
Algemene Afvaardiging van de Vlaamse Regering in Wenen,
Oostenrijk

- Carla Arocha, *Persiana*, 2004, BK7828_M532
- Hicham Benohoud, *Petites Images coupées*, 2004, BK7623_M391
- Bert De Beul, *Zonder Titel*, 1994, BK6921_M160B
- Bert De Beul, *Zonder Titel*, 1994, BK6921_M160D
- Raoul De Keyser, *Maaigem en Kabinet*, 1991, BK5914
- Jef Geys, *Een dag, een nacht, een dag*, 2002, BKW00009_1
- Jef Geys, *Zonder titel*, 2002, BKW00009_4
- Joris Ghekiere, *Zonder titel*, 2007, BK7713_M462
- Walter Swennen, *Popelier + poppermeke*, s.d., BK7688_M440C
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK7688_M440G
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK7688_M440K

- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK7688_M44oN
- Luc Tuymans, *Shore*, 2005, BK7645_M41o
- Luc Tuymans, *Niks*, 2003, UFO35
- Luc Tuymans, *Die Zeit*, 1994, BK6923_M162
- Luc Tuymans, *Het gesprek*, 1995, So286
- Luc Tuymans, *Firewood*, 1994, BK6922_M161
- Koen van den Broek, *190 #2*, 2004, So39o

Van Innis & Delarue, Kantoor Antwerpen

- Panamarenko, *Reis naar Egypte I*, 1990, Mo0o81
- Panamarenko, *Reis naar Egypte II*, 1990, Mo0o82
- Koen van den Broek, *Orange Border*, 2001, BK7658_M42o
- Peter Rogiers, *Zonder titel*, 1998-1999, BK7o35_M194
- Ben, *C'est le courage qui compte*, 1987, Soo27

Vlaamse Overheid – Kabinet van Vlaams minister voor Brussel, Jeugd en Media Benjamin Dalle, Brussel

- Filmaffiche Robert Vrielinckcollectie, *La Belle et la Bête*, NGO,
- Chantal Akerman, Filmaffiche *Jeanne Dielman*, So442_1
- Jan Vercruysse, *Je*, s.d., BK6o89
- D.D. Trans, *Smoke*, 2017, So6o2_1
- Alain Arias-Misson, *Public Poem*, 2018, So592_5
- Bianca Runge, *Naturel*, 2004, VH0294
- Luc Tuymans, *Untitled (Triptich)*, 2001, BK7657_M418
- Jacques Charlier, *André Cadéré*, (uit Dessins Humoristiques), 1975, BK5222_M36b
- Ronny Delrue, *Vincent Van Gogh, Memory revisited*, 2016, So594_2
- Moshekwa Langa, *Sealogua*, 2006, BK7595_M376
- Wolf Vostell, *TVMontparnasse*, 1982, NGO

UNAIDS, Zwitserland en Departement Internationaal Vlaanderen, Brussel

- David Nash, *Vessel and Volume*, 1986, BK5493_M46
- Teun Hocks, *Untitled*, 1989, BK59o9_M1o3

Burgemeester en Schepenen, Stad Tongeren, Ac Praetorium, Patrick Dewael, Maastrichterstraat 10, 3700 Tongeren

- Nicolàs Uriburu, *Project coloration Trafalgar Square Fountains*, 1974, So224
- Ricardo Brey, *Birthplace*, 2014, Mo0211
- Ido Bar-El, *Untitled*, 2000, BK7313_M249
- Bert De Beul, *Untitled*, 1992, BK6126_M126

Ambassade van België in India, 5o n Shantipath, Chanakyapuri, New Delhi, India

- Boran Hansda, *Kanhu portrait*, 2008, BK77o2_M452_C
- Boran Hansda, *Sidhu portrait*, 2008, BK77o2_M452_B
- CK Rajan, *Untitled*, 1992-1996, BK7653_M416 (6 collages)

Ambassade van België: Algemene Afvaardiging van de Vlaamse Regering, Koninginnegracht 86, 2514 AJ Den Haag, Nederland

- Nadia Naveau, *Mr. Bunnykins Autumn Days*, 2008-2012, So473
- Jan Cox, *Oh! Those Voices*, Boston, 1972, 1972, So491_25
- René Heyvaert, *Untitled*, 1974-1981, So4o8_o8
- René Heyvaert, *Untitled*, 1974-1981, So4o8_o7
- René Heyvaert, *Untitled*, 1974-1981, So4o8_14
- Luc Tuymans, *Plant*, 2003, BK7678_M4334
- Paul De Vree, *A Rose*, 1964-1965, U_2o02_3
- Paul De Vree, *Coscienza*, 1975, BK7615_M386

- Paul De Vree, *Rose*, 1971-1981, BK7287_M239_10
- Paul De Vree, *Het leven is een baccarat*, 1966-1981, BK7287_M239_02
- Paul De Vree, *Une autre histoire d'O*, 1966-1981, BK7287_M239_01
- Paul De Vree, *Homage to Mrs. Martin Luther King*, 1968-1979, BK7286_M238_04
- Paul De Vree, *Toute prédication*, 1966-1979, BK7286_M238_01
- Wout Vercammen, *Vlaams Landschap*, 1972, So234
- Panamarenko, *Pepto Bismo (studie)*, 1990-1995, P109
- Panamarenko, *Antwerpse Luchtschipbouw 4 juni-31 augustus 2005*, 2005
- Danny Matthys, *Zonder titel*
- Jan Vercruysse, *Fontaine/Lustre*, 1991, BK6098
- Jan Vercruysse, *Facile à Faire*, 1989, BK 6096
- Hans Op de Beeck, *Merry Go Round*, 2005, UFO_081
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK 7688_M440D
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK 7688_M440I
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK 7688_M440O
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK 7688_M440M

National Museum of Contemporary Art Athens (EMST),
Kallirois Av., 11743 Athene, Griekenland

- Danny Matthys, *Vivre D'Abord*, 1979, BK7573_M368
- Danny Matthys, *Brabantdam 59*, 1975, So324

Antwerp Symphony Orchestra, Carnotstraat 10, 2000 Antwerpen

- Ysbrant, *Judith*, 1979, So583_06
- Ysbrant, *Salome and her mother*, 1979, So583_04
- Ysbrant, *Salome, in slow motion*, 1980, So583_07
- Ysbrant, *Ouvreuse*, 1980, So583_08
- Ysbrant, *Angels in my studio*, 1976, So583_02
- Ysbrant, *Zonder titel*, s.d., So583_10

Brussels minister van Financiën en Begroting,
Meertaligheid Nederlands Onderwijs, Ambtenarenzaken Sven Gatz,
Kunstlaan 9, 1210 Brussel

- Anne-Mie Van Kerckhoven, *Attributen en Substantie*, 1995, BK6894
- Ian Hamilton Finlay, *A,E,I,O, Blue*, 1992, Moo320_16
- Ian Hamilton Finlay, *Capital Ship*, 1991, Moo320_15
- Jan Vercruysse, *Alice*, 1992, BK6091_I
- Jan Vercruysse, *Aphrodite*, 1992, BK6091_A
- Jan Vercruysse, *Atalante*, 1992, BK6091_B
- Jan Vercruysse, *Beatrice*, 1992, BK6091_C
- Jan Vercruysse, *Cleopatra*, 1992, BK6091_D
- Jan Vercruysse, *Helena*, 1992, BK6091_E
- George Smits, *Ercola Vrije inkom*, 1973, So519_18
- George Smits, *Ercola Vrije inkom*, 1973, So519_19
- George Smits, *Ercola Vrije inkom*, 1973, So519_20
- Paul Van Biervliet, *Industriegebouw*, 1998, BRPVB01
- Paul Van Biervliet, *Silo in Idaho*, 1998, BRPVB02
- Gery De Smet, *Als bouwen kunst wordt*, 2001, BK7290_M242E
- Robert Filliou, *Pink Spaghetti Handshake*, 1965, BK7426_M284
- Tom Liekens, *Heart of Darkness*, 2012, So476
- Bert De Beul, *Untitled*, 1992, BK6128_M128
- Jan Cox, *Reaching Out*, 1957, So491_19
- Jan Cox, *Petrified Wood*, 1979, So491_48

Vlaamse Overheid – Departement Buitenlandse Zaken –
Algemene Afvaardiging van de Vlaamse Regering in Rome, Italië

- Luc Tuymans, *The Worshipper*, 2005, BK7641_M406
- Luc Tuymans, *Wiedergutmachung*, 1995, BK7417_M275
- Panamarenko, *Blimp*, 2013, So480
- Nina Beier & Marie Lund, *The Archives*, 2008, VHo309_1
- Nina Beier & Marie Lund, *The Archives*, 2008, VHo309_2
- Nina Beier & Marie Lund, *The Archives*, 2008, VHo309_3
- Nina Beier & Marie Lund, *The Archives*, 2008, VHo309_4
- Vaast Colson, *Goofy*, s.d., So564
- Wim Delvoye, *Merchandise producten*, 2008, Moo061
- Michelangelo Pistoletto, *Cittadellarte*, 2003, UFO2003_o222
- Panamarenko, *A Vinci*, 1999,
- Sergey Bratkov, *Army Girls*, 2000, (selectie van 3), BK7492_M344
- Luc Tuymans, *Suspended*, 2007, BK7704_M454
- Danny Matthys, *Beneficio Guatemala*, 2010, So460_o1

Vlaamse Overheid – Kabinet van Vlaams minister van Mobiliteit en
Openbare werken Lydia Peeters, Brussel, België

- Ado Hamelryck, *Zonder titel*, 1988, BK6970_M179
- Luc Tuymans, *Peaches and Technicolor*, 2013, So478
- Vaast Colson & Dennis Tyfus, *Het middelpunt van de belangstelling*, 2014, Moo212
- Koen van den Broek, *Zonder titel*, 2013, So490
- Luc Deleu, *Mobile Medium Architecture Promotion*, 1974, Moo183
- Luc Deleu, *Voorstel tot de totale afschaffing van het verkeersreglement in Antwerpen*, s.d., Moo187
- Christophe Terlinden, *Gum Kunst*, 2006, BK7627_M395
- Ian Hamilton Finlay, *Sailing Barge Redwing*, 1971, Moo320_o1

Vlaamse Overheid – Kabinet van Viceminister-president van
de Vlaamse Regering

Vlaams minister van Samenleven en Binnenlands bestuur Bart Somers,
Brussel

- Liliane Vertessen, *Blue Feathers*, 1978, BK5796_M94
- Michelangelo Pistoletto, *Cittadellarte*, 2003 UFO2003_o223
- Hans Eijkelboom, *Fotonotities*, (selectie van 7), 1992-2007, BK7700_M450
- Hugo Roelandt, *Zonder titel*, 1975, So575_o05
- George Lilanga di Nyama, *Zonder titel*, s.d., Moo044
- George Lilanga di Nyama, *Zonder titel*, s.d., Moo045
- D.D. Trans, *Landscape*, 2018, Moo345
- Joris Ghekiere, *Untitled*, 2008, BK7712_M461
- Charif Benhelima, *Nest*, 2005, BR07_DBo8
- Charif Benhelima, *Baseline*, 2006, BR07_DBo8
- Guy Mees, *Plint*, 1992, BK5972
- Riccardo Brey, *Birthplace*, 2014, Moo211
- Ann Veronica Janssens, *Youth Prints*, VN2021_1
- Alain Arias-Misson, *Public Poem*, So592_2
- Alain Arias-Misson, *Public Poem*, So592_3
- Alain Arias-Misson, *Public Poem*, So592_4
- George Smits, *Taboe Woewoe*, 1977, So519_10
- George Smits, *Taboe Loeloe*, 1977, So519_11
- George Smits, *Taboe Doedoe*, 1977, So519_12
- Fred Bervoets, *Liefde aan de Schelde*, 2007, BK7647_M411
- Paul De Vree, *De Mens*, 1973, BK3965
- Jean Schwind, *Art*, s.d., UFO2013_o5
- George Smits, *Stop Thinking*, 1969, So519_24
- Ysbrant, *Zonder titel*, s.d., So583_o9
- Joseph Beuys, *Free International University*, s.d., Moo300

- Europese Rekenkamer, rue Alcide De Gasperi 12, L-1615 Luxemburg
- Arthur Eranosian, *Dageraad*, 2018, So585
- Melissa Gordon, *Material Evidence (Wall Cropping I)*, s.d., VH1004
- Melissa Gordon, *Material Evidence (Wall Cropping II)*, s.d., VH1005
- Luc Tuymans, *Surrender*, 2014, BK7827_M531
- Walter Swennen, *Zij die van hier zijn zijn van hier*, 2007, BK7649_M413
- Dirk Braeckman, *R.P.-B.X.-00*, 2000, BK7267
- Fik Van Gestel, *Toscana II*, 1995, BK6967_M176
- Jean-Marie Bytebier, *Zonder titel*, 1997, BK6944_M171
- Fred Bervoets, *Zelfportret in huiskamer*, 1991, BK6121_M121

4.4.2 Tijdelijke bruiklenen 2020

- The Los Angeles County Museum of Art, Los Angeles, Verenigde Staten van Amerika
The Allure of Matter: Material Art from China
02.06.2019 — 05.01.2020
- Peng Yu, *Exile*, 2000, Mo0033

- Museum Dhondt-Daenens, Sint-Martens-Latem, België
Transitory Suppository
13.10.2019 — 12.01.2020
- Nastio Mosquito, *Transitory Suppository: Act # II No. Pruritus. No. Ani*, 2016, BK008201

- Boghossian Foundation – Villa Empain, Brussel, België
Ekphrasis. Writing in Art
24.10.2019 — 09.02.2020
- Jef Geys, *!Vrouwenvragen?*, 1965-2004, BK7524_M363

- Boghossian Foundation – Villa Empain, Brussel, België
The Light House
12.10.2020 — 18.04.2021
- Franz West, *Hain*, 2006, BK7604_M378
- Roza El-Hassan, *Lichtmahl*, 1996, VH028

- ADN Platform, Sant Cugat del Valles, Spanje
Fingers Crossed
14.12.2019 — 15.04.2020
- Nicolas Uriburu, *Kleuringen: kleuring van het Bonapartedok*, Antwerpen, 1974

- Cultuurhuis De Warande, Turnhout, België
De Nacht
29.03.2020 — 16.08.2020
- Hans Op de Beeck, *Location (1)*, 1998, BK7216

- Museum of Modern Art, Warschau, Polen
The Penumbra Age. Land Art in the face of the climate crisis 1969-2019
05.06.2020 — 13.09.2020
- Jimmie Durham, *A Dead Deer*, 1986, BK6913_M159C
- Kasper Bosmans, *Legend: A Temporary Futures Institute*, 2016, BK6913_M159C

- TAMAT, Doornik, België
Plis. Art & Textile
08.02.2020 — 24.05.2020
- Almagul Menlibayeva, *Exodus*, 2009, So441_11

Cultural Centre of Belgrade, Belgrado, Servië

Feast of Little Friends

21.02.2020 — 12.04.2020

- Jan Fabre, *Feast of Little Friends*, 1977, BK6982_M183B
- Jan Fabre, *Fantasy Insects Sculptures*, BK6982_M183 D
- Jan Fabre, *Fantasy Insects Sculptures*, BK6982_M183 E
- Jan Fabre, *9 Insektenobjecten*, 1977, BK 6948_M173D
- Jan Fabre, *Neushoornmestkevers*, 1977, BK6982_M183C
- Jan Fabre, *De Heilige Pillendraaier*, 1978-1979, BK6948_M173C
- Jan Fabre, *Metamorphoses*, 1979, BK6948_M173A
- Jan Fabre, *Project voor nachtelijk grondgebied*, 1979, BK6948_M173B
- Jan Fabre, *Insectensculpturen en Ervaringen*, 1979

FOMU, Antwerpen, België

Lynne Cohen

01.10.2020 — 18.04.2021

- Richard Artschwager, *Platzmöbel*, 1993, BK6191_M143

Fondation CAB, Brussel, België

Figures on a Ground. Perspectives on minimal Art

10.06.2020 — 12.12.2020

- Marthe Wéry, *Zonder titel*, s.d., BK5668_M72

Museum E – Immaculata, Edegem, België

02.01.2020 — 30.06.2020

- Nel Aerts, *Lord Nelson FW17*, 2007, Moo316
- Hans Eijkelboom, *Fotonotities 1992-2007, een keuze uit het fotografisch dagboek*, 1992-2007, BK7700_M450 (selectie)
- Toon Tersas, *Ich hab' noch ein Koffer in Berlin*, 1963, BK7469_M324
- Toon Tersas, *Omo wast niet alles wit*, 1966, BK7468_M323
- Sergei Bratkov, *Pilots and stewardesses*, 2003, BK7497_M349
- Job Koelewijn, *Boys & Girls*, 2006, So420_16
- Guillaume Bijl, *Guillaume Bijl (Neu Galerie Graz)*, 1998, BK7590_17

Museum E – Immaculata, Edegem, België

01.07.2020 — 31.12.2020

- Sergei Bratkov, *Eurotel*, 2009, Moo077_01
- Nico Dockx, *Unbuilt Roads*, 2002, NGO
- Jean Katambayi, *Trotation*, 1992, So512
- Jef Geys, *Uruguay – Montevideo – Architect unknown*, 1991, BK5929_d1
- Jef Geys, *Deutschland – Haus Lempke Weissensee – Berlin – 1932 – L. Mies Van de Rohe*, 1991, BK5929_c1
- Jef Geys, *Czechoslovakia – House in Prague – 1985 – Bocân*, 1991, BK5929_b1
- Anne Daems, *Zonder titel, (vrouw aan bushalte)*, 1996, BK7244
- Marinus Boezem, *Jump, deel I*, 1981, VH0172_2
- Marinus Boezem, *Jump, deel II*, 1981, VH0172_1
- Fred Bervoets, *Reis naar het onbekende*, 1967, TW0015
- Charif Benhelima, *Off-street, Jürgen's*, 2006, BR07_DB02
- Charif Benhelima, *Diggins*, 2005, BR07_DB03
- Guy Mees, *Water te Water (documentation)* s.d., So278

Campo & Campo, Berchem, België

Panamarenko Tribute – Around the world in 80 days

24.01.2020 — 22.03.2020

- Panamarenko, *Pastillemotor*, 1991, BK6151_M133
- Panamarenko, *100.000 Revoluties. Minute Jet Turbine*, 1976, Soo67
- Panamarenko, *10 Affiches*, NGO

Stedelijke Kunstacademie Tielt, België

Het woord is Kunst

07.02.2020 — 04.04.2020

- Bernd Lohaus, *Während/DU/als Gegenüber/oder/zwischen dem/ICH*, 1985, BK5211_M24

Club Solo, Breda, Nederland

Cécile Verwaaijen

25.01.2020 — 08.03.2020

- Babi Badalov, *I am euromental*, 2015, BK7896_o3

Universiteit Antwerpen, België

Ysbrant

11.02.2020 — 03.04.2020

- Ysbrant, *Zonder titel*, s.d., So583_o1
- Ysbrant, *Angels in my studio*, 1976, So583_o2
- Ysbrant, *Salome and her mother*, 1979, So583_o3
- Ysbrant, *Salome and her mother*, 1979, So583_o4
- Ysbrant, *Salome and her mother*, 1979, So583_o5
- Ysbrant, *Judith*, 1979, So583_o6
- Ysbrant, *Salome, in slow motion*, 1980, So583_o7
- Ysbrant, *Ouvreuse*, 1980, So583_o8
- Ysbrant, *Zonder titel*, s.d., So583_o9
- Ysbrant, *Zonder titel*, s.d., So583_o10

De Leerexpert/Ziekenhuisschool, Antwerpen, België

Showing Off Five

11.02.2020 —

- George Smits, *Stop Thinking*, 1969, So519_24
- Flexboj & LA, *Portret AMVK*, 2019, Moo353
- Flexboj & LA, *Portret Luc*, 2019, Moo354
- Flexboj & LA, *Portret Rinus*, 2019, Moo355
- Flexboj & LA, *Portret Ria*, 2019, Moo356
- Caroline Coolen, *Gather thistles, expect pickles*, 2018, Moo338
- Vaast Colson, *No more superheroes*, 2001, Moo159
- Hassan Darsi, *Série I: Schiedam, Pays-Bas*, (selectie), 2001, BK7632_M400
- Dennis Tyfus, *Weirdo Begeirde*, NGO
- Dennis Tyfus, *Wolf Eyes*, NGO
- Dennis Tyfus, *Fat worm of terror*, NGO
- Dennis Tyfus, *Logement*, NGO

Galerie Ronny van de Velde, Berchem, België

Hi-ha Happening

05.02.2020 — 12.07.2020

- Panamarenko, *Affiche Hersenexpansie*, NGO

BOZAR, Brussel, België

Hotel Beethoven

13.10.2020 — 14.02.2021

- Jan Vercruysse, *M(M1)*, 1992, BK6023

Zuzanna Rachowska, student of Postgraduate Curatorial Studies at KASK

Theatrum Opticum Revived, Cinematek, Brussel, België

10.10.2020 — 24.10.2020

- Eric De Kuyper, *Theatrum Opticum*, 1992, So612

Bibliotheek Permeke, Antwerpen, België

Verbeeld de Stad

01.03.2020 — 29.03.2020

- Panamarenko, 10 *Affiches*, NGO
- Luc Deleu, *Legoconstructie*, 1978, BK5218-001
- Luc Deleu, *Legoconstructie*, 1981, BK5218-002
- Luc Deleu, *Legoconstructie*, 1978, BK5218-003
- Luc Deleu, *Legoconstructie*, 1978, BK5218-004
- Luc Deleu, *Legoconstructie*, 1981, BK5218-005
- Luc Deleu, *Voorstel tot totale afschaffing van het verkeersreglement in Antwerpen*, Moo187
- Luc Deleu, *Geen jets te Deurne... Orbanisch idee voor Antwerpen*, Moo184
- Luc Deleu, *Voorstel tot totaal onbruik van de publieke verlichting. Orbanisch idee voor Antwerpen*, Moo185
- Pacquee, *Zes foto's van verschillende performances 1982-1988*, 1989, BK5760_M85
- Affiche *Happening 7 "Grote Zirkus van de H. Geest"*, 1965, NGO
- Affiche KYRPWWAWAX, *International Happening News, Happening in een heerlijke stad IV*, 1965, NGO
- *Happening News*, nr. 1, 1965 2 ex, NGO
- *Happening News*, *invulstrookjes*, 1965, NGO
- Kartonnen verpakking What's New, Imperial Chemical Industries, NGO

Roger Raveel museum, Machelen-aan-de-Leie, België

Biënnale van de Schilderkunst

26.07.2020 — 18.10.2020

- Jan Vercruysse, *Kamer III*, 1985, BK5214_M27
- Chantal Akerman, *La Chambre*, 1972, So468
- Narcisse Tordoir, *Personnage*, 1991, BK5908_M102

ISELP Institut Supérieur pour l' Etude du Langage Plastique, Brussel, België

Breathe

18.09.2020 — 28.11.2020

- Wolfgang Laib, *Blütenstaub von Haselnuss*, 1987, BK5585_M62

Para-Site, Hongkong, China

Garden of Six Seasons

15.05.2020 — 15.11.2020

- Izmail Efimov, *The Universe (Ethno-Sphere)*, 1994, Moo284_21
- Izmail Efimov, *Dwelling (Ethno-Sphere)*, 1997, Moo284_19
- Izmail Efimov, *Attributes of the Finno-Ugrian Everyday*, 2004, Moo284_15
- Izmail Efimov, *Guest from the Autumnal Forest*, 1994, Moo284_17
- Izmail Efimov, *Hill Mari Autumnal Costume*, 1994, Moo284_03
- Izmail Efimov, *Protector of Built Structures*, 1994, Moo284_27
- Izmail Efimov, *Ritual Action (Reincarnation)*, 1994, Moo284_22
- Izmail Efimov, *Living Environment (Variant)*, 1996, Moo284_25
- Izmail Efimov, *Ruler of the Mountain Tops*, 1996, Moo284_13
- Izmail Efimov, *Swamp Divinity*, 1993, Moo284_09
- Izmail Efimov, *Shamanic Dance (Reincarnation)*, 1994, Moo284_23
- Izmail Efimov, *Untitled Character 8*, 2015, Moo284_08

Kunstmuseum Den Haag, Den Haag, Nederland

Kati Heck – Hauruck d'orange

06.06.2020 — 08.11.2020

- Kati Heck, *Die Muse*, 2016, BK7921

Vleeshal, Middelburg, Nederland

Near Focus: Jimmie Durham

03.06.2020 — 28.06.2020

- Jimmie Durham, *Untitled (Armadillo)*, 1991, BK6913_M159A
- Jimmie Durham, *Untitled*, 1991, BK6913_M159B
- Jimmie Durham, *Treff*, 1992, So307
- Jimmie Durham, *Himmelfahrt*, 1992, So308,
- Jimmie Durham, *Gilgamesh*, 1993, VHo248

Vleeshal, Middelburg, Nederland

Near Focus: Pipilotti Rist

08.08.2020 — 06.09.2020

- Pipilotti Rist, *Grossmut begatte mich*, 1996, VHo275

CC Puurs, Puurs-Sint-Amunds, België

Kette und Schuss

15.10.2020 — 25.12.2021

- Suchan Kinoshita, *Pijlen*, 2002, BK7484_M337
- Viktor Alimpiev, *Ode*, 2001, BK7800_M504
- Franz West, *Uncle Chair*, 2005, BK7605_M379

Bergen Kunsthall, Bergen, Noorwegen

Jef Geys

20.11.2020 — 05.04.2021

- Jef Geys, *Uruguay – Montevideo – Architect unknown*, 1991, BK5929_D
 - Jef Geys, *Uruguay – Montevideo – Architect unknown*, 1991, BK5929_d1
 - Jef Geys, *Deutschland – Haus Lempke Weissensee – Berlin – 1932 – L. Mies Van de Rohe*, 1991, BK5929_c1
 - Jef Geys, *Czechoslovakia – House in Prague – 1985 – Bocân*, 1991, BK5929_b1
 - Jef Geys, *België – Villa M. te Zedelgem – Loppem – 1989 – Stéphane Beel*, 1991, BK5929_a1
 - Jef Geys, *Structuren Biënnale Sao Paulo (bache)*, 1991, BRJG11
 - Jef Geys, *Structuren Biënnale Sao Paulo (documentation – 3 frames)*, 1991, BRJGo8
 - Jef Geys, *Kempens informatieblad Biënnale Sao Paulo (documentation – 5 frames)*, 1991, BRJGo9
 - Jef Geys, *Villa Wintermans (documentation 3 panels)*, 1991, BRJG10
 - Inge Godelaine, *Villa Wintermans*, 2009, Mo0072
-

5 Bezoekersaantallen 2020

5.1 BETALENDE BEZOEKERS 2020 – MUSEUM

	Totaal	jan	febr	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Museumtickets standaard	6.363	1.370	1.255	840	0	94	187	481	320	211	575	0	1.030
Standaard inkomticket	4.325	882	724	235		94	187	481	320	118	378		906
Betaald aanbod Publiekswerking	2.038	488	531	605		0	0	0	0	93	197		124

	Totaal	jan	febr	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Museumtickets reductie	10.177	2.327	1.887	432	0	186	412	931	776	883	1.027	0	1.316

	Totaal	jan	febr	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Museum – andere bezoekers met return (o.a. Museumpas en Vouchers ruilovereenkomsten)	5.838	1.443	914	303	0	180	295	386	484	444	674	0	715

	Totaal	jan	febr	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Subtotaal Museum Betaald (standaard + reductie)	22.410	5.140	4.056	1.607	0	460	894	1.798	1.580	1.538	2.276	0	3.061

5.2 GRATIS BEZOEKERS 2020 – MUSEUM

	Totaal	jan	febr	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Museum – gratis kassa	4.910	1.573	1.230	283	0	53	95	169	292	638	270	0	307
Bezoekers gratis collectiezone	8.124	3.567	3.605	952									
Subtotaal Museum Gratis (gratis aan kassa + Coll Zone)	13.034	5.140	4.835	1.235	0	53	95	169	292	638	270	0	307
TOTAAL BEZOEKERS (gratis en betalend)	35.444	10.280	8.891	2.842	0	513	989	1.967	1.872	2.176	2.546	0	3.368

5.3 BEZOEKERS FILMWERKING 2020

	Totaal	jan	febr	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Cinema Zuid/De Cinema	9.551	2.874	3.905	1.341	0	0	0	0	0	255	1.176	0	0
Reguliere programmering	7.950	2.582	2.909	1.261						255	943		0
Bemiddeling (onderwijs)	1.601	292	996	80							233		0

5.4 EXTRA MUROS

Geen projecten.

5.5 PANAMARENKOHUIS

	Totaal	jan	febr	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Panamarenkohuis	32	0	0	32	0	0	0	0	0	0	0	0	0

	2020
Totaal M HKA (Museum + Film) betalend	31.993
Totaal M HKA Gratis	13.034
TOTAAL M HKA	45.027

5.6 ANALYSE BEZOEKERS

5.6.1 Analyse diversiteit betalende bezoekers (herkomstlanden)

Totaal Bezoekers Buitenland: **5.005**

Herkomstland	jan	febr	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec	Totaal
Targetlanden Toerisme Vlaanderen													
Nederland	821	805	323			69	416	30	33	57		50	2.604
Frankrijk	129	193	47			7	84	48	19	27		12	566
Duitsland	135	194	67		1	19	125	16	33	16		14	620
Verenigd Koninkrijk	87	88	34			3	31	9	9	4		2	267
Verenigde Staten	19	13	14					2		1		3	52
Italië	32	31	10			4	15	10	13	1		1	117
Spanje	17	18	7		4		2		1	5		6	60
China	13	31	6			1	5	4		2		1	63
Rusland	24	11	8				1		3	1			48
Zwitserland	19	12				1	15	5	1				53
Japan	26	16	5			2							49
Australië	5	14											19
Polen	7	18	1			2	16	6	7	3			60
Canada	2	9					2		4				17
Totaal Target Landen Toerisme Vlaanderen	1.336	1.453	522	0	5	108	712	130	123	117	0	89	4.595
Totaal Overige Landen	96	134	49	0	1	6	39	30	21	14	0	20	410

5.6.2 Spreading bezoekers binnenlandTotaal bezoekers binnenland: **23.553**

Spreadingbezoekers binnenland	2020	2019	2018
Provincie Antwerpen 2000-2999	13.673	23.285	32.022
Oost-Vlaanderen 8550 en 9000-9999	1.773	3.245	4.853
Brussels Gewest 1000-1299	1.681	3.312	3.491
Vlaams Brabant 1500-1999 en 3000-3499	1.059	1.784	2.950
West-Vlaanderen 8000-8999	617	1.401	2.041
Limburg 3500-3990	397	953	1.340
Luik 4000-4990	73	312	316
Waals Brabant 1300-1495	55	107	190
Henegouwen 6000-6599 en 7000-7999	54	149	165
Luxemburg 6600-6997	8	29	137
Namen 5000-5999	28	69	89
Totaal	19.418	34.646	47.594

Spreading bezoekers Stad Antwerpen	2020	2019	2018
Antwerpen 2000	3.748	6.352	10.144
Antwerpen 2018	1.927	3.131	3.759
Berchem 2600	633	1.061	1.493
Borgerhout 2140	771	887	1.148
Antwerpen 2060	391	583	983
Antwerpen 2020	385	595	820
Wilrijk 2610	294	573	807
Deurne 2100	349	722	799
Ekeren 2180	120	296	366
Merksem 2170	182	312	331
Hoboken 2660	182	329	281
Antwerpen 2050	74	137	273
Antwerpen 2030	70	118	135
Berendrecht Zandvliet 2040	87	299	130
Totaal	9.213	15.395	21.469

5.6.3 Leeftijden

	2020	2019	2018
Kind 0 – 6 jaar	300	710	763
Kind 7 – 12 jaar	771	1.372	1.363
Kinderen 12 – 17 jaar	290	908	1.016
Jongeren 18 – 25 jaar	4.495	10.500	10.033
60 plus	1.330	4.255	11.078

5.7 DIGITALE BEZOEKERSAANTALLEN

5.7.1 Social media: resultaten per tentoonstelling

januari 2020 — augustus 2020: Els Dietvorst

Facebook

Posts	Nieuwe volgers	Events
	Van 14.554 naar 14.970 = + 416	

Twitter

Tweets	Nieuwe volgers
	Van 3.560 naar 3.649 = + 89

Instagram

Posts	Nieuwe volgers
	Van 16.000 naar 18.000 = + 1.600

september 2020 — december 2020: Monoculture

Facebook

Posts	Nieuwe volgers
	Van 14.554 naar 14.970 = + 416

Twitter

Tweets	Nieuwe volgers
	Van 3.649 naar 3.791 = + 142

Instagram

Posts	Nieuwe volgers
	Van 18.000 naar 20.000 = + 2.000

5.7.2 Website M HKA.be

Website muhka.be 01.01.2020 — 31.12.2020

Unieke paginabezoeken homepage	112.414
Gemiddelde tijd op pagina	1 min. 12 sec.
Bouncepercentage	Tussen 35,6% en 42,48%

5.7.3 Andere kanalen

Instagram-kanaal @mhkabibliotheek

— Aantal bezoekers: 504

Ensembles.org

- 73.814 gebruikers met 92.562 sessies en 444.096 paginaweergaves
- 89,8% nieuwe gebruikers en 10,2% terugkerende bezoekers met een gemiddelde browsetijd van 00:02:54

<http://hanstheys.ensembles.org>

- 4.064 gebruikers
- 6.446 sessies
- 28.741 paginaweergaves
- 00:03:59 gemiddelde sessieduur

Instagram

Zoeken

mhkamusium

Profiel bewerken

1.099 berichten

22k volgers

276 volgend

M HKA

Museum for contemporary art, film and visual culture in its widest sense Antwerp

Art lover? Give us a follow

Pay us a visit? Get your ticket here

www.eventbrite.nl/e/tickets-museumticket-121005754469

ON VIEW

maatre...

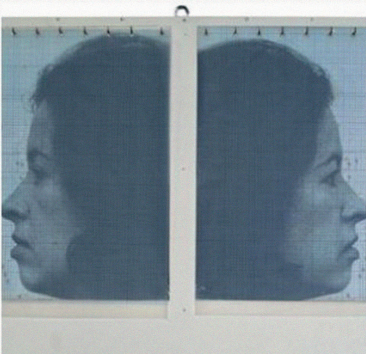
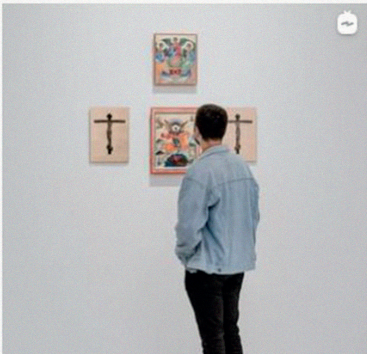
DIGITAL

BERICHTEN

IGTV

OPGESLAGEN

GETAGD

6 M HKA Tentoonstellingen

6.1 ELS DIETVORST *DOOLTOCHT | A DESPERATE QUEST TO FIND A BASE FOR HOPE

07.02 — 10.05.2020

→ de tentoonstelling werd verlengd tot 30.08.2020

M HKA, Antwerpen | 2^e verdieping

Het M HKA maakte met **Dooltocht | A desperate quest to find a base for hope* de eerste overzichtstentoonstelling van de Antwerpse kunstenares Els Dietvorst. De tentoonstelling bracht een samenhangend beeld van haar grote en complexe oeuvre, dat onder meer bestaat uit sociale acties, documentaires, films en video's, lemen sculpturen, theaterteksten, inkttekeningen en installaties. **Dooltocht | A desperate quest to find a base for hope* markeerde ook de terugkeer van de kunstenares naar ons land – na meer dan tien jaar in Ierland te hebben gewoond en gewerkt – om te doctoreren aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen.

Els Dietvorst is een sociaal bewogen kunstenares die haar beeldend werk inzet als middel om maatschappelijke betrokkenheid te creëren. Zij vindt hoogstpersoonlijke uitdrukkingvormen in de uiteenlopende media die ze bespeelt. Haar werk richt zich op de vele vormen van sociale communicatie en interpersoonlijke relaties en conflicten. Dit uit zich in indrukwekkende sociaal-artistieke projecten, zoals *De terugkeer van de zwaluwen* (1999–2004) in de Brusselse Anneessenswijk of *Koningskinderen* (2003) in de jeugdgevangenis van Mol. Dietvorst heeft daarbij ook specifieke aandacht voor de positie van de buitenstaander en richt haar blik – soms gespreid over meerdere jaren – op personen en gebeurtenissen die anders onopgemerkt zouden voorbijgaan. Zo volgde zij in 2003 Luigi, een Italiaanse migrant die zijn schapen hoedt op de oevers van het kanaal Brussel-Charleroi, en maakte een authentiek portret van hem in *Lied voor de prijs van een geit*.

Het oeuvre van Els Dietvorst draait rond samenwerking, communicatie en sociale en ecologische bewustwording. De tentoonstelling **Dooltocht | A desperate quest to find a base for hope* zocht een register om deze complexiteit in te presenteren, want hoe daadkrachtig haar kunst ook is, in wezen gaat ze om fragiliteit, transformatie en metamorfose. De specificiteit en diversiteit van haar mediagebruik hangt hiermee samen. **Dooltocht | A desperate quest to find a base for hope* bracht hiervan een samenhangend beeld, met scherpe keuzes, eigenzinnig gepresenteerd, en met ruimte voor tijd en verbindingsmogelijkheden.

**Dooltocht | A desperate quest to find a base for hope* was een verderzetting van de reeks tentoonstellingen waarmee het M HKA een specifiek overzicht toont van zowel jongere (Laure Prouvost, Anne-Mie Van Kerckhoven, Otobong Nkanga), als meer historische (Chantal Akerman, Marcel Broodthaers, James Lee Byars, Joseph Beuys, Robert Filliou) kunstenaars, met een focus op het hedendaagse relevantiepotentieel van een oeuvre.

Tentoonstellingscurator: Bart De Baere

Publicatie

Zie hoofdstuk 13.1.1 Flankerende publicaties

De opening werd opgeluisterd met performances om 19u en 20u45:

- Verkoop beeld – Fiona Power en Stéfania Assandri (leeszaal)
- Zwaluwendecor / Koning – Xray Alex Louis, Bruna Poejo Do Carmo en Michiko Lii (ronde zaal, 2e verdieping)
- Zwaluwendecor – keyboardspeler + zang Dan Barbenel en Devolder Alvin (ronde zaal, 2e verdieping)
- Engel op sokkel – Indiana Callebaut en Gijs Savellberg bootsten de engel na en betrokken hierbij het publiek (middenzaal)

- Tekeningen op de muur – Sadrie Alves en Zhang Yi (als je door de ingeslagen muur kwam, rechterkant)
- Ritueel beelden – Katja Mater, Jessica Gysel en hond Betty (balkonzaal, 2^e verdieping)

Randprogrammatie

Het poëtisch tweeluik *Memento Mori! !Irom Otnemem* met tekst, scenografie en regie door Els Dietvorst, met Aurelie Di Marino en Dirk Roofthoofthoofd dat zou plaatsvinden in De Studio op 13 maart werd geannuleerd omwille van de coronamaatregelen.

Na een reeks ontmoetingen met de Brusselse dakloze 'ACM', schreef Els Dietvorst *Ik ga naar mijn kippen*. De tekst was een vervolg op drie documentaires die ze maakte rond het leven van deze filosoof-zwerver en zijn strijd om een waardig bestaan. Toen Dietvorst twee jaar later aan één van haar Skull-sculpturen werkte voor de Biënnale van Moskou, lag haar broer op sterven. Ze schreef toen *Drijf hout*, een tekst over de fragiliteit van het leven en het omgaan met de dood.

Memento Mori! !Irom Otnemem bracht deze twee teksten samen. De eerste zou gespeeld worden door Dirk Roofthoofthoofd, één van Vlaanderens meest iconische acteurs, de tweede door de getalenteerde jonge Brusselse actrice Aurelie Di Marino. De ene monoloog is een spiegel van de andere. Als tweeluik staan ze stil bij thema's als individualisering, globalisering en migratie, en de vervreemding en onttovering van de wereld die ze met zich meebrengen.

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- Feeling
- De Standaard
- Het Nieuwsblad
- La Libre Belgique
- De Tijd
- Knack
- Gazet van Antwerpen
- H ART
- MO*
- Klara
- Psychologies
- Mu in the City
- De Witte Raaf
- Radio 1

INTERNATIONAAL

- Weltkunst
- Wall Street International Magazine
- Metropolis M

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebook event opening
- Facebook banner
- Facebook posts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening, performances en meer
- Instagram posts - wisselwerking met de Instagram pagina van de kunstenaars

FOTOGRAFIE

- Externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen

VIDEO

- Een videoproductie in samenwerking met team Els Dietvorst

6.2 MONOCULTURE – EEN RECENT VERHAAL

A RECENT HISTORY

25.09.2020 — 24.01.2021

→ de tentoonstelling werd verlengd tot 25.04.2021

M HKA, Antwerpen | 2^e verdieping

In het kader van het project *Our Many Europes*, medegefinancierd door het Creative Europe-programma van de Europese Unie.

De tentoonstelling *MONOCULTURE – Een recent verhaal* ging uit van het idee dat elk begrip van 'multicultuur', een analyse van 'monocultuur' impliceert. Het maatschappelijk concept van monocultuur kan worden gedefinieerd als de homogene uitdrukking van de cultuur van één enkele sociale of etnische

groep. Het project wil het begrip monocultuur met een open blik benaderen. Veeleer dan een antithese te poneren wil het streven naar een analyse van wat monocultuur is, en dit onderwerp niet alleen vanuit een historisch, sociaal, cultureel en ideologisch perspectief benaderen, maar ook vanuit een filosofisch, linguïstisch en zelfs agrarisch oogpunt. *MONOCULTURE* gaf een tentatief beeld van de verschillende manifestaties van monocultuur, en de manier waarop deze in kunst en propaganda worden weerspiegeld, met als doel tot enkele conclusies te komen die relevant kunnen zijn voor de maatschappij en de cultuur in het algemeen.

In het project kwamen een aantal kernvragen centraal te staan, waaronder: *Wat bedoelen we met monocultuur? Wat motiveert identitaire of nationalistische monocultuurbewegingen die hun samenleving niet pluralistisch kunnen of willen beschouwen, niet alleen in de context van Europa maar ook wereldwijd? Kunnen we positieve of zelfs emancipatorische ambities van de monocultuur situeren? Kan een cultureel homogene maatschappij ook inclusief en transformeerbaar zijn? Wat bevindt er zich in de marge van de monocultuur, en wat wordt er niet getolereerd? Wat kan de positie van kunst zijn binnen de context van de monoculturele ideologie? Of hoe zou kunst er onder de monoculturele ideologie uit kunnen zien wanneer ze tot haar logische eindpunt wordt gevoerd?* Het project onderzocht het relevante verleden tot op de dag van vandaag en richtte zich in het bijzonder op deze uitdagende vragen – los van de heersende tendensen en vooringenomenheden van het liberale ‘groepsdenken’ – om noties over cultuur anders te beschouwen dan via de gangbare perspectieven, zoals identiteitspolitiek of postmodern relativisme.

MONOCULTURE formuleerde verkennende configuraties rond kunst, ideeën en propaganda. Naast verschillende bestaande voorbeelden van door natiestaten gesanctioneerde officiële cultuur, was een van de meest opvallende historische voorbeelden van ideologische monocultuur binnen het culturele domein de beruchte Entartete Kunst-tentoonstelling in 1937 die in nazi-Duitsland werd gehouden. Het Nazisme stelde de modernistische avant-garde als een aberratie voor en zocht in plaats daarvan naar een resoluut etnocentrische opvatting van de cultuur, geïnspireerd op een Grieks-Romeinse beeldtaal. Toch kunnen monoculturele opvattingen over cultuur ook ontstaan uit emancipatorische overwegingen. Sommigen beweren dat een postkoloniale beweging zoals Négritude in Senegal bijvoorbeeld vormen van culturele homogeniteit heeft geïmplementeerd. Dit is een van de vele voorbeeldstudies van waaruit verschillende trajecten en snijpunten rond monocultuur worden verkend, vooral wat hun uitdrukking in kunst en ideologie, vanaf het begin van de twintigste eeuw tot nu, betreft.

Deelnemende kunstenaars waren onder meer:

Hannah Höch, Lovis Corinth, Karl Hofer, Georg Grosz, Carol Rama, Werner Peiner, Belgian Institute for World Affairs, Joseph Beuys, Félix González-Torres, Andy Warhol, Nicole, Hüseyin Bahri Alptekin, Haseeb Ahmed, Sven Augustijnen, Candida Höfer, Papa Ibra Tall, Maryam Najd, David Blandy, Oxana Shachko, Matti Braun, Jos de Gruyter & Harald Thys, Luc Deleu, Jimmie Durham, Catherine Opie, Charlotte Posenenske, Public Movement, Philip Guston, Mladen Stilinović, N. S. Harsha, Lynette Yiadom-Boakye, Rasheed Araeen, Ibrahim Mahama, Kerry James Marshall, Vincent Meessen, Renzo Martens/CATPC, Danny Matthys, Jonas Staal, Sille Storihle, Makhmut Usmanovich Usmanov, Nicoline van Harskamp, Dimitri Venkov, plus artefacten van verschillende culturele archieven: the Arthur Langerman Archives for Research into Visual Anti-Semitism (ALAVA), and the cultural archives of Flanders: AMSAB – Institute for Social History; the Liberal Archive; KADOC Documentation and Research Centre on Religion, Culture and Society; and ADVN – Archive and Research Centre for Flemish Nationalism.

Tentoonstellingscurator: Nav Haq

MONOCULTURE – Een recent verhaal maakte deel uit van ‘**Our Many Europes**’, een project van de confederatie ‘**L’Internationale**’, gesubsidieerd door de Europese Unie.

L’Internationale is een confederatie van zeven moderne en hedendaagse kunstinstellingen. L’Internationale wil een ruimte voor kunst binnen een niet-hiërarchisch en gedecentraliseerd internationalisme bieden, vertrekkende vanuit waarden van verschil en horizontale uitwisseling tussen een verzameling culturele agenten die lokaal geworteld en wereldwijd met elkaar verbonden zijn. Het brengt zeven moderne en hedendaagse kunstinstellingen samen: Moderna galerija (MG+MSUM, Ljubljana, Slovenië); Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía (MNCARS, Madrid, Spanje); Museu d’Art Contemporani de Barcelona (MACBA, Barcelona, Spanje); Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie, (MSN, Warschau, Polen); Museum van Hedendaagse Kunst Antwerpen (M HKA, Antwerpen, België); SALT (Istanbul en Ankara, Turkije) en Van Abbemuseum (VAM, Eindhoven, Nederland), en partnerinstellingen HDK-Valand Academie (Gothenburg, Zweden) en het National College of Art and Design (NCAD, Dublin, Ierland).

‘Our Many Europes’ is een vierjarig programma (2018-2022) dat tentoonstellingen, openbare programmatie, uitwisseling van erfgoed en institutionele experimenten doorheen de hele Internationale Confederatie omvat. Het programma neemt de jaren 1990 – toen ons huidige Europa geboren werd – als uitgangspunt. Het wil speculatief nadenken over de rol van cultuur als een drijvende kracht achter het zichtbaar maken van wie we zijn en hoe we in de wereld staan.

Randprogrammatie

Conferentie

27 & 28.02.2020

deBuren, Brussel

Voorafgaand aan de tentoonstelling organiseerde M HKA i.s.m. deBuren en het Van Abbemuseum een tweedaagse conferentie getiteld *Considering Monoculture*.

Performance

My Name is Language (Mijn Naam is Taal) – Nicoline Van Harskamp
27.09.2020

M HKA, Antwerpen | auditorium

Zeven vreemdelingen in een wachtkamer vertellen elkaar verhalen over de rol van namen en taal in hun leven. Ze gebruiken meer dan tien talen, en de namen waarover ze praten, bestaan in een nog breder taalkundig spectrum. Het publiek, dat tussen hen in dezelfde kamer wacht, kan Engelse ondertitels lezen op informatiemonitors boven hun hoofd. In deze ruimte worden namen echter vertaald en ondertiteld als elk ander woord.

My Name is Language (Mijn Naam is Taal) was de vierde editie van de voorstellingenreeks van Nicoline van Harskamp die begon in 2018.

door: Nicoline van Harskamp

met: Alona Umanskaya, Ivana Noa, Joris Bultnyck, Kenneth Phillip George, Marie-France Vodikulwakidi Kiabelo, Nazanin Fakoor en Jacques de Bock.

camera en streaming: Igor Andreevski

geluid: Slobodan Bajic

Filmprogrammatie

Parallel met de tentoonstelling vertoonde De Cinema films uit het werk van drie kunstenaars die een prominente plek innemen in de tentoonstelling. Sille Storihles werk combineert bewegende beelden en tekst. Ze werkt rond de fantasmagorie van geschiedenis en genderpolitiek.

Susan Hiller werd met haar multimediale kunstpraktijk een van de meest invloedrijke artiesten van haar generatie.

Nicoline van Harskamp poneert een toekomst waarin taal voortdurend in verandering is en onvermijdelijk afwijkt van de heersende normen.

De films van de drie kunstenaars werden op 18 oktober ingeleid door Nav Haq, curator en geassocieerd directeur van het M HKA.

Het programma

- *THE GOODNESS REGIME* (Jumana Manna en Sille Storihle, 2013, 21') is een experimentele documentaire die de fundamenteën van de ideologie en het zelfbeeld van het moderne Noorwegen onderzoekt met de hulp van een cast die enkel uit kinderen bestaat. De documentaire werd gedraaid in Noorwegen en Palestina en tracht het apparaat in beeld te brengen dat het beeld in stand houdt van Noorwegen als een vrede-stichtend land.
- *PDGN* (Nicoline van Harskamp, 2016, 15'40'') is een futuristische kort-film die een vrouwelijke samenleving verbeeldt die niet langer onderworpen wordt aan nationale regeringen of multinationals. We volgen een groep vrouwen die samen aan een toekomst bouwen. Ze spreken een taal die sterk lijkt op het Engels. Maar al snel ontdekken we dat het dialect dat ze spreken ons vreemd in de oren klinkt. We luisteren naar een nieuwe taal die ontwikkeld wordt door gewillige zelfstudie.
- *THE LAST SILENT MOVIE* (Susan Hiller, 2007, 22') is een audiovisueel werk dat begeleid wordt door een doorlopende soundtrack van uitgestorven en bedreigde talen. Deze talen worden ondertiteld op zwarte schermen.

Publicatie

Bij de tentoonstelling horen twee publicaties: *MONOCULTURE – A Recent History*, tentoonstellingscatalogus gepubliceerd door het M HKA, en *The Aesthetics of Ambiguity – Understanding and Addressing Monoculture*, co-edited door Pascal Gielen en Nav Haq, gepubliceerd bij Valiz als onderdeel van de reeks *Antennae – Arts in Society*.

Zie hoofdstuk 13.1.2 Flankerende publicaties

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- L'Echo
- Les Incontournables
- La Libre Belgique
- Plus Magazine
- Trends
- Gazet van Antwerpen
- De Standaard
- De Standaard Weekblad
- Knack
- Le Soir
- De Witte Raaf
- VRT NWS
- Knack Weekend
- Flanders Today
- Mu in the City
- H ART
- De Morgen
- De Tijd

INTERNATIONAAL

- Metropolis M
- Artforum
- Kunstaspekte
- Jubilee Art
- L'Eventail
- Mutual Art
- Marie Claire
- Conceptual Fine Arts
- Happen Art

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebook event opening
- Facebook banner
- Facebook posts
- Facebook ads campagne in samenwerking met partner MediaDonuts

INSTAGRAM

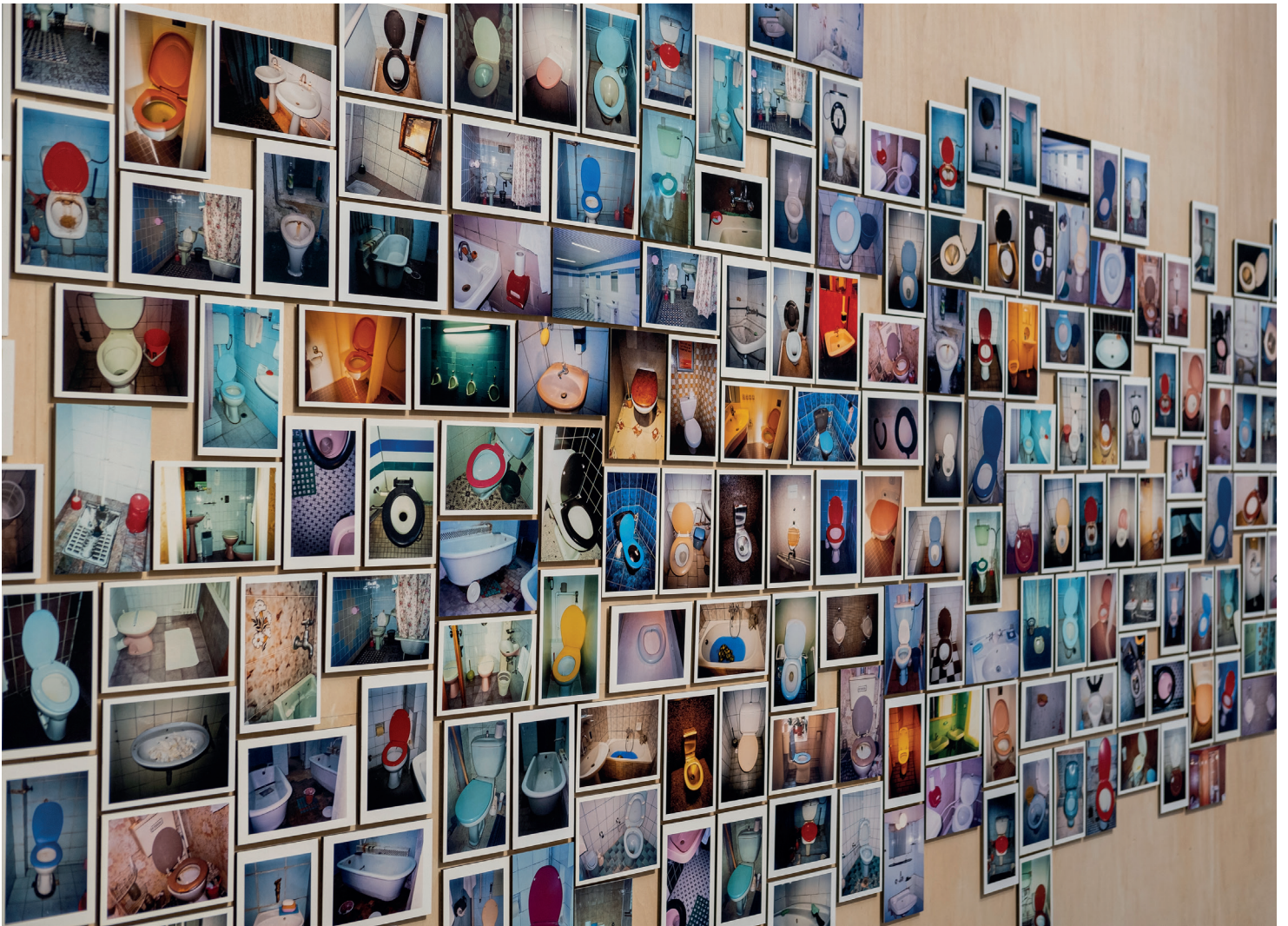
- Instagram stories naar aanleiding van de opening, performances, conferentie en meer
- Instagram posts - Focus op communiceren van Monoculture Glossary

FOTOGRAFIE

- Externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen

VIDEO

- Een videoproductie in samenwerking met curator en publieksbemiddelaar
-

7 COLLECTIE- TENTOONSTELLINGEN

7.1. **DE COLLECTIE**
 28.04.2017 — 31.12.2020
M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers links

Vanaf april 2017 toont het M HKA een **permanente basiscollectie** met referentiekunstenaars, de hedendaagse helden, de historische trekkers en smaakmakers uit de wereldwijde collectie van het museum. Ook elders in het museum zijn permanent geïnstalleerde collectiewerken te zien.

Deze werken zijn gekozen uit de M HKA-collectie die uit ongeveer 5.000 werken bestaat. De ruggengraat ervan zijn eigen aankopen en werken die door de Vlaamse Gemeenschap zijn verworven. Daarnaast zijn er schenkingen en enkele andere publieke fondsen die het M HKA ontsluit. Het collectieverhaal vertrekt van de naoorlogse avant-garde in Antwerpen en Vlaanderen, en gebruikt dit verleden als uitgangspunt om de multipolaire wereld van vandaag en van de toekomst te begrijpen.

De M HKA-collectie ontwikkelt zich rond drie manieren om kunst te benaderen: beeld, actie en maatschappij. Hoewel geen enkel werk uitsluitend onder een van deze noemers valt, zijn het nuttige insteken om de eigenheid en de complementariteit van onze collectie te onderzoeken. Beeld, actie en maatschappij kunnen de drie assen zijn die samen de ruimte van een werk bepalen: elk performatief kunstwerk heeft een beeldkwaliteit, kijken is actie en elk kunstwerk verhoudt zich tot de maatschappij. Deze opdeling wil dan ook vooral een aanzet vormen voor het publiek om in interactie te gaan met de werken en nieuwe verbanden te leggen.

In de collectietentoonstelling staan werken van de volgende kunstenaars opgesteld:

labyrinth:

- Marina Abramović & Ulay, Dirk Braeckman, James Lee Byars, David Claerbout, Thierry De Cordier, Raoul De Keyser, Lili Dujourie, Marlene Dumas, Jimmie Durham, Jan Fabre, Dan Flavin, Jef Geys, Jan Henderikse, Ilya & Emilia Kabakov, Gordon Matta-Clark, Almagul Menlibayeva, Otobong Nkanga, Cady Noland, Panamarenko, Michelangelo Pistoletto, Cindy Sherman, Joëlle Tuerlinckx, Luc Tuymans en Jan Vercruysse

ruimte met Fluxus-werken:

- Guillaume Bijl, Paul De Vree, Robert Filliou, Andrea Fraser, Anna Bella Geiger, Carlos Ginzburg, Rustam Khalfin & Yuliya Tikhonova, Martin Kippenberger, Lea Lublin, Danny Matthys, Eugenio Miccini, Luciano Ori, ORLAN, Anatoly Osmolovsky, Lamberto Pignotti, Sarenco, Nicolás Uriburu, Ben Vautier, Peng Yu

leeszaal met kleinere werken:

- Evgeniy Antufiev, Alain Arias-Misson, Art & Language, Charif Benhelima, Peter Buggenhout, James Lee Byars, Vaast Colson, Luc Deleu, Els Dietvorst, Rein Dufait, Jan Fabre, Hans-Peter Feldmann, Robert Filliou, Hamish Fulton, Jef Geys, NS Harsha, Suchan Kinoshita, Ivan Kožarić, Bernd Lohaus, Taus Makhacheva, Yerbossyn Guy Mees, Meldibekov, Jacqueline Mesmaeker, Fanoi Mkhize, Marlow Moss, Nadia Naveau, Ria Pacquée, Panamarenko, Laure Prouvost, Timothy Segers, Takis, Koen Theys, Luc Tuymans, Koen van den Broek, Paul Van Hoeydonck, Collectie R. Vrielynck (selectie)

7.2 COLLECTIEGEBONDEN TENTOONSTELLINGEN

7.2.1 ALICE CREISCHER

Feest van het grootste geluksprincipe

The Greatest Happiness Principle Party

23.01 — 26.04.2020

→ de tentoonstelling werd verlengd tot 23.08.2020

M HKA, Antwerpen | *Gelijkvloers links – ronde zaal*

De Duitse kunstenares Alice Creischer heeft als een van de sleutelfiguren in de Duitse politiek geëngageerde kunst van de jaren negentig bijgedragen aan een aantal collectieve projecten, publicaties en tentoonstellingen, het vaakst in samenwerking met haar partner, kunstenaar Andreas Siekmann. Gedurende de laatste twintig jaar houdt Creischer zich bezig met institutionele kritiek en de kritische analyse van de economie en de politiek van de geglobaliseerde wereld.

Een centraal thema in het werk van Creischer is het blootleggen van de processen en machinaties van de politiek en het bedrijfsleven, en de onderliggende cultuur die hen bepaalt. Hiervoor kiest ze meestal een referentiepunt uit het echte leven dat ze, na een gedegen onderzoek van de historische gebeurtenissen en hun interpretatie, in haar eigen vrij verwoorde verhaal verwerkt.

In *Feest van het grootste geluksprincipe* ensceeneerde Alice Creischer een fictief feest georganiseerd door de Oostenrijkse Kredietbank in 1931. Het feest werd gegeven op het moment dat de bank op de rand van het bankroet stond, een gebeurtenis die de tweede grote wereldwijde economische recessie zou teweegbrengen. De scène toont een groep figuren die onder andere Jeremy Bentham's *felicific calculus* bespreken, een utilitaire theorie over geluk. Achter hen staan twee vestiairemedewerkers. Zij zetten een strijdlustig onderzoek op naar de gevolgen van dit bankroet, zoals de impact die het zal hebben op Europese strategieën rond het Duitse kapitaal, het ontstaan van het Internationaal Monetair Fonds en de verbreiding van het markteconomisch model.

7.2.2 TOGETHER.

06.08 — 06.09.2020

M HKA, Antwerpen | *Gelijkvloers links – ronde zaal*

In samenwerking met Antwerp Pride en kunstenaar Philip Huyghe

M HKA organiseerde in samenwerking met Antwerp Pride de tentoonstelling *TOGETHER.*, gecureerd door kunstenaar Philip Huyghe. Verschillende kunstenaars, waaronder Carla Arocha & Stéphane Schraenen, Marijke De Roover, Philip Huyghe en Stef Van Looveren werkten in een bubbel samen rond thema's die de LGBTQIA+-gemeenschap versterken. De uitgenodigde kunstenaars gaven met hun visuele taal een wereld vorm waarin diversiteit een kwaliteit is die spannende en uitdagende ideeën brengt in de wereld waarin we allemaal leven.

2020 moest een feestjaar worden waarin de eerste Gay Pride Parade werd gevierd. Vijftig jaar geleden, op 28 juni 1970, exact een jaar na de beruchte Stonewall-rellen, vond in New York de eerste Gay Pride Parade plaats. Deze twee historische gebeurtenissen markeren het begin van de LGBTQIA+ Civil Rights Movement die over de hele wereld erin geslaagd is belangrijke sociale veranderingen in te voeren.

De tentoonstelling moest de Gay Pride Parade vervangen die door de coronamaatregelen niet kon doorgaan. De organisatie van Antwerp Pride besloot daarom om van 5 tot en met 9 augustus kleinere evenementen te

programmeren onder de noemer *Together we Pride*, rekening houdend met de geldende veiligheidsvoorschriften.

Deelnemende kunstenaars

ARCA, Carla Arocha & Stéphane Schraenen, Kasper Bosmans, Jack Davey, Marijke De Roover, Nan Goldin, Felix Gonzalez-Torres, Martine Gutierrez, Megan-Leigh Heilig, Donna Huanca, Philip Huyghe, Aay Liparoto, Jack Pierson, Jacolby Satterwhite, Cindy Sherman, Victoria Sin, Jack Smith, Stef Van Looveren

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- Trends
- Gazet van Antwerpen
- Het Nieuwsblad
- De Standaard
- De Standaard Weekblad
- VRT NWS
- Knack Weekend
- Feeling
- De Morgen
- De Tijd
- Het Laatste Nieuws
- Sabato
- Metro
- Flair

DIGITALE COMMUNICATIE

- Website homepage
- Website event page
- Digitale nieuwsbrief: aankondiging tentoonstelling
- Facebook event opening
- Facebook posts
- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts - uitlichting van de werken
- Fotografie: externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen

7.2.3 NICOLE VAN GOETHEM – TEKENINGEN, ANIMATIE EN EEN OSCAR

05.09.2020 — 10.01.2021

→ de tentoonstelling werd verlengd tot 24.01.2021

M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers links – ronde zaal

Een samenwerking tussen het M HKA, Vera Claes (Zij-kant),

Josse Van Steenberge (ere-rector UAntwerpen) en RoSa

(Kenniscentrum voor gender en feminisme)

Nicole van Goethem (1941-2000), tekenkunstenaar, cartoonist en animator, is de enige Belg die ooit een Oscar won, in 1986, voor haar kortfilm *Een Griekse tragedie*. In die film toont Van Goethem met zachte humor begrip voor de menselijke zwakheden: drie kariatiden ondersteunen al eeuwenlang een tempel en doen al het mogelijke om het gebouw stabiel te houden, maar de verder afbrokkelende tempel maakt hun werk steeds zinlozer. Naast *Een Griekse tragedie* won Nicole van Goethem tal van andere prijzen. In 1986 verscheen *Vol van gratie*, die meteen werd genomineerd voor de Gouden Palm voor beste kortfilm op het Filmfestival van Cannes. Haar laatste animatiefilm, *L.A.T.*, werd twee jaar na haar overlijden afgewerkt door haar partner Rudi Renson.

Met thema's zoals feminisme, activisme, sociale zekerheid, pensioenen en kinderrechten is Van Goethems maatschappijkritisch en humoristisch werk hedendaags en actueel. Maar twintig jaar na haar overlijden blijft haar artistieke praktijk onbekend bij het grote publiek.

De tentoonstelling toonde een selectie uit de schenking van Sonia Renson. Het is haar wens om een duurzame bestemming te vinden voor het archief dat ze via haar broer Rudi Renson, de partner van Van Goethem, erfde. De schenking omvat een driehonderdtal ingekaderde tekeningen, ontwerpen, originele tekeningen op cellofaan, personalia, publicaties, knipsels, visueel beeldmateriaal (films en video's) en cartoons. Het Oscarbeeldje dat Nicole van Goethem in 1986 won, bevindt zich bij de producent en werd in bruikleen gevraagd voor de tentoonstelling.

In samenwerking met De Cinema werd ook een programma van haar kortfilms en interviews uitgewerkt.

Nicole van Goethem – Tekeningen, animatie en een Oscar was een samenwerking tussen het M HKA, Vera Claes (Zij-kant), Josse Van Steenberghe (ere-rector UAntwerpen) en RoSa (Kenniscentrum voor gender en feminisme).

Publicatie

Zie hoofdstuk 13.1.3 Flankerende publicaties

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- Gazet van Antwerpen
- ATV
- Radio 1
- Knack

DIGITALE COMMUNICATIE

- Website homepage
- Website event page
- Digitale nieuwsbrief: aankondiging tentoonstelling
- Facebook event opening
- Facebook posts
- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts – uitlichting van de werken
- Fotografie: externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen

7.2.4 WITTEBROODSDAGEN VAN DE ZEEMEERMIN – EEN CURATORIËLE REFLECTIE OP SHIP OF FOOLS / THE DOCKERS' MUSEUM [NARRENSCHIP / HET DOKWERKERSMUSEUM] VAN ALLAN SEKULA (2010-2013)
MERMAID HONEYMOON – A curatorial reflection on Allan Sekula's Ship of Fools / The Dockers' Museum (2010-2013)
18.01 — 26.04.2020
→ de tentoonstelling werd verlengd tot 06.09.2020
M HKA Antwerpen | Gelijkvloers links – rechthoekige zaal
In het kader van een onderzoeksproject gezamenlijk ontwikkeld door het M HKA en het Lieven Gevaert Centrum van de KU Leuven.

Allan Sekula (1951, Erie, Pennsylvania-2013 Los Angeles) werkte van 2010 tot aan zijn overlijden aan het project Ship of Fools / The Dockers' Museum dat deel uitmaakt van de collectie van M HKA. *The Dockers' Museum* bevat een collectie niet-kunstzinnige interessante objecten (1250 artefacten) die de kunstenaar online, via eBay, had verworven. Deze voorwerpen, afkomstig uit verschillende periodes, fungeren als metonymische herinneringen aan de sociale strijd in en rond de dokken, wat getuigt van Sekula's waardering van de havenarbeider als schakel tussen zee en vasteland en uiteindelijk als vertegenwoordiger voor alle arbeiders van de wereld.

De kunstenaar kaderde deze verzameling binnen een reeks fotografische beelden die hij had gemaakt, getiteld *Ship of Fools*. De reeks documenteert de rondvaart en tentoonstellingsroute van het activistische schip de *Global Mariner* (1998-2000). Gesponsord door de International Transport Workers' Federation (ITF), zocht de tentoonstelling het bewustzijn aangaande exploitatieve arbeidsomstandigheden en minimale regelgeving – aangespoord door een systeem van scheepvaart onder 'goedkope vlaggen' – te vergroten, om zo de oorsprong en de effecten van de globalisering bloot te leggen.

Tijdens dit laatste project werd Sekula's interesse in de figuur van de zeemeermin, en bij uitbreiding in mechanische apparaten die bedoeld zijn om een signaal te produceren, zoals sirenes en hoorns, steeds groter. In zijn collectie incorporeerde hij een beeld uit de cartoon *Mermaid Honeymoon (The Frenzy of Ferenczi)* uit de vroege jaren 1960, samen met andere objecten, foto's, ansichtkaarten en prenten, die hij al vanaf 2010 via eBay had aangekocht. De verkenningen van de kunstenaar zetten hem ertoe aan om op inductieve wijze de mogelijkheid van een "Zeemeerminnensectie" voor zijn museum te onderzoeken. Sekula's vroegtijdige overlijden in 2013 verhinderde hem om dit ontluikende thema verder uit te werken.¹

Deze onderzoekspresentatie richtte zich op de psychische subtekst die zich in *The Dockers' Museum* aftekent. Hierbij werd de figuur van de zeemeermin, zoals afgebeeld in *Mermaid Honeymoon (The Frenzy of Ferenczi)*, als vertrekpunt genomen. Wanneer Sekula in de titel van de afbeelding verwijst naar de Hongaarse psychoanalyticus Sandór Ferenczi, een van Sigmund Freuds eerste volgelingen, dan was het vooral Ferenczi's boek *Thalassa* (wat 'zee' betekent in het Grieks), en daarmee ook zijn poging om een Genitaliteitstheorie te ontwikkelen in het in 1924 gepubliceerde werk *A Theory of Genitality* [Versuch einer Genitaltheorie], dat oorspronkelijk de interesse van de kunstenaar wist op te wekken.

Bovendien kon Sekula's interesse in dit "ondergeschikte thema" van zeemeerminnen en sirenes teruggevoerd worden op een kunstenaar die vóór Sekula zijn Musée in een Belgische context wist te bedenken: Marcel Broodthaers.² Bovendien, voor zover de sirene/meerminnenfiguur een link tussen Broodthaers en Sekula bevestigt, legt de uit een boek overgenomen cartoon *Mermaid Honeymoon* een verband – via de ex-librisplaten van zeemeerminnen van Gerard Gaudaens – met de kunstpraktijk in de lokale Vlaamse context en meer in het algemeen de Antwerpse grafische traditie in haar geheel.

Waarom is de figuur van de zeemeermin van betekenis voor Sekula's project? De sirene/zeemeermin complementeert, zoals deze presentatie probeert te illustreren, de metonymische figuur van de dokwerker in die zin dat ze, dankzij haar vissenstaart, onlosmakelijk verbonden is met het rijk van de zee en in het verlengde daarvan met de "psychoanalytische diepten".³ We kunnen haar inderdaad beschouwen als een denkbeeld [*Denkfigur*]. Door in plaats van het land de zee als uitgangspunt en perspectief te nemen, kan de zeemeermin als denkbeeld, in analogie met het *travail* van de dokwerker, een andere manier worden om de kwesties die de kunstenaar bezig hielden in verband met het heroriënteren van "ons filosofisch standpunt met betrekking tot vloeibaarheid [...] of de aquatische ruimte" tot uiting te brengen.⁴

De tentoonstelling bracht een selectie van "interessante objecten" samen uit het grensgebied tussen land en zee die voor het merendeel nog niet werden tentoongesteld tijdens het leven van de kunstenaar. Dit project vormde een sluitstuk in een grensverleggend doctoraat in Curatorial Research, uitgevoerd in het kader van het onderzoeksproject *Art Against the Grain of Collective Sisyphus. The Case of Allan Sekula's Ship of Fools / The Dockers' Museum (2010-2013)*, gezamenlijk ontwikkeld door het M HKA en het Lieven Gevaert Centrum van de KU Leuven, met professor Hilde Van Gelder als hoofdonderzoeker. Dit onderzoeksproject kreeg de steun van de Allan Sekula Studio en genereuze financiële ondersteuning van het Onderzoeksfonds KU Leuven en het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek Vlaanderen (FWO).

Deze tentoonstelling was het resultaat van een doctoraatstraject in curatorieel onderzoek door Anja Isabel Schneider als onderdeel van het project *Kunst tegen de stroom van "Collectieve Sisyphus" in: de casus van Allan Sekula's Ship of Fools / The Dockers' Museum (2010-2013)*, ontwikkeld door M HKA en het Lieven Gevaert Centre (LGC) verbonden aan de KU Leuven en de UCLouvain, met professor Hilde Van Gelder als promotor. Met de steun van het Onderzoeksfonds KU Leuven, het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek-Vlaanderen (FWO) en de Allan Sekula Studio.

1. Zoals bevestigd door Hilde Van Gelder naar aanleiding van haar gesprekken met de kunstenaar in Los Angeles in 2013.

2. Broodthaers' latere focus op sirenes in de jaren 1974-1975, die voor het eerst verschijnt in een gedichten- en tekeningenbundel (1957-1972), verkende het thema in relatie tot de Loreley/de gelijknamige sirene in Heinrich Heine's gedicht *Die Lorelei* (1824). Zie <https://www.mamco.ch/en/1214/Marcel-Broodthaers>

3. Zie Allan Sekula in gesprek met Grant Watson, M HKA, <https://vimeo.com/12397261>.

4. Sekula, onuitgegeven lezing, Palm Springs Art Museum, 2010. Met dank aan Allan Sekula Studio.

7.2.5 EKATERINA MUROMTSEVA – KWART VOOR TWAALF
25.09.2020 — 10.01.2021
→ de tentoonstelling werd verlengd tot 31.01.2021
M HKA, Antwerpen | *Gelijkvloers links – rechthoekige zaal*
In samenwerking met de V-A-C Foundation, Moskou

De tentoonstelling kaderde in het project 'Present Continuous', een structurele samenwerking tussen M HKA en de stichting V-A-C.

Ekaterina Muromtseva (Moskou, 1990) studeerde filosofie en volgde vervolgens een schilder- en tekenopleiding aan de Rodchenko Art School, waarna ze ook de documentaire richting binnen de fotografie en videokunst doorliep.

Sinds haar eerste solotentoonstelling in 2015 neemt de internationale interesse voor Muromtseva's beeldend werk toe. Ze wordt omschreven als een veelzijdige, politiek ingestelde kunstenares met een groot sociaal engagement. Muromtseva schildert in aquarel, maakt aangrijpende video's, snijdt personages uit hout. In haar vrije tijd geeft ze ook kunstonderwijs aan bejaarden, met wie ze bij voorkeur over de Tweede Wereldoorlog en de dood van Stalin praat.

Met veel bravoure combineert Ekaterina Muromtseva in haar composities en installaties het heden met het verleden, soms met intelligente humor, dan weer met ironische grimmigheid. Dat "het nieuwe Rusland" nog steeds worstelt met de democratische evenwichten, wil niet zeggen dat de verwesterlijking (sinds de *glasnost* en *perestrojka* van Michail Gorbatsjov) geen invloed heeft gehad op de culturele bevrijding van het land. De kern van haar oeuvre zijn de schimmen uit het verleden die Muromtseva een plaats tracht te geven in het heden. Ze onderzoekt het donkere verleden van de Sovjetunie om het nieuwe heden van Rusland te belichten.

Ekaterina Muromtseva's werk *Kwart voor twaalf* is een zaalvullende installatie waarin met behulp van projectieapparatuur en gloeilampen tekeningen op transparanten worden geprojecteerd op drie muren. Zo wordt een schaduwtheater gecreëerd met bewegende beelden van een reeks figuren, mechanismen en dieren. De figuren overlappen elkaar of vloeien in elkaar over, en vormen zo een aaneenschakeling van scènes over het leven. De afgebeelde parade is constant in beweging, en cirkelt samen met het sociale ritme en het ritme van de geschiedenis op 'de muziek van de revolutie'. Doorheen dit alles hoort men als een echo uit het verleden het gedicht *De twaalf* van de Russische dichter Aleksandr Blok, het eerste Russische literaire werk over de periode na de revoluties in het begin van de twintigste eeuw. *Kwart voor twaalf* vertelt over het gevoel van collectieve verwachting en permanente veranderingscyclus. De revolutie verandert van een radicale in een progressieve beweging, en van een postindustriële samenleving gaan we over naar een netwerksamenleving.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Website homepage
- Website event page
- Digitale nieuwsbrief: aankondiging tentoonstelling
- Facebook event opening
- Facebook posts
- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts - uitlichting van de werken
- Fotografie: externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen

7.3 ARCHIEFTENTOONSTELLINGEN

Sinds 2017 toont het M HKA wisselende archiefpresentaties met het oog op de bewaring, documentatie en ontsluiting van beeldende kunstarchieven en nalatenschappen. Het programma van archiefpresentaties wordt samengesteld door Evi Bert en Jan De Vree.

7.3.1 HUGO ROELANDT & DE JAREN '90

Lichtgevoelig | Light Sensitive

18.01 — 26.04.2020

→ de tentoonstelling werd verlengd tot 23.08.2020

M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers rechts – archiefruimte

Hugo Roelandt was een van de pioniers van de performancekunst in België in de jaren zeventig en tachtig. Hij was een *artist's artist* die buiten de kunstmarkt opereerde en een scherp oog had voor de maatschappij. Het M HKA beheert het archief van Roelandt en maakt het toegankelijk voor hedendaagse kunstenaars, studenten, onderzoekers en het grote publiek. Het archief loopt ruwweg van 1973 tot 2015, waarbij deze presentatie archiefmateriaal en objecten toonde uit de jaren negentig.

7.3.2 MAIL ART & IN VITRO

05.09.2020 — 10.01.2021

→ de tentoonstelling werd verlengd tot 31.01.2021

M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers rechts – archiefruimte

MAIL ART

“Communicatie is de overdracht van informatie. Mail art is communicatiekunst (via post, telegrafie, telex, telefax, computer, telefoon, ...). In zijn meest extreme vorm is communicatiekunst kunst zonder materieel object (bijvoorbeeld telefoonkunst). De producten zijn slechts de resultaten (registratie) van de processen. Deze producten (dingen, herinneringen, ...) zijn minder belangrijk dan de processen (de activiteiten). Mail art is ook proceskunst. In principe zijn de interrelationele activiteiten van mail art belangrijker dan de mail art-artefacten zelf.”

Guy Bleus, 1984 (Exploring mail art, in: Commonpress 56, Tienen, 1984, p. 41)

Vanuit de verschillende aanwezige mail art-archieven, zoals het ICC-archief, de nalatenschap van Jef Lambrecht, het Jan van Veen-archief en de recente schenking mail art-objecten van de familie Bex-De Deyne, reconstrueerde het M HKA enkele historische mail art-verzendingen.

De presentatie toonde brieven, postkaarten, affiches en collages van Walter Beckers, Guy Bleus, André Cadere, Luc Deleu, Filip Francis, Jef Lambrecht, Carla Meertens, Christine Steel, Endre Tot, Johan Van Geluwe, Han Van Meeuwen en Jan Verhaeghe.

IN VITRO

Het *In Vitro*-project werd gelanceerd als aanvulling op de mail art-presentatie. Zeventien kunstenaars werden uitgenodigd om een kunstwerk te maken op een A2-blad. Elk werk werd in een oplage van 100 geproduceerd en verzonden naar onze nationale mailinglijst. De originele kunstwerken werden in het museum getoond.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Website homepage
- Website event page
- Digitale nieuwsbrief: aankondiging tentoonstelling
- Facebook event opening
- Facebook posts
- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts – uitlichting van de werken
- Fotografie: externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen

7.4 SPECIALE TOONMOMENTEN

- 7.4.1. PANAMARENKO, PROVA CAR, 1967
Collectie M HKA, Antwerpen / Collectie Vlaamse Gemeenschap
Vanaf 15.05.2019
M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers rechts – tussenruimte

Deze supersnelle auto op veel te fragiele wielen symboliseert volgens Panamarenko “de muziek van koerswagens op het circuit.” Het meest opmerkelijke aan deze racewagen is de tegenstrijdigheid die erin vervat zit. Enerzijds zorgt de gestroomlijnde vormgeving voor een futuristische uitstraling, anderzijds ondermijnt de nonchalante uitvoering en de afwijkende materiaalkeuze elke illusie van functionaliteit. Panamarenko gebruikt blik, hout, formica en karton. Alles wordt bij elkaar gehouden door schroefjes, silicone en zichtbare lasnaden die mee het karakter en de uitstraling van het object bepalen.

Door de gammele constructie en het gebrek aan functionele elementen zoals een motor, batterij of stuur, staat deze koerswagen met een been in een vroegere periode, toen Panamarenko nog ‘stille objecten’ maakte. Tegelijk verraaft de technische uitstraling Panamarenko’s fascinatie voor wetenschap en techniek. De *Prova Car* is daarom één van de sleutelwerken van de Belgische avant-garde van de jaren zestig.

Terwijl vele musea volop voorbereidingen troffen om op 5 februari 2020 Panamarenko’s 80ste verjaardag te vieren, overleed hij onverwachts op 14 december 2019 zodat het tonen van dit werk ineens ook een hommage-presentatie werd.

8 IN SITU

Het **IN SITU**-programma presenteert middelgrote monografische tentoonstellingen van belangrijke jonge en mid-career kunstenaars uit de hele wereld. Het richt zich op creatieopdrachten voor nieuwe kunstwerken en experimentele praktijken in de grootste en meest atypische tentoonstellingsruimte van het M HKA. Het **IN SITU**-programma staat onder de leiding van Nav Haq, Associate Director van het M HKA.

8.1 #13: TRAMAINE DE SENNA – MASTERBLASTER

18.01 — 26.04.2020

→ de tentoonstelling werd verlengd tot 23.08.2020

M HKA, Antwerpen | gelijkvloers rechts – puntzaal

Het werk van Tramaine de Senna getuigt van de intense relatie van de kunstenaar met materialen, maar ook met de “migratie van vormen” tussen verschillende populaire of materiële culturen, met overdaad, maar ook met het symbolische geweld en de ‘hauntologie’ van verschillende geschiedenissen, zowel transculturele als persoonlijke. Het werk van de Senna, voornamelijk beeldhouwkunst, houdt esthetisch het midden tussen uitbundigheid en afstoting. Door zich verschillende vormen, oppervlaktekwaliteiten en paletten toe te eigenen, nemen deze werken een bezinningspositie in ten aanzien van het vermogen van de maatschappij om, in combinatie met haar kannibalisme van symbolen en menselijke subjectiviteiten, een prozaïsche popcultuur te produceren.

Voor haar solotentoonstelling in het M HKA, getiteld **MASTERBLASTER**, presenteerde de Senna een reeks nieuwe werken naast een belangrijke selectie van bestaande sculpturen. Het geheel van deze verzameling van werken vormde een breder onderzoek naar de transitionele esthetiek en het zelfbeeld. De vormen waaruit de werken van de Senna zijn opgebouwd kunnen worden gezien als verzetsdaden tegen de hedendaagse eisen die worden gesteld met betrekking tot het op de voorgrond plaatsen van iemands biografie of relaties ten opzichte van de gangbare identiteitsvormen, ten voordele van iets veel dubbelzinniger. Onder de zoete tinten en texturen, schuilen meer onopgeloste, veranderlijke en niet-representatieve zaken. In deze tentoonstelling vroegen deze werken dat we onze verlangens in overeenstemming brengen met het raadselachtige karakter van het werk van de Senna.

Tramaine de Senna is afkomstig uit Californië en woont momenteel in Antwerpen. In 2015 werd de Senna laureaat aan het HISK (Hoger Instituut voor Schone Kunsten) in Gent. In 2013 behaalde ze een MFA aan de Sint Joost Academie in Breda en ‘s-Hertogenbosch (NL); en in 2004 studeerde ze af met twee gelijktijdige BA-diploma’s in Architectuur en Kunst aan de Universiteit van Californië in Berkeley. Haar recente solotentoonstellingen omvatten onder andere: Tramaine de Senna, *Mélange*, Keulen (2019); *Supernatural*, Pulsar, Antwerpen (2019); en Tramaine de Senna, *Art Centre Hugo Voeten*, Herentals, BE (2015). Duo- en groepstentoonstellingen zijn onder meer: *New Movement*, Boston, USA (G2019); *Universal Folklore – Farah Atassi & Tramaine de Senna*, Permekemuseum, Jabbeke (2018); *CO/LAB 4*, Torrance Art Museum, California, US (G2019); en *Traumdepot: Plastik/Kunststoff*, Bern, (2017); Twee in opdracht gemaakte affiches waren ook te zien bij Witte de With, Rotterdam (2019).

PERSAANDACHT NATIONAAL

- Gazet van Antwerpen
- H ART

DIGITALE COMMUNICATIE

- Website homepage
- Website event page
- Digitale nieuwsbrief: aankondiging tentoonstelling

- Facebook event opening
- Facebook posts
- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts – uitlichting van de werken
- Fotografie: externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen
- Video-interview met de kunstenaar

Basim Magdy's veelzijdige praktijk – die zowel video, schilderkunst, fotografie als tekst omvat – presenteert een hallucinant en satirisch universum, waarin noties van het verleden, het heden en de toekomst zich binnen één en hetzelfde gebied bewegen. Zijn voorstellingen van droomscenario's verbeelden alternatieve realiteiten die veelal een reflectie zijn op dogma's en autoritarisme. Met deze eerder bonte buitenwereldse taferelen weerspiegelt Magdy's oeuvre gebeurtenissen en ontwikkelingen in onze eigen wereld, ongeacht of dit nu diplomatieke, burgerlijke, technologische of rituele aangelegenheden zijn. De beelden zijn noch utopisch, noch dystopisch en situeren zich op een of andere manier binnen een meer dubbelzinnig domein. Ze vertellen ons over het letterlijke onvermogen van de menselijke psyché om nieuwe wegen naar de toekomst te openen, waarbij steeds opnieuw dezelfde ideeën en fouten worden herhaald in een banale, maar gewelddadige cyclus van actie en mislukking.

Zijn solotentoonstelling in het M HKA, getiteld *Slapend in een andere dimensie / Asleep in Another Dimension*, beschouwde het menselijk gedrag, in het bijzonder dat van individuen, maar ook van samenlevingen, van binnenuit. De verzameling van werken omvatte Magdy's recente film *New Acid* (2019) als centraal element, samen met twee wandteksten, een nieuwe glazen sculptuur van een gorilla en een selectie van nieuwe en recente schilderijen die een uitbreiding vormen op de ideeën van de film. Dieren die in *New Acid* voorkomen gaan een abstracte dialoog aan, stellen vragen, reflecteren over hun bestaan en het menselijk gedrag, maar ook over meer intrinsieke kwesties zoals menselijke constructies als racisme, nationalisme en traditie. Voor Magdy stonden deze sterke krachten centraal in de tentoonstelling, te midden van een groep figuren die gekenmerkt werden door broosheid en ontgoocheling.

Magdy's recente solotentoonstellingen omvatten onder meer: *M.A.G.N.E.T.*, MAAT Museum of Art, Architecture and Technology, Lissabon (2019); *Pingpinpoolpong, or How I Learned to Laugh at Failure*, South London Gallery (2018); *The Stars Were Aligned for a Century of New Beginnings*, Deutsche Bank "Artist of the Year 2016", Deutsche Bank KunstHalle, Berlijn (G2016) en Arnolfini, Bristol (2017); en *No Shooting Stars*, Jeu de Paume, Parijs (G2016). Groepstentoonstellingen waar hij heeft in deelgenomen omvatten onder andere *New Order*, Art and Technology in the 21st Century, MoMA, New York (2019); *WheredoIendandyoubegin – On Secularity*, Göteborg Biennial, Göteborg (2017); *Surround Audience*, New Museum Triennial, New Museum, New York (2015); La Biennale de Montreal, Canada (2014); 13^e Istanbul Biennial (2013); Sharjah Biennial 11, UAE (2013); en La Triennale, Palais de Tokyo, Parijs (2012). Hij was de winnaar van de Abraaj Art Prize in Dubai in 2014. In 2016 ontving Magdy de Deutsche Bank Artist of the Year award. Hij woont in Basel, Zwitserland.

De tentoonstelling van Basim Magdy werd georganiseerd in het kader van de IN SITU/Moussem Collectie. Binnen de context van deze nieuwe innovatieve samenwerking werken M HKA en MOUSSEM samen aan de ontwikkeling van een solotentoonstelling met een uitgenodigde kunstenaar en ondersteunen hem of haar bij de productie en gezamenlijke aankoop van nieuwe kunstwerken.

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- Gazet van Antwerpen
- H ART
- Kunst Werkt
- Le Vif

DIGITALE COMMUNICATIE

- Website homepage
- Website event page
- Digitale nieuwsbrief: aankondiging tentoonstelling
- Facebook event opening
- Facebook posts
- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts - uitlichting van de werken
- Fotografie: externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen

9 6^e verdieping

M HKA stelt sinds vier jaar zijn zesde verdieping ter beschikking van initiatieven en organisaties zonder een eigen tentoonstellingsruimte.

9.1 NICK LODGERS
NICC@M HKA
 01.06.2019 — 31.12.2020
 M HKA, Antwerpen | 6^e verdieping

Is het mogelijk voor kunstenaars om autonoom te opereren binnen een institutioneel kader?

Dit leidde vanaf juni 2019 tot een samenwerking tussen M HKA en leden van NICC waarbij de kunstenaars een eigen programma van tentoonstellingen en lezingen cureerden onder het dak van een museum en onder de naam 'Nick Lodgers'.

Nick Lodgers bezette de zesde verdieping van het M HKA gedurende de periode van anderhalf jaar en organiseerde in totaal vijf tentoonstellingen.

#3 ZONDER KUNSTENAARS GEEN KUNST
 21.11.2019 — 06.02.2020

Het NICC veranderde zijn programma naar aanleiding van het debat over het cultuurbeleid. Dit gebeurde onder de noemer 'Zonder kunstenaars geen kunst' en stelde: *Als reactie op de terechte verontwaardiging van kunstenaars en cultuurmakers t.o.v. het beleidsplan en de aangekondigde besparingen, gooit het NICC haar geplande programmatie voor november-december-januari om. Het resultaat is 'Zonder kunstenaars geen kunst', een open tentoonstellingsformat waarbij de Nick Lodgers-ruimte (NICC in het M HKA) wekelijks opengesteld wordt voor bijdragen van kunstenaars/makers die de slachtoffers dreigen te worden van het non-beleid, aldus NICC.*

Samen werkten ze aan een beeldend verzet in het dak van het museum.

De eerste symbolische actie was het aanbrengen van het werk *Less is Less* door Luc Deleu. Daarna was elke donderdagavond een open avond waarbij Nick Lodgers discussies/debatten/acties/performances door kunstenaars-groeperingen, (tijdelijke) verenigingen of kleine organisaties verwelkomde en een plek aanbood.

Het NICC was solidair met alle kunstenaars en kunstenaarsinitiatieven. Diezelfde solidariteit gold voor alle acties die erop gericht waren het tij te doen keren.

2 januari 2020

- **Sanam Kathibi** – The Odeur of Ravens
- **Adiana Bustos** – Three Zapatista freedom fighters
- Debat:
State of the Arts – Democratisch deficit
- Performances:
Gilles De Decker – Penalty drawing
Stripper Angel – Dolly with a gun

9 januari 2020

- **Chantal Akerman** – Jeanne Dielman, 23 Quai du commerce, 1080 Bruxelles
- **Christine Clinckx** – 1946 Ekeren
- **Koen Theys** – Vlaamse Leeuw met Oude Sokken
- Performances:
Patries Wichers Poetic Action – one face/voice
Mark Swysen – Staatbegrafenis des fieren
Vlaamschen kunstenaar

16 januari 2020

- **Hanna-Lee Daled** – hoe de dingen gaan
- **Wouter Van Loo** – the loser
- **Harald Thys & Jos de Gruyter** – Uit het leven van P.P. Rubens
- **Paul Joostens** – Pietje Dood en vadrouille
- Lezingen:
 - Pascal Gielen en Marlies De Munck** – wat als iemand rechtstaat?
 - Een gesprek over kunst, protest en verticaliteit
 - Ecole Mondiale** – Fieldstation Time: over Paul Panda Farnana
- Performance:
 - CMMC** – The Writing Performance

23 januari 2020

- **Leen Voet** – 774 tekeningen gebaseerd op het oeuvre van de schilder Felix De Boeck (1898-1995)
- **Anne Daems** – Man, vrouw en hond in zetel
- **Michael Van den Abeele** – Birth of a Nation
- **Boy & Erik Stappaerts** – groene batterij
- **Peter Morrens** – wachtkamer
- Performances:
 - Peter Fengler** – Alles OK
 - Carina Gosselé & Michael Laird** – Thinking about it
 - Frank Koolen** – Waarom wij?
 - Self Luminous Society** – Crook Monsieur
- Actie:
 - croxhapox invites **ASTRID**

30 januari 2020

- **Daniël Dewaele** – STRENG VERBODEN TOEGANG
- **Fred Bervoets** – de spiegel
- **Wout Vercammen** – BLACK HOLE TARGET BELGIUM
- Performances:
 - Jolien De Roo** – A sculpture's lecture
 - HUGO** – live muziek door Zino Moons
 - Justine Grillet** – Broke
 - Maria Blondeel** – soNICC Sun – performance met het publiek
 - Lieven Paelinck** – ART's Shine & Status

6 februari 2020 – 20u30-23u

- **Peter Morrens** lacht met:
 - AARS, Chantal Akerman, Constant Aline, Stripper Angel,
 - ASTRID collectief, Selin Aydinol, Martha Balthazar, Fred Bervoets,
 - Maria Blondeel, Adriana Bustos, Christine Clinckx, CMMC,
 - Leo Copers, Anne Daems, Hanna-Lee Daled, Bart De Baere,
 - Goele de Bruyn, Pieter De Clercq, Gilles Dedecker, Jos De Gruyter &
 - Harald Thys, Edith Dekyndt, Luc Deleu, Daniël Dewaele, Ian De Weerd,
 - DOLLY BING BING, Ecole Mondiale, Dodi Espinosa, Peter Fengler,
 - Pascal Gielen en Marlies De Munck, Milan Gillard, Carina Gosselé &
 - Michael Laird, Justine Grillet, HISK studenten, Jenny Holzer, HUGO,
 - Paul Joostens, Sanam Khatibi, Frank Koolen, John Körmeling,
 - Willia Menzel, Ludo Mich, Mink & Luuk, Peter Morrens, Ria Pacquée,
 - Lieven Paelinck, patrieswicherspoetication, Self Luminous Society,
 - Boy & Erik Stappaerts, State of the Arts, Michael Van den Abeele,
 - Wouter Van Loo, Wout Vercammen, Leen Voet, Z V E Z D O L I K I.
- Meta met Daniël Dewaele

#4 NICK LODGERS INVITES RYAN GANDER,
THE ANNOTATED READER?
20.02 — 22.03.2020

‘THE ANNOTATED READER’ was een tentoonstelling-als-publicatie-als-tentoonstelling. Ryan Gander verzocht samen met criticus Jonathan P. Watts honderden creatieve vrienden en persoonlijkheden om bij te dragen aan een project dat een verzameling wil worden van hun persoonlijk geannoteerde teksten die essentieel blijken te zijn voor hun inspiratie, carrière of gewoon voor hun gemoedsrust. 281 bijdragen werden verzameld en werden ontsloten. De indrukwekkende lijst bevatte o.a. Marina Abramović, Art & Language, Antony Gormley, Olafur Eliasson, Ragnar Kjartansson, Sarah Lucas, Alistair Hudson, Tony Chambers, Hans Ulrich Obrist en nog vele anderen. De persoonlijke aantekeningen voegen een extra laag toe aan hun teksten waardoor elk stuk uniek is en een historisch verslag vormt van onze huidige tijden. Het tentoonstellingsproject was vormgegeven als een gedrukte A4 handout-publicatie van 281 pagina’s. Bij de presentatie van het boek op leestafels in de tentoonstellingsruimte hingen ook al de A4 geprinte hand-outs met ringbanden aan de muur. Ze waren tijdens de tentoonstelling door het publiek vrij mee te nemen. Inbegrepen in de tentoonstelling was een verkoopautomaat waar je de gehele gedigitaliseerde publicatie op USB-stick kon kopen voor vijf euro.

Daarnaast toonden we ‘The artist is not for turning – Relic Gestures 2017’, een audiovisueel werk van Ryan Gander dat aanleiding gaf tot The Annotated Reader

De kunstenaar was aanwezig op de opening op donderdag 20 februari en gaf op 21 februari een lezing in Het Bos (Ankerrui 5-7, Antwerpen).

#5 NICC PRESENTEERT CCINQ
25.09 — 08.11.2020
→ de tentoonstelling werd ten gevolge van de coronamaatregelen
op 29.10.2020 gesloten

CCINQ is een ruimte voor beeldende kunst waar twee individuele kunstenaarspraktijken tegenover elkaar worden gesteld. De toeschouwer wordt direct geconfronteerd met een radicale, strakke en eenvoudige opstelling: een confrontatie die telkens één werk van iedere kunstenaar samenbrengt. Uit dit “duel” ontstaat uitwisseling en actie. Deze twee artistieke standpunten richten zich niet alleen op elkaar, maar laten ook toe dat er een dialoog plaatsvindt.

Kunstenaars:

Shigeko Kubota & Patrick Carpentier
Kohei Yoshiyuki & Nicolas Leroy

In deze twee tentoonstellingen werd een animisme geëvoceerd dat van de kunstenaar een tussenpersoon maakt, een soort sjamaan. Een scherpe blik op onze samenleving en onze relatie met de wereld.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Website homepage
- Website event page
- Digitale nieuwsbrief:
aankondiging tentoonstelling
- Facebook posts
- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts - uitlichting van de werken
- Fotografie: externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen

10 INBOX

Het M HKA reserveert de vijfde verdieping voor verrassende interventies en intieme pop-uppresentaties. **INBOX** is een plaats die inspireert en verrast, en ons een blik gunt in het universum van bevlogen denkers en doeners. Met INBOX creëert het M HKA ruimte voor een aantal van de vragen die vaak aan het museum worden gesteld.

10.1 DE CHINEES MET DE GULDEN SCHAREN

17.01 — 16.02.2020

M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Een keuze werken uit de collectie R. Patt, n.a.v. de 12^e editie van Art's Birthday in het M HKA.

R. Patt zijn authentieke verzamelaars, althans als je onder kunstwerken verzamelen het volgende verstaat: zich engageren, werken kiezen en bijeenbrengen die tot nadenken aanzetten. Tot gedachten die we al dan niet delen, volgens onze eigen prioriteiten, noden en verlangens.

Onze visie op kunst wordt altijd gevoed door onze eigen reflecties en overtuigingen. We beseffen dat we een belangrijke collectie samenbrachten en dat die collectie een krachtig universum definieert waarin elk werk binnen het geheel volledig tot zijn recht kan komen. Het aantal noch het eclecticisme doen afbreuk aan de coherentie, en de veelheid verrijkt de collectie zonder de originaliteit ervan te verzwakken.

— Mona Stayrs

Met werken van o.a. Jean-Michel Alberola, Stefan Bohnenberger, Marcel Broodthaers, Marc Buchy, James Lee Byars, Frank JMA Castelyns, Jacques Charlier, François Curlet, Sébastien Delvaux, Dialogist-Kantor, Marcel Duchamp, Robert Filliou, Roger Remacle, Christophe Terlinden

10.2 PETER LAND

21.02 — 22.03.2020

M HKA, Antwerpen | 5e verdieping

PETER LAND, (1966, Aarhus) is een van de toonaangevende hedendaagse kunstenaars van Denemarken. Hij maakt performances, schilderijen, tekeningen, video's, sculpturen en installaties, allemaal met dezelfde kenmerkende tragikomische flair.

Peter Land studeerde in 1995 af als schilder, maar begon kort daarna video's te maken. Die video's stellen de kunstenaar altijd voor in belachelijke, droevige of gênante situaties en ze waren het uitgangspunt voor de thema's die zijn volledige oeuvre zouden overheersen. De ambities en mislukkingen van de mens in zijn strijd om evenwicht en betekenis te vinden zijn een constante bron van inspiratie. Het alledaagse ontmoet het surrealistische en het hyperrealistische. Zo confronteert de kunstenaar ons met onze eigen 'al te menselijk'-heid en herinnert hij ons eraan hoezeer we bezig zijn met onze identiteit en hoe die misschien meer wordt bepaald door onze mislukkingen dan door succes.

In heel zijn oeuvre worden het onderbewustzijn en het zelf verkend door het vervagen van de lijnen tussen herinnering en expressie, kinderspel en nachtmerrie, wanhoop en idylle... Land is tegelijkertijd somber en grappig, wanhopig en luchtig en hij schuwt nooit het extreme. De daaruit resulterende werken wakkeren gevoelens van existentiële vervreemding en verwondering aan, en we blijven verward maar geamuseerd achter.

De werken Boy, Girl (recente aanwinsten van de M HKA-collectie) en Attempt to reconstruct My Elementary School, Based on My Memory (allemaal uit 2012) komen voort uit zeer persoonlijke ervaringen, maar zijn tegelijkertijd vrij universeel door hun kritische houding tegenover de hedendaagse maatschappij, die op perfectie is gericht. Voor Land is de school een dwangbuis, ontworpen om kinderen te kneden tot generieke specimens van de perfect geconditioneerde,

fatsoenlijke, toekomstige actieve burger. Door alle onregelmatigheden weg te nemen, zijn de hyperrealistische sculpturen een visuele vertaling van wat het gevolg daarvan zou zijn. Met een lege, uitdrukkingloze blik, rechte schouders en ontdaan van persoonlijkheid zijn deze prototypes van kinderen zowel bedrieglijk engelachtig als angstaanjagend.

— Lauren Wiggers, 2020

Het werk van Peter Land was al aanwezig op talrijke tentoonstellingen in Europa, Noord-Amerika, Azië en Australia, inclusief solotentoonstellingen in Galleri Nicolai Wallner, Kopenhagen, Denemarken; New Museum, New York, NY; en Mori Art Museum, Tokyo, Japan. Land vertegenwoordigde Denemarken op de Biënnale van Venetië in 2005.

Op 5 maart organiseerde het NICC een gesprek met deze Deense kunstenaar op de trappen bij Nick Lodgers (6^e verdieping). Kunstenaars Lieven Segers en Frank Koolen schotelden Land onderwerpen voor als ‘het falen in zijn werk’, ‘het omarmen van twijfel’, ‘de snelheid van zinken’, ‘de ongemakkelijkheid van dansen’, ‘de kleur groen’ en andere vraagstellingen die aan zijn artistieke praktijk gekoppeld kunnen worden.

Op 7 maart opende bij KETELEER GALLERY *Die dumme Dänen*, een solotentoonstelling door Peter Land, die bestaat uit een reeks volledig nieuwe werken. De tentoonstelling liep van 7 maart tot 5 mei 2020 in de Pourbusstraat 3-5, Antwerpen.

PERSAANDACHT

— KNACK 26.02.2020: (Speci)mens; door Hans Boffel

10.3 REIN DUFAIT & DIETER ROTH

Kunstenaarsboeken van Rein Dufait en Dieter Roth uit de Collection for Research on Artists' Publications (CRAP)

25.09 — 05.11.2020

→ de tentoonstelling werd ten gevolge van de coronamaatregelen op 29.10.2020 gesloten

MHKA, Antwerpen | 5^e verdieping

*Met Dieter Roth en Rein Dufait treden twee beeldende kunstenaars uit verschillende generaties naar voor die het kunstenaarsboek een nieuw elan hebben gegeven. De tijdelijke ontmoeting van beiden in INBOX vond plaats naar aanleiding van de afsluiting van Dufaits publicatiereeks *Van de bomen, de vormen en de kleuren* en het opstarten van een nieuwe. Roth, een van de pioniers van het kunstenaarsboek, overleed toen Dufait acht jaar oud was, en ze hebben elkaar dus nooit ontmoet, maar er zijn verwantschappen. Beide kunstenaars gingen en gaan op een zeer onconventionele wijze om met het medium boek, waarvan ze de fysieke en conceptuele grenzen aftasten en daarbij het talige koppelen aan het tactiele.*

De Zwitsers-Duitse kunstenaar Dieter Roth (1930-1998) was dichter, graficus, beeldend kunstenaar, muzikant, vormgever en uitgever. Zijn artistieke veelzijdigheid vertaalde zich in een enorme productie, en een groot deel daarvan nam de vorm aan van boeken. Het kunstenaarsboek is dé plek waar Roth zijn diverse praktijken met elkaar in aanraking bracht. Zijn eerste boekexperimenten uit de jaren vijftig leunen nog aan bij constructivistische en concrete tradities (abstracte vormen, geometrische composities, insnijdingen in de pagina's) maar ogen tegelijkertijd erg speels. Typografische onderdelen worden vrij ingezet tot abstracte composities (ideogrammen). In de jaren zestig en zeventig wordt zijn esthetiek letterlijk en figuurlijk vuiler. Kranten, tijdschriften en boeken worden versneden, gebundeld, gemanipuleerd of voorzien van etenswaren. Legendarisch zijn Roths hilarische 'literatuurworsten' die gevuld werden met vermalen en gekruide literaire bestsellers. Uit deze deconstructieve en transformerende omgang met boeken blijkt

Roths fascinatie voor het boek als een flexibele container van plastische en poëtische processen, een manier van kijken en handelen die we ook bij Rein Dufait kunnen aantreffen.

Rein Dufait (Oostende, 1990) manifesteert zich kort na zijn afstuderen met eigenzinnige sculpturale processen en projecten waarin gevonden en/of natuurlijke materialen met elkaar in dialoog treden. Zand, twijgen, cement en plastic worden onder zijn onderzoekende handen tot merkwaardige organische en geometrische constellaties samengebracht. Reeds vroeg voelt Dufait de neiging deze sculpturale uitwassen, die soms een efemeer karakter hadden, te documenteren. Dat gebeurt in een reeks van tien sobere boekjes in een bruine ribkartonnen omslag, Tesanada getiteld, die tussen 2013 en 2018 in een beperkte oplage uitkwamen. Waar de Tesanada's grotendeels archiverend en documenterend van karakter zijn, gooit Dufait het met een tweede reeks, Van de bomen, de vormen en de kleuren (2019-2020), over een heel andere boeg. Hier worden de twaalf boekjes zélf manifestaties van het sculpturale proces. Op maandelijks basis verstuurd naar een beperkte groep ontvangers gaan deze handgemaakte boekobjecten gepaard met een sprekende, sculpturale titel (Messnede, Doortocht, Laterlaten, Vlaglijn, ...) en een beknopte beschrijving van de conceptuele en plastische uitgangspunten. De talige componenten verlenen een extra dimensie aan de tactiliteit van deze uitgaven.

Net als grondlegger Dieter Roth interpreteert en hanteert Rein Dufait het boek niet zozeer als medium dan wel als materiaal. De materie (niet uitsluitend papier) wordt gevouwen, geplooid, geschilderd, betekend, bekrast, versneden, geperforeerd of voorzien van andere plastische of grafische ingrepen. Op deze wijze resulteren zijn boeken – net als die van zijn voorganger Dieter Roth – in intieme, interactieve ervaringen die de lezer tot een kijker en een taster makn. Een mooiere hommage aan het oude (en voor sommigen dode) medium boek is vandaag moeilijk te bedenken.

— Johan Pas, juli 2020

Deze tentoonstelling kaderde in de viering van vijf jaar CRAP (Collection for Research on Artists' Publications).

DIGITALE COMMUNICATIE

- Website homepage
- Website event page
- Digitale nieuwsbrief: aankondiging tentoonstelling
- Facebook event opening
- Facebook posts
- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts – uitlichting van de werken
- Fotografie: externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen

11 Extra Muros

11.1 MUSEUM E!

Het M HKA en woonzorgcentrum Immaculata ontwikkelden een duurzaam samenwerkingsverband rond hedendaagse kunst: **Museum E!** Dit project wil in en rond het woonzorgcentrum de beleving van de residenten, hun familie, de medewerkers, vrijwilligers en bezoekers stimuleren door de verbeeldingskracht aan te wakkeren. Het project richt zich op de rijke emotionele en intellectuele ervaringen die kunstwerken kunnen uitlokken, en gaat uit van de kracht van hedendaagse kunst om mensen dichter bij elkaar te brengen en interactie te laten ontstaan. De E! van Museum E! staat daarom voor ervaren.

Januari – juli 2020

Collectiepresentatie met werken van o.a. Toon Tersas, Nel Aerts, Job Koelewijn en Guillaume Bijl.

Juli – december 2020

Collectiepresentatie met werk van Sergei Bratkovf, Jean Katambayi Mukendi, Anne Daems, Francis Alÿs, Guy Mees en Charif Benhelima.
Kunstenaar in residentie: Maika Garnica (en Ans Mertens)

26.09.2020

Viering 5 jaar Museum E! met lezingen door stuurgroepleden (Myriam Claus, Ann Michielsen, Marc Ruyters en Piet Van Hecke) en performance van kunstenaar in residentie Maika Garnica.

11.2 CLUB SOLO 25.01 — 08.03.2020 Breda, Nederland

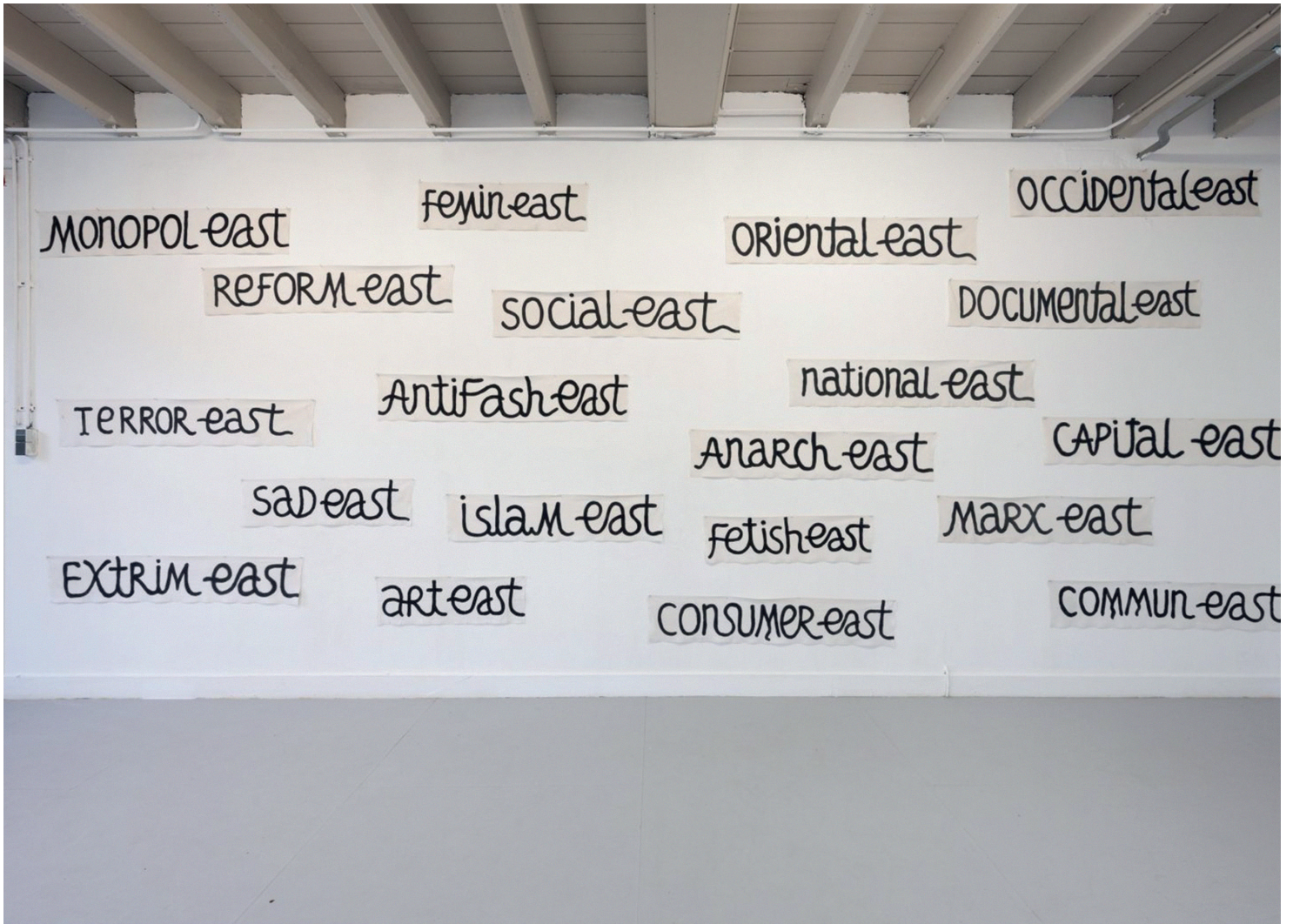
Kunstenaarsinitiatief **Club Solo** (Breda, NL) presenteert solotentoonstellingen van beeldbepalende kunstenaars. Naast nieuw werk tonen zij sleutelwerken uit hun hele carrière. Bij elke presentatie wordt het M HKA uitgenodigd om een werk uit de eigen collectie toe te voegen aan de tentoonstelling.

Het M HKA reageerde op de solo van Cécile Verwaaijen met de installatie *I am euromental* (2015) van kunstenaar en dichter Babi Badalov (Azerbeidzjaan, 1959). In de jaren tachtig was hij een invloedrijk kunstenaar in de undergroundscene van St. Petersburg. Badalov maakt objecten, schilderijen, installaties en live performances. In zijn poëzie mengt hij talen en beelden uit verschillende culturen. Badalov maakte de installatie *I am euromental* voor de Biënnale van Moskou (VDNKh, 2015). Met woord- en klankassociaties stelt hij hierin grote geopolitieke kwesties aan de orde.

Kunstenaarsinitiatief Club Solo bestond vijf jaar in 2020; dat werd gevierd met de uitgave van het boek over de toekomst en de kunstenaarsinitiatieven. In 'Over de toekomst en de kunstenaarsinitiatieven' werd door M HKA een tekst geschreven door Jan De Vree, Piet Van Hecke en Leen De Backer: "wat gebeurt er als het museum relaties centraal stelt?".

DIGITALE COMMUNICATIE
– Facebook posts

Een deel van 'Urgent Conversations: Athens – Antwerp' komt in het voorjaar van 2017 naar het M HKA en wordt een van de openingstentoonstellingen van het vernieuwde museum na de verbouwingen van de gelijkvloerse verdieping. 'Urgent Conversations: Athens – Antwerp' is gecureerd door Bart De Baere (M HKA) en Katerina Koskina (EMST). Assistent-curatoren: Stamatis Schizakis (EMST) en Jan De Vree (M HKA).

12 Evenementen

12.1 STRUCTURELE EVENEMENTEN12.1.1 ART'S BIRTHDAY – JUBILEUM

17.01.2020

17 januari, de dag waarop de kunst geboren is, toch volgens Fluxus-kunstenaar Robert Filliou die in 1963 zijn verjaardag uitriep tot de officiële geboortedag van de 'kunst'. Dit statement in een Parijse bar groeide uit tot diverse Art's Birthday-feesten wereldwijd. In 2020 organiseerde het M HKA voor de twaalfde keer het feest ter ere van de kunst. En daar horen als vanouds performances, een verjaardagstaart, muziek en drank bij.

Programma

- 17:00 — 18:00
Live uitzending van Pompidou – het kunstprogramma van Klara met Chantal Pattyn
- 18:30
Presentatie van edities van Berlinde De Bruyckere, Kati Heck en Leon Vranken uitgegeven door artlead en Klara, in een oplage van 50 exemplaren
- 19:30
Inhuldiging van het gevelpaneel IN THE HANDS OF PUPPETS van Sarah & Charles
- 20:00
Verwelkoming door Bart De Baere
- 20:10
State of the Arts #nopicturesforart door Saskia De Coster
- 21:00
Boek release: Bert Lezy. De Dagelijkse Lezy 4, 365 tekeningen van het jaar 2019
- 21:30
Verjaardagstaart ontworpen door Philip Metten
- 23:00
DJ set met DJ NUOVCHKA (Marlies De Clerck & Jason Dousselaere)
- Verjaardagskaart door William Ludwig Lutgens

Muzikale opluistering door Nele Paelinck.

Artistieke interventies van Nazanin Fakoor, Maika Garnica, Aiko Devriendt & Thijs Pajmans, Bert Lezy & Alfredo Bravo Ebmer, Nick Steur, w what*. In de INBOX-ruimte Ludieke Fluxus-tentoonstelling *Le Chinois aux pinces d'or / De Chinees met de gulden scharen* gebaseerd op de Brusselse collectie R.Patt met werk van: Jean-Michel Alberola, Stefan Bohnenberger, Marcel Broodthaers, Marc Buchy, James Lee Byars, Frank JMA Castelyns, Jacques Charlier, François Curlet, Sébastien Delvaux, Dialogist-Kantor, Marcel Duchamp, Robert Filliou, Roger Remacle, Christophe Terlinden

Nick Lodgers *Zonder kunstenaars geen kunst* met werk van Leo Copers, Luc Deleu, Edith Dekyndt, Ian de Weerd, Goele de Bruyn, Willia Menzel, Ludo Mich, Pieter de Clercq, Selin Aydinol, John Körmeling, Walter Vaes, Christine Clinkx, Jos De Gruyter & Harald Thys, Sanam Khatibi, Wout Vercammen, Jenny Holzer, The Self Luminous Society en vele anderen

Ook nog op zondag is er om 15:00 de boekpresentatie van 'Show me yours & I'll show you mine' in het M HKA, gevolgd door een signeersessie met Vaast Colson en Kati Heck.

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- Gazet van Antwerpen
- Trends
- De Standaard
- Klara

DIGITALE COMMUNICATIE

- Website homepage
- Website event page
- Digitale nieuwsbrief: aankondiging tentoonstelling
- Facebook event opening
- Facebook posts
- Instagram stories naar aanleiding van de opening
- Instagram posts
- Fotografie: externe fotograaf werd ingezet om het event in beeld te brengen

12.2 OCCASIONELE EVENEMENTEN

12.2.1 KUNSTENAARS IN QUARANTAINÉ (L'INTERNATIONALE ONLINE)

21.04 — 07.05.2020

M HKA, Antwerpen | website

De museumconfederatie L'Internationale nodigde de kunstenaars Babi Badalov, Osman Bozkurt, Simnikiwe Buhlungu, Ola Hassanain, Sanja Iveković, Siniša Labrović, Rogelio López Cuenca & Elo Vega, Kate Newby, Daniela Ortiz, Zeyno Pekünlü, Maja Smrekar, Isidoro Valcárcel Medina, Guy Woueté, Akram Zaatari en Paweł Dukowski uit om deel te nemen aan een gesprek vanuit hun huidige werk- en leefruimtes, omstandigheden en plaatsen. Hun beschouwingen boden nieuwe perspectieven op de publieke/private ruimte, solidariteit en kritiek die intrinsiek verbonden zijn met de huidige tijd.

In 1979, op de dag van het bezoek van president Tito aan Zagreb, voerde kunstenaar Sanja Iveković op haar balkon de 18 minuten durende performance *Triangle* (1979) op. Ze ging naar buiten en begon een boek te lezen, dronk een whisky en maakte gebaren alsof ze aan het masturberen was, totdat een veiligheidsagent verscheen en haar naar binnen stuurde. Hebben dergelijke huiselijke ruimtes nog steeds het potentieel om subversief te zijn en een publieke boodschap uit te dragen, zoals Iveković's balkon dat deed in de late jaren 1970?

In deze tijd van wereldwijde isolatie hebben de virtuele ruimte en ramen, balkons of gevels van onze huizen de rol en het belang van stadsspleinen voor collectieve expressie overgenomen, terwijl ook de grenzen tussen de publieke en private sferen zijn vervaagd. *Kunstenaars in quarantaine* draagt op bescheiden wijze bij aan het gesprek over de gevolgen van de huidige pandemie, door de communicatiekanalen die de huidige perceptie en consumptie van informatie hebben beïnvloed te heroverwegen en door de potentie van de bestaande ruimtes te herdenken.

De bijdragen van kunstenaars werden vanaf 21 april online gedeeld via de social media kanalen van L'Internationale, @internationaleonline, en via de websites en social media kanalen van de leden van de confederatie. Gedurende twee maanden werden twee keer per week, elke dinsdag en donderdag, werken van kunstenaars gepubliceerd. Ze werden nadien gepubliceerd op het L'Internationale Online platform.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Website homepage
- Digitale nieuwsbrief: aankondiging
- Facebook posts
- Instagram stories naar aanleiding van de actie
- Instagram posts - uitlichting van de werken

12.2.2 DAKKAN – FAMILIEFESTIVAL OP HET DAK VAN HET M HKA
 20.09.2020
M HKA, Antwerpen | dakterras

M HKA en Cultuur district Antwerpen sloegen de handen in elkaar voor deze editie van DAKkan. Je kon terecht in het M HKA voor een dag vol familiever-tier. Het uitgebreid programma telde maar liefst acht activiteiten. We hadden voor ieder wat wil(d)s: Bobbejaan Schoepen, een fietsenmaker, Eurosong, failliete winkelketens en een controlefreak kwamen aan bod. Theatraal en muzikaal plezier gegarandeerd door Compagnie Krak, Martha Tentatief, Les Âmes Perdues, Aafke Romeijn en Roy Aernouts & Gregory Frateur. Je kon erop los experimenteren in LABO PLANTARCTICA en mentalist Stefan Paridaen hielp je met plezier een weg te vinden in je brein.

DIGITALE COMMUNICATIE

- Website homepage
- Website event page
- Digitale nieuwsbrief: aankondiging
- Facebook event opening
- Facebook posts
- Instagram stories naar aanleiding van de activiteit

12.2.3 SMAAKMEESTERS – CULINAIR FESTIVAL
 03.10.2020
M HKA, Antwerpen | leeszaal

Op zaterdag 3 en zondag 4 oktober lieten Antwerpse chefs je proeven van hun gastronomische talenten op het culinair festival Smaakmeesters. Op 3 oktober werd de leeszaal van het M HKA omgetoverd tot restaurant van Sepideh (DIVIN by Sepi).

12.3 EVENEMENTEN BEMIDDELING

12.3.1 ATELIERS
3^e kleuterklas t.e.m. 6^e leerjaar

Het M HKA is een plaats voor kunst, avontuur en plezier. Elke schoolvakantie komen kinderen samen om hun eigen kijk op kunst te ontdekken en zelf vorm te geven. Tijdens deze ateliers kent creativiteit geen grenzen. Onze gidsen gaan telkens mee op pad om te schilderen, filmen, fotograferen, toneelspelen en zo veel meer.

- KROKUSATELIERS
 DWAALTOCHT
 27.02 en 28.02.2020
- ZOMERATELIERS
 WITTE HONDEN, WITTE RAVEN
 17.08 & 21.08.2020
 GEKOO ATELIER
 18.08 en 20.08.2020
 DE OUDE VROUW EN DE ZEE
 24.08 en 28.08.2020

— NAJAARSATELIERS
WERELDBAAS
03.11 & 04.11.2020
MONOTONO
05.11 & 06.11.2020

DIGITALE COMMUNICATIE

- Website homepage
- Website event page
- Digitale nieuwsbrief: aankondiging
- Facebook event en promotie
- Facebook posts
- Instagram stories
- Fotografie: externe fotograaf werd ingezet om de ateliers in beeld te brengen

— ZONDAG VOOR JONG EN OUD

Een gids nam gezinnen mee op pad in De Collectie van het museum. Een filosofisch spel en toevallige vragen verzekerden dialoog tussen jong en oud. Nadien waren er in Het Salon creatieve opdrachten voor wie speels en actief wilde nadenken en experimenteren met kunst en het museum.

12.3.2 CONVERSATIES

Op donderdagavond en zaterdagmiddag kon je plaatsnemen bij één kunstwerk uit de vaste collectie van het M HKA. Samen met een gids en zijn/haar expertise ging je een conversatie aan met het werk. Dit kon op verschillende manieren: een goed gesprek, een beeldende interpretatie, vrije associaties, ...

12.3.3 YOGA @ M HKA

Omdat er plaats moet zijn voor allerlei vormen van zingeving en ontspanning in het museum, organiseerde het M HKA yogasessies in het museum, onder begeleiding van Veerle De Schutter.

- 16.01.2020
- 30.01.2020
- 13.02.2020
- 27.02.2020
- 19.10.2020 > i.k.v. Studay
- 26.10.2020 > i.k.v. Studay

12.3.4 EARLY ARTS
14.10.2020

Een salon rond cultuureducatie voor baby's i.s.m. Publiq

12.3.5 KUNSTENDAG VOOR KINDEREN
15.11.2020
HOME-MUSEUM

Een digitale reis in de collectie van het M HKA; vanachter je scherm kon je kennis maken met andere kunstkinderen (en hun ouders, als ze durfden), kunstwerken en kunstopdrachten.

12.3.6 PANAMARENKOHUIS

Het Panamarenkohuis is een niet te missen ontdekkingsreis voor jong en oud, langs zwevende constructies, vliegende rugzakken, helikopters met pedalen, zeppelins, meikevers, onderzeeërs, wandelende kippen en een heus.

Het artistieke parcours dat Panamarenko vanaf de jaren 60 tot vandaag heeft afgelegd, is internationaal bekend. Dat het merendeel van zijn oeuvre tot stand kwam in zijn atelier annex woonhuis is minder geweten.

Na zijn vertrek uit de stad schonk hij het pand met volledige inboedel in 2007 aan het M HKA. Het museum restaureerde het pand en reconstrueerde Panamarenko's leefwereld tot in de kleinste details, waardoor het huis gestaag evolueerde van authentieke kunstenaarswoning naar een totaalkunstwerk en monument voor de Seefhoek.

Ook in 2020 kon je een rondleiding boeken in het Panamarenkohuis en dit voor kleine groepen op woensdag- en zaterdagmiddag. Ten gevolge van de coronamaatregelen werd het huis op 13 maart gesloten voor het publiek.

13 Publicaties

13.1 FLANKERENDE PUBLICATIES

13.1.1 Els Dietvorst

Deze publicatie verscheen ter gelegenheid van de tentoonstelling *Els Dietvorst – *Dooltocht | A desperate quest to find a base for hope* in het M HKA van 7 februari 2020 tot en met 10 mei 2020.

- Teksten door Pascal Gielen, Hans Theys, Cherry Smyth, Rodrigo Monteiro en Els Dietvorst.
- 20 × 14,5 cm, 144 pp.; zwart-wit en kleurillustraties
- Engelstalig, met Nederlandstalige bijlage
- ISBN 978-9-07282-867-5

13.1.2 MONOCULTURE – Een recent verhaal – A recent history

Deze tentoonstellingscatalogus maakt deel uit van de tentoonstelling *MONOCULTURE – Een recent verhaal* in het M HKA van 25.09.2020 tot 25.04.2021. Het analyseert de thema's en kunstwerken in diepte aan de hand van een zorgvuldig uitgekozen woordenlijst. Deze publicatie is zowel verkrijgbaar in het Engels als in het Nederlands en als EPUB.

- Teksten door Nav Haq, Piet Van Hecke en Ekaterina Vorontsova.
- Essays door Philippe Pirotte en Asa Sonjasdottar.
- 19,5 × 12,5 cm; 270 pp.; kleur en zwart-wit illustraties
- NL: D/2020/4828/5
ISBN 978-9-07282-869-9
- EN: D/2020/4828/4
ISBN 978-9-07282-868-2

The Aesthetics of Ambiguity: Understanding and Addressing Monoculture

Editors: Pascal Gielen en Nav Haq
Publisher: Valiz Amsterdam bracht onlangs deze publicatie uit die thematisch naadloos aansluit bij onze tentoonstelling 'MONOCULTURE | Een recent verhaal'. In 'The Aesthetics of Ambiguity: Understanding and Addressing Monoculture' betogen Pascal Gielen en Nav Haq, curator van de tentoonstelling, dat multiculturalisme paradoxaal genoeg gebaseerd is op monocultureel denken. De publicatie verkent deze paradox door monocultuur in verschillende hedendaagse contexten te onderzoeken.

- Teksten door Paolo S.H. Favero, Pascal Gielen, Christine Greiner, Max Haiven, Nav Haq, Hedwig Houben, Iman Issa, Bojana Piskur, Public Movement, Jonas Staal, Mi You, Tirdad Zolghadr
- 21 × 13,5 cm; 238 pp.; zwart-wit illustraties
- Engels
- ISBN 978-9-49209-576-3

13.1.3 Nicole van Goethem

Deze publicatie verscheen ter gelegenheid van de tentoonstelling *Nicole van Goethem – Tekeningen, animatie en een Oscar*, in het M HKA van 24 september 2020 tot en met 10 januari 2021.

- Teksten door Paul de Wit, Lukas De Vos, Ciska Hoet en Marc Holthof
- 21 × 15 cm; 160 pp.; kleurillustraties
- Nederlands, Engels
- ISBN 978-9-07282-870-5

13.2 E-PUBS GEPUBLICEERD DOOR L'INTERNATIONALE ONLINE

L'Internationale Online is een gemeenschappelijk onderzoeksplatform voor debat en communicatie van de museumconfederatie L'Internationale en haar partnerinstellingen: MG + MSUM (Ljubljana), Museo Reina Sofía (Madrid), MACBA (Barcelona), M HKA (Antwerpen), SALT (Istanbul & Ankara), Van Abbemuseum (Eindhoven), MSN (Warschau) / NCAD (Dublin), HDK-Valand (Göteborg).

Austerity and Utopia

Austerity and Utopia is de eerste publicatie in een serie van e-pubs die kijkt naar andere mogelijke verhalen om ons huidige landschap in kaart te brengen en het opnieuw te definiëren.

Uitgevers: Nav Haq, Pablo Martínez, Corina Oprea
Auteurs: Emilio Santiago Muíño, Athena Athanasiou, María Salgado, Fran MM Cabeza de Vaca, Marwa Arsanios, Max Haiven, Miguel A. López, Ayesha Hameed

DIGITALE COMMUNICATIE

- Website homepage
- Digitale nieuwsbrief: aankondiging
- Facebook posts
- Instagram: delen story L'Internationale

13.3.1 Afterall

Sinds 2007 is het M HKA mede-uitgever van het viermaandelijks internationale kunsttijdschrift Afterall. 'A Journal of Art, Context and Enquiry' luidt de handzame omschrijving, en het daarin weerklinkende enthousiasme voor onderzoek en bevraging sluit naadloos aan bij de kritische kunstvisie die het M HKA sinds lange tijd aankleeft. De ruggengraat van elk Afterall-nummer zijn telkens de monografische essays – twee teksten gewijd aan het werk van vier kunstenaars per nummer. Maar elke uitgave van Afterall bevat ook twee lijvige essays en een drietal specifiek kunst- en cultuurhistorische beschouwingen die het nodige tegenwicht bieden voor die monografische focus – de individuele artistieke praktijk als het centrale principe van het hedendaagse kunstland-schap. In deze essays, die een breed gamma aan onderwerpen bestrijken, schept Afterall ruimte voor een reflexieve benadering van de hedendaagse beeldcultuur in het algemeen.

Spring/Summer 2020 (#49)

Contextuele essays:

- Reconstructing Saudi: A Look into the Short Window of Artist-Led Spaces and Organisations in a Country on the Verge of Change (Melissa Gronlund)
- Artistic Economies: Shelter, Food and Clothing (Danielle Child)
- In Memoriam: Peter Wollen (D.N. Rodowick)

Kunstenaars:

- Amar Kanwar (Ute Meta Bauer and Anca Rujoiu, Usha Ramanathan)
- Sonia Boyce (Nizan Shaked, Cayo Honorato)
- siren eun young jung (Hyunjin Kim, Ashley Chang)
- Cooking Sections (May Rosenthal Sloan)

Events, Werken, Tentoonstellingen:

- When Walls Become Rivers: Carolina Caycedo's Serpent River Book (Lisa Blackmore)
- The Occupied Forest (Macarena Gómez-Barris)
- Darcy Lange's Māori Land Project (1977-80) (Mercedes Vicente)

Contextuele essays:

- Why Is It So Difficult to Love the World? (Ute Meta Bauer & Ana Salazar)
- Dark Matter, or the Infinite Reservoir of Black Swans (Nav Haq)
- Repurpose and Remake (Adeena Mey)
- The White Building: Building a Community, a City and Art (Vuth Lino)
- Sleep of Reason: An Atlas of the Philosophical Imaginary (Dehlia Hannah, Ala Roushan, Nadim Samman & Charles Stankieveh)

Kunstenaars:

- Wait for it (Fred Moten)
- Feed the Fires, Tend the Stock, 1973/1981/1994/2021 (Laura Grace Ford)
- Unreality by Design (Elvia Wilk)
- Waste Not: Ndary Lô, Récupération, and the Lives of Things (Dana Liljegen)

13.3.2 E-flux

e-flux is een van de bekendste digitale informatiekanalen binnen de hedendaagse kunst. Opgericht in New York in 1999 bereikt het netwerk met zijn e-mail nieuwsbrieven, website en projecten zowat dagelijks zo'n 50.000 mensen. Sinds eind 2008 geeft e-flux bovendien het e-flux journal uit, een maandelijks publicatie met essays en andere bijdragen van 'de meest geëngageerde kunstenaars, schrijvers en denkers van dit moment', zoals e-flux het zelf beschrijft. Sinds de zomer van 2010 kan elk nummer ook gedownload worden.

e-flux werkte immers al van in het begin aan een print-op-vraag-systeem, waarbij verschillende musea en andere kunstinstellingen, al dan niet tegen een kleine vergoeding, een exemplaar van de publicatie zouden kunnen voorzien – en dat systeem is sinds 2010 in werking. Het M HKA is een van de instellingen waar je op vraag een print van de nummers van e-flux journal kunt krijgen.

In 2020 verschenen de nummers vanaf 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114

14 M HKA ArtTube

In 2018 besliste ARTtube ermee te stoppen. Er werd geen content meer toegevoegd aan het collectieve videoplatform over tentoonstellingen, kunst en design. De 44 video's die het M HKA in de afgelopen jaren realiseerde voor de kanalen van ARTtube en die eigendom zijn van het M HKA – los van een aantal gezamenlijke videoproducties – kan je nog steeds online bekijken op YouTube / M HKA ArtTube.

15 De Cinema

De Cinema beleefde in 2020 – samen met de rest van de wereld – moeilijke tijden. De maatregelen in het kader van de coronapandemie brachten met zich mee dat De Cinema drie keer voor langere tijd werd gesloten voor het publiek en dat op andere momenten de zaal enkel onder een streng sanitair regime (met een aanzienlijke beperking van de capaciteit van de zalen) kon functioneren.

In het totaal was De Cinema ongeveer 7 maanden gesloten. Om het contact met het publiek te blijven behouden, werd in de periodes van sluiting voorzien in een beperkt online programma.

We kunnen 2020 opdelen in 6 periodes:

1. van 1 januari tot 12 maart 2020: reguliere vertoningen
2. van 13 maart tot 8 juli: filmzalen gesloten, vanaf 4 mei online programma
3. van 9 juli tot 27 juli: vertoningen met restricties (beperkt aantal vertoningen en beperkt aantal bezoekers)
4. van 28 juli tot 16 september: filmzalen gesloten, online programma
5. vanaf 17 september tot 28 oktober: vertoningen met restricties (beperkt aantal vertoningen en beperkt aantal bezoekers)
6. van 29 oktober tot minstens voorjaar 2021: filmzalen gesloten, online programma

Om dit ingewikkelde werkingsjaar zo overzichtelijk mogelijk te presenteren, geven we eerst een overzicht van de films die in de zaal konden worden vertoond, vervolgens bekijken we de schoolvoorstellingen. We besluiten met een overzicht van de films die online werden aangeboden. We overlopen de titels, gerangschikt per thema of categorie waarin ze aan het publiek werden voorgesteld. De grote categorieën van de voorbije jaren bleven grotendeels behouden: Filmhistories, Matinees, Reruns, Familie, Reeksen... Daarnaast vonden er ook filmvertoningen plaats in een occasioneel thematisch verband, in samenwerking met partners en ook geregeld zonder thematische context.

15.1 KLASSIEKE ZAALVERTONINGEN PER RUBRIEK

FILMHISTORIES

Januari

Amarcord; Federico Fellini
 Good Morning; Yasujiro Ozu
 → Met lezing door Wouter Hessels, i.s.m. KASKA-DKO
 Procès de Jeanne d'Arc; Robert Bresson
 → Hommage aan Bresson, 20 jaar na zijn overlijden
 An American in Paris; Vincente Minnelli
 8 1/2; Federico Fellini
 → Met lezing door Wouter Hessels, i.s.m. KASKA-DKO

Februari

Cash? Cash!; Collet & Drouot
 → i.h.k.v. expo Porno, Pulp en Literatuur in Erfgoedbibliotheek
 L'Argent; Robert Bresson
 Solyaris (Solaris); Andrei Tarkovsky
 Persona; Ingmar Bergman
 → met lezing door Wouter Hessels, i.s.m. KASKA-DKO

Maart

Playtime; Jacques Tati
 → met lezing door Wouter Hessels, i.s.m. KASKA-DKO

Oktober

Broken Blossoms; D.W. Griffith
 → met lezing door Wouter Hessels, i.s.m. KASKA-DKO
 Au Hasard Balthazar; Robert Bresson
 → i.s.m. Classics Restored en Cinea
 Robbe De Hert – Fugitive Cinema:
 Twee keer twee ogen / S.O.S. Fonske / De geboorte en dood van Dirk Vandersteen / Camera Sutra / De bom / Dood van een sandwichman / Le filet américain
 → met lezing door Gertjan Willems, i.s.m. UAntwerpen
 Tabu: A story of the South Seas; F.W. Murnau
 → met live muzikale begeleiding door Menno Buggenhout
 → met lezing door Wouter Hessels, i.s.m. KASKA-DKO
 Adaptation; Spike Jonze
 Barton Fink; Joel Coen, Ethan Coen
 The Kid; Charlie Chaplin
 → met live pianobegeleiding door Hilde Nash

MATINEE

Januari

Some Like it Hot; Billy Wilder
The Magnificent Ambersons; Orson Welles
The Wild Bunch; Sam Peckinpah
An American in Paris; Vincente Minnelli

Februari

All That Heaven Allows; Douglas Sirk
Casablanca; Michael Curtiz
The Birds; Alfred Hitchcock
Umberto D.; Vittorio De Sica

Maart

The Treasure of the Sierra Madre; John Huston
Gentlemen Prefer Blondes; Howard Hawks
Umberto D.; Vittorio De Sica

Oktober

His Girl Friday; Howard Hawks
Film by Samuel Beckett + Dog Star Man
(Parts I & IV)
→ i.s.m. Toneelhuis @ De Cinema

RELEASE

Januari

Echo; Rúnar Rúnarsson
Piranhas; Claudio Giovannesi
Adoration; Fabrice du Welz (Belgica)
Instinct; Halina Reijn

Februari

Adoration; Fabrice du Welz (Belgica)

Maart

Sibel; Guillaume Giovanetti, Çağla Zencirci
Systemsprenger (System Crasher); Nora Fingscheidt

Oktober

Ad Astra; James Gray
Jojo Rabbit; Taika Waititi

DOCU

Januari

Where's My Roy Cohn?; Matt Tyrnauer
→ i.h.k.v. voorstelling Angels in America van
Toneelhuis en Olympique Dramatique
Three Identical Strangers; Tim Wardle
Ik schilder met schilders; Jacques Servaes

Februari

Blackfish; Gabriela Cowperthwaite
→ Mens & dier - De Studio
The Last Male on Earth; Floor van der Meulen
→ Mens & dier - De Studio
Kedi; Ceyda Torun
→ Mens & dier - De Studio
Ik schilder met schilders; Jacques Servaes

Maart

Woman; Yann Arthus-Bertrand, Anastasia Mikova
→ i.h.k.v. Internationale Vrouwendag,
i.s.m. Cinemien
Aphasia; Jelena Jureša
→ i.h.k.v. 24th Ji.hlava International
Documentary Film Festival
El botón de nácar; Patricio Guzmán
Nostalgia de la luz; Patricio Guzmán
Ik schilder met schilders; Jacques Servaes

September

Hale County This Morning, This Evening;
Ramell Ross
→ i.h.k.v. Point of U

FAMILIE

Januari

Shaun het Schaaap; De Film; Mark Burton,
Richard Starzak
Minuscule; Hélène Giraud, Thomas Szabo
Mary Poppins; Robert Stevenson

Februari

Winnie de Poeh; Stephen J. Anderson, Don Hall
Dumbo; Ben Sharpsteen (e.a.)
Het varken, de vos en de molen; Erick Oh
Free Willy; Simon Wincer
The Good Dinosaur; Peter Sohn
Missing Link; Chris Butler
Chicken Run; Peter Lord & Nick Park
The Good Dinosaur; Peter Sohn
→ allemaal i.h.k.v. Mens & Dier - De Studio

Maart

Solan & Ludwig; Reis naar de maan;
Rasmus A. Silvertsen
De beroemde bereninvasie van Sicilië;
Lorenzo Mattotti
Het varken, de vos en de molen; Erick Oh

September

Pachamama; Juan Antin

Oktober

Vogelhuis Verhaaltjes; Célia Rivière

BELGICA

Januari

Calvaire; Fabrice Du Welz
Alleluia; Fabrice Du Welz
Adoration; Fabrice Du Welz
→ Ardense trilogie n.a.v. Fabrice du Welz'
nieuwste film Adoration

Maart

King of the Belgians; Peter Brosens,
Jessica Woodworth
→ ingeleid door Gertjan Willems (UAntwerpen)

SPECIFIEKE REEKSEN / SAMENWERKINGEN

MARCEL BROODTHAERS RETROSPECTIEVE

09.01.2020

Screening van films van Marcel Broodthaers:
'La pipe satire' (1969), 'A Film by Charles
Baudelaire' (1970), 'Eau de Cologne' (1974) of
'La Bataille de Waterloo' (1975).

MONOCULTURE

25.10.2020

The Goodness Regime; Jumana Manna &
Sille Storihe
PDGN; Nicoline van Harskamp
The Last Silent Movie; Susan Hiller
→ i.h.k.v. de tentoonstelling 'Monoculture'
in het M HKA, films uit het werk van drie
kunstenaars die een prominente plek innemen
in de tentoonstelling

KEUZE VAN HET PUBLIEK / BEST OF 2019

Januari

Once Upon a Time in Hollywood; Quentin Tarantino
Portrait de la jeune fille en feu; Céline Sciamma
Midsommar; Ari Aster
Taxi Driver; Martin Scorsese (ter vervanging
van Joker)

COOL JAPAN

i.k.v. de expo Cool Japan in het MAS

Januari

Dai Nihonjin (Big Man Japan); Hitoshi Matsumoto
Shin Gojira; Hideaki Anno, Shinji Higuchi
High and Low; Akira Kurosawa
Good Morning; Yasujiro Ozu

Februari

Akira; Katsuhiro Ôtomo
Isle of Dogs; Wes Anderson

Maart

Modest Heroes; Ponoc Short Films Theatre,
Volume 1; Hiromasa Yonebayashi, Yoshiyuki Momose,
Akihiko Yamashita
→ i.h.k.v. Anima (festival van de animatiefilm
Brussel)
Isle of Dogs; Wes Anderson

GIRLS ON FILM

Januari

Una Banda de Chicas; Marilina Giménez
→ met nabespreking ism CINEMATEK
(i.h.k.v. Rebel Films)
Born in Flames; Lizzie Borden
→ met inleiding door So Mayer
(Club des Femmes, UK) in samenwerking met
CINEMATEK (i.h.k.v. Rebel Films)

Februari

Marie Antoinette; Sofia Coppola
→ met inleiding door Sofie Van der Vreken

Maart

Cleo; Eva Cools
→ met inleiding door regisseur Eva Cools

Oktober

The Love Witch; Anna Biller
→ met inleiding door Chiara Candaele

MENS EN DIER

Januari

Minuscule; Hélène Giraud, Thomas Szabo
Minuscule 2: Het Tropische Avontuur;
Hélène Giraud, Thomas Szabo

Februari

L'Ours; Jean-Jacques Annaud
Fantastic Mr. Fox; Wes Anderson
Dumbo; Ben Sharpsteen (e.a.)
Het varken, de vos en de molen; Erick Oh
Wendy and Lucy; Kelly Reichardt
→ i.s.m. Filmmagie
Le Meraviglie; Alice Rohrwacher
Free Willy; Simon Wincer
Orca - The Killer Whale; Michael Anderson
The Birds; Alfred Hitchcock
Lucky; John Carroll Lynch
Blackfish; Gabriela Cowperthwaite
The Good Dinosaur; Peter Sohn
Isle of Dogs; Wes Anderson
The Mustang; Laure de Clermont-Tonnerre
Missing Link; Chris Butler
The Lobster; Yorgos Lanthimos
The Last Male on Earth; Floor van der Meulen
Centaur; Aktan Arym Kubat
Black Sheep; Jonathan King
Chicken Run; Peter Lord & Nick Park
Kedi; Ceyda Torun
Men and Chicken; Anders Thomas Jensen
The Good Dinosaur; Peter Sohn
Homeward Bound: The Incredible Journey
(De ongelofelijke reis); Duwayne Dunham
Old Man Cartoon; Oskar Lehemaa en Mikk Mägi
→ i.s.m. Anima (festival van de animatiefilm
Brussel)

TODD HAYNES RETROSPECTIVE

Januari

Velvet Goldmine
Wonderstruck
Carol

Februari

Far From Heaven
Poison

TRASH TUESDAY

Januari

Abbott and Costello Meet the Mummy;
Charles Lamont

Februari

Black Sheep; Jonathan King
→ Mens & Dier - De Studio

EXPERIMENTEEL

Januari

Die Tortur; Dieter Reifarth
→ I.s.m. Goethe Institut

Maart

La Chambre (i.h.k.v. Visite op Visite,
een programma van experimentele kortfilms i.s.m.
De Imagerie) & News from Home; Chantal Akerman

HEEL BIZAR

Februari

The Lobster; Yorgos Lanthimos

Maart

Holy Motors; Leos Carax
The Big Lebowski; Joel Coen
Die Blechtrommel; Volker Schlöndorff
12 Monkeys; Terry Gilliam
Adaptation; Spike Jonze
Under the Skin; Jonathan Glazer

BLACK HISTORY MONTH

Maart

Da Yie; Anthony Nti
→ nabespreking met Anthony Nti en crew;
i.s.m. Recognition en i.h.k.v. Black History
Month (avant-première van de film, in 2021
opgenomen in de shortlist voor de Oscars)

PLEASE RELEASE ME

Januari

Chained for Life; Aaron Schimberg

Februari

Fin de Siglo (End of the Century); Lucio Castro

ANIMATIE

September

Pachamama; Juan Antin

BUITEN CATEGORIE

Januari

The Royal Tenenbaums; Wes Anderson
Shoplifters; Hirokazu Kore-eda
Kōhī jikō (Café Lumière); Hou Hsiao-Hsien
Dirty Dancing Dirty Movies
Kollektivet; Thomas Vinterberg
Darbareye Elly (About Elly); Asghar Farhadi
Festen; Thomas Vinterberg
Hannah and her Sisters; Woody Allen
Rolande met de bles; Roland Verhavert
→ i.h.k.v. expo Porno, Pulp en Literatuur in
de Erfgoedbibliotheek
Princess; Herman Wuyts
→ i.h.k.v. expo Porno, Pulp en Literatuur in
de Erfgoedbibliotheek

Februari

Mandy; Panos Cosmatos
Mullholland Drive; David Lynch
Les Misérables; Ladj Ly
20th Century Women; Mike Mills
The Rabbit and the Teasel; Els Dietvorst
→ met nabespreking
Oscar Nominated Live Action Shorts;
diverse regisseurs
The Best of Dorien B.; Anke Blondé
Zelig; Woody Allen
American Graffiti; George Lucas
Retracing Steps; Nils Verkaeren, Joseph Pugliesi
Dheepan; Jacques Audiard
Wild Style; Charlie Ahearn
Harry Potter and the Philosopher's Stone;
Chris Columbus (Mens & Dier - De Studio)
Zero Impunity; Nicolas Blies,
Stéphane Hueber-Blies, Denis Lambert
Pop Aye; Kirsten Tan (Mens & Dier - De Studio)

Maart

Widow of Silence; Praveen Morchhale
→ met nabespreking door Gie Goris en Mahdieh
Fahimi, i.s.m. MO* en MOOV
Sólo; Artemio Benki
→ i.h.k.v. 24th Ji.hlava International
Documentary Film Festival
Way of a Gaucho; Jacques Tourneur
→ i.h.k.v. Classics Restored Festival
Golden Eighties; Chantal Akerman
→ i.h.k.v. Classics Restored Festival &
Internationale Vrouwendag
Days of Heaven; Terrence Malick

Juli (enkel op do/vr/za)

Queen & Slim; Lena Waithe & Melina Matsoukas
 Spiderman: Into the Spider Verse; Bob
 Persichetti, Peter Ramsey & Rodney Rothman
 Onward; Dan Scanlon
 Choums Odyssée; Julien Bisaro
 Early Man; Nick Park
 Dark Waters; Todd Haynes
 The Dance of the Tatcher; Els Dietvorst
 → n.a.v. Dietvorsts overzichtstentoonstelling
 “*Dooltocht | A desperate quest to find a base
 for hope” in het M HKA
 Blaze; Ethan Hawke
 The invisible Life of Euridice Gusmão;
 Karim Aïnouz

September

Do the Right Thing; Spike Lee
 Sorry to Bother You; Boots Riley
 The Souvenir; Joanna Hogg
 Naissance des Pieuvres; Céline Sciamma
 Reis naar het Noorden; Rémi Chayé
 The Good, the Bad and the Ugly; Sergio Leone
 Bacarau; Juliano Dornelles en Kleber Mendonça

Oktober

On the Basis of Sex; Mimi Leder
 Cléo de 5 à 7; Agnès Varda
 The Third Man; Carol Reed
 Onder het zwarte masker; Paul Haesaerts / Onder
 het witte masker; Matthias De Groof & Maravilha
 CN Munto (première in De Cinema,
 later geselecteerd op de Berlinale)
 → i.h.k.v. 100x Congo & De Cinema
 Mon nom est clitoris; Dapné Leblond &
 Lisa Billuart Monet
 Zabriskie Point; Michelangelo Antonioni
 Between the Devil and the Deep Blue Sea;
 Marion Hänsel
 Dust; Marion Hänsel
 Point of U; De Studio, De Cinema & Hakuna
 → Eerste editie van nieuw urban beeldcultuur
 festival
 Visite op Visite: Langweile; met werk van Chantal
 Akerman, Eva Claus, Manon de Boer, Ans Mertens en
 Katrien Vermeire
 → in aanwezigheid van de makers

15.2 EDUCATIEF AANBOD /
ZAALVERTONINGEN
VOOR SCHOLENJanuari

Binti; Frederike Migom
 Rosie & Moussa; Dorothée van den Berghe
 La Raffle; Roselyne Bosch
 Tschick; Fatih Akin

Februari

Au revoir là-haut; Albert Dupontel
 Binti; Frederike Migom
 Indigènes; Rachid Bouchareb
 Le premier jour du reste de ta vie; Rémi Bezançon
 Les grands esprits; Olivier Ayache-Vidal
 Les héritiers; Marie-Castille Mention-Schaar
 Les vacances du petit Nicolas; Laurent Tirard
 Un sac de billes; Christian Duguay
 Wallay; Berni Goldblat

Maart

Un sac de billes; Christian Duguay

Oktober

Donne-moi des ailes; Nicolas Vanier
 Nosferatu, eine Symphonie des Grauens;
 Friedrich Wilhelm Murnau
 Samba; Eric Toledano, Olivier Nakache
 Rear Window; Alfred Hitchcock

15.3 ONLINE FILMAANBOD (BIJ SLUITING VAN DE FILMZALEN)

Van 4 mei tot 8 juli:
wekelijks online film met
inleiding door de makers

04-10.05.2020

The Rabbit and the Teasel; Els Dietvorst

11-17.05.2020

Peer Gynt; Michiel Robberecht

18-24.05.2020

Hou het licht; Jorn Mampaey

25-31.05.2020

When the Bull Cried; Karen Vázquez Guadarrama &
Bart Goosens

01-07.06.2020

Ouroboros; Sassoun Demirci & Iliass Denounne

→ i.s.m. Hakuna Academy

08-14.06.2020

Kastaars; Jasmine Elsen

→ i.s.m. Antwerps AnimatiePlatform

15-21.06.2020

Je crois qu'il y a une confusion chez vous.

Vous croyez que moi, je veux vous imiter;

Saddie Choua

22-28.06.2020

Grind; Jana Coorevits

Van 28 juli tot en met 16 september

The Dance of the Thatcher

+ I Watched the White Dogs of the Dawn;

Els Dietvorst

→ n.a.v. Dietvorsts overzichtstentoonstelling

“*Dooltocht | A desperate quest to find

a base for hope” in het M HKA

Vanaf 29 oktober 2020
opnieuw gesloten

03.11.2020

Preludios, las otras partituras de Dios;

Rafael Rangel

→ i.s.m. Centrum voor Mexicaanse Studies,

Q&A met de Mexicaanse regisseur Rafael Rangel
via Zoom

16.11.2020

Thank You for the Rain; Kisilu Musya, Julia Dahr

→ i.s.m. 11.11.11

VAN 23-30.11.2020

Antschel; Susanne Ayoub / Die Geträumten;

Ruth Beckermann

→ i.h.k.v. 100 jaar Paul Celan i.s.m.

Poëziecentrum, Toneelhuis, en het

Österreichisches Kulturforum

VAN 23-27.11.2020

Bait; Mark Jenkin

→ i.s.m. Please Release Me (Budascoop Kortrijk,

Cinema ZED Leuven, The Roxy Theatre Koersel,

KASKcinema Gent en Cinema RITCS Brussel)

VAN 14-18.12.2020

Final Cut: Ladies and Gentlemen; György Pálfi

→ i.s.m. Please Release Me (Budascoop Kortrijk,

Cinema ZED Leuven, The Roxy Theatre Koersel,

KASKcinema Gent en Cinema RITCS Brussel)

16 Externe Waardering

16.1 VRAGEN AAN DE INSTELLING EN MEDEWERKERS

Het onderstaande overzicht is niet volledig maar geeft een goede indicatie van de mogelijkheden die M HKA biedt aan zijn werknemers om bij te leren.

Optreden als spreker, moderator of panellid op een bijeenkomst, symposium, colloquium, seminarie, rondetafelgesprek, workshop, opening, lezing, ...

Bart De Baere

30.11: Online lezing, HISK, Hoger Instituut voor Schone Kunsten – Gent

Piet Van Hecke

20.05: Spreker als lid van de referentiegroep van de Europese DCUM (Dementia in Cultural Mediation), digitaal

16.06: Panelgesprek Webinar als lid van de referentiegroep van de Europese DCUM (Dementia in Cultural Mediation), digitaal

18.06: Panelgesprek Webinar als lid van de referentiegroep van de Europese DCUM (Dementia in Cultural Mediation), digitaal

30.06: L'Internationale, spreker

L'Internationale Research Seminar, digitaal

26.09: Keynote spreker, 5 jaar Museum EI, WZC Immaculata – Edegem

Mandaat in een bestuursraad, adviescommissie- of beoordelingscommissie

Evi Bert

L'Internationale Archives Team

18.02, 14.05, 04.09: Stuurgroep TRACKS

23.01, 03.04, 23.06, 25.08: Werkgroep TRACKS

30.04, 01.10, 15.10, 03.12: Structureel overleg digitalisering MHKA – CVG

Bart De Baere

Bestuurder CIMAM

Bestuurder CAHF (Contemporary Art Heritage Flanders)

Lid stuurgroep studieopdracht M HKA

Lid algemene vergadering TouchTime

Lid algemene vergadering WIELS

Mandaat in jury

Bart De Baere

Jury n.a.v. de jaarlijkse schenking van een kunstwerk door de V-A-C Foundation aan het M HKA in het kader van het Present Continuous-programma van de instellingen M HKA en V-A-C, digitaal

Piet Van Hecke

20.01: Jury eindopdracht publieksbemiddeling studenten Curatorial Studies (KASK), M HKA, Antwerpen

24.01: Jury Bachelor proeven Kunst en Cultuurbemiddeling, KDG, Antwerpen

Teksten en publicaties

De auteurs van de publicaties uitgegeven door M HKA worden vermeld in hoofdstuk 13

Jan De Vree, Piet Van Hecke en Leen De Backer

Wat gebeurt er als het museum relaties centraal stelt? Enkele korte reflecties over cultuurbeleid, ontmoeten en collectie, in: Club Solo, Over de toekomst en de kunstenaarsinitiatieven, 08.2020

Werkbezoeken en gesprekken in het kader van de werking van het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen (CKV)

Zie hoofdstuk 22

Werkbezoeken en gesprekken in het kader van de stadscollectie

Jan De Vree

26.06 en 27.11: Charline Tyberghein: studiobezoek

03.07 en 08.09: Bendt Eyckermans: studiobezoek

04.12 en 10.12: Nel Aerts: studiobezoek

Atelierbezoeken

Bart De Baere

HISK Laureaten 2020, Hoger Instituut voor Schone Kunsten – Gent, digitaal

Anne-Claire Schmitz

HISK Laureaten 2020, Hoger Instituut voor Schone Kunsten – Gent, digitaal

16.2 OPDRACHTEN IN
HET KADER VAN
INTERNATIONALE
SAMENWERKINGS-
VERBANDEN

L'INTERNATIONALE

Betrokken medewerkers:
Ann Ceulemans (algemene ondersteuning)
Giulia Bellinetti (tussentijdse rapporteringen)
Evi Bert (archieven)
Bart De Baere (raad van bestuur)
Jan De Vree (collecties)
Nav Haq (tentoonstellingen, redactieraad
L'Internationale Online)
Piet Van Hecke (bemiddeling)
Anne-Claire Schmitz (redactieraad
L'Internationale Online Platform,
tentoonstellingen)
Dieter Vankeirsbilck (Projectteam)
Els Verhaegen (Visibiliteit)
Joanna Zielińska (Collectie, tentoonstellingen,
Glossary of Common Knowledge)

AFTERALL

Nav Haq (redactieraad)
Sabine Herrygers (abonnementen)

**Present Continuous – V-A-C FOUNDATION –
M HKA**

Bart De Baere

CLUB SOLO

Betrokken medewerkers:
Leen De Backer, Jan De Vree, Piet Van Hecke

16.3 LEERACTIVITEITEN
BINNEN EN BUITEN
DE INSTELLING

Voorbeelden zijn opleidingen, cursussen,
trainingen, workshops, congressen,
studiedagen, lezingen.

Fadil Ayoutijl

09.03: bijscholing / opfrissing: Eerste Hulp
Bij Ongevallen: 'animeren en defibrilleren',
M HKA

Jamaheer Jaafar Al-Kadhimi

09.03: bijscholing / opfrissing: Eerste Hulp
Bij Ongevallen: 'animeren en defibrilleren',
M HKA

Katrien Batens

09.03: bijscholing / opfrissing: Eerste Hulp
Bij Ongevallen: 'animeren en defibrilleren',
M HKA

27.10, 19.11, 17.12: opleidingstraject 'Door de
bril van de bezoeker', digitaal, organisatie
door Toerisme Vlaanderen en Gelotology

Evi Bert

03.03: Studiedag *Archivering van Websites*,
Liberas – Gent

Sept 2020 — juni 2021: opleiding
Digitale Leiders, UA/Cultuurconnect
2020: deelname aan activiteiten

L'Internationale Museum Onderzoek
Online Seminars

12.10, 19.10, 26.10, 02.11: Online Course /
Documenting, Archiving and Preserving
Ephemeral Art with Tina Madsen
Webinar 'The Importance of
Digital Archives in 2020'

06.05: NEMO Webinar 'Museum lives in
post-pandemia'

26.05: Gebruikersgroep cultureel erfgoed en
auteursrecht, FARO – Brussel

Leen Bosch

03.03: opleiding/infosessie georganiseerd
door meemoo, Vlaams Instituut voor het
Archief, Brussel

Ann Ceulemans

April, mei, augustus, november,
december: workshops CRM/Salesforce,
M HKA-Sparklink, digitaal

Jan De Vree

2020: deelname activiteiten L'Internationale
Museum Onderzoek Online Seminars

Dirk Dumoulin

26.05: bijscholingsattest bewakingsagent, georganiseerd door Securitas Academy – Zellik

Elisa Gacoms

27.11: studiedag participatief waarderen: hoe doe ik dat, FARO, webinar

Mohammed Hameed

24.01, 07.02, 19.02, 21.02, 40.03, 19.06: taalopleiding Nederlands, i.s.m. CERAN, M HKA
09.03: taalopleiding Nederlands via IBO, i.s.m. Stad Antwerpen, Personeel & Organisatie Loopbaancentrum, M HKA
07.07, 08.07, 14.07 — 16.07, 28.07 — 30.07, 04.08 — 06.08, 18.08 — 20.08, 25.08: taaltraining Nederlands, i.s.m. Happy Mondays, M HKA
Vanaf 17.11: Nederlands voor Anderstaligen, 4u/week zelfstudie, online module, M HKA

Sabine Herrygers

April, mei, augustus, november, december: workshops CRM/Salesforce, M HKA-Sparklink, digitaal

Goele Jacquemyn

April, mei, augustus, november: workshops CRM/Salesforce, M HKA-Sparklink, digitaal
01.09 — 30.06.2021: vormgeving en illustraties
16.11 — 17.11: Deep Democracy, tweedaagse training level 1, Goesthing

Renild Krols

06.03: opleiding kassa en onthaal georganiseerd door De Studio, De Cinema

Christine Lambrechts

09.03: bijscholing / opfrissing: Eerste Hulp Bij Ongevallen: 'animeren en defibrilleren', M HKA

Gabriela Rib

09.03: bijscholing / opfrissing: Eerste Hulp Bij Ongevallen: 'animeren en defibrilleren', M HKA

Argyri Platsa

2020: intensieve taalcursus Nederlands, Ceran

Reyadh Shakir

02.03 — 06.03, 09.03 — 11.03, 13.03, 15.06 — 18.06, 22.06 — 24.06, 30.06, 01.07, 03.07, 07.07, 09.07, 04.09 : diverse lessen en examens in functie van het behalen van een algemeen bekwaamheidsattest bewakingsagent, georganiseerd door Syntra West, CEPA – Antwerpen – Zwijnaarde en georganiseerd door Selor – Brussel

Jan Stuyck

22.10: Basiscursus auteursrechten in de erfgoedsector, online, FARO – Brussel
27.11: Webinar participatief waarderen, online, FARO – Brussel
03.12: Provenance and the Catalogue Raisonné, online, ICRA (International Catalogue Raisonné Association) – Londen
17.12: Artificiële Intelligentie & Archiveren, online, DEN – Nederland

Sarah van Hapert

April, mei, augustus, november, december: workshops CRM/Salesforce, M HKA-Sparklink, digitaal
09.03: bijscholing / opfrissing: Eerste Hulp Bij Ongevallen: 'animeren en defibrilleren', M HKA

Piet Van Hecke

20.02: DIGIT-UP, studiedag over digitale kunst- en cultuureducatie, Arenbergsschouwburg, Antwerpen

Marjon Van Waelvelde

05.03: studiedag Hoe een veilig vrijwilligersklimaat creëren?, Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerking vzw
30.10: re-integratie van langdurig zieken najaar 2020, Sociare, online infosessie
17.12: opleiding open universiteit sociale- en inleiding in de psychologie

Ekaterina Vorontsova

2020: opleiding Nederlands, Linguapolis, Universiteit Antwerpen

Joanna Zielińska

2020: intensieve taalcursus Nederlands, Ceran

17 Organogram

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal personeelsleden in dienst op 31 december 2020 verdeeld over de verschillende afdelingen binnen het M HKA. Deze wordt vergeleken met de invulling van het personeelsbestand op 31 december 2019.

Naast de cel directie en het directiesecretariaat zijn er nog vier andere afdelingen, namelijk de afdeling Artistieke Presentatie, afdeling Publiekswerking, afdeling Museale Werking en afdeling Ondersteuning. Het **Centrum voor Kunstarchieven Vlaanderen (CKV)** vormt sedert 2019 een afzonderlijke entiteit binnen het M HKA, maar wordt opgevolgd vanuit de afdeling Museale Werking.

		2019	2020	Vershil
Algemeen directeur	onbepaalde duur	1	1	0
Zakelijk directeur	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker directiesecretariaat	onbepaalde duur	1	1	0
Totaal directie – directiesecretariaat		3	3	0
Geassocieerd directeur*	onbepaalde duur	1	1	0
Senior curator	onbepaalde duur	1	2	+1
Onderzoekscurator	bepaalde duur	1	0	-1
Medewerker Presentatie	bepaalde duur	0	0,4	+0,4
Administratief medewerker presentatie	onbepaalde duur	0,9	0,9	0
Coördinator De Cinema	onbepaalde duur	0,8	0,8	0
Medewerker programmering	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker programmering en communicatie	onbepaalde duur	0,8	0,8	0
Administratief medewerker De Cinema*	onbepaalde duur	0,8	1	+0,2
Medewerker onthaal	onbepaalde duur	0,2	0,2	0
Projectionist	onbepaalde duur	1,6	1,6	0
Coördinator productie	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker productie	onbepaalde duur	1,5	1,5	0
Werfleider	onbepaalde duur	0,8	0,8	0
Technicus	onbepaalde duur	3	3	0
Totaal Artistieke Presentatie		15,4	16	+0,6
Afdelingsverantwoordelijke Publiekswerking	onbepaalde duur	0,9	1	+0,1
Medewerker pers en editing	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker grafische vormgeving	onbepaalde duur	0,6	0	-0,6
Medewerker digitale communicatie	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker bemiddeling	onbepaalde duur	2,8	2,8	0
Medewerker reservaties	onbepaalde duur	1	1	0
Teamcoach publiekszorg	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker onthaal	onbepaalde duur	2,85	2,85	0
Erfgoedbewaker	onbepaalde duur	4,5	4,5	0
Totaal Publiekswerking		15,65	15,15	-0,5
Afdelingsverantwoordelijke Museale Werking*		1	1	0
Expert collectie	onbepaalde duur	0,5	0,5	0
Medewerker behoud	onbepaalde duur	0,8	0,8	0
Medewerker beheer	onbepaalde duur	1	1	0
Expert contentmanagement	onbepaalde duur	0,4	0,4	0

Medewerker bibliotheek	onbepaalde duur	1,8	1,8	0
Medewerker fotoarchief	onbepaalde duur	0,5	0,5	0
Teksteditor	onbepaalde duur	0,5	0,5	0
Centrum voor Kunstarchieven				
Consulent archieven	onbepaalde duur	0,9	0,9	0
Archivaris	onbepaalde duur	1	1	0
Projectmedewerker FWO	bepaalde duur	1	0	-1
Projectmedewerker	bepaalde duur	0,5	1,5	1
Onderzoeker Jef Verheyen	onbepaalde duur	0,6	0,6	0
Totaal Museale Werking		10,5	10,5	0
Medewerker IT	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker facility	onbepaalde duur	0,6	0,6	0
Medewerker M HKAFE	onbepaalde duur	1,5	1,5	0
Medewerker onderhoud	onbepaalde duur	3	3	0
Boekhouder	onbepaalde duur	2	2	0
Hulpboekhouder	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker relatiebeheer en fondsenwerving	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker evenementen en fondsenwerving	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker HR	onbepaalde duur	1,9	1,9	0
Onderzoeker instellingsontwikkeling	bepaalde duur	0	0,3	+0,3
Totaal Ondersteuning		12,7	13	0

	2019	2020	Vershil
Totaal directie + directiesecretariaat	3	3	0
Totaal Artistieke Presentatie	15,4	16	+0,6
Totaal Museale Werking	10,5	10,5	0
Totaal Publiekswerking	15,65	15,15	-0,5
Totaal Ondersteuning	12,7	13	+0,3
Totaal personeelsbestand			
In VTE	57,25	57,65	+0,4
Aantal	72	71	-1

*Afdelingsverantwoordelijke Presentatie kreeg de benaming geassocieerd directeur.

05.08.2020–06.09.2020

ARCA
CARLA AROCHA & STÉPHANE
SCHRAENEN
KASPER BOSMANS
JACK DAVEY
MARIJKE DE ROOVER
NAN GOLDIN
FELIX GONZALEZ-TORRES
MARTINE GUTIERREZ
MEGAN-LEIGH HEILIG
DONNA HUANCA
PHILIP HUYGHE
AAY LIPAROTO
JACK PIERSON
JACOLBY SATTERWHITE
CINDY SHERMAN
VICTORIA SIN
JACK SMITH
STEF VAN LOOVEREN

TOGETHER.

M▲HKA

MUSEUM VAN HEDENDAAGSE KUNST ANTWERPEN
Leuvenstraat 32, 2000 Antwerpen www.muhka.be

Vlaanderen
verbeelding samen

dS
standaard

De olifant
REVEN IN DE TOEGANG

ALLEN & OVERY

LOVE UNITED
ANTWERP
PRIDE

beeld: Together © Tim Barends, 2020 en logo interpretatie: MHA © Tim Barends, 2020 / The Missing J.J. Christiaan T. Barends, 2020, collectie MHA, courtesy elisavet.nl

18 Semi-vaste Medewerkers

M HKA

18.1 WIJK-WERK-MEDEWERKERS— Aantal Wijk-werkers in 2020

1

Sinds 1 januari 2018 vervangt wijk-werken het vroegere PWA-stelsel. Via dit stelsel kunnen werkzoekenden met een gebrek aan recente werkervaring tijdelijk werkervaring opdoen in een laagdrempelige werkomgeving dicht bij huis.

De wijk-werker in het M HKA werd ingeschakeld voor de functie van host in het museum.

— Aantal wijk-werkuren per maand

maand	uren / maand
januari	28
februari	28
maart	7
april	0
mei	21
juni	0
juli	7
augustus	0
september	0
oktober	14
november	0
december	0
Totaal 2020	105

18.2 JOBSTUDENTEN— Aantal studenten in 2020

67

— Aantal opgemaakte contracten in 2020

1.287

— Aantal werkuren/maand/functie in 2020

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	Totaal
Bediende balie M HKA	144	110	21	0	77	196	140	119	140	105	0	84	1.136
Bediende M HKAFE	262,5	298,5	129	0	0	0	0	0	0	0	0	0	690
Host	705	970	446	0	301	693	364	378	392	749	0	721	5.719
Medewerker communicatie	0	0	0	0	0	0	0	144,4	129,2	0	0	0	273,6
Medewerker onderhoud	0	0	0	0	70	182	189	168	182	168	0	161	160
Medewerker bibliotheek	35	70	28	0	0	0	0	114	21	28	14	14	324
Medewerker CKV	21	14	0	0	0		0	0	0	126	105	42	308
Medewerker onderzoek Sekula	14	31	7	56	0	0	0	0	0	0	0	0	108
Totaal	1.182	1.494	631	56	448	1.071	693	923	864	1.176	119	1.022	8.719

— Aantal dagen jobstudenten/functie in 2020

Functie	Totaal aantal dagen
Bediende balie M HKA	161
Bediende M HKAFE	86
Host	796
Medewerker communicatie	36
Medewerker onderhoud	160
Medewerker bibliotheek	45
Medewerker CKV	44
Medewerker onderzoek Sekula	15
Eindtotaal	1.343

18.3 ARTIKEL 6o

Het OCMW Antwerpen geeft mensen uit kansengroepen een duwtje in de rug door hen werkervaringstrajecten aan te bieden in samenwerking met ondernemers of diverse organisaties. Zo kunnen ze ervaring opdoen en competenties opbouwen die ze nodig hebben om een job te vinden op de reguliere arbeidsmarkt.

M HKA stelt al sinds enkele jaren, in samenwerking met het OCMW Antwerpen medewerkers onder dit statuut te werk.

— Aantal medewerkers onder statuut artikel 6o

1

— Frequentie van tewerkstelling

38u per week gedurende 12 maanden

— Functie

Host museum

18.4 VRIJWILLIGERS

— Aantal vrijwilligers in 2020:

46

Frequentie inzet vrijwilligers:

Vrijwilligers zetten zich in voor het M HKA of Cinema Zuid, variërend van enkele uren, een halve tot een hele dag.

— Vrijwilligerstaken:

Vrijwilligers worden op diverse terreinen ingezet in de werking van het M HKA en Cinema Zuid.

Voor de volgende taken werden vrijwilligers op regelmatige basis geëngageerd:

1. Bibliotheek

Het klasseren van artikels, invoeren van datagegevens in de computer, reorganisatie van het archief. Dit wordt gedaan door een vast en trouw team, dat niet meer weg te denken is uit de bibliotheekwerking.

— Frequentie: 10 keer per week

— Frequentie inzet vrijwilliger: 1 keer per week per persoon

— Aantal uur: 3 tot 7 uur

— Gemiddeld aantal vrijwilligers per week: 6

2. Evenementen

Er werd ook een beroep gedaan op vrijwilligers voor diverse evenementen met een verschillend takenpakket.

a. Grote opening

- Frequentie: 1 keer per jaar
- Frequentie inzet vrijwilliger: 1 keer per jaar
- Aantal uur: 6 uur
- Aantal vrijwilligers: 3

b. Art's Birthday

- Frequentie: 1 keer per jaar
- Frequentie inzet vrijwilliger: 1 keer per jaar
- Aantal uur: 6 uur
- Aantal vrijwilligers: 3

c. DAKkan

- Frequentie: 1 keer per jaar
- Frequentie inzet vrijwilliger: 1 keer per jaar
- Aantal uur: 4 uur
- Aantal vrijwilligers: 3

3. Panamarenkohuis

In het Panamarenkohuis in de Biekorfstraat worden er rondleidingen gegeven die online geboekt moet worden. In 2020 waren er dit 8. De vrijwilliger staat in voor het onthaal, de begeleiding en de receptie achteraf en fungeert als ondersteuning voor de gids mocht dit nodig zijn.

- Frequentie: 8 keer per jaar
- Aantal uur: 1,5 uur per rondleiding
- Aantal vrijwilligers: 1 vrijwilliger per rondleiding

19 Bedrijvenclub en sponsorwerving

De Bedrijvenclub van het M HKA werd opgericht in de jaren 1993-1994 vanuit de betrachting de bedrijfsleiders en managers enerzijds en de kunstenaars en het museum anderzijds gemakkelijker met elkaar in contact te brengen. Er werd vanuit gegaan dat er een basis van wederzijdse belangstelling bestaat en dat deze, door het organiseren van gerichte manifestaties, kan aangescherpt worden. De formule van de Bedrijvenclub is geschikt omdat de bedrijfsleider, via zijn contacten met de hedendaagse kunst, met collega-zakenmensen tot een dialoog en dynamiek kan komen, waarbij het artistieke een stimulans is. Aan haar leden biedt de Bedrijvenclub een bevoorrechte inkijk en toegang tot de hedendaagse kunst, een bron van verbeelding, inspiratie en verwondering, een ontmoetingsplaats en een forum tot kennismaking met collega's uit de zakenwereld.

De Bedrijvenclub stond tussen 2018-2020 op non-actief, deze periode gaf de mogelijkheid om de visie, de lidmaatschap formulering en de interne werking te herbekijken. M HKA werkte in 2020 een plan uit om de Bedrijvenclub in 2021 opnieuw op te starten.

De werking binnen het M HKA wordt verzekerd door een groep bestaande uit dhr. Herman De Bode, voorzitter van de raad van bestuur van het M HKA, mevr. Yolande Avontroodt, ondervoorzitter van de raad van bestuur van het M HKA, dhr. Ernest Van Buynder, voorzitter van de raad van bestuur van de Vrienden van het M HKA, en dhr. Dieter Vankeirsbilck, Zakelijk Directeur van het M HKA. Een medewerker vanuit het M HKA ondersteunt de bedrijvenwerking.

19.1 ACTIVITEITEN

Aangezien de Bedrijvenclub sinds 2018 op non-actief staat, zijn er geen activiteiten georganiseerd. Een heropstart in 2020 bleef uit omwille van de beperkingen ten gevolge van de coronacrisis.

De oud-leden van de Bedrijvenclub blijven uitnodigingen voor de previews van de openingen van de grote tentoonstellingen van M HKA ontvangen. Zo ontvingen ze in 2020 de uitnodiging voor de preview van de opening van de tentoonstelling 'Els Dietvorst **Dooltocht | A desperate quest to find a base for hope*'. Daarnaast worden ze ondersteund vanuit het M HKA voor persoonlijke bezoeken en op maat aangevraagde evenementen.

19.2 LEDENAANTAL

Er is in 2020 niet actief gewerkt aan de werving van leden voor de Bedrijvenclub. De focus werd gelegd op het uitwerken van een structureel plan, dewelke in 2021 wordt geïmplementeerd, met het oog op ledenwerving.

We konden in 2020 weer rekenen op naturasponsoring. De Olifant ondersteunt de tentoonstellingsopbouw en geeft een korting op de aangeleverde verf en materialen. De natura sponsorovereenkomst met Duvel Moortgat liep ook in 2020 door.

— NATURASPONSOR

Aantal: 2

De Olifant en Duvel Moortgat

De Olifant

In 2020 liep ook de samenwerkingsovereenkomst met De Olifant verder, die de verfsponsor / naturasponsor van het M HKA bleef.

Duvel Moortgat

Ook in 2020 liep de tienjarige sponsorovereenkomst met Duvel Moortgat verder. Dit vertaalt zich in een jaarlijkse korting van € 1.000 op aankoop drank voor het M HKA FE (€ 10.000 voor 10 jaar).

19.3 SPECIFIEKE SPONSORING

Er zijn bedrijven die specifieke tentoonstellingen of projecten steunen, waarbij de relatie met de Bedrijvenclub van het M HKA op een secundaire plaats komt. Dit geldt voor de duurzame samenwerking tussen het M HKA en **Allen & Overy LLP**. In 2020 ging deze samenwerking verder, en dit voor nog minstens een jaar. Het bedrijf ondersteunt het M HKA met € 10.000 per jaar, in ruil voor een returnpakket gebaseerd op bruikleen en evenementen.

19.4 M HKART CIRCLE

De M HKArt Circle werd in 2014 opgestart, vanuit de bedoeling om verzamelaars en kunstliefhebbers in één groep samen te brengen.

De M HKArt Circle is een select gezelschap van kunstliefhebbers en kunstverzamelaars. Het aantal leden is beperkt en het lidmaatschap is enkel op uitnodiging.

Minstens drie maal per jaar wordt voor de leden een exclusief kunstevenement georganiseerd, waaronder ten minste een buitenlandse reis. Unieke kunstontmoetingen staan centraal en er worden uitzonderlijke contacten gelegd met inspirerende mensen op prestigieuze locaties. De leden komen in nauw contact met hedendaagse kunst en kunstenaars in binnen- en buitenland. Daarnaast biedt dit gezelschap ook de gelegenheid om ideeën uit te wisselen, passie voor kunst te delen, unieke collecties te ontdekken, netwerk uit te breiden, potentiële samenwerkingen vorm te geven of contacten te leggen. De M HKArt Circle heeft een uitermate participatief karakter. De leden hebben inspraak in de komende activiteiten en de koers die de groep zal volgen. De inbreng van de leden kan inspirerend werken voor de ontwikkeling van de visie rond Vlaamse hedendaagse kunstinstellingen.

De M HKArt Circle richt zich initieel op een beperkt gezelschap, met een jaarpremie van € 2.500, met in ruil daarvoor de mogelijkheid tot deelname aan drie exclusieve evenementen.

Deze morele en financiële steun zorgt ervoor dat het M HKA zijn missie als museum verder kan uitbouwen. De groep levert een substantiële bijdrage aan de werking van het museum. De uitstraling die de instelling daardoor krijgt, maakt het mogelijk om educatieve projecten uit te bouwen, bijzondere kunstaankopen te realiseren, onderzoekstrajecten op te zetten, fragiele kunstwerken optimaal te restaureren.

De werking wordt binnen het M HKA verzekerd door een groep bestaande uit mevr. Yolande Avontroodt (ondervoorzitter van de raad van bestuur van het M HKA en voorzitter van de M HKArt Circle), dhr. Dieter Vankeirsbilck (Zakelijk Directeur van het M HKA), mevr. Sarah van Hapert (medewerker Relatiebeheer en Fondsenwerving) en mevr. Goele Jacquemyn (medewerker Evenementen en Fondsenwerving). Deze groep wil de werking van de M HKArt Circle activeren en optimaliseren.

In 2020 telde de M HKArt Circle 28 betalende duo's. Dit is een lichte daling ten opzichte van 2019 waarbij er 30 betalende duo's waren. Het is de bedoeling dat deze groep zich in de toekomst nog verder uitbreidt.

ACTIVITEITEN IN 2020

Omwille van de coronacrisis konden veel bezoeken, activiteiten en ontmoetingen niet plaatsvinden.

Zondag 19 april 2020

Een bezoek aan de privécollectie van Ivo Van Vaerenbergh in Zoerselhof, in aanwezigheid van de collectioneur zelf, met nadien een aangeboden coronaproof receptie.

Donderdag 25 juni

Een bezoek aan de tentoonstelling Els Dietvorst *Dooltocht | A desperate quest to find a base for hope – na de openingsuren van het museum, met een wandelende receptie in de tentoonstelling en digitale verwelkoming door de kunstenaars.

Donderdag 22 oktober 2020

Een bezoek aan de tentoonstelling Monoculture – Een recent verhaal – na de openingsuren van het museum, met een coronaproof receptie en ontmoeting met de curator.

Woensdag 2 december 2020

Virtuele rondleiding van Art Basel Miami, begeleid door Renee Drake, privécollectioneur uit Wassenaar (NL).

Kunst- en designbeurzen in binnen- en buitenland

Mogelijkheid voor gratis VIP tickets voor verschillende kunst- en designbeurzen in binnen- en buitenland.

KUNSTREIZEN

De geplande reizen in 2020 zijn uitgesteld en uiteindelijk verplaatst naar 2021.

Vrijdag 5 t.e.m. maandag 8 juni 2020:

kunstreis naar Milaan en Reggio Emilia.

De kunstreis is verplaatst naar donderdag 21 tot zondag 24 oktober 2021.

Vrijdag 16 t.e.m. zondag 18 oktober 2020:

kunstweekend naar Den Haag.

Het kunstweekend is verplaatst naar donderdag 10 tot zondag 13 juni 2021.

20 Nocturnes en verhuur accommodatie

Het M HKA biedt de mogelijkheid aan bedrijven, organisaties en particulieren om (private) nocturnes, evenementen en workshops in te richten, binnen en buiten de normale openingsuren van het museum.

Een nocturne omvat een (geleid) museumbezoek met gebruik van de inkomhal en balie voor ontvangst van de genodigden en mogelijkheid tot aanbieden van een receptie en/of catering.

Beschikbare museumruimtes en het M HKAFE met aanpalende dakterrassen kunnen worden afgehuurd voor het organiseren van een brede waaier aan evenementen, gaande van colloquia, workshops, personeelsdagen tot diners en dansfeesten. Anders dan bij nocturnes zijn de niet-afgehuurde museumruimtes in een dergelijk geval afgesloten. Bovendien worden steeds meer programma's op maat uitgewerkt.

Omwille van de Covid-19 pandemie is de zaalverhuur van het M HKA evenzeer stilgevallen vanaf maart samen met de sluiting van de eventensector. Hierdoor werden 10 reeds geplande evenementen geannuleerd en volgende er ook geen nieuwe aanvragen.

—	Verhuur accommodatie in 2004:	€ 8.837,80
—	Verhuur accommodatie in 2005:	€ 17.836,80
—	Verhuur accommodatie in 2006:	€ 33.629,05
—	Verhuur accommodatie in 2007:	€ 31.005,14
—	Verhuur accommodatie in 2008:	€ 40.054,06
—	Verhuur accommodatie in 2009:	€ 3.118,00 (sluiting M HKA)
—	Verhuur accommodatie in 2010:	€ 20.629,30
—	Verhuur accommodatie in 2011:	€ 44.955,84
—	Verhuur accommodatie in 2012:	€ 45.629,29
—	Verhuur accommodatie in 2013:	€ 66.582,29
—	Verhuur accommodatie in 2014:	€ 82.202,77
—	Verhuur accommodatie in 2015:	€ 101.909,80
—	Verhuur accommodatie in 2016:	€ 40.268,11
—	Verhuur accommodatie in 2017:	€ 58.002,29
—	Verhuur accommodatie in 2018:	€ 59.624,77
—	Verhuur accommodatie in 2019:	€ 56.230,69
—	Verhuur accommodatie in 2020:	€ 6.466,16 (Covid-19 pandemie)

Datum	Wie	Wat	Locatie	Bedrag	Detail	Specifieke link met lopende tentoonstelling	M HKA met rondleiding	M HKA zonder rondleiding	Panamarenk-huis
15/02/2020	Rode Kruis aftrap nieuwe jaar vrijwilligers	Onthaal in Leeszaal + rondleiding museumzalen	Museumzalen	1.279,75 €	Enkel inkom en gidsen aangerekend, geen zaalverhuur wegens		118		
12/03/2020	VVSG – De Nieuwe Opdrachtgevers	Vrij bezoek tentoonstelling + lezing + receptie	Auditorium + M HKAFE	557,40 €	Enkel catering werd aangerekend, DNO is een partner binnen ons netwerk			27	
09/05/2020	Soulful Sessions – geannuleerd Covid-19 pandemie		M HKAFE + dakterrassen						
10/05/2020	Casco Phil Spring festival – geannuleerd Covid-19 pandemie		M HKAFE + dakterrassen						

Datum	Wie	Wat	Locatie	Bedrag	Detail	Specifieke link met lopende tentoonstelling	M HKA met rondleiding	M HKA zonder rondleiding	Panamarenkothuis
05/06/2020	Auteursborrel Uitgeverij Houtekiet – geannuleerd Covid-19 pandemie		M HKA FE						
12/06/2020	Aperitief – bestuursraad Rotary – geannuleerd Covid-19 pandemie		M HKA FE						
29/08/2020	Rotary jongeren diner – geannuleerd Covid-19 pandemie		M HKA FE + dakterras						
11/09/2020	Zuiderburen – geannuleerd Covid-19 pandemie		M HKA FE + dakterras						
18/09/2020	DAKkan stadsfestival		Dakterras		Samenwerking – enkel uitgaven			296	
10/10/2020	OSCARE – symposium – geannuleerd Covid-19 pandemie		Auditorium						
11/10/2020	Urban Walk – geannuleerd Covid-19 pandemie		Gehele museum						
05/11/2020 – 06/11	AP Hogeschool Seminar – geannuleerd Covid-19 pandemie		Auditorium						
11/11/2020	Full Circle – geannuleerd Covid-19 pandemie		Museumzalen						
22/09/2020	Smaakmeesters	Diner voor 20 duo's in de leeszaal + rondgang vaste collectie	Leeszaal + Labyrinth	4.484,26 €				40	
19/10/2020 & 26/10/2020	STAN – Studay	Yoga in het museum	IN SITU	449,50 €	Inkom + bewaking + doorfacturatie fee yoga-lesgeefster			22	
2020	Amarant	Lessen in 2020	Auditorium	975,00 €	15 les-momenten in het auditorium			339	
TOTAAL				6.466,16 €			118	724	0

21 Vrienden van het M HKA vzw

De Raad van Bestuur kwam in 2020 vijfmaal bij elkaar om zowel op financieel als organisatorisch vlak beslissingen te nemen, alsook het verdere beleid uit te werken. Deze vergaderingen vonden plaats op 28 januari, 23 juni en 29 september.

De Algemene Vergadering vond plaats op 23 juni 2020.

In de Algemene Vergadering van 2020 zetelen dhr. Ernest Van Buynder, mevr. Ingrid Ceusters, dhr. Frank Arts, dhr. Herman Daled, dhr. Geert De Clercq, dhr. Johan De Muynck, dhr. Walter De Wilde, dhr. Robert Lievemont, dhr. Jean-Pierre Lowet de Wotrenge, mevr. Camille Paulus, mevr. Yolande Avontroodt, dhr. Walter Borms, mevr. Katharina Broeckx, mevr. Veerle Claessens, mevr. Thérèse Deshayes, mevr. Suzon Ingber, mevr. Gerrie Kinsbergen, dhr. Peter Surmont, mevr. Emmy Tob-de Toledo, dhr. Theo Vervliet, mevr. Lisa Deckers, dhr. Luc Wauters, dhr. Luc Rochtus, dhr. Eugène Van De Putte, mevr. Carine Van Goethem, dhr. Eric Verbeeck, dhr. Axel Vervoordt, dhr. Ivo Van Vaerenbergh, dhr. Adriaan Raemdonck, dhr. Bart Vanderbiesen, mevr. Caroline Alaert, dhr. Yoei Vanlangendonck en dhr. Matthieu Pauwels.

In de Raad van Bestuur van 2020 zetelen dhr. Ernest Van Buynder, dhr. Luc Wauters, mevr. Yolande Avontroodt, dhr. Walter Borms, mevr. Katharina Broeckx, mevr. Veerle Claessens, mevr. Thérèse Deshayes, mevr. Suzon Ingber, mevr. Gerrie Kinsbergen, dhr. Peter Surmont, mevr. Emmy Tob-de Toledo, dhr. Theo Vervliet, mevr. Lisa Deckers en dhr. Matthieu Pauwels.

ACTIVITEITEN

Voor de leden van de Vrienden van het M HKA werden onderstaande activiteiten georganiseerd. Wegens de Covid-19 pandemie werden heel wat activiteiten geannuleerd dit jaar. Toch hebben er enkele momenten kunnen plaatsvinden en steeds volgens de richtlijnen van dat moment.

Zondag 12 januari 2020

Nieuwjaarsreceptie in het M HKA met een gegidste rondleiding in de Marcel Broodthaers-tentoonstelling. Dit werd gevolgd door de receptie in het M HKAFE met de voorstelling van de editie 2020 en een toespraak. Er waren 102 leden aanwezig.

Woensdag 12 februari 2020

Boekvoorstelling van 'ALFRED KLINKAN WasNichtAllessorauskommt' in het auditorium van het ING-kantoor te Antwerpen. Dit werd vooraf gegaan door een receptie, verzorgd door ING. Er waren 58 leden aanwezig.

Zaterdag 29 februari 2020

Bezoek aan de tentoonstelling 'In The Waddle Show' van Nel Aerts in Museum M te Leuven. De kunstenares zelf was ook aanwezig en gaf een rondleiding aan de Vrienden. Er waren 39 leden aanwezig.

Zondag 8 maart 2020

Bezoek aan de overzichtstentoonstelling '*Dooltocht | A desperate quest to find a base for hope' van Els Dietvorst in het M HKA. Er werd een interessante vragenronde georganiseerd met de kunstenares zelf. Er waren 31 leden aanwezig.

Donderdag 12 maart 2020

8^e Herman Tob-lezing i.s.m. Instituut voor Joodse studies, Universiteit Antwerpen. Deze lezing ging over de Chassidische legenden, vertolkt in beeld door Hendrik Werkman, een Nederlands kunstenaar. De lezing werd gebracht door de directeur van het kunstmuseum te Herenveen. Er waren 40 leden aanwezig.

Zondag 2 augustus 2020

Individueel bezoek aan de solotentoonstelling van Kris Fierens in cultuurcentrum De Garage te Mechelen, in aanwezigheid van de kunstenaar. Er waren 10 leden aanwezig.

Woensdag 16 september 2020

Bezoek in twee kleine groepen aan de privécollectie van Wim Waumans te Antwerpen. Er waren tweemaal 20 leden aanwezig.

Donderdag 8 oktober 2020

Bezoek aan de Tim Van Laere Gallery en Keteleer gallery, waarbij een uitleg werd voorzien aan de Vrienden. Er waren 20 leden aanwezig.

Zondagen: 29 september, 25 oktober en 22 november 2020

Voor Vrienden die bij activiteiten niet konden deelnemen omwille van beperkte plaatsen wegens Covid-19 pandemie werd een rondleiding voorzien in kleine groepen met de voorzitter van de Vrienden, dhr. Ernest Van Buynder.

LEDENAANTAL

LEDENAANTAL	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
GRATIS	2	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1
€ 10 – Junior -26 jaar 2017								8	2	11	4
€ 25 – individueel > senior/junior 2007	71	89	67	81	94	13					
€ 30 – individueel > senior/junior 2015						65	66	91	81	85	63
€ 30 – individueel vanaf 2007	110	97	116	114	107	30					
€ 35 – individueel vanaf 2015						69	104	62	68	64	42
€ 35 – gezinsformule Stevens & Cie		17									
€ 50 – gezinsformule vanaf 2007	105	131	145	134	154	47					
€ 55 – gezinsformule vanaf 2015						100	124	101	115	107	67
€ 135 – opwaardering lidmaatschap		1		1			7				
€ 140 – opwaardering lidmaatschap							3				
€ 155 – opwaardering lidmaatschap			1				1				
€ 160 – opwaardering lidmaatschap					1		2				
€ 185 – steunend lid vanaf 2007	37	40	43	49	51	17					
€ 190 – steunend lid vanaf 2015						42	88	57	48	64	53
€ 650 – promotor vanaf 2007	5	3	2	6	4	4	3	4	3	4	5
TOTAAL LEDEN	330	379	375	385	408	388	399	324	319	334	235
TOTAAL OPBRENGSTEN	20.420	21.765	21.815	25.195	25.605	27.165	32.950	23.965	22.225	25.545	20.405

Het ledenaantal kende in 2020 een stevige achteruitgang met een totaal van 99 lidmaatschappen. Deze daling in lidmaatschappen kunnen we wijten aan de Covid-19 pandemie die ons belette de binding met onze leden aan te houden door een minder groot aanbod aan culturele activiteiten, alsook de strikte voorwaarden die verbonden waren aan de activiteiten die wel konden doorgaan.

We zien vooral een daling bij de reguliere lidmaatschappen van ARTFriend, ARTSenior en ARTFamily. Bij het steunend lidmaatschap ARTLover is de daling minder sterk. We kregen er dit jaar toch ook een ARTPromotor-lidmaatschap bij.

Tijdens de pandemie werd het contact met de leden aangehouden door de opstart van een Vrienden-nieuwsbrief, specifiek toegespitst op onze leden. We merken in de lees- en doorklikcijfers van deze nieuwsbrief dat er zeker nog een grote betrokkenheid aanwezig is met het M HKA. Wanneer we weer onze reguliere werking kunnen aanvatten, zullen we opnieuw inzetten op het organiseren van activiteiten en ledenbinding. Hierbij zullen we extra inzetten op de leden die niet hernieuwd hebben in het voorbije jaar.

SCHENKINGEN AAN HET M HKA

De lijst van kunstwerken vindt u terug in hoofdstuk 2.2.2.1.

In de bibliotheek bevinden zich ook heel wat boeken die werden geschonken door de Vrienden van het M HKA. Deze worden geregistreerd in Adlib.

22 CKV – Centrum Kunstarchieven Vlaanderen

22.1 SITUERING

Reeds een decennium lang bestaat er in het M HKA een archief-gestuurde collectievisie en een aanzet tot archiefwerking. Na de realisatie van een archiefinfrastructuur en depot in de zomer van 2017, werd eind dat jaar een beleidsplan 'dienstverlenende rol' ingediend onder het erfgoeddecreet opdat een veldondersteuning in 2019 kon starten.

Het CKV legt zich toe op de zorg voor kunstarchieven in Vlaanderen. Beeldende kunstarchieven en nalatenschappen behoren onlosmakelijk tot ons cultureel erfgoed. Ze worden echter her en der bewaard en zijn vaak niet of gedeeltelijk ontsloten. Het is onder meer daarom noodzakelijk dat er afzonderlijke aandacht komt voor behoud, beheer en structurering van beeldende kunstarchieven en nalatenschappen. Om dit veld goed te bedienen wil het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen een gedistribueerd model hanteren, waarin bewaring, zorg, betekenisgeving en brede ontsluiting in belangrijke mate decentraal gebeuren.

Kortom, omwille van de hoge nood aan een integraal veldbeeld, aan meer verbindingen, aan het zichtbaar maken, valoriseren en activeren van archivalisch potentieel en capaciteit, aan het overzichtelijk maken van ondersteunende expertises in Vlaanderen en aan kaders buiten Vlaanderen, ontstond er een Centrum voor Kunstarchieven Vlaanderen in de schoot van het M HKA.

Het Centrum richt zich op archiefvormers uit het brede veld van de hedendaagse beeldende kunst: kunstenaars, kunstenaarscollectieven, galerieën, kunsthallen, curatoren, verzamelaars, kunstcritici, kunstorganisaties, ...

Dienstverlening alsook resultaatgebonden trajecten staan centraal in de werkzaamheden van het CKV.

Door de COVID-19-pandemie was 2020 voor CKV, zoals voor vele instellingen en organisaties in het kunst- en erfgoedveld, een bijzonder jaar. De diverse maatregelen beperkten de mobiliteit in verschillende opzichten, wat gevolgen had voor onder meer de dienstverlening. In sommige gevallen dienden we noodgedwongen de planning aan te passen, in andere gevallen bood digitale dienstverlening een antwoord.

De consultant archieven Melanie Deboutte verliet CKV in januari 2020 voor een nieuwe job als conservator van het Roger Raveelmuseum in Machelen bij Zulte. De nieuwe consultant archieven Elise Gacoms startte in augustus 2020. Het contract van projectmedewerker Chris Straetling liep ten einde in december 2020.

22.2 VELDKAART**22.2.1 Index**

Sinds 2019 werkt CKV aan een longlist/index van hedendaagse kunstenaars (1), kunstinstituten, kunstorganisaties, stichtingen of estates (2) en reflectieve actoren (3).

De lijst met kunstenaars bestaat uit ruim 1000 namen. Deze lijst werd in 2020 verfijnd (taxonomie) en uitgebreid / opgeschoond, en biedt een overzicht van relevante actoren. Gegevens – indien voorhanden – die worden opgenomen zijn: naam/voornaam kunstenaar, geboortedatum, datum overlijden, link naar website, link naar persoonsfiche op Ensembles.org en/of RKD Nederland en woonplaats. Deze lijst biedt de mogelijkheid om pro-actieve acties uit te werken in 2021.

Op basis van inventaris auteurs in Adlib Bibliotheek werd een lijst van 500 reflectieve actoren samengesteld. Ook deze lijst biedt de mogelijkheid om pro-actieve acties uit te werken in 2021. Na de verdieping van tekstarchief van Hans Theys en Mark Holthof zullen we ook hier in 2021 onze horizon verbreden.

Aan de index van kunstorganisaties wordt ook nog volop gewerkt.

Wat betreft de trajecten (22.3.1) werkt CKV met een longlist van diverse actoren, ook deze wordt meegenomen in de veldkaart.

22.2.2 Aanmeldformulier

Een manier om verdere gegevens te verzamelen die bijdragen tot de vorming van een veldkaart is het aanmeldformulier. Via dit online formulier, ontwikkeld in 2020, kan eenieder het archief aanmelden van een kunstenaar, een kunstprofessional of een organisatie. Dit kan zowel het eigen archief zijn als het archief van iemand anders.

Deze informatie wordt opgenomen in de reeds vermelde index van CKV.

In het formulier, dat bestaat uit vijf aparte onderdelen, wordt gevraagd naar:

- Contactgegevens van de persoon of de organisatie die het archief heeft gevormd
- Structuur en inhoud van het archief (soort documenten of objecten)
- Fysieke bewaring (omstandigheden van de bewaarplaats, verpakkingsmateriaal)

Het merendeel van de antwoorden kunnen gegeven worden via een meerkeuzelijst.

Het aanmeldformulier is toegankelijk via de CKV website, en wordt doorheen het jaar herhaaldelijk onder de aandacht gebracht gemaakt via nieuwsbrief en social media.

Dit formulier draagt tevens bij tot de dienstverlening: volgend op een aanmelding neemt CKV contact op met de betrokkene(n) om in een gesprek te peilen naar mogelijke vragen omtrent het archief. Formulier en gesprek kunnen de basis vormen voor een archiefbeschrijving (ISAD-G).

In 2020 ging het om volgende aanmeldingen:

- 27.05 – Daan Rau
- 02.12 – Wim Wauman
- 02.12 – Ludo Giels
- 03.12 – Johan Pas
- 04.12 – Hester Jenkins / Dohmen

22.2.3 Archiefpunt

CKV maakte in 2020, net als in voorgaand jaar, telkens een archiefbeschrijving bij bijvoorbeeld plaatsbezoek, traject, ... Deze beschrijvingen werden verder geactualiseerd en aangevuld binnen het sjabloon archiefbeschrijving van Archiefpunt (vroeger: Archiefbank Vlaanderen). Deze beschrijvingen worden begin 2021 toegevoegd aan de databank van Archiefpunt.

Het CKV deelt expertise op het vlak van beeldende kunstarchieven en nalatenschappen. Het neemt daartoe diverse initiatieven zoals het ontwikkelen van *best practices* en methodologieën op basis van voorbeeldtrajecten met een resultaatsverbintenis, vaak in samenwerking met externe partners. Deze kennis en expertise wordt gedeeld met de brede sector via de dienstverlening (22.4), netwerking en samenwerkingen (22.5) en mede ter beschikking gesteld via communicatie, de website in het bijzonder (22.6). Daarnaast stelt CKV ook expertise ter beschikking bij het beantwoorden van onderzoeksvragen door onderzoekers, studenten en geïnteresseerden.

22.3.1 Voorbeeldtrajecten

Deze trajecten hebben betrekking op kunstenaarsarchieven (levende actor), archieven beheerd door een estate of erven (wijlen actor); de archieven bevinden zich in privaat bezit (extern), of zijn ondergebracht bij het M HKA (intern).

De trajecten rond een aantal archieven aangevat in 2019 werden in 2020 gecontinueerd, zoals het archief Jef Lambrecht, Hugo Roelandt of nader verdiept zoals bij het archief Mark Verstocket.

Het traject rond het archiveren van performances Otobong Nkanga, een samenwerking tussen CKV en UA (Timmy De Laet) resulteerde in 2020 in een voortreffelijke scriptie van Lotte Bode (Universiteit Antwerpen). De scriptie biedt een raamwerk voor de ontwikkeling van een methodologie voor de archivering van een efemere kunstvorm zoals de performance. In het onderzoek staat Otobong Nkanga's notie van *The breathing archive* centraal. Voor een mogelijk vervolg hierop vond overleg plaats op 16.10 en 10.11.

De opdeling in vier categorieën of types van de trajecten werd behouden: basisinventarisatie, diepte-inventarisatie, experimenteel traject en digitale oeuvre catalogus. Wat betreft dat laatste werd het traject Jef Verheyen voortgezet. Van elk van de andere drie types volgt hieronder een voorbeeld uit 2020.

Voorbeeldcase **basisinventarisatie**: Pim de Rudder

Via de Erfgoedcel Meetjesland – Comeet kwam CKV in contact met de zoon van Pim De Rudder, Barnabas De Rudder. CKV ging langs in Assenede in de Hoogstraat bij galerie Pim De Rudder, het trefpunt en woonst van de kunstpaus van Assenede. Een apart gebouw uit de 17de eeuw, uniek van kelder tot zolder: ouderwetse gewelven, een “zandbak – galerie” en een keldercafé. Pim De Rudder overleed in 2019 op 87-jarige leeftijd. Vandaag wordt de galerie en de volledige nalatenschap in ere gehouden door de Stichting Pim De Rudder.

De organisatie van zowel de galerie als de productie van kunstwerken, tentoonstellingen en ontwerpen binnen de artistieke wereld van Pim De Rudder leidden tot een uniek en breed archieffonds.

Mogelijke stappen na de ordening en structurering (1^e fase) en archiefbeschrijving – basisinventarisatie – alsook waardering (2^e fase) zijn het opstarten van een digitale catalogus, de opmaak van een inventaris en de opstart van een gefaseerde digitalisering van de nalatenschap in samenwerking met Comeet – Erfgoedcel Meetjesland en de Stichting Pim De Rudder. Bij de ordening, inventarisatie en digitalisering van dergelijke nalatenschappen komt heel wat kijken. Comeet lanceerde een oproep voor vrijwilligers. In 2021 zal Emma Van den Steen helpen bij de digitalisering van het archief met het oog op een website omtrent '60 jaar Galerij Pim De Rudder'.

Het gebouw van de galerie is een beschermd monument, maar om het archief er in situ gedegen te bewaren, dienen er nog de nodige werken uitgevoerd te worden aan het huis. Daarover vond in december 2020 een gesprek plaats met CKV, Barnabas De Rudder en het Agentschap Onroerend Erfgoed, Vlaanderen.

Voorbeeldcase **diepte-inventarisatie**: nalatenschap Mark Verstockt

Na de archiefbeschrijving en waardering startte CKV augustus 2020 met de opmaak van de inventaris en een gefaseerde digitalisering van het archief. Eind 2018 werd CKV uitgenodigd door Io Verstockt – Van Oostveldt en Katharina Verstockt. Samen met heel wat vragen omtrent de zorg voor de artistieke nalatenschap vertelden ze vol overtuiging en enthousiasme over het werk en de kunstenaarspraktijk van Mark Verstockt (1930-2014).

Marc Verstockt of Mark Verstockt was een beeldhouwer, graficus en schilder. Hij volgde de lessen aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten van Antwerpen, samen met Dan Van Severen. Ze werden aanhangers van het constructivisme. Hij verdiepte zich in de abstractie en de studie van de geometrische vormen.

Verstockt produceerde beeldhouwwerken, met als bekendste de monumentale sculptuur 'Signaal' in Sint-Niklaas. Hij experimenteerde met video en boekdrukkunst. In 1971 publiceerde hij 'This is not a book'. Als theoreticus maakte Verstockt in 1982 naam met 'De Genesis van de vorm, van chaos tot geometrie', een diepgaande studie over de drie oervormen: de cirkel, het vierkant en de driehoek.

De productie en pre-productie van zowel kunstwerken, tentoonstellingen en ontwerpen binnen de artistieke praktijk van Mark Verstockt vormen dit archieffonds. Bijkomende fondsen zijn in Brussel (Artesio) en Kemzeke (Verbeke Foundation).

In 2020 werd ook werk gemaakt van de digitalisering van de schetsen en tekeningen van Mark Verstockt. De schetsen en tekeningen werden op stukniveau geïnventariseerd en opgenomen in ensembles.org. Ook de historie van tentoonstellingen werd aangevuld op basis van de gescande uitnodigingen. Dit traject zal binnenkort ook zichtbaar worden gemaakt via het platform <http://markverstockt.ensembles.org>.

Bij de digitalisering en inventarisatie van de verschillende deelfondsen doet CKV beroep op studenten. Voor het archief Mark Verstockt werd samengewerkt met Eléa De Winter en Charlotte Van Brugghe.

Voorbeeldcase **Experimenteel traject**: maquette archief Narcisse Tordoir

CKV heeft als doelstelling kunstarchieven een plaats te geven in de publieke ruimte, door het veld van kunstarchieven te sensibiliseren en te activeren door onderzoek, contextualisering en maatschappelijke activering van dezearchieven te stimuleren. Het CKV neemt hiertoe zelf enkele initiatieven maar werkt vooral via de netwerken waar het deel van uitmaakt.

Zo startte CKV samen met masterstudenten Architectuur aan de Universiteit Gent (UGent), onder begeleiding van Prof. Dr. Guy Chatel, een traject of bijzonder vraagstuk waarbij het maquette-archief van Narcisse Tordoir verder wordt onderzocht. Dit "experimenteel traject" focust zich op de manier waarop Narcisse Tordoir omgaat met ruimte in zowel zijn beeldend werk, als in zijn maquettes. Als instrument voorziet het CKV het web-platform ensembles.org waarop alle data omtrent de maquettes online raadpleegbaar zijn. Het maquette-archief zal ook verder in situ beschreven worden, verpakt en tentoongesteld (archiefpresentatie) worden.

Studenten werkten in oktober onder begeleiding van CKV in het M HKA archiefdepot op het maquette archief. Een online presentatie van het onderzoek vond plaats op 18.12.

Narcisse Tordoir (1954) begint zijn carrière met experimentele performances, alternatieve acties en ruimtelijke installaties. Geleidelijk werkt hij een genre uit dat men 'ruimtelijke schilderkunst' kan noemen, waarbij hij met de mogelijkheden speelt om het platte vlak van het schilderij te doorbreken. In de jaren '80 en '90 integreert hij schilderkunstige en driedimensionale componenten om het totaaleffect te versterken: schilderijen die haaks samen worden gehangen, leegtes tussen geschilderde panelen, kleine objecten en spiegels die fragmenten van afbeeldingen in de werken reflecteren.

Zijn gehele praktijk bestaat als proces; hij vertrekt vanuit foto's, werkt aan tekeningen en concipieert verder via talloze kabinetten in zijn atelier, waarin hij vele maquettes en ontwerpen maakte.

Narcisse Tordoir schonk een selectie maquettes uit de jaren '90 (aantal: 118) aan het M HKA.

Over opzet en voortgang van deze trajecten wordt gecommuniceerd via nieuwsbrief, website en social media. Deze trajecten worden tevens besproken en opgevolgd in het wekelijkse teamoverleg.

Traject Jef Lambrecht

Het contract van projectmedewerker Chris Straetling, die instond voor de diepte-inventarisatie van het archief Jef Lambrecht, liep in december 2020 ten einde. Stand van zaken (fase 1 + 2):

- Na meer dan een jaar ordenen en opschonen is het archief Jef Lambrecht grotendeels in beeld gebracht, maar nog niet toegankelijk voor het grote publiek – wel gedeeltelijk bruikbaar gemaakt voor verdere inventarisering en onderzoek.
- Er is prioritair werk gemaakt van de periode van het *BIWA – Belgian Institute for World Affairs* (1982-1992) aan de hand van gesprekken met Karel Schoetens, co-directeur van het BIWA. Deze oral histories werden op video vastgelegd. Er is ook dieper gegraven in het BIWA project via de *Déclaration de Dépendance de la Belgique au Zaïre*, een corpus dat in 2020 onderwerp van onderzoek was voor Sanne Fleur Sinnige (VUB).
- Daarnaast is extra aandacht besteed aan bepaalde deelreeksen. Zo vormen de archivalia met betrekking tot Provo niet alleen de basis van zijn toenmalig universitair onderzoek (*Anarchisme bij Provo 1965/67*, KUL 1974) maar spelen tevens een grote rol bij het situeren van het oeuvre en de artistieke praktijk van Jef Lambrecht. Ook zijn de stukken rond Mail Art geïnventariseerd. Samen met mede-mailers Johan van Geluwe (M.O.M.) en Guy Bleus (T.A.C. 42.292) figureerde Jef Lambrecht (Lanterne Lantin en dies meer) in de periode tussen analoge en (prille digitaal-) netwerkende communicatie op diverse wijzen.
- Het zeer heterogene archief vormde niet alleen een fysieke uitdaging – met vele zeer grote maar fragiele papierwerken; onorthodoxe mix van (onstabiele) materialen en een schier volume aan tekeningen en notities – maar ook contextueel – projecten lopen thematische en tijdsgewijs in en door elkaar; het verschil tussen archief en oeuvre is haast niet te identificeren – naast het feit dat veel werken uit samenwerkingen, versmeltingen en meta-associaties stammen, en als dusdanig niet in een net schuifje passen, zijn er vele boeiende verbanden te identificeren en te volgen – wat de uitdagingen van een zulk archief zeker de moeite maken.

22.3.2 Instrumenten: archiefschema

Bij bovenstaande voorbeeldtrajecten wordt gebruikgemaakt van een vaste set van 'instrumenten' zoals ontwikkeld in voorgaand werkingsjaar, zoals een intakegesprek en archiefbeschrijving. Leidraad hierbij is het stappenplan archiefzorg (2019).

In 2020 werd een archiefschema Kunstenaarsarchief opgesteld, dat een overzicht geeft van de mogelijke bestanddelen en stukken. Voor de opmaak van dit instrument werd gekeken naar voorbeelden van archiefschema's bij collega-instellingen zoals AMVB, TRACKS en Letterenhuis.

Het archiefschema kan een middel zijn voor de archiefvormer om het archief te ordenen en te beschrijven of inventariseren. Daarnaast kan het een leidraad vormen voor de verwerking van de archieven bewaard door M HKA en beheert door CKV. Het schema werd onder meer op de workshop in Gent (infra) ter beschikking gesteld van de deelnemers.

22.3.3 Estates

Cultuurloket en CKV werken vanaf 2020 samen aan een 'beslissingsmodel' voor de juridische structuur van een estate die instaat voor de zorg van een archief. Er werd bekeken wat mogelijke structuren (maatschap, vzw, ...) zijn, aan welke noden deze voldoen, wat voor- en nadelen zijn. Dit onderzoek, ten dienste van het veld, wordt in 2021 gecontinueerd.

Overleg met Annemie Verlinden (Cultuurloket) vond plaats op 12.03, 28.09 en 24.11.

Op 05.10 waren de erven van Raphael Buedts te gast in het CKV/M HKA voor een verkennend gesprek over de zorg en het beheer van de nalatenschap. De daaropvolgende plaatsbezoeken werden vanwege de COVID-19-maatregelen uitgesteld tot 2021.

Voor dienstverlening Estates ontwikkelde CKV volgend raamwerk:

RAAMWERK ESTATES

Rollen/Basisfuncties CKV als facilitator voor estates; ACTIES	RESULTATEN Output
1. Zichtbaar Maken (basisbeschrijving/basisdocument/ invulformulier) ↓	Veldkaart/website
2. Waarderen (interview) ↓	Statement of significance / website (quotes)
3. Advies EXPERTISE ONTWIKKELING (specifiek) ↓	Coaching Voorbeeldtrajecten
4. Verbinden (actoren uitnodigen) ↓	Ontmoeting + nieuwsbrief

PROJECTDOSSIERS	— 1 maand / 1 persoon (€ 5.000) Wat ? Hoe ? Ordenen en beschrijven (basis-doc. Voor verdere ontwikkeling / doorstart → mogelijke samenwerking met universiteiten, werk-economie ONDERZOEK <i>Bv. digitaliseren/optimaliseren ensembles.org</i> <i>Bv. Nooddepot/oplossing zoeken in het bredere veld</i> (groepjes los van CKV die met de projectmiddelen kunnen ondersteunen)
5. Ambulancier (<specifieke veldnoden) ↓	— 1 week / 1 persoon (organisatie reddingsactie)
6. Archieftraject	— Gesprek / Archiefbeschrijving — Waardering — Archieftraject (vervolg)

22.3.4 Projectaanvragen

Via een partnerfiche onderschreef CKV in 2020 een aantal projectaanvragen (Projectsubsidie voor cultureel-erfgoedwerking op landelijk of internationaal niveau).

Philip Vandenberg Foundation:

Overzichtscatalogus schilderkunst Philippe Vandenberg

Rol CKV: CKV verleent haar expertise en advies bij de ontwikkeling, beheer en ontsluiting van de databank. De samenwerking met het onderzoeksteam zal in de eerste fase intensief zijn. In de tweede fase doet zij aan opvolging en in de derde fase ondersteunt ze de Foundation Philippe Vandenberg bij de ontsluiting van de databank Panopticon. Andere partners: Universiteitsbibliotheek Gent, S.M.A.K. en Vakgroep Kunst-, Muziek- en Theaterwetenschappen UGent en Meemoo. Het project werd niet gehonoreerd.

Overleg ter voorbereiding van deze aanvraag vond plaats op 27.02 samen met MeeMoo in Gent.

KADOC-KU Leuven:

Best practices voor de archivering van sociale media in Vlaanderen en Brussel

De expertise over de archivering van sociale media is vandaag beperkt. Bij de primaire content wordt op socialemediaplatformen vooral tekstuele context gecreëerd, die op zijn beurt een nieuwe vorm van digitaal geboren erfgoed vormt.

Het project wordt uitgewerkt aan de hand van concrete use cases. Op basis van de noden van verschillende doelgroepen worden de data van een selectie van sociale mediakanalen gecapteerd, gearchiveerd en uiteindelijk ter beschikking gesteld in de verschillende fasen van het project. CKV, als contentpartner, voorziet in dergelijke use case.

Andere partners naast CKV: Algemeen Rijksarchief, UGent, ADVN, Amsab-ISG, AMVB, CAVA, Letterenhuis, Liberas, VAI, Instituut voor Mediastudies KU Leuven.

De aanvraag werd positief beoordeeld. Een kick-off meeting met alle partners vond plaats op 24.09.

ARGOS:

Kunstenaarsfilm en -video in de jaren 1970 in België

Het project 'Kunstenaarsfilm en -video in de jaren 1970 in België' onderzoekt de vroege omgang met de media in de Belgische kunstcontext van de jaren 1970. De bedoeling is om de kunsthistorische geschiedschrijving te koppelen aan het redden van de materiaal-technische, fysische aspecten van de werken die onder de radar van de canon zijn gebleven en op die manier een ontbrekend stuk van de Belgische recente kunstgeschiedenis te ontsluiten. De aanvraag omtrent fase 3 van dit project werd positief beoordeeld.

Ook in deze derde fase zal M HKA en CKV een belangrijke partner van het project vormen. De ontsluiting van de onderzoeksresultaten kan aansluiting vinden via de bestaande databank ensembles.org en past binnen de focus die beide instellingen hebben op de avant-garde van de jaren 1970. In dat opzicht verbinden M HKA en ARGOS zich ertoe om samen te zitten en te bekijken hoe die onderzoeksresultaten precies vorm kunnen krijgen binnen de ensembles-databank: als aparte collectie, archiefcollectie of research collectie; of alle werken worden opgenomen, welk onderzoeksmateriaal interessant kan zijn, enzovoorts. Natuurlijk geldt hier eveneens dat ARGOS en M HKA vooraf de uitwisseling en rechtenklaring voor het materiaal moeten bespreken en verankeren.

22.3.5 Beheer archieven M HKA: ADLIB archief-module

Het CKV beheert de kunstarchieven die M HKA verzamelt. Het borgen, verder zichtbaar maken, valoriseren en ontsluiten van kunstarchieven draagt bij tot de expertise van het CKV.

Een aantal nieuwe archieven werden dit jaar toegevoegd aan de de collectie M HKA:

- Maquettearchief Narcisse Tordoir
- Archief Alain Arias Misson
- Mail art archief Flor Bex – Lieve De Deyne
- Deelarchief Pol Mara
- Archief Ernest Van Buynder
- Archief Nicole van Goethem

Voor het beheer van deze archieven werd in 2020 de ADLIB Archief – module in gebruik genomen. Aldus werden afgelopen jaar 22 'inschrijvingen' (aanwinsten) geregistreerd, waarbij archieven van de nodige context en beschrijvingen werden voorzien. In het verlengde van deze registratie werd een nummering voor de archieven en archiefbestanddelen ontwikkeld; qua 'catalogus' (inventarisatie) werd in 2020 een aanvang genomen met het archief Hugo Roelandt en het archief Ernest van Buynder.

Er werd daarnaast veel aandacht besteed aan het verder verpakken, ordenen en beschrijven van de archieven, alsook het digitaliseren van bepaalde reeksen uit deze archieven. Deze gedigitaliseerde stukken onder meer uit de archieven van Jef Lambrecht, Paul Bervoets, Leon Van Essche. Bij Roelandt werden tevens ruim zestig objecten uit de nalatenschap geregistreerd in AdLib (collectie).

22.3.6 Basisnota's Oral History en Onderzoek

In het najaar van 2020 werd een basisnota oral history opgemaakt, mede op basis van de ervaring met interviews in het traject Jef Lambrecht en Mark Verstocket. Deze nota vormt de basis voor een in 2021 te ontwikkelen stappenplan en methodologie 'oral history archiefzorg' in de beeldende kunst. Gelijktijdig werd er een basisnota over onderzoek opgesteld die in 2021 moet leiden tot een operationeel plan van aanpak. Hierbij werden onderzoeksdo-
meinen- en projecten verkend, alsook mogelijke partners in kaart gebracht.

22.4 DIENSTVERLENING

Het CKV ondersteunt archiefvormers en beheerders van nalatenschappen via advisering omtrent basiszorg. Dienstverlening is onderdeel van de eerder vernoemde projecten, maar werd ook georganiseerd naar aanleiding van andere gelegenheden.

22.4.1 Workshop

Op 29.01.2020 was CKV te gast in de Kunsthall Gent – samen met Nucleo vzw. Met enkele kunstenaars, onderzoekers en archief liefhebbers gingen we in gesprek over wat een archief maakt, over het waarom van archiveren, over hoe structureren en ordenen, over zuurvrij verpakken, over digitaliseren en veel meer.

Een archief is voor een kunstenaar van fundamenteel belang, of hij er nu bewust mee bezig is of niet. In een archief komt de meest uiteenlopende informatie samen. Dit kan gaan van beelden en teksten die inspiratie bieden, tot foto's, correspondentie en een inventaris/overzicht van zijn of haar kunstwerken, facturen en e-mailverkeer. Zowel fysieke, papieren documenten als digitale bestanden maken deel uit van het archief. Bovendien zijn deze documenten onlosmakelijk verbonden met de kern van de artistieke praktijk: de kunstwerken zelf.

Wat kan van belang zijn om bij te houden, en waarom? En op welke manier kan je documenten het beste bewaren? Het Centrum voor Kunstarchieven Vlaanderen (CKV) bood een introductie tot de do's en don'ts van het archiveren en liet de deelnemers kennismaken met handige en eenvoudige methodes om zelf aan de slag te gaan.

De workshop rond archivering bestond uit een introductie tot het hoe en het waarom van archiefvorming en archiefbeheer. Vervolgens werden samen met de deelnemers mogelijke stappen in de archiefzorg geformuleerd; aan de hand van praktische voorbeelden en situaties werd getoond hoe een kunstarchief kan bewaard worden, geordend, beschreven en ontsloten om het toegankelijk te maken voor de eigen praktijk en geïnteresseerden.

De workshop was snel volzet (25 deelnemers). Bovendien leidde het tot andere verzoeken voor workshops, onder meer van *d'Academie Beeld* van Sint-Niklaas, doelgroep: studenten en docenten Beeld, alsook van de Koninklijke Academie Schone Kunsten Antwerpen (KASKA) – Café Dessiner, doelgroep: studenten opleiding Beeldende Kunst. Jammer genoeg konden deze niet plaatsvinden omwille van de coronamaatregelen.

09.06:

Q&A askanarchivist

Dinsdag 9 juni vond de jaarlijkse Internationale Archiefvraagdag plaats, de ideale gelegenheid om met de partners van TRACKS een online vraag-en-antwoordsessies te organiseren. In online sessies per partner (CKV, CEMPER, AMVB of VAI) konden diverse actoren uit het kunstenveld terecht met vragen in verband met archiefzorg. Verschillende vragen kwamen aan bod: vragen over verpakkingsmateriaal, bewaring websites, selectie, digitalisering en dergelijke meer.

20.10:

CATCH THAT COPYRIGHT – Webinar en Q&A rond intellectuele eigendomsrechten in de kunstensector

De coronamaatregelen zorgden voor een groei in online ontsluitingsinitiatieven en deed dit soort vragen enkel toenemen. Om materiaal online te ontsluiten, is het meer dan ooit noodzakelijk om zicht te hebben op de rechtenstatus van archiefmateriaal en waar mogelijk van bij het begin goede afspraken te maken met de vervaardigers en eventuele andere rechthebbenden.

Om deze vragen te beantwoorden organiseerde CKV eind september samen met de partners binnen TRACKS een online webinar voor de kunstensector gevolgd door een virtuele vraag-en antwoordsessie. De webinar is beschikbaar op YouTube.

07.12:

Q&A met CKV – Facebook live

Tussen 15.00 – 16.00u organiseerde CKV een online vragenuur voor iedereen die werkzaam is in de sector van de beeldende kunst: kunstenaars, erfgenamen, kunstcritici, galerijhouders, ... Wie meer informatie wenste over het bewaren en ontsluiten van het archief kon terecht bij een medewerker. Bewaren of weggooien? Digitaliseren, maar waarom en hoe? Het waren enkele vragen omtrent archiefzorg die aan bod kwamen.

22.4.3 Adviesverlening: 'plaatsbezoeken'

Adviesverlening in verband met archiefzorg staat centraal binnen onze werkzaamheden zoals binnen het kader van de trajecten en bovenvermelde acties dienstverlening, maar ook naar aanleiding van een concrete vraag van een archiefvormer of het aanmeldformulier. Daarvoor worden plaatsbezoeken afgelegd:

- *Plaatsbezoek*
Luc Fierens, Weerde (13.03)
- *Plaatsbezoeken*
Archief Mark Verstockt, Antwerpen (21.02, 02.07, 28.10)
- *Plaatsbezoeken*
Stichting Pim De Rudder, Assenede (16.12, 23.11, 09.11, 12.10, 14.09, 18.06)
- *Plaatsbezoek*
Stichting Pol Mara, Brussel (25.06)
- *Plaatsbezoeken*
TVF – Archief Svend Thomsen, Gent (02.10, 29.10)
- *Plaatsbezoeken*
Stichting Johan Van Geluwe, Waregem:
ontmanteling huis Johan Van Geluwe (18.07)
3D scan huis Johan Van Geluwe. We Document Art (09.07)

- *Plaatsbezoeken*
Archief Vaast Colson, Genk – Antwerpen (15.12)
- *Plaatsbezoeken*
Estate Jozef Van Ruyssevelt (24.08)
- *Plaatsbezoek*
Archief Nicole van Goethem – Sonia Renson, Antwerpen (19.08, 04.06)
- *Plaatsbezoek*
Verzameling Stephan Peleman, Rumst (03.07)
- *Plaatsbezoeken*
Archief Luc Deleu (02.09, 04.09, 15.12)
- Behalve dit plaatsbezoek vond er afgelopen jaar ook 4 keer een seizoensoverleg plaats omtrent het borgen van de nalatenschap Luc Deleu – T.O.P. office. In verband met de tentoonstelling T.O.P.office – uitgesteld naar 2021 – was er overleg met VAI op 23.01 en 29.04. Wat betreft het digitaal archief was er overleg met VAI op 17.04 en 28.04 gevolgd op 08.06 door een opzet projectvoorstel digitaal archief T.O.P. office. CKV droeg bij aan de 'list of works' in de VAI-publicatie *Luc Deleu & T.O.P. office, Future Plans 1970-2020*, onder redactie van Peter Swinnen & Anne Judong.

22.4.4 Dienstverlening: Informatievragen

- 08.01:
Leroy Meyer: vraag naar relict archief Hugo Roelandt i.v.m. tentoonstelling in Z33 Hasselt
- 11.06:
Archiepunt en Ronny Vissers (Meemoo): bestemming archief Walter Verdin
- 03.07:
Lodewijk Deleu: vraag naar bewaring archief kunstenaar Raf Coorevits
- 12.10:
Samira El Khadraoui (via NUCLEO vzw Gent): vraag naar digitaal archief; archief en kunstpraktijk
- 19.10:
Veronika Pot: vraag naar estate Albert Servaes
- 20.12:
Georges Wildemeersch (UAntwerpen): vraag naar vindplaats archief kunstenaar Hubert Wolffs. De vraag werd verder verspreid via de nieuwsbrief CKV.

22.5 NETWERKING

In het kader van de diverse trajecten en de landelijke dienstverlening bouwde CKV ook in 2020 aan een netwerk in het veld van kunstarchieven (erfgoed-gemeenschap, onderzoekers, archiefvormers). Netwerking vond plaats via structureel overleg en dankzij samenwerkingen. Een overzicht van deze, veelal online, 'netwerkmomenten' uit 2020:

Overleg Departement Cultuur, Jeugd en Media

Bespreking op 10.01 met Laurence De Bolle en Lyne Viskens over de opstart van CKV verloopt, noden rond kunstenaarsarchieven en verdere initiatieven omtrent de dienstverlening.

Board Meeting Leblanc

Op 19.02 vond bij CKV een zitting plaats van de Raad Van Bestuur van de Foundation Walter Leblanc, aansluitend lichtte CKV de eigen werking uit.

Werkgroep Privaatrechtelijke archieven (WPA/VVBAD)

CKV is lid van de Werkgroep Privaatrechtelijke Archieven (WPA) van de Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek, Archief & Documentatie (VVBAD, Berchem). De WPA is een platform voor archivariissen en documentbeheerders met een specifieke interesse in het privaatrechtelijk archivalisch patrimonium. Het opzet van de WPA:

- Het organiseren van een geregeld overleg met het oog op uitwisseling van kennis en informatie.
- Het nemen van initiatieven die kunnen bijdragen tot een grotere deskundigheid en professionaliteit inzake archiefbeheer.
- Het opzetten van specifieke werkingen – zowel projectmatig als ad hoc – binnen het brede veld van de particuliere archieven.
- Het sensibiliseren rond de waarde van particulier archief en de noodzaak tot archiefzorg.

Overlegmoment vond plaats op 31.01, 18.06 en 16.09. Voor CKV was Jan Stuyck hierop aanwezig.

Overleg landelijke dienstverlenende rollen

Daarnaast maakt CKV (Jan Stuyck) deel uit van het overleg landelijke dienstverlenende rollen, een overlegplatform waarin de 11 erkende organisaties onderling en naar de buitenwereld hun opdracht en werkzaamheden kunnen afstemmen, en waar gezamenlijke standpunten kunnen worden ingenomen. De bijeenkomsten vonden plaats op 28.01, 20.02, 31.03, 09.06, 17.09 en 25.11. Het voorzitterschap is in handen van Bart Caron, de praktische organisatie van de bijeenkomsten gebeurt door het steunpunt FARO.

Op 22.09 nodigde dit overkoepelend overleg van dienstverlenende organisaties de minister van Cultuur Jan Jambon uit voor een kennismaking en verschillende workshops.

De Landelijk Dienstverlenende Rollen is categorie aan organisaties die pas in het leven werd geroepen in het cultureel-erfgoeddecreet van 2017 en dus nog maar zeer recent bestaat. Daarom vonden de organisaties het belangrijk om de minister van Cultuur kennis te laten maken met waar ze allemaal mee bezig zijn en waarin hun toegevoegde waarde precies bestaat.

Een van de belangrijkste opdrachten van de landelijke dienstverlenende organisaties is het verbinden van mensen, organisaties, beleidsdomeinen, generaties enz. Deze verbondenheid werd gesymboliseerd door de puzzel die de minister in een van workshops maakte, waarbij een stukje info gaf over nalatenschappen van kunstenaars.

Het Kunstenplatform

Het CKV verenigde zich met enkele collega-instellingen in het kunsten- en erfgoedveld binnen de denktank Kunstenerfgoed Vlaanderen (oorspronkelijk: Platform Kunsterfgoed): het Vlaams Architectuurinstituut, het Letterenhuis en CEMPER. De denktank wil:

- Expertise uitwisselen op het gebied van kunstenerfgoed, met name kunstenarchieven en nalatenschappen
- Gezamenlijk instrumenten ontwikkelen voor de ondersteuning van dit veld
- Samen themadagen, colloquia en dergelijke organiseren

In 2020 vond overleg plaats op 21.02, 24.06, 09.09 en 14.12., voor CKV waren Chris Straetling of Jan Stuyck aanwezig.

In 2020 lag de focus van het overleg op de gemeenschappelijke organisatie van een reeks internationale webinars in 2021-2022. Centrale doelstelling van deze 4 webinars is om na te denken over (omgang met) het erfgoed van de toekomst, dit is het verkennen van kennis, filosofie en internationale theorievorming over het archiveren voor de toekomst.

Een projectplan werd opgemaakt met daarin onder meer aandacht voor doelstellingen, doelgroepen, beoogd resultaat, randvoorwaarden, impactmeting, verduurzaming, projectteam, budgettering en partners. In Google doc werd gewerkt aan gezamenlijke documenten zoals een lijst met potentiële internationaal gerenommeerd sprekers.

Centrale doelstellingen van dit initiatief zijn:

- Vanuit diverse perspectieven ideeën en inzichten verzamelen over het (te) bewaren en door (te) geven (van) kunstenerfgoed voor volgende generaties;
- Anderen inspireren door (internationale) reflectie over de zorg voor en omgang met kunstenerfgoed in Vlaanderen te stimuleren en de verzamelde ideeën en inzichten te verspreiden (online & offline);
- Onze eigen praktijk voeden door met de partners van de Denktank verder te reflecteren over de mogelijke impact op de praktijken in Vlaanderen opdat het een vertrekpunt biedt tot reflectie over en bijsturing van onze eigen werkingen;
- Door samen te werken, de relaties tussen de partners van de Denktank versterken;
- De organisaties landelijk en internationaal positioneren.

Beoogde doelgroepen zijn:

- Primair: iedereen uit de (internationale) cultureelerfgoedsector (professioneel en niet-professioneel) voor wie het beheren en documenteren van kunstenerfgoed een uitdaging is
- Secundair: brede (internationale) cultureelerfgoedsector (ook wie met ander erfgoed dan kunstenerfgoed bezig is)
- Tertiair: iedereen die interesse heeft in dit thema

De vier webinars vinden plaats in 2021-2022: twee in het najaar van 2021, twee voor de zomer van 2022 – data nog te bepalen, afhankelijk van de agenda van de sprekers.

Partners zijn: FARO en Meemoo.

TRACKS

In 2020 ging TRACKS 2.0, na het overgangsjaar 2019, echt van start. Met een nieuwe missie en visie als leidraad zette de TRACKS-werking vooral in op het vernieuwen van de website en zette verschillende leden (CEMPER, meemoo, Letterenhuis, CKV, AMVB, VAI, Archiefbank Vlaanderen) van het netwerk hun schouders onder twee ontmoetingsmomenten (zie 22.4).

Evi Bert (CKV) maakt deel uit van de de stuurgroep alsook van de werkgroep. De werkgroep bestaat uit acht medewerkers van zes verschillende organisaties en kwam in 2020 vijf keer samen (23.01, 03.04, 23.06, 25.08, 23.10).

Op 23.09 ging de nieuwe website online. In het voorjaar van 2020 werd de MediaWiki achter TRACKS uitvoerig getest en in gebruik genomen. Tot en met eind augustus werden bestaande teksten herschreven en geredigeerd en werd er een vormgevingstraject doorlopen om uiteindelijk eind september 2020 de nieuwe website te lanceren.

Alle pagina's, met uitzondering van de praktijkvoorbeelden, werden in functie van de nieuwe website herwerkt en geredigeerd door de diverse partners, ook CKV. Omdat de focus daarop lag werden er dit jaar slechts drie nieuwe pagina's aangemaakt en één pagina aangevuld met volledig nieuwe content. Wel werden er verschillende nieuwsberichten toegevoegd en werden er heel wat pagina's vertaald.

Nieuwe pagina's 2020:

- Modelovereenkomsten voor opdrachten aan freelancers (tool)
- Creative Commons-licentie als een oplossing voor de rechtenproblematiek (tool)
- Bij De Munt is online opera al jaren een nieuwe werkelijkheid (praktijkvoorbeeld)

Bezoekerscijfers website zijn op te splitsen in oude en nieuwe website.

Oude website:

- 18.442 sessies door 15.093 gebruikers (tussen 300-677 gebruikers per week, minder tijdens zomervakantie).
- 33.236 paginaweergaven.
- Gemiddelde sessieduur 01:44.
- 80% Nederlandstalige 18% Engelstalige gebruikers.
- 45% uit België, 45% uit Nederland, 4% uit VS.
- 80% komt binnen via zoekmachines, 16% rechtstreeks, 4% via doorverwijzing van andere websites (vooral kunstenenerfgoed.be, [meemoo](http://meemoo.be), [CEMPER](http://CEMPER.be), [DEN](http://DEN.be), archiefdag.be)

Nieuwe website:

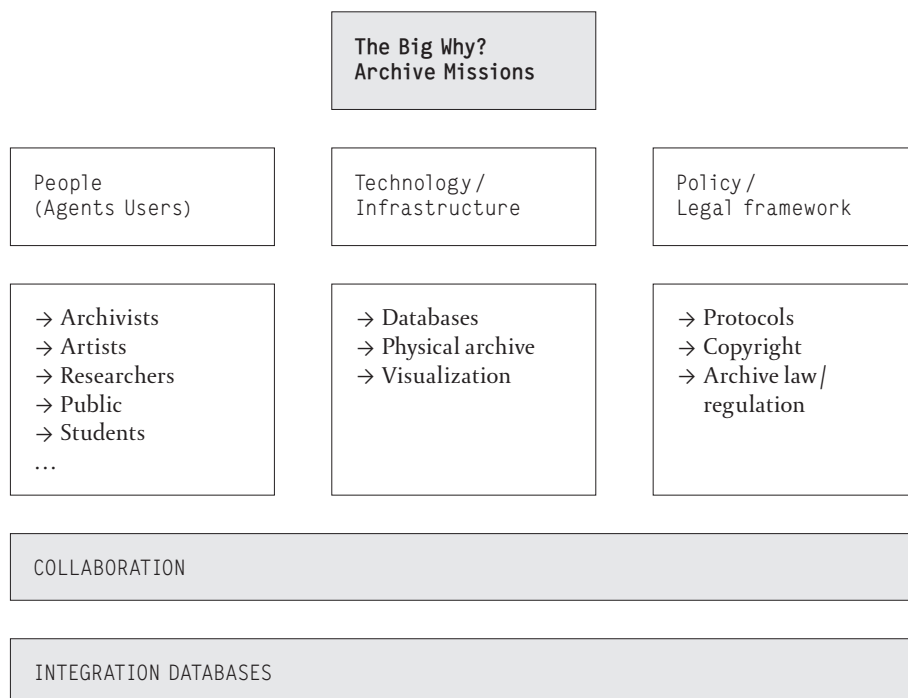
- 6.238 sessies door 4.736 gebruikers (tussen 300-500 gebruikers per week, minder tijdens eindejaarsperiode).
- 12.862 paginaweergaven.
- Gemiddelde sessieduur 01:55.
- 83% Nederlandstalige 15% Engelstalige gebruikers.
- 51% uit België, 42% uit Nederland.
- 78% komt binnen via zoekmachines, 16% rechtstreeks, 4% via doorverwijzing van andere websites (vooral [meemoo](http://meemoo.be), in mindere mate ook [CEMPER](http://CEMPER.be), [DEN](http://DEN.be), [Kunstenpunt](http://Kunstenpunt.be), [VAi](http://VAi.be), [AMVB](http://AMVB.be) en [CKV](http://CKV.be)), 2% via sociale media (vooral Facebook, in mindere mate LinkedIn en Twitter)

Archiving L'Internationale

Het afgelopen jaar heeft de werkgroep Archivering binnen L'Internationale hoofdzakelijk gewerkt aan de geplande publicatie (2022). Evi Bert maakt deel uit van deze werkgroep.

Eind 2020 zijn we geland met een conceptnota waarin de mogelijke methodologie en diverse invalshoeken worden opgesomd.

1. Visie op archiefzorg per organisatie
2. Discussies omtrent verschillende invalshoeken zoals
bv. *The Participatory Archive*
3. Workshops
4. Output format
5. Tijdslijn

22.6 COMMUNICATIE

22.6.1 Website

Bij de start van CKV in 2019 stelde het Centrum zich voor op de website van het M HKA, in de rubriek 'Onderzoek': <https://www.muhka.be/research/ckv>; de ontwikkeling van een eigen website werd begin 2019 opgestart. Op 06.02.2020 lanceerde CKV een eigen website: <https://ckv.muhka.be>. Er werd vertrokken van een Wordpress platform eerder ontwikkelt voor muhka.be. De website bestaat uit 4 grote onderdelen: Kunstarchieven en Nalatenschappen, Dienstverlening en Advies, Praktijk en Partners. Via deze rubrieken vervult CKV diverse functies zoals informeren over de lopende werkzaamheden, sensibiliseren via praktijkvoorbeelden, rapporteren over plaatsbezoeken en aanbieden van praktische richtlijnen en tools inzake archiefzorg in de Beeldende Kunst.

Afgelopen jaar (februari – december) mocht de website 1.584 gebruikers ontvangen, met in totaal 7.943 paginaweergaven. Gemiddelde tijdsduur per sessie per gebruiker: 00:01.53.

Percentage terugkerende gebruikers: 15.1 procent.

22.6.2 Social media

Instagram

@ckvcentrum (1.1.2021 – 499 volgers – 2019 / 386 + 113)

<https://www.instagram.com/ckvcentrum/?hl=nl>

Functie: Rapporteren bezoeken diverse archiefvormers en archiefbeheerders in het kunstenveld

Facebook

@ckvcentrum (27.01.2021 – 503 volgers – 2019 / 399 + 104)

<https://www.facebook.com/ckvcentrum/>

Functie: Onder de aandacht brengen internationale voorbeelden en partnerevents wat betreft archiefzorg in de beeldende kunst

22.6.3 Nieuwsbrief

9 nieuwsbrieven

De verschenen nieuwsbrieven zijn raadpleegbaar via het online archief – <https://ckv.muhka.be/archief-nieuwsbrieven/>

22.6.4 Tijdschrift HART

In 2020 adverteerde CKV in het magazine *HART*: eenmaal op de site en eenmaal in het gedrukte tijdschrift. Verder verscheen op 04.09 een interview door Mark Ruyters met CKV waarin opzet en werking CKV aandacht krijgt. Daarnaast besteedde Marc Holthof in *HART* van oktober uitgebreid aandacht aan de CKV-archiefpresentatie Mail Art in M HKA.

22.7 ARCHIEFPRESENTATIE

Zie hoofdstuk 7.3

23 Fotocredits

Foto's

- 1 Welkom Terug, A2-affiche, © M HKA, foto Evenbeeld, 2020
- 2 AMVK – 3 Bollen (2020), © M HKA, 2020
- 3 Panamarenkohuis, © M HKA, 2020
- 4 Tentoonstelling: IN SITU – Tramaine de Senna – MASTERBLASTER, *Chicken frying, fire breathing, son-of-a-gun*, © M HKA, 2020
- 5 Els Dietvorst, *De perenman, de Limburgse fruitdrager* (2000), © Evenbeeld, 2020
- 6 Screenshot Instagram, profiel M HKA Museum, foto M HKA, 2020
- 7 Tentoonstelling: Monoculture – een recent verhaal, Hüseyin Alptekin, *Global digestion* (1980-2007), © M HKA, 2020
- 8 Collectiepresentatie: Nicole van Goethem – Tekeningen, animatie en een Oscar, foto M HKA, 2020
- 9 Tentoonstelling: IN SITU – Tramaine de Senna – MASTERBLASTER, © Evenbeeld, 2020
- 10 NICC Lodgers, © Evenbeeld, 2020
- 11 Tentoonstelling: INBOX – De Chinees met de gulden scharen i.s.m. collectie R. Patt, © Evenbeeld, 2020
- 12 CLUB SOLO i.s.m. het M HKA, foto CLUB SOLO, 2020
- 13 Art's Birthday, gevelpaneel *In the Hands of Puppets*, Sarah & Charles, © Bram Goots, 2020
- 14 Tentoonstellingscatalogus Monoculture – A recent history, foto M HKA, 2020
- 15 Tentoonstelling: IN SITU – Basim Magdy, Slapend in een andere dimensie, i.s.m. Collectie Mousse, © Evenbeeld, 2020
- 16 De Cinema in De Studio, foto M HKA
- 17 Art's Birthday, © Bram Goots, 2020
- 18 Together. © Tom Sanders, 2020
- 19 Tentoonstelling: Monoculture – een recent verhaal, © Evenbeeld, 2020
- 20 Tentoonstelling: Monoculture – een recent verhaal, © Evenbeeld, 2020
- 21 Atelier voor kinderen, © Evenbeeld, 2020
- 22 Vrienden van het M HKA op bezoek, foto M HKA, 2020
- 23 CKV op bezoek bij Stichting Pim De Rudder, Assenede, foto M HKA, 2020
- 24 Tentoonstelling: INBOX – Rein & Roth, © Evenbeeld, 2020

the 1990s, the number of people in the world who are under 15 years of age has increased from 1.1 billion to 1.5 billion, and the number of people aged 65 and over has increased from 0.2 billion to 0.4 billion (United Nations, 1999).

There are a number of reasons why the world population is ageing. First, the number of people who are aged 65 and over has increased because of the increase in life expectancy. Second, the number of people who are aged 65 and over has increased because of the increase in the number of people who are aged 65 and over. Third, the number of people who are aged 65 and over has increased because of the increase in the number of people who are aged 65 and over.

The increase in life expectancy is the most important factor in the ageing of the world population. The number of people who are aged 65 and over has increased because of the increase in life expectancy. The number of people who are aged 65 and over has increased because of the increase in life expectancy. The number of people who are aged 65 and over has increased because of the increase in life expectancy.

The increase in the number of people who are aged 65 and over is the second most important factor in the ageing of the world population. The number of people who are aged 65 and over has increased because of the increase in the number of people who are aged 65 and over. The number of people who are aged 65 and over has increased because of the increase in the number of people who are aged 65 and over.

The increase in the number of people who are aged 65 and over is the third most important factor in the ageing of the world population. The number of people who are aged 65 and over has increased because of the increase in the number of people who are aged 65 and over. The number of people who are aged 65 and over has increased because of the increase in the number of people who are aged 65 and over.

The increase in the number of people who are aged 65 and over is the fourth most important factor in the ageing of the world population. The number of people who are aged 65 and over has increased because of the increase in the number of people who are aged 65 and over. The number of people who are aged 65 and over has increased because of the increase in the number of people who are aged 65 and over.

The increase in the number of people who are aged 65 and over is the fifth most important factor in the ageing of the world population. The number of people who are aged 65 and over has increased because of the increase in the number of people who are aged 65 and over. The number of people who are aged 65 and over has increased because of the increase in the number of people who are aged 65 and over.

The increase in the number of people who are aged 65 and over is the sixth most important factor in the ageing of the world population. The number of people who are aged 65 and over has increased because of the increase in the number of people who are aged 65 and over. The number of people who are aged 65 and over has increased because of the increase in the number of people who are aged 65 and over.

The increase in the number of people who are aged 65 and over is the seventh most important factor in the ageing of the world population. The number of people who are aged 65 and over has increased because of the increase in the number of people who are aged 65 and over. The number of people who are aged 65 and over has increased because of the increase in the number of people who are aged 65 and over.